

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilums L-VITA2

Atvērts: 2007.05.03 02:38
Slēgts: 2009.07.28 23:40
Versija: 2017.05.06 13:02

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2017

ISBN 9984-688-52-6

Valdis Egle. «Maija Salna»

© Valdis Egle, 2002

Maija Salna (zīmējums no viņas vēstules)

Valdis Egle

MAIJA SALNA

Grāmata VITA2

Impositum

Grīziņkalns 2017

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

VITA2

- 3 -

Maijas Salnas zīmējums ar parakstu
"Jekabpils ielas raganiņas sveiciens!"

VITA2

Šī noveļģijas VITIS otrā grāmata ir veltīta mūsu augstajai seņorai Vairai VĪKEI-FREIBERGAI, Latvijas Valsts prezidentei, kā arī prezidentei Diānai, prezidentei Maijai un visām pārējām prezidentēm.

2000.gada 8.jūnijs. Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga tikko kā (vakar, 7.jūnijā) saņēmusi grāmatu "Patiesību liecināt" (LASE2, LASE3, LASE4). Latvijā viesojas bijusī Islandes prezidente Vigdisa Finbogadotira. Viņu televīzijā intervē Odita Krenberga.

Jautājums: *Kas Jums šķiet pats svarīgākais, kad sieviete kļūst par prezidentu?*

Atbilde: *Galvenais, lai mēs paliktu sievietes.*

Grāmatas VITA2 iekšējā titullapa

1. Izdotie ROSEs numuri

Skrien krusti garām,
Zemes balsis vaid.
Es vējos raisos –
Nolemtība, laid!
Man pieplakt smilgas skarai,
Rīta rasu sūkt;
Es došos tumsas varai
Bēru zirgus jūgt!

Maija Salna
(2000.11.03, vēstulē Valdim Eglem)

Žurnāla ROSE 21. numurs

Vēras teorijas vēstures hronika
Neperiodisks zinātniski satīrisks izdevums
Numurs izlaists 2001.11.18
Žurnāls iznāk kopš 2000.gada 18.novembra
Galvenais redaktors: Valdis Egle
Galvenais adresāts: Vaira Vīķe-Freiberga
Redakcijas adrese: egle@latnet.lv

§1. Maijai Salnai

2001.05.01 12:00 otrdiena

- .1.
Tu devies tumsas varai
Bēru zirgus jūgt;
Tev pieplakt smilgas skarai –
Rīta rasu sūkt...
- .2.
Tevi gaismas zirgi
Kalnā uznesīs;
Pelnu pilno sirdi
Ziediem piekaisīs;
- .3.
Varēs augstu kalnā
Smilgas rasu sūkt,
Nevajdzēs vairs salnā
Laimai laimes lūgt!

Valdis Egle
(2001.05.09)

§2. Skrien krusti garām... (Par ko ir šī grāmata)

2001.11.03 08:21 sestdiena
(pēc 6 mēnešiem, 1 dienas, 20 stundām, 21 minūtes)

4. Šī, sērijas (noveloģijas) «Brūklenājs» otrā grāmata VITA2 satur žurnāla «Rose» (t.i. Vēras teorijas vēstures hronikas) 21.–40. numurus.

5. Vēl šī, t.i. mūsu ēras 2001. gada, maijā, palūkojies sava datora attiecīgajā folderī jeb direktoriņā, es atklāju, ka apmēram pusotra gada laikā esmu uzrakstījis lasītājam Maijai Salnai vēstulēs

2001.11.03 08:21 sestdiena
(pēc 2 gadiem, 2 mēnešiem, 11 dienām)

.20. Veikalos «nākamās manas grāmatiņas» līdz šim divu gadu laikā nav parādījušās, bet lāzerizdruku veidā Maija Salna izlasīja daudzas manas grāmatas, gan nesenās, gan padomju laikā pagrīdē rakstītās, gan tādus tekstus, kas tapuši vēl pirms viņas dzimšanas...

.21. Nodzīvojusi šajā pasaulē apmēram trīsdesmit gadus, ap desmit no tiem pavadījusi visdažādāko tagad Latvijā tik moderno «ezotērisko» sektu un strāvu ietekmē un iekšienē, cilvēks ar traģisku likteni, neapšaubāmi apdāvināta literāri un estētiski, bet bezdarba un citu apstākļu spiesta strādāt par apkopēju, Maija Salna patiešām «pareizas domāšanas mākslas apguvē» {16} par «skolotāju» acīmredzot bija izvēlējusies mani un, lai gan man nekad nav bijusi tieksme būt kādam par skolotāju un kādu mācīt, taču man nekad nav arī bijusi tieksme kādu noniecināt un atraidīt tādēļ vien, ka tas nav «manā līmenī» {14} un strādā par apkopēju vai noliktavas pārzini {SUHOV.1188}.

.22. Tieši otrādi. Sen sen atpakaļ, kad Maijai Salnai vēl nebija pat deviņi gadiņi, es uzrakstīju Trešās Mediotēkas iesākumā {VIEWS.1484}, {MUIGI.544} šādus vārdus:

1979.03
(pirms 22 gadiem, 8 mēnešiem)

.23. ...Vispār viss manu meditāciju stils ir samērā personisks, es iepazīstinu Jūs, lasītāj, ar savu meklējumu virtuves noslēpumiem, ko citi autori dara samērā reti. Es daru to apzināti, es pats ciest nevaru, ja no kāda sacerējuma nāk uzpūtīga svarīguma smaka, kad autors sevi uzskata, lai arī nerunājot par to skaļi, par piederošu augstākai Autoru, Zinātnieku, Filozofu kastai un no šiem augstumiem labvēlīgi sarunājas ar neiesvētītu lasītāju. Es ciest nevaru ar nopietnību un svarīgumu piepildīto birokrātiski kancelejisko tādu sacerējumu stilu.

.24. Lai Jūs labāk saprastu, par ko ir runa, pamēģiniet iedomāties, ka, lūk, šīs meditācijas ir disertācija kandidāta vai doktora zinātniskā grāda meklēšanai. Vai tad tā raksta disertācijas! Nekādas nopietnības, nekāda svarīguma! Kā var lietot tādus vārduņus, tādus izteicienus! Zinātnieki tā neraksta, vai tad to var pat salīdzināt ar nopietniem sacerējumiem no svētā, nesasniedzamā gudrības tempļa!

.25. Bet es esmu šī tempļa grāvējs: nav nepieejamu patiesību, muļķības ir viss, kas nav skaidrs kā divreiz divi! Es zobojos par augsto kastu: nav Autoru, ir cilvēki, un pēc pašu ģeniālāko lietu uzrakstīšanas viņi ēd ceptus kartupeļus, tāpat kā es, un runā parastā valodā. Un visa šī nopietnība un svarīgums ir vajadzīgi tik tiem, kuriem, ja tos atņems, nekas arī pāri nepaliks.

.26. Lūk, kādēļ es rakstu tā, it kā mēs ar Jums, lasītāj, sarunātos pie pusdienu galda, un nemaz ar nebaidos, ka no tā manis izteiktās idejas varētu palikt sliktākas.

2001.11.03 08:21 sestdiena
(pēc 22 gadiem, 8 mēnešiem)

.27. Atcerēties šos pirms vairāk nekā diviem gadu desmitiem teiktos vārdus šodien izrādās īsti vietā. Toreiz, kad es to rakstīju un kad Vēras teorija bija tikko kā piedzimumsi – tai vēl nebija pat ne gadiņa –, «ārā bija Brežņeva laiki». Toreiz man pat prātā nevarēja ienākt, ka Zeme nebūs vēl pabeigusi savu 23. riņķi ap Sauli, kad ne tikai būs miris «dārgais Leonīds Iljičs Brežņevs» (to jau nu vēl varēja paredzēt), bet sen sabrukusi būs pati PSRS, Latvija būs atguvusi savu neatkarību, bet toties tie, no kuru sacerējumiem «nāk uzpūtīga svarīguma smaka», tie, kuri «sevi uzskata, lai arī nerunājot par to skaļi, par piederošiem augstākai Autoru, Zinātnieku, Filozofu kastai», tie, kuri «dārgā Leonīda Iljiča Brežņeva» laikos rakstīja nevis tādas pretpadomju meditācijas kā es, bet gan tās pašas disertācijas, kuras es toreiz tā apsmēju, – tie būs kā utis salīduši Latvijā universitāšu katedrās, zinātņu akadēmijās, bijušajos ZA un tagadējos LU institūtos, izglītības ministrijās un zinātņu departamentos – un no turienes, kā vien spēs, gremdēs Latvijas zinātni – gremdēs pat ne tādēļ, ka viņi to speciāli gribētu, bet gan vienkārši tādēļ, ka šādas objektīvi iznāk viņu, joprojām karjeristisko motīvu vadītās, rīcības sekas, – un man nāksies ar viņiem visai nežēlīgā cīņā «sakrustot šķēpus», lai parādītu lasītājiem, «*who is who in Latvia*»...

.28. Šai grāmatai pamatvirsraksts ir «Maija Salna», jo tā satur manas atbildes uz šīs lasītājas daudzajiem jautājumiem. Bet apakšvirsraksts ir «Soģu Grāmata». Tāds nosaukums šim sējumam ir dots tādēļ, ka te man (diemžēl) nākas uzstāties arī kā soģim pār Latvijas pseidozinātniekiem un pseidomā-

⁴ VE: «Maija Salna» ir manis piešķirts pseidonīms šai lasītājai, vārds, kuru arī viņa pati vēlāk pieņēma un atzina. Oriģinālajā vēstulē šeit stāvēja savādāks paraksts.

cībām, nākas viņus «sodīt» – pat ne par viņu darbību padomju laikos, bet par to, ko viņi ir paspējuši pastrādāt jau mūsdienās.

.29. Maija Salna jau savā pirmajā vēstulē paguva iezīmēt visas šīs grāmatas galvenās tēmas. «*Savādi, ka zinātnieku argumenti ir vēl idiotiskāki*» – viņa raksta {13}. Latvijas pseidozinātnieku «argumenti» un vispār viņu izturēšanās patiešām ir «idiotiski». Tas bija labi redzams jau agrāk, bet šajā grāmatā mēs to redzēsim vēl skaidrāk. Sadursme starp Vēras teoriju un Latvijas pseidozinātni, starp mani un bijušajiem padomju laiku konformistiem ir pirmā lielā kolīzija, kas veido šīs grāmatas saturu un būtību.

.30. Otra lielā kolīzija šajā grāmatā ir starp patiesi Zinātnisko pasaules uzskatu (kuru šeit pārstāv Vēras teorija) un to antizinātnisko mistikas un «ezotērikas» milzu vilni, kurš appludināja Latviju, sākot ar 1980. gadu beigām, kad bija cietusi krahu marksistiskā ideoloģija. Arī to Maija Salna ir iezīmējusi savā pirmajā vēstulē {17}.

.31. Sākotnēji es nebiju domājis «ielaisties cīņā» ar «šīm muļķībām», un tikai Maijas Salnas neatlaidīgie jautājumi lika man atkal un atkal «tām» pievērsties. Taču īstenībā runa nav tikai par kādas jaunas sievietes subjektīvajām interesēm. Izrādās, ir paspējusi izaugt vesela paaudze jaunu cilvēku Latvijā, kuriem par Zinātnisko metodi, par Zinātnisko pieeju faktiski nav vispār nekāda priekšstata; visa viņu domāšana notiek vienīgi šīs «ezotērikas» kategorijās, it kā viņi būtu dzimuši un auguši Viduslaikos...

.32. Un tad es sāku domāt, ka «ezotērika» tomēr ir pelnījusi zināmu uzmanību kā Vēras teorijas (un vispār Zinātnes) galvenais pretinieks tajos apstākļos, kādos mums reāli nākas dzīvot. Šī grāmata satur daudzas «pasāžas» pret «ezotēriku» (gan manas, gan Maijas Salnas rakstītas), bet vissmagākais sitiens šai ideoloģijai, protams, būs Helēnas Blavatskas psihogrāfija, kura parāda, KĀDĒĻ, Blavatska radīja savu «teosofiju». (Lasītājs sagaida, ka Blavatska tur tiks «atmaskota» un parādīta kā «launa krāpniece», vai ne? Nē, lasītāj! – Blavatska bija ģeniāla! – un tieši **TAS** būs «apseskoka mieta dūriens ezotērikas vampīra sirdī»).

.33. Maija Salna jau savā pirmajā vēstulē sāka iezīmēt arī to personu loku, kuras kļūs (bez viņas pašas un pretstatā viņai pašai) par šīs grāmatas galvenajiem varoņiem. Punktā {15} viņa piemin Paulu Stelpu – vienu no mūsdienu Latvijas «ezotērikas pīlāriem». Vēlāk izrādīsies, ka pašu autori ar šo Paulu Stelpu saista ļoti traģiska pieredze. Tālāk mūsu stāstā parādīsies Edgars Zuza, «Ētikas un Atjaunotnes Centra» dibinātājs, Aivars Garda, izdevniecības «Vieda» vadītājs, kurš, Maijas Salnas vārdiem runājot, «*tieši atbildīgs par ezotērikas iepludināšanu Latvijā*», Lilita Postaža, žurnāla «Mistērija» dibinātāja, u.c. «eksotiskas personas».

.34. Mums ir paspējusi izaugt jauna «ezotēriku» paaudze, bet mums nav paspējusi izaugt jauna zinātnieku paaudze (acīmredzot «ezotēriku» rašanās prasa daudz mazākas pūles un laiku nekā zinātnieku rašanās). Latvijas zinātnē, kā mēs redzam, joprojām dominē cilvēki, kuri izvirzījās padomju laikos – rakstīja padomju disertācijas (kādas tās bija toreiz jāraksta) un vispār pielāgojās padomju «dzīves noteikumiem». Pārsvārā tie ir karjeristi – un kā tādi nespējīgi uz patiesu zinātnisku darbību.

.35. Ar karjeristu acīm viņi raugās uz visu, – tajā skaitā uz Vēras teoriju. Zinātne viņiem ir nevis jaunu ideju izvirzīšana un tālāk to lietišķa apspriešana, bet gan «disertāciju» sacerēšana, «grādu» un «grantu» meklēšana un iegūšana, braukšana uz konferencēm, sacensība par ietekmi dažādās «zinātniskās padomēs» un institūtos, par savu prestižu, slavu un caur to arī par naudu. Pēc viņu domām tie, kas šajās sacensībās negrib piedalīties, vispār nevar būt nekādi zinātnieki, – lai kādas idejas viņi būtu izvirzījuši. Viņu acīs tādi ir diletanti, «autsaideri», un tie vispār nav pelnījuši nekādu uzmanību.

.36. Tieši šādas psiholoģijas vadīti, viņi izturas pret Vēras teoriju tā, kā viņi izturas: pat ne noraida to, bet vienkārši cenšas par katru cenu izvairīties no lietišķas tās izskatīšanas.

.37. Šajā grāmatā kā Latvijas pseidozinātnes pārstāvji darbosies četras Latvijā diezgan labi pazīstamas personas. Pirmais ir autora «vārda un uzvārda brālis» Valdis Egle, kurš ieņēma (un joprojām ieņem) LR Izglītības un zinātnes ministrijā un Augstākās izglītības un zinātnes departamentā dažādus augstus amatus: Departamenta direktora vietnieks, Valsts sekretārs ministrijā u.c. (lai precīzi pateiktu, kad un kādā amatā viņš ir bijis, vajadzētu redzēt attiecīgos dokumentus). Viņš mums figurēja jau grāmatā LASE2-94.lpp. {[SKATI.892](#)}, un tieši tur ievietotās un viņam adresētās vēstules sakarā viņš mums te parādās atkal.

.38. Pārējie trīs ir «Latvijas izcilākie filosofi» (tieši pēc šī kritērija viņi tika izraudzīti, lai iesaistītu tos Vēras teorijas norisēs). 1999.gada 30.novembrī, kad mēs Universitātes galvenās ēkas ēdnīcā apspriedām «Lasi» ar (fizikas) habilitēto doktoru Mārtiņu Balodi, profesora Tamberga draugu {[VISUS.1519](#)} (LASE4-225.lpp.), viņš man jautāja: «Kāpēc gan jums nepamēģināt vērsties ar šo lietu pie Latvijas filozofiem?».

.39. Protams, par to bija domāts jau agrāk, un pat kandidatūras bija jau izraudzītas, taču doktora Baloža vārdi deva man vēl pēdējo impulsu, lai plānu sāktu realizēt 2000.gada pavasarī.

.40. Par Latvijas «trīs izcilākajiem filozofiem» bija atzīti: LZA akadēmiķe Maija Kūle, LU Filozofijas un socioloģijas institūta direktore, kā arī Vilnis Zariņš un Pēteris Laķis. Visus viņus es pazinu no grāmatām, publikācijām un televīzijas, bet ar pēdējiem diviem biju arī ticis personīgi, kaut gan viņi mani neatcerējās.

.41. Katram no viņiem 2000.gadā, jaunā gadu tūkstoša sākumā, bija dota iespēja nodemonstrēt savu attieksmi pret Vēras teoriju, – un katrs arī nodemonstrēja to sev vien raksturīgā veidā un stilā. Tas viss atspoguļojas šajā grāmatā.

.42. Latvijas Valsts prezidente, arī LZA akadēmiķe, Vaira Vīķe-Freiberga un viņas dzīvesbiedrs profesors Imants Freibergs šajā grāmatā joprojām paliek skatītāju lomā. Punktā {VITA1.225} minētais ultimāts viņiem vēl netiek izvirzīts, lai gan visi – gan viņi paši, gan citi lasītāji –, protams, jūt, ka Brīdis tuvojas, un atbilde būs jādod,⁵ un ka būtībā visas tās rotaļas ar Departamentu direktoriem un «izcilākajiem filosofiem» ir tikai «priekšspēle»...

.43. Valsts prezidente tomēr piedalās šīs grāmatas darbībā, lai gan mazāk tiešā veidā nekā tās četras augstāk minētās personas.

.44. 2001.gada 21.martā visus Latvijas masu saziņas līdzekļus piepeši apstaigāja Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas negaidīti izdots dokuments latviešu un angļu valodās: «Mums visiem jāapgūst iecietība, iejūtība un līdzjūtība. Paziņojums ANO Starptautiskajā rasu diskriminācijas izskaušanas dienā 2001.gada 21.martā»⁶.

.45. Iespējams, ka Latvijā bija tikai divi cilvēki, kas zināja, **kādēļ** Latvijas Prezidente pēkšņi «ne no šā, ne no tā» ir izdevusi tādu paziņojumu, izmantojot par ieganstu šo ANO dienu, ja nekad agrāk viņa to šajā dienā nebija darījusi un netaisās darīt arī turpmāk... Viens no šiem diviem cilvēkiem bija viņa pati, Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, bet otrs biju es – Valdis Egle «bez tituliem».

.46. Prezidentes Paziņojums īstenībā bija viņas atbilde uz žurnāla «Rose» 4. numuru,⁷ kuru viņa bija saņēmusi dažas nedēļas iepriekš un kur bija skarti visi tie jautājumi, par kuriem viņa runā savā Paziņojumā.

.47. Arī citos Prezidentes publiski teiktajos vārdos, viņas runās un darbībās ir bijuši daudzi momenti, ko iespējams loģiski izskaidrot vienīgi kā viņas atbildes reakcijas uz «Rosēm» un «Lasēm».

.48. Kad es to reizēm esmu pieminējis sarunās, man ir jautājuši: «Kā tu to vari zināt? Varbūt tas tev tikai izliekas?». Tad es atbildu: «Ja negribat, neticiet, kas tad man? Bet es ZINU, ka Prezidente to ir sacījusi MAN, un ka Spēle ir sākusies...». Arī tas viss tiks aplūkots šajā grāmatā VITA2.

.49. Šajā grāmatā mūsu Spēle turpinās. Te tiks dots daudz jaunas vielas jaunām Prezidentes reakcijām.

.50. Šādas rotaļas, kā arī daži autora vai Maijas Salnas personīgās dzīves fakti, kas šad tad iebirst stāstījuma, pārējiem lasītājiem varētu padarīt grāmatu interesantāku un ne tik vienmuļi nopietnu vai pat drūmu, kāda tā varbūt varētu iznākt, ja būtu «tīri zinātniska».

.51. Izvilkumi no sarakstes ar Maiju Salnu te netiek doti hronoloģiski, bet gan tādā secībā, ko noteikusi šo materiālu gatavošanas kārtība publikācijai vai kompozicionāli apsvērumi. Lūk, kā pirmos tad arī ievietosim divus Maijas Salnas man uzdotos jautājumus – par Helēnu Blavatsku un Žannu d'Arku:

§3. Mahatmas Kut Humi pirmā vēstule misteram Sinnetam

2001.05.06 09:16 svētdiena
(pirms 5 mēnešiem, 27 dienām, 23 stundām, 5 minūtēm)

.52. «Nosūtu te dažas lapu kopijas “Mahatmas vēstulēm”⁸, kur minēts par šo “Gaismas Hierarhiju”. Pilnībā tur (kserokopijās – V.E.) ir viena Mahatmas Kut Humi 1.vēstule Sinnetam (10.–16.lpp.). Pēc tās Jūs

⁵ V.E.: Ultimāts viņiem tika izvirzīts tikai 2003.gada 8.jūnijā – vairāk nekā pusotru gadu pēc šī teksta rakstīšanas {L-VVF}. Bet šis žurnāla numurs ROSE21 (tāpat kā daudzi citi numuri) tika nosūtīts Imantam Freibergam adresētā vēstulē uz Prezidenta pils adresi tūlīt pēc žurnāla numura iznākšanas (2001.gada 18.novembrī).

⁶ Vīķe-Freiberga Vaira. «Mums visiem jāapgūst iecietība, iejūtība un līdzjūtība». «Latvijas Vēstnesis» 2001.03.22 Ce, Nr. 47 (2434). Vīķe-Freiberga Vaira, President of the Republic of Latvia. «Statement marking the United Nations International Day for the Elimination of Racial Discrimination March 21, 2001». «Latvijas Vēstnesis» 2001.03.22 Nr.47 (2434).

⁷ V.E.: Sevišķi uz daļu, sākot ar {VITA1.735}.

varat apmēram novērtēt šī “supercilvēka” “līmeni”. Kāds Jums tas šķiet? (Interesanti, ka vēstulēs un “Agni Jogā” viņi ļoti nosoda mēdijus, bet paši par galveno savu “starpnieci” izvēlējušies tieši tādu, t.i. Blavatsku! Tiesa, viņiem bijis svarīgi, lai avīzes “Pionieris” redaktors Sinnets saprastu un pieņemtu viņu darbību un caur šo avīzi informētu par Mahatmām un viņu darbību plašākas masas. Blavatska tikusi izmantota vairāk tieši viņas okulto spēju dēļ (telepātija u.c.), kādu nav bijis Sinnetam u.c., jo nevarot būt tāpēc, ka viņi neievēro veselīgu dzīvesveidu, lieto uzturā gaļu, alkoholu, smēķē u.c. Bet Blavatska, starp citu, esot bijusi “liela pīrmane”, bet tas nav traucējis viņas spējām...»).

* * *

.53. «Mahatmas Kut Humi Lal Singa» pirmā vēstule, kuras kopiju Jūs man atsūtījāt, ir tik acīmredzams viltojums, ka grūti pat noticēt, kā var būt cilvēki, kas tik daudzus gadus to ņem nopietni, tulko citās valodās utt. Indijas angļu avīzes «Pioneer» redaktors Sinnets varbūt nemaz nebija tāds muļķis, lai ticētu šīm vēstulēm: katrā ziņā kā avīžniekam viņam bija izdevīgi drukāt visādus publiku intriģējošus materiālus neatkarīgi no tā, vai tie ir patiesi vai nē.

.54. Es nezinu, vai tāds Kut Humi («*Pendžabas valdnieku pēctecis.*») ir pastāvējis vai nē, bet, ja arī viņš ir pastāvējis, tad ar šo vēstuli viņam nav nekāda sakara, un Blavatska vienkārši ir piesavinājusies viņa vārdu. Šo vēstuli ir rakstījusi Blavatska pati – par to nevar būt nekādu šaubu. Pie kam līdz ar to viņa sevi arī atmasko.

.55. Ja līdz šim (pēc tās Blavatskas biogrāfijas no žurnāla «Mistērija»⁹, ko Jūs man atsūtījāt – pirms tam es vispār par viņu neinteresējos) – ja līdz šim es šaubījos un īsti nezināju, kas tā Blavatska tāda ir: varbūt krāpniece un avantūriste, bet varbūt, līdzīgi Žannai d'Arkai, patiešām dzirdēja kaut kādas balsis un pati tam visam ticēja, – tad tagad es vairs nešaubos: blēde un avantūriste. Gadījums, pilnīgi analogisks Eizapijas Palladino gadījumam, par kuru Jūs lasījāt grāmatā SUHOV {[SUHOV.1222](#)}.

.56. Nav vērts tērēt pārāk daudz laika šī viltojuma (pie tam diezgan nemākulīgā) reproducēšanai (t.i. ievadīšanai datorā) un pēc tam detalizētai analīzei (un «ezotēriķi» jau vienalga man nenoticēs un pat vispār to nelasīs). Tāpēc nosaukšu tikai dažus galvenos momentus:

.57. 1. Vēstulē nav tikpat kā nekādu atsauču un norāžu uz Indijas filozofijām, tām specifiskiem terminiem, jēdzieniem, personāžiem utt.; Blavatska tos ir pārzinājusi ļoti vāji; praktiski vienīgā šāda veida atsauce ir vārdos: «*..посвятили свои жизни служению богине Сарасвати – нашей арийской Изиде.*» («*..veltīja savas dzīves kalpošanai dievietei Sarasvati – mūsu āriešu Izidai.*»), – un tā pati ir drīzāk vācu nekā indiešu: ņemta no tā paša ideju loka, no kura vēlāk izauga pirmshitlera un Hitlera laiku «āriešu teorijas» (Blavatska pirms laulībām ar krievu muižnieku Blavatski taču bija fon Hāna).

.58. 2. Vēstulē praktiski visas atsauces un norādes ir ņemtas no Eiropas un eiropiešu zināšanu loka (sākot ar Arhimēdu un beidzot ar Haidparku).

.59. 3. Taču šis eiropiešu zināšanu loks atbilst (samērā mazizglītotas) sievietes erudīcijai, bet ne spīdoši izglītota Eiropas kultūras cilvēka līmenim (un jo mazāk kāda pārdabiska «gaišreģa līmenim»), kurš visas zināšanas gūst «pa taisno» no «augstākiem avotiem»); šīs atsauces ir pilnas ar rupjām faktoloģiskām kļūdām, piemēram:

.60. – Blavatska raksta: «*Опытное знание не совсем ведет начало от 1662 г., когда Бэкон, Роберт Бойль и Епископ Честерский превратили по королевскому указу свой “Невидимый колледж” в Общество поощрения экспериментальной науки.*» («Eksperimentālās zināšanas ne gluži sākas ar 1662. g., kad Bēkons, Roberts Boils un Česteras Bīskaps pēc karaļa dekrēta pārvērtā savu “Neredzamo kolēģiju” par Eksperimentālās zinātnes veicināšanas biedrību»). Bēkons un Roberts Boils nekad nav dzīvojuši vienā laikā: Boils piedzima nākošajā gadā (1627.) pēc tam, kad Bēkons bija miris (1626.); Bēkons nav piedalījies Londonas Karaliskās biedrības dibināšanā (par kuru te Blavatska runā); Bēkons ar šo biedrību ir saistīts tādā veidā, ka biedrības dibinātāji (tajā skaitā Boils) jaunībā lasīja Bēkona «Jauno Atlantīdu», «Jauno Organonu» u.c. grāmatas, jūsmoja par tām, uzskatīja sevi par Bēkona sekotājiem un, realizēdami viņa idejas, (jau tuvāk savām vecumdienām) dibināja šo biedrību; Blavatska ir dzirdējusi, ka Bēkons kaut kādā veidā ir saistīts ar Karalisko biedrību, bet kā īsti saistīts, to viņa nezina un pieskaita Bēkonu dibinātāju grupai.

.61. – Blavatska raksta: «*..намного прежде, чем церковь заставила принести Галилея в жертву сожжением во имя Библии.*» («*..daudz agrāk nekā baznīca piespieda ziedot Galileju, sadedzinot Bībeles vārdā*»). Galilejs netika dedzināts kā Džordano Bruno; Galilejs pēc vajāša-

⁸ «Письма Махатм». Рериховский Центр духовной культуры г. Самары. Российское Теософское Общество. Tulk. no: «The Mahatma Letters to A.P. Sinnett from the Mahatmas M. & K.H. Transcribed, Compiled and with an Introduction by A.T. Barker. Second Edition, 1926. T. Fisher Unwin LTD, London.

⁹ Anonīms. «Sfinksas». «Mistērija» Nr. 3, novembris 1998., 8–9.lpp.

nām Svētās Marijas katedrālē Romā nometās uz ceļiem un publiski atteicās no idejas, ka Zeme griežas ap savu asi; Blavatska acīmredzot jauc Galileju ar Džordano Bruno.

.62. 4. Viss vēstules stils ir tipiski tāds, kādu lieto sievietes, kad viņas grib «izlikties gudrākas nekā ir» vai noslēpt savas darbības īstos motīvus: izplūdis, it kā «daudznozīmīgs», ar pastāvīgiem «mājieniem» uz kaut ko «neizteiktu»; tas bija pats pirmais, ko es pamanīju, vēl pirmoreiz lasot tekstu: «To taču ir rakstījusi sieviete!» – tikai pēc tam es sāku vērīgāk ielūkoties visās pārējās lietās. Šo stilu es esmu redzējis daudzkārt; tā rakstīja Leonīda, tā rakstījāt arī Jūs pirmajās vēstulēs, bet pēc tam drīz sapratāt, ka pret mani tas ir, pirmkārt, bezcerīgi un, galvenais, nevajadzīgi...

.63. 5. Blavatska vairākkārt vēstulē piemin un aizstāv sevi it kā Kut Humi vārdā, bet dara to tik aizkustinoši sievišķīgi, ka «izdod sevi ar visām ausīm»; vīrietis varētu aizstāvēt sievieti tādā situācijā, bet ne ar tādiem vārdiem un ne tādā veidā.

.64. 6. Visa vēstules jēga (ja atmet pasaciņas par izmirušām rasēm, par alām Himalajos, pilnām ar milžu kauliem, un par gudriem Mahatmām pie šīm alām) – vēstules jēga ir tā, ka no Blavatskas prasa parādīt jaunus brīnumus (kaut kādus trikus viņa jau iepriekš ir parādījusi, uz kuriem ir mājieni vēstulē), bet viņa to nevar izdarīt, un nu viņai ir jāizdomā kaut kāds «pamatojums», kādēļ to nedrīkst darīt; ko viņa var izdomāt, to arī stāsta, kaut gan loģikas tur nav nekādas.

.65. 7. Viss noslēdzas (pēdējā rindkopa) ar to, ka viņa (ja pārtulko viņas vārdus patiesības valodā) saka: «apmierinieties ar mani iepriekšējiem trikiem; nākotnē varbūt parādīšu jaunus, bet ne tagad».

.66. 8. Tieši pirms šī noslēguma viņa saka (atkal, ja mēs to pārtulkotu patiesības valodā): «Miljardi cilvēku ir ticējuši vienai histēriskai sievietei, ka viņa esot redzējusi Kristus augšāmcelšanos vai Marijas debessbraukšanu (nezinu īsti, par ko Blavatska šeit runā), tad kāpēc Jūs neticat šai histēriskajai sievietei, t.i. man? – tā ir netaisnība!».

.67. Vispār šis pēdējais «arguments» ir psiholoģiski vienkārši lielisks; te «kā ūdens lāsē» atmirdz visa Blavatska, visa viņas iekšējā būtība (kaut gan arī citas «lāses» ir pietiekami spožas).

.68. Skaidrs, ka viņai iekšējā nostādne – priekš sevis – ir tāda: «Tai sievietei viņi ticēja, kaut gan viņa stāstīja muļķības; kādēļ lai viņi nevarētu noticēt man, kad es stāstu muļķības?». Tā viņa iekšēji domā; tas ir «īstenības modelis», bet tikai «savai lietošanai». To, ka tai sievietei tic, bet viņai negrib ticēt, Blavatska uzskata par netaisnību. Norādījums uz netaisnību, kas izdarīta pret viņu, ir arguments viņas labā. Tāpēc Blavatska to laiž darbā. Bet viņa nemaz nepamana, ka visa šī «mezgla» vienīgais loģiskais atrisinājums ir: neticēt ne vienai, ne otrai, – un tā tad īstenībā šis ir arguments PRET viņu (kāda vienreizēja, patiešām aizkustinoša sievišķība! – un tā tas viņai ir gandrīz katrā frāzē, katrā «argumentā»).

.69. Tas, ka Blavatska nosauc to liecinieci no Evāņģēlija par «histērisku», liecina, ka viņa arī pati sevi par tādu iekšēji atzīst; tieši šī līdzība jau arī rada to netaisnību, pie kuras viņa apelē. Varbūt to viņai ir arī teikuši, bet galvenais, ka viņa tam principā piekrīt, jo savādāk nebūtu iespējams to izmantot kā «argumentu» savā labā.

.70. Es negribu nosodīt Blavatsku kaut kādā ētiskā vai, jo vairāk, kriminālā nozīmē. Es nezinu, kādi apstākļi spieda viņu aizbēgt no vīra un sākt klaiņot apkārt pa pasauli. Tāda klaiņošana nav viegla lieta; iedomājieties, piemēram, ka Jums tagad vajadzētu pēkšņi visu pamest un doties pasaulē: – no kā pārtikt?, kā dzīvot? Izlikšanās un blēdīšanās tādos apstākļos laikam ir neizbēgama. Es tikai gribu teikt, ka tagad ir viennozīmīgi skaidrs: Blavatska pati NETICĒJA tam, ko stāstīja un rakstīja.

.71. Viskomiskākais šajā lietā laikam ir tas, ka tādi «sieviešu nīdēji» kā Elgars Senzars ir uzķērušies uz šīs «histēriķes makšķeres» un veltījuši savu dzīvi viņas «mācības piepildīšanai».

.72. Vēlreiz apsveicot Jūs dzimšanas dienā, Jūsu

Valdis Egle

2001.11.13 12:39 otrdienā
(pēc 6 mēnešiem, 7 dienām, 3 stundām, 23 minūtēm)

.73. Šis bija mans pats pirmais vērtējums Blavatskai. Principā tas paliek spēkā arī tagad, tikai tagad es zinu par viņu daudz daudz vairāk un konkrēti: – par tiem motīviem, kas viņu virzīja uz šīm «blēdībām». Tas tiks aprakstīts tālāk šajā grāmatā.

§4. Maija Salna runā par Žannu d'Arku

2001.07.16 pirmdiena
(pirms 3 mēnešiem, 28 dienām)

.74. Vakar pa KTV noskatījos 1999.gadā uzņemto mākslas filmu «Žanna d'Arka». Tur viņi šo meiteni parādījuši kā svētās lomas tēlotāju, lai iedvesmotu cīņās pagurušos kareivjus. Man tas likās ticami. Tanī laikā cilvēki bija ļoti māņticīgi, un esot bijis sens pareģojums par jaunavu, kas glābs Franciju. Kad balsu «apsēstā» Žanna ieradās, bīskaps nolēma viņu izmantot kā šī visiem zināmā pareģojuma «iemiesojumu». Uz šo lomu esot pieteikušās daudzas meitenes, bet neviena neesot izrādījusies tai derīga.

.75. Nu, protams, tur tomēr ir jābūt attiecīgam raksturam un pašas fanātiskai ticībai, ka viņu sūta Dievs... Žanna tam ir ticējusi. Šķiet, ka viņai tās svēto balsis un vīzijas nebūt netraucēja, bet gan palīdzēja dzīvot... Lai nu kā, bet, ja baznīca un nākamais karalis nepiekristu, viņa nekad nenonāktu tādā lomā, un rupjie kareivji viņu neklausītu. Man šķiet, ka Žannas d'Arkas misija ir ne tik daudz viņas psihes īpatnību rezultāts, cik baznīcas sākotnējā atbalsta veidota un «reklamēta».

.76. Jūs kaut kur rakstījāt ({LEON1.2786} – V.E.), ka kareivji viņu vairs neklausītu un neuzlūkotu kā svēto, ja viņa ar kādu no tiem pārgulētu. Man tas gluži tā neliekas. Es domāju, ka galvenais bija ap šo jaunavas tēlu jau iepriekš radītā Legenda. Viņa vienkārši izpildīja šo lomu pēc baznīcas un karaļa lēmuma tik labi, jo pati fanātiski ticēja balsīm. Vēlāk baznīcai vairs nebija izdevīgi atbalstīt viņas «izlēcienus», tāpēc arī pasludināja par raganu. (Tiesa, es neesmu pētījusi nekādus vēsturiskus materiālus, kas par viņu ir saglabājušies, bet tas, kā šo notikumu parādīja filma, man likās visai ticami). Legendām ir liela vara pār cilvēkiem.

.77. ...Varbūt Jūs esat kaut ko dzirdējis par tādu bijušo biznesmeni Vladimīru Megrē, kurš tagad raksta grāmatas par Sibīrijā sastapto vientuļnieci Anastasiju, par brīnumiem, ko tā viņam rādījusi, arī par viņa tuvajām attiecībām ar šo jauno skaistuli, no kā viņai tagad esot bērns, un viņa stāsta, kā to audzina. Vārdu sakot, šai Anastasijai kā svētajai (neskatoties uz visu bērnu) tic nu jau desmiti tūkstošu Megrē grāmatu lasītāji; Internetā ir viņas mājas lapa www.Anastasia.ru.

.78. Cilvēki, pat ne reizi neredzējuši, pielūdz viņu. Mazāk gan viņiem patīk fakts, ka viņa izvēlējusies tik «necienīgu» partneri par sava bērna tēvu – šo donžuānu, dzērēju un blēdi, kas turklāt vēl grāmatās figurē kā neticīgais... Lasot Anastasijas iedvesmotos mistiskos stāstus, tā vien gribas tam «neattapīgajam» Megrē, kā viņš sevi tajā grāmatā attēlo, iebelzt pa galvu... Tāda vēlme, izrādās, rodas daudziem lasītājiem. Tātad Megrē ir labs psihologs...

.79. Nesen, šķiet, kādā 7. jūlijā, Megrē (protams, atkal ar L. Postažas u.c. laipnu ielūgumu) viesojās Rīgā un Kongresu namā esot lasījis lekcijas par Anastasiju. Šis notikums bijis par pamatu vēl viena garīgā centra – Anastasijas centra – izveidošanai Rīgā. Interesanti, ka Anastasija atbalstot Visariona darbību. Interesanti, ka daudzi uz Visariona «Saules pilsētu» sākuši pārcelties tieši šo V. Megrē grāmatu iespaidā, jo gribējuši dzīvot tuvāk šai svētajai, kuru pagaidām gan neviens neesot redzējis... Nu un tad? Galvenais ir radīt Legendu!...

§5. Žannas d'Arkas Ceļa sākums

2001.07.24 09:12 otrdiena
(pēc 8 dienām)

.80. No filmas par Žannu d'Arku es redzēju burtiski dažus pēdējos kadrus: iegāju istabā, kur sieva skatījās televizoru un nejauši ieraudzīju (jādomā, ka tā ir tā pati filma, par kuru Jūs rakstāt). Tur Žanna filmēta no augšas, skatās debesīs, apkārt trako liesmas, bet ne mazākās sāpju sajūtas nav viņas sejā, it kā viņai būtu atslēgti tie automatiskie refleksi, kas liek cilvēkiem raustīties no uguns pieskārieniem. Tas neiedvesa man uzticību šai filmai kā psiholoģiski patiesai.

.81. Es nezinu filmas iepriekšējo saturu, tāpēc varu izteikties tikai par Jūsu rakstīto. Protams, Žanna nevarētu kļūt par armijas virspavēlnieci, ja viņu neatbalstītu nākošais karalis (dofins) un arī viņam apkārtstāvošā garīdzniecība. Taču psiholoģiski maz ticams ir apgalvojums, ka tā bija mākslīgi radīta legenda (un ka tātad karalis un garīdznieki paši neticēja Žannas misijai, bet vienkārši izmantoja viņas «balsis» kareivju iedvesmošanai). Tādai apzinātai krāpšanai reti ir panākumi, sevišķi, ja runājam nevis par panākumiem uz īsu brīdi un atsevišķu cilvēku. Ilgstoša un plaša ietekme uz masām prasa, lai sludinātāji arī paši ticētu tam, ko sludina. Kā piemērus var minēt Ļeņinu un Hitleru. Viņi un viņu idejas nekad negūtu tādus panākumus, ja viņu rīcība būtu bijusi vienkārša izlikšanās.

.82. Tāpēc psiholoģiski ticamāk ir, ka gan karalis, gan garīdznieki arī paši bija noticejuši Žannas misijai un tāpēc piešķīra viņai to lomu, kādu piešķīra. (Viņi jau nebija mazāk māņticīgi kā pārējie tā laika cilvēki). Žanna ieradās pie viņiem pati, viņi to nebija saukuši.

.83. Kas attiecas uz «seno pareģojumu, ka jaunava izglābs Franciju», tad tādu pareģojumu tajos laikos bija papildnam, un tie vienmēr bija pie rokas. Tikpat labi (ja ievajadzētos), varētu atrast pareģojumu, ka jaunava izglābs Angliju, Spāniju utt.

.84. Tas pilnīgi atbilst tā laika cilvēku psiholoģijai. Visas nelaimes ceļas no cilvēku grēkiem. Tāpēc grēcīgs cilvēks, lai cik viņš stiprs un varens, nevar izglābt zemi. Bet jaunava nav grēcīga un tāpēc var – tikmēr, kamēr viņa ir jaunava.

.85. Jūs pieminat leģendu par «svēto Anastasiju», kurai ir bērns un kuru tomēr tūkstoši uzskata par svēto. Pirmkārt, salīdzinot ar Žannas laikiem, cilvēku psiholoģija ir mazliet mainījies. Vairs ne tik viennozīmīgi nelaimju cēlonis ir cilvēku grēki un ne tik viennozīmīgi dzimumsakari ir grēks. Tomēr arī attiecībā uz Anastasiju visumā paliek spēkā tas, ko es grāmatā LEONI {[LEONI.2787](#)} rakstīju par Žannu.

.86. Viena lieta ir, ja Anastasijai ir bērns, radies kaut kur nezināmā tālumā, nezināmā laikā un veidā (t.i. «ticīgie» par to vienkārši nedomā). Bet pavisam cita lieta ir, ja Anastasija (vai Žanna) dzīvo tepat karaspēka nometnē, un kareivji redz, ka viņa vakarā ieiet viena komandiera teltī, bet no rīta iznāk laukā priecīga, mirdzošām acīm (kā jau tas sievietēm mēdz būt pēc tādas nakts) un glaužas viņam klāt. TAD viņu neviens vairs par svēto neuzskatīs un līdz ar to arī neticēs viņas misijai.

.87. To, ka bērns pats par sevi nav šķērslis sievietes uzskatīšanai par svēto, tipiskā veidā taču pierāda Svētā Marija. Ticīgie vienkārši atdala bērna eksistenci no (grēcīgajiem) dzimumsakariem. Klasiskā veidā tas izpaužas dogmā par Marijas «bezgrēcīgo ieņemšanu» – no Svētā Gara. Arī indiešu Maija ieņēma Budu bez dzimumsakariem ar vīrieti – vienkārši sapnī.

.88. Mūsdienu stāstos par Žannu d'Arku politiskā situācija tā laika Francijā parasti tiek attēlota nepareizi: to rāda, skatoties no tagadējā viedokļa, kad Anglija ir viena valsts, bet Francija – pavisam cita. Bet toreiz tie «angļi», kas karoja pret «frančiem» lielā mērā bija tādi paši franči. Viņu vadoņi, lielie feodāļi bija to franču pēcteči, kuri ienāca Britu salās kopā ar Vilhelmu Iekarotāju, un šīs iekarošanas rezultātā savus sākotnējos īpašumus Francijā viņi nebūt nebija zaudējuši (par tiem jau arī notika karš, un zaudēja viņi tos tikai «Žannas d'Arkas misijas» rezultātā – un arī tad vēl ne visus).

.89. Daudzi lielie «angļu» feodāļi vairāk laika pavadīja savos īpašumos Francijā, nekā īpašumos Anglijā (jo Francija toreiz skaitījās «kulturāla» zeme, bet Anglija – «mežonīga nomale»). Piemēram, leģendārais angļu karalis Ričards Lauvassirds, kurš tā apdziedāts balādēs par Robinu Hudu (un darbojas arī Valtera Skota romānā «Aivenho»), visu savu bērniību pavadīja savas ģimenes īpašumos Akvitānijā (Francijā) un arī vēlāk dzīvoja tur, ja vien nebija devies Krusta karā uz Austrumiem vai sagūstīts nesēdēja cietumā Austrijā. Anglijā viņš ieradās tikai dažas reizes īsās vizītēs, lai ievāktu nodokļus priekš kārtējā karagājiena. Angļu valodu viņš neprata.

.90. Tā ka tas karš, kurā ņēma liktenīgo dalību Žanna d'Arka, īstenībā lielā mērā bija pilsoņu karš starp pašiem frančiem, un Francijā pastāvēja stipra «partija», kas atbalstīja «angļus». Jūs rakstāt, ka «*vēlāk baznīcai vairs nebija izdevīgi atbalstīt viņas "izlēcienu", tāpēc arī pasludināja par raganu*» {76}. Gluži tā vis nebija. Protams, daudziem likās nenormāli (neskatoties pat uz viduslaiku psiholoģiju), ka 17–18 gadus veca meitene komandē rūdītu vīru armiju, tāpēc pietika arī tādu, kas centās Žannu atstumt malā. Taču viņi nebija tie, kas Žannu tiesāja un sadedzināja.

.91. Žanna krita burgundiešu gūstā (tā bija viena no tām franču grupām, kuras karoja «angļu» pusē), un burgundieši viņu pārdeva «angļiem». TIE viņu tiesāja, pasludināja par raganu un sadedzināja. Protams, tiesneši un izpildītāji bija vietējie franči (bet «angļi» jau vispār bija diezgan fiktīvi), un tas arī rada sajukumu un neizpratni tiem, kuri slikti pārzin toreizējos apstākļus, jo iznāk, ka viņu ir tiesājuši tie paši franči, kuri tikko kā bija sekojuši viņai. Arī garīdznieki visumā bija dažādi, un tie jau vienmēr ir atbalstījuši savus valdniekus Dieva vārdā. Ja vajag, Žanna ir svētā; ja vajag, viņa ir ragana. Pasaules karā franču katoļu Dievs ir ar frančiem, bet vācu katoļu Dievs ir ar vāciešiem – utt.

.92. Kas attiecas uz pašu Žannu, tad viņu diez vai vispār var uzskatīt par francūzieti, jo viņa ir dzimusi Vācijā. Tas ir, viņa ir dzimusi vietā, kas tagad pieder Francijai, bet toreiz ietilpa Vācijā (un nekad agrāk nebija piederējusi Francijai). Šī vieta ir Lotaringija (latviski parasti raksta «Lotringa» – laikam sekojot vācu tradīcijai –, bet tas nav diezko pareizi: zeme ir dabūjusī nosaukumu no karaļa Lotara vārda, un tad jau arī viņu vajadzētu saukt par karali Lotru, nevis Lotaru, kā tas ir visās latviešu grāmatās).

.93. Lotaringiju jau kopš Romas laikiem apdzīvoja ģermāņi; dalot Kārļa Lielā impēriju (kad pirmoreiz izveidojās tās valstis, kuras vēlāk kļuva par Franciju un Vāciju), Lotaringiju iekļāva Austrumu daļā (nākošajā Vācijā); Žannas dzimšanas laikā Lotaringija ietilpa «Ģermāņu nācijas Svētās Romas impērijā» (t.i. Vācijā).

.94. Tiesa, viduslaiku politiskās attiecības bija savādākas nekā tagadējās, un neilgi pirms Žannas dzimšanas Lotaringijas hercogi bija atzinuši sevi vienlaicīgi par Francijas karaļa vasaļiem (neizstājoties no Svētās Romas impērijas un nesaraucot saites ar to). Kā Francijas karaļa vasaļi viņi bija ierauti Francijas Simtgadu karā; Lotaringija tajā bija cietusi, un Žanna bija tādēļ uzbudināta.

.95. Lotaringiju «oficiāli» pievienoja Francijai tikai 1766.gadā. t.i. 335 gadus pēc Žannas nāves. Tad sākās stipra Lotaringijas romanizācija (franciskošana). Kad «dzelzs kanclers» Bismarks apvienoja Vāciju vienā valstī un šajā sakarībā 1871.gadā sakāva Franciju, lai atņemtu tai «vecās vācu zemes Elzasu un Lotringu», tad pusi Lotaringijas (kur vēl vācu elements bija pārsvarā) pievienoja Vācijai, bet otru pusi (kur franči jau pilnīgi dominēja) atstāja Francijai. (Pēc Pirmā pasaules kara Francija paņēma atpakaļ visu Lotaringiju).

.96. Ja vēl Bismarka laikā Lotaringija nebija pilnīgi franciskota, tad var iedomāties, ka Žannas laikā tā bija «tīri vāciska» – un tāpat Žanna iznāk vāciete, ja vien viņas vecāki nebija kaut kādi īpaši ienācēji no Francijas (kas maz ticams, jo viņi bija zemnieki, kuri cieši saistīti pie vietas).

.97. Franciski Žannas vārds rakstās: *Jeanne d'Arc*, un tā acīmredzot ir Bībeles Joanna, tāpat vāciski viņa būtu Johanna (fon Arka).

.98. Tāpat leģendas ir savītas ap Žannu d'Arku laikam vairāk mūsdienās nekā toreiz. Leģenda ir, ka viņa bija francūziete (Francijas nacionālā varone bija vāciete – kāds kauns! – ak, šie nolādētie teitoņi!); leģenda ir, ka «angļi» bija «angļu iebrucēji»; leģenda ir, ka Žannu tiesāja «tie paši franči, kas bija viņai sekojuši»...

2001.08.21 10:17 otrdienā
(pēc 28 dienām, 1 stundas, 5 minūtēm)

.99. Vakar biju Akadēmiskajā bibliotēkā un paņēmu tur trīs pašas fundamentālākās grāmatas par Žannu d'Arku, kādas vien tur varēja dabūt, jo gribēju izpētīt, kas īsti pasaulei ir zināms par Žannas izcelšanos. Kā atceraties, es izvirzīju hipotēzi {.96}, ka «...tāpat Žanna iznāk vāciete, ja vien viņas vecāki nebija kaut kādi īpaši ienācēji no Francijas (kas maz ticams, jo viņi bija zemnieki, kuri cieši saistīti pie vietas)...»

.100. Pirmais, kas atklājās no šīm grāmatām ir tas, ka Žanna NAV dzimusi Lotaringijā, kā to apgalvo krievu «Большая Советская энциклопедия»¹⁰. (Redziet, pat enciklopēdijām nevar ticēt! Tagad paskatījos, ko par to raksta latviešu «Lielā Padomju enciklopēdija»: tur Žannas dzimšanas vieta vispār nav uzrādīta¹¹).

.101. Domremī ciems, kur ir dzimusi Žanna d'Arka, atrodas uz robežas ar Lotaringiju, pie Mēzas (Māsas) upes, – bet Francijas pusē. Lotaringija sākās tikai otrā pusē upei, un lotaringieši bija domremiešu ienaidnieki. Zēni, Žannas vienaudži, bieži gāja kauties ar lotaringiešiem no upes pretējā pusē esošā Makses ciema; tas lielā mērā bija viņu dzīves saturs (un arī, jādodomā, viens no Žannas franciskā patriotisma avotiem).

.102. Cauri Domremī ciemam tecēja vēl viena maza upīte, Mēzas pieteka. Arī tā bija robeža – robeža starp karalim pašam piederošajām (domēna) zemēm un kāda feodāļa, Domremī senjora zemēm. Žannas vecāki dzīvoja tajā Domremī ciema daļā, kas piederēja karalim. Šie Domremī zemnieki bija «brīvi», t.i. skaitījās paša karaļa «vasaļi» un saucās villāni (*villane* – zemnieki, laucinieki). Tie Domremī zemnieki, kas dzīvoja otrā pusē upītei un pakļāvās senjoram, bija dzimtcilvēki un saucās par serviem (*serve* – kalps, vergs). Arī Lotaringijas zemnieki otrā pusē Mēzas upei bija dzimtcilvēki.

.103. D'Arka nav Žannas dzimtais uzvārds. Ne Žannai, ne viņas tēvam, ne mātei, ne brāļiem uzvārdu nebija. Katram bija sava iesauka klāt pie «kristītā vārda». Tā viņas tēvu sauca Žaks Darks (vai Tarks), māti Izabella Rome, brāļus Žans Dajs un Pjērs Prerēls. Kā liecināja pati Žanna tiesā, «mūsu apvidū meitenes mēdz saukt mātes vārdā», t.i., kamēr meitene nav dabūjusi patstāvīgu iesauku, viņas vārdam pievienoja mātes (un ne tēva!) iesauku, tāpēc bērnībā kaimiņi viņu (ja vajadzēja atšķirt no citām Žanetēm) sauca par Žaneti Romi, bet kad viņa «izgāja pasaulē», tad dabūja patstāvīgu iesauku: Žanna Jaunava, ar kuru viņu tad arī pazina visa tālaika Francija (un visa Eiropa).

.104. Pati Žanna «parakstīja» savus uzsaukumus un pavēles vienkārši: Žanna (pēc cita avota¹² gan arī: «Žanna Jaunava»), bet vienā faksimilā, ko es redzēju, paraksts ir tikai: «*Jehanne*»). Rakstīt vispār viņa noteikti neprata, tāpat kā viņas vecāki, bet daži pētnieki domā, ka, nonākusi karaļa galmā, viņa iemācījās uzrakstīt savu vārdu; citi pētnieki, savukārt, to apstrīd.

¹⁰ БСЭ-3. Статья «Жанна д'Арк».

¹¹ LPE. Šķirklis «Žanna d'Arka».

¹² Pernoud Régine, Clin Marie-Veronique. «Jeanne d'Arc». Fayard. (C) Librairie Artheme Fayard, 1986.

.105. Kā Žannas uzvārds «Darka» pirmoreiz parādījās tikai, kad karalis 1429.gada decembrī piešķīra Žannai un viņas ģimenei muižnieku titulus. Tad radās vajadzība pēc kaut kāda kopēja uzvārda, jo muižnieku dzimtām tādi bija. Tad «anoblācijas grāmatā» viņa tika ierakstīta kā Darka (acīmredzot pēc tēva iesaukas). Taču viņas dzīves laikā šo uzvārdu nelietoja ne viņa pati, ne kāds cits.

.106. Nākošreiz uzvārds «Darki» parādās tikai pēc ceturtdaļgadsimta, «attaisnošanas tiesas» laikā. Tās dokumentos par Darkiem sauc gan viņu pašu, gan viņas tēvu, gan māti, gan brāļus. Taču arī tad vēl paralēli lietoja vecās iesaukas, bet uzvārdu «Darki» rakstīja visvisādi: gan Darc, gan Tarc, gan Tart un vēl citos veidos. Un pēc šīs tiesas šo uzvārdu atkal ilgi neviens nelietoja, līdz kādu gadsimtu vēlāk tas ieiet plašā apgrozībā – un tad jau ar apostrofu.

.107. Žannas tēva iesauka Ruānas tiesas procesa dokumentos parādās tikai vienu vienīgu reizi, kad Žanna atbild, ka viņas tēvs bijis Žaks Darks (vai Tarks).

.108. Kāda īsti bija iesauka Žannas tēvam, skaidri nav zināms. Žannas atbildes protokolēja franču valodā (kāda nu tā toreiz bija), bet šis oriģinālais protokols nav saglabājies. Ir tikai divi no tā atvasināti dokumenti. Viens ir oficiālais latīņu tulkojums, kuru izgatavoja 4–5 gadus vēlāk (ap 1435.g.), un viena vēl vēlāk (ap 1500.gadu) ar roku pārrakstīta protokola kopija franču valodā.

.109. Latīņu dokumentā teikts, ka Žannas tēvs bijis Žaks Darks, bet franču kopijā, – ka Žaks Tarks. Kurš ir kļūdījies, darbodamies ar oriģinālo protokolu: tas, kurš tulkoja to latīniski, vai tas, kurš pārrakstīja franču variantu? (Un vai pats Žaks Darks zināja, kā būtu «pareizi» jāraksta viņa «uzvārds», ja rakstīt viņš neprata? – varu piebilst es).

.110. Žannas tēva «uzvārda» «pareizrakstība», protams, ir atkarīga no tā, ko šī iesauka nozīmēja. Bet arī tas nav zināms. Ja tā nozīmēja «no Arkas», tad viņš bija Darks vai, jaunākā rakstībā, d'Arks (kā vēlāk arī tika interpretēts protokola latīņu versijā dotais viņa «uzvārds»). Tādā gadījumā viņš nebija dzimis Domremī ciemā, kur vēlāk dzima Žanna, bet tur tikai ienācis (no kaut kādas Arkas).

.111. Žannas laikos saiklis *de* (*d'* pirms patskaņiem) vēl nebija kļuvis par muižnieku uzvārdu pazīmi; toreiz tā varēja saukties jebkurš cilvēks, kas no kaut kurienes atnācis dotajā apvidū, arī zemnieks. Taču iesauka varēja nozīmēt arī kaut ko citu, un nav zināms, kur ir tā Arka, no kurienes viņš varētu būt cēlies. («*Arc*» nozīmēja «loks», bet kas tas par loku? – vai šaujamaiss stops, kā to vēlāk mēģināja interpretēt Žannas brāļu pēcteči? vai kāda romiešu arhitektūras arka? vai upes vai ceļa līkums?).

.112. Tajā filmā, ar kuru mūsu runas par Žannu d'Arku iesākās, viņa bija parādīta kā gaišmate. Īstā Žanna bija melnmataina. Ja tā, tad viegli pieļaut, ka arī viņas tēvs bija melnmatains un vispār melnģisnējs. Tādā gadījumā viņa iesauka «*Dark*» varēja nozīmēt: «Melnais Žaks» vai «Tumšais Žaks». Vārds «*dark*» nav sastopams ne tagadējā franču, ne tagadējā vācu valodā, bet pastāv angļu valodā un nozīmē «tumšs, melnģisnējs».

.113. Ja vārdam ir šāda cilme un nozīme, tad iesauka ir tikusi dota kādā lejasģermāņu dialektā (radniecīgā angļu valodai). Ģermāņu valodas vispār iedalās pirmām kārtām Ziemeļģermāņu grupā (zviedri, norvēģi, dāņi u.c.), Austrumģermāņu grupā (goti, vandāļi u.c.; nevienas dzīvas valodas) un Rietumģermāņu grupā (vācu, angļu u.c. valodas). Bet paši rietumģermāņi savukārt iedalās «lejas» un «augšas» apakšgrupās. «Augšas» dialekti tagad gandrīz visi ir konsolidējušies par literāro vācu valodu (un tajos vārda «*dark*» nav, ir «*švarc*» un «*dunkel*»), bet lejasģermāņu grupas galvenās ciltis bija franki, angļi un sakši. Tie angļi un sakši, kuri pārcēlās uz Britu salām, vēlāk kļuva par angļiem, bet tie, kas palika kontinentā, daļēji ieplūda vāciešos (t.i. galu galā pārgāja uz «augšvācu valodu»), daļēji holandiešos (kuri ir visīstākie lejasģermāņu mantinieki mūsdienās). Franki, savukārt, arī vai nu ieplūda holandiešos (ziemeļos) vai arī pārgāja uz latīņu valodas dialektiem (t.i. uz «franču» valodu).

.114. Tātad, ja Žannas tēva iesaukai ir lejasģermāņu cilme un tā nozīmē «Melnais Žaks», tad to, visticamāk, ir devuši tādi franki, kuri vēl nebija pārgājuši uz «romāņu» (jeb «romiešu», t.i. «franču») valodu. Lotaringieši tie nevarēja būt, jo tie runāja augšvācu izloksnēs.

.115. Tā kā ģermāņi vispār ir ļoti gaišmatainas tautas, tad «Melnais Žaks» diezin vai pats varēja būt pamatā cēlies no ģermāņiem. Drīzāk tad viņa senči ir bijuši kādi Gallijā ievesti romiešu vergi no Austrumiem. Lejasģermāņi (franki) būs devuši viņam tādu iesauku tieši tāpēc, ka viņš no tiem atšķīrās. Tātad viņš iznāk «romānis».

.116. Arī viņa sievas iesauka bija *Rome*, – kas nozīmē: romiete. Pētnieki tajās minētajās grāmatās domā, ka šī iesauka nozīmējusi, ka viņa ir bijusi svētceļojumā uz Romu. Man tas šķiet apšaubāmi: viņi bija nabadzīgi zemnieki, un piecu bērnu mātei (neskaitot mazotnē mirušos) diez vai bija laiks tādiem ceļojumiem. Tādā gadījumā viņas iesauka droši vien nozīmē izcelšanos no «romiešiem» (pretstatā tiem, kas cēlušies no lejasģermāņiem frankiem).

.117. Žannas mātes izcelšanās no «romiešiem» nenozīmē, ka viņa un apkārtējie būtu varējuši izsekot viņas senčus līdz Romas impērijas laikiem; rakstītnepratējiem zemniekiem tas būtu neiespējami

to tūkstoš gadu garumā, kas šķir Žannas laikmetu no Romas krišanas. Bet Žannas laikā (un jo sevišķi dažus gadsimtus agrāk) par «romiešiem» sauca tos tagadējās Francijas iedzīvotājus, kuri runāja latīņu valodas dialektos (t.i. tagadējā «franču» valodā) pretstatā tiem, kuri (kā, piemēram, franki, kas ir devuši Francijai tās vārdu) runāja ģermāņu izloksnēs. Tieši no šī «romiešu» nosaukuma ir cēlušies tādi vārdi kā «romāns» un «romantika» (jo Provansas «romiešu» trubadūri ar savām bruņinieku dziesmām un stāstiem bija galvenie, kas radīja šos žanrus).

.118. Tātad pēc šiem pētījumiem iznāk, ka Žannas vecāki, visticamāk, ir bijuši romiešu kolonistu pēcteči, kas dzīvojuši vēl ne pilnīgi romanizētu lejasģermāņu (franku) vidē un no tiem dabūjuši iesaukas Melnais Žaks un Romiete Izabella. Taču šī ir pilnīgi mana hipotēze; minēto grāmatu autori to nepiemin un visumā sveras uz to, ka Žannas tēva iesaukai ir «ģeogrāfiska cilme».

.119. Žannas dzimtā valoda acīmredzot bija viens no toreizējiem franču dialektiem (tātad gadsimtu gaitā izkropļota latīņu valoda). Tā stipri atšķīrās no «karaļu valodas» (no tā «Parīzes dialekta», kurš vēlāk kļuva par pamatu literārajai franču valodai). Dialekta iezīmes redzamas Žannas uzsaukumos, vēstulēs un atbilžu pierakstos tiesas protokolā, un tiek tajās grāmatās konkrēti minētas, bet mums tās neko neizsaka.

.120. Pati Žanna tomēr uzskatīja, ka tieši viņas valoda ir labākā un pareizākā. Kad viņai Puatjē komisijas locekļi jautāja, kādā valodā runājušas balsis, ko viņa dzirdējusi, viņa atbildēja, ka runājušas daudz labākā valodā nekā šajā komisijā.

.121. Leģenda, ka Žanna ir nākusi no Lotaringijas, radās jau viņas dzīves laikā. Viņa vēl nebija paspējusi sasniegt karali, kad jau par viņu rakstīja, ka nākot «kāda jaunava no Lotaringijas markas». Vārds «marka» nozīmēja gan pierobežas apgabalu, gan pašu robežu. Tad viegli saprast, kā radās leģenda par Lotaringiju. Tas ir tāpat, kā ja Rīgā ierastos kāda meitene no Zilupes, un par viņu teiktu, ka viņa nākot no Krievijas robežas, bet drīz vien tā «robeža» aizmirstos un paliktu, ka viņa nāk no Krievijas...

.122. Gandrīz visos tā laika dokumentos kā viņas izcelšanās vieta figurē tikai Lotaringija. Un tā tas turpinās līdz šai dienai. Minētajās grāmatās citēta tikai viena vēstule (karaļa padomnieks raksta Milānas hercogam), kur teikts, ka Žannas dzimtene ir Lotaringijas robeža, bet Francijas pusē.

2001.08.22 15:42 trešdiena
(pēc 1 dienas, 5 stundām, 25 minūtēm)

.123. Trīs grāmatas par Žannu d'Arku, kuras es atzinu par «fundamentālākajām» un paņēmu LAB-ā, ir šādas:

.124. 1. Левандовский Анатолий Петрович. «Жанна д'Арк». ЖЗЛ. Издание второе, исправленное и дополненное. Молодая гвардия, Москва, 1982.

.125. 2. Перну Регина, Клэн М.-В. «Жанна д'Арк». Века и люди. Перевод с французского Т.Б. Пошерстник и О.Е. Ивановой. Редактор Т.Л. Комарова. Предисловие и комментарии доктора исторических наук Н.И. Басовской. Издательская группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», Москва, 1992. Tulkots no: Pernoud Régine, Clin Marie-Veronique. «Jeanne d'Arc». Fayard. © Librairie Arthème Fayard, 1986.

.126. 3. Райцес Владимир Ильич. «Жанна д'Арк. Факты, легенды, гипотезы». Академия Наук СССР. Серия «Научные биографии». Ответственный редактор член-корреспондент Академии наук СССР В.И. Рутенбург. «Наука», Ленинградское отделение, Ленинград, 1982.

.127. No tām vislabākā ir pēdējā. Šis Vladimirs Iljičs Raicess droši vien ir ebrejs (un atkal nākas konstatēt ebreju acīmredzamo pārkumu! – šajā gadījumā pār krievu un francūzietēm). Viņa stāsts atgādina matemātisku pierādījumu: gandrīz nevienā punktā nav iespējams viņam nepiekrīst. (Bet Žannas biogrāfijas «strīdīgie jautājumi» tur tiek izskatīti viens pēc otra, un viena pēc otras tiek apgāztas visas leģendas, kas savītas ap «Orleānas Jaunavu»).

.128. Levandovska grāmata ieturēta parastajā tā laika padomju stilā, kur izsmieti un lamāti «apspiedēji», Žanna attēlota līdzīgi krievu revolucionāriem – un psiholoģiski pilnīgi nepatiesa un neticama. Bez tam viņš turas pie visām Raicesa apgāztajām leģendām. Regīna Pernū ir Orleānas «Žannas d'Arkas centra» direktore un skaitās Francijā «galvenā speciāliste» par Žannu d'Arku; otra līdzautore acīmredzot ir jaunāka viņas Centra līdzstrādniece. Viņu grāmata ieturēta katolicisma stilā; Žanna parādās kā aizkustinoši labestīga katoļu svētā (kā zināms, 1920.gadā viņa tika «kanonizēta», t.i. pasludināta par svēto). Arī šīs autore turas pie leģendām, bet Žannas īsto psiholoģiju patiesībā nemaz neskar.

.129. No Raicesa es arī uzzināju, ka tā versija, kura pēc Jūsu vārdiem pausta «tajā» filmā (ka Žannu izvirzīja baznīca, ka viņa bija «paklausīgs ierocis klerikāļu rokās» utt. {.74}), pieder Anatolam Fransam (un Raicess šo versiju apgāž līdz ar daudzām citām leģendām).

.130. Ir tikai viena vieta, kur es varu Raicesam iebilst vai, drīzāk, viņu papildināt, un tā attiecas uz psiholoģiju. Kaut gan Raicess vispār ir labs psihologs, un psiholoģiski argumenti tiek daudz kur izmantoti viņa grāmatā, tomēr šeit viņš mazliet «ne dotянул» (neaizsniedza).

.131. Raicess ir «izrācis» daudzus mazpazīstamus faktus no Žannas biogrāfijas, kuri nefigurē citos stāstos (bet ir ārkārtīgi nozīmīgi Žannas psiholoģijas izprašanai). Viens no tādiem faktiem ir tas, ka Žanna, pirms viņa devās «glābt Franciju» (kas beidzās ar visiem zināmo Ruānas tiesas procesu), jau bija piedalījies vienā tiesas procesā – kā apsūdzētā.

.132. Kāds jauneklis bija iesūdzējis viņu tiesā par to, ka viņa esot laužusi solījumu precēties ar šo jaunekli. Tajos laikos šādas lietas iztiesāja baznīcas tiesa, un tā Žannu attaisnoja, jo viņa pie Bībeles apzvērēja, ka nekad neesot solījusi iziet par sievu pie šā jaunekļa.

.133. Raicess domā (un es viņam piekrītu), ka patiesā situācija bija tāda, ka jauneklim bija solījuši Žannas vecāki, bet pati Žanna atteikusies. Žannas māsa Katrīna bija izdota pie vīra ļoti agri (un drīz pēc tam mirusi – varbūt dzemdībās?). Ļoti ticams, ka Žannas vecāki gribēja arī otro meitu izdot pie vīra «ļoti agri», un savos 16–17 gados Žanna viņu acīs bija jau «vecmeita».

.134. Taču tas liecina, ka Žannas ģimenē pastāvēja KONFLIKTS (un pamats tam bija seksuāls). Raicess uzskata, ka Žanna negribēja iziet pie vīra tādēļ, ka jau bija sākusi domāt par savu «misiju Francijas glābšanā», balsis jau bija viņai devušas attiecīgas pavēles (viņa pirmoreiz dzirdēja «balsis» 13 gadu vecumā).

.135. Un te nu ir tā vienīgā vieta, kur es nevaru Raicesam piekrist. Bija otrādi – noteikti bija otrādi! PA PRIEKŠU Žanna negribēja iziet pie vīra, un PĒC TAM viņa sāka domāt par savu «misiju» – «misija Francijas glābšanai» bija attaisnojums, pamatojums, kādēļ viņa neprecas, tā bija izeja, glābiņš no ģimenes konflikta.

.136. Kādēļ Žanna negribēja precēties – tas ir cits jautājums. Literatūrā ir bijuši apgalvojumi, ka viņa bija homoseksuāla, transvestiste, apzinājās sevi par vīrieti (kā zināms, drīz pēc aiziešanas no mājām viņa pārgērbās vīriešu drānās un nēsāja tās pastāvīgi – pat karaļa priekšā, pat baznīcas komisijas priekšā, pat tiesas priekšā, – un arī formālais iemesls, kādēļ viņu sadedzināja, bija tas, ka viņa ir atkal uzvilkusī vīriešu drēbes pēc savas «grēku nožēlošanas» un «atteikšanās»).

.137. Šāda «nepareiza» seksuāla orientācija varēja būt Žannas nevēlēšanās cēlonis, bet varēja arī nebūt. Arī pie «pareizas» seksuālās orientācijas varēja būt citi iemesli: piemēram, vienkārša neuroze, ko izsaukusi vai pastiprinājusi māsas pārāgrā nāve «no dzimumsakariem», vispār psihiski seksuālās attīstības aizkavēšanās (tad viņa pēc kādiem gadiem jau gribētu precēties) utml.

.138. Neviens patiesi Žannas portrets nav saglabājies (lai gan ir zināms, ka tie tikuši zīmēti vai gleznoti). Visi tie portreti, kas ir atrodami, ir taisīti vēlāk un «no galvas» (un tie rāda Žannu ļoti dažādu). Taču no vārdiskiem aprakstiem ir zināms, ka viņa bijusi samērā gara auguma priekš meitenes, slaida un, kā jau teicu, melnmataina. Visi liecinieki ir vienisprātis, ka viņa bijusi skaista, sievišķīga, ar «skaistām krūtīm» un «maigu balsi». Žannu divas reizes apsekoja «pieredzējušas vecmātes» (pirmoreiz karaļa uzdevumā Puatjē komisijas laikā un otrreiz Ruānas tiesas uzdevumā), un abas reizes viņu atzina par nevainīgu un netika pieminētas nekādas anomālijas, kas liecinātu par hermafroditismu vai kādu citādu «vīrišķo hormonu ietekmi».

.139. Tāpēc personīgi man šķiet ticamāk, ka Žannai nekādu «seksuālu noviržu» nebija, un viņas nevēlēšanos iziet pie vīra izsauca, pirmkārt, vēlīna psihiski seksuālā attīstība (šāda novēlēšanās vispār ir raksturīga intelektuāli attīstītiem cilvēkiem – gan vīriešiem, gan sievietēm –, un Žanna, protams, bija intelektuāli ļoti attīstīta, – tas redzams kaut vai no viņas atbildēm tiesai). Savos 16–17 gados Žannai vienkārši bija par agru precēties, vajadzēja kādus gadus pagaidīt. Un, otrkārt, – māsas nāve drīz pēc kāzām bija viņu ļoti ietekmējusi un satriekusi. Visi liecinieki stāsta, ka viņa māsu ļoti mīlējusi un, aiziedama «glābt Franciju», pat lūgusi savu māsiņu (arī Žannu), kas tad gaidīja bērnu, nosaukt to par Katrīnu māsas piemiņai, ja piedzims meitene.

.140. Un bez tam vēl reliģiozitāte. Žannas apziņā laikam iziešana pie vīra bija kļuvusi gandrīz vai ekvivalenta nāvei, bet cīņa par nevainības saglabāšanu gandrīz vai tas pats, kas cīņa par dzīvību. Bet konflikts ģimenē acīmredzot ir bijis ļoti ass. Visas trīs paņemtās grāmatas piemin Žannas mātes vēlāk atstāstītos tēva vārdus, ka, ja Žannu nenonāvēs viņas brāļi, tad viņš pats savām rokām viņu noslīcināšot. (Tas esot ticis teikts pēc tam, kad tēvs redzējis sapnī, ka Žanna aiziet līdzī armijai, tēva priekšstatos tātad – kā prostitūta). Acīmredzot kaut kādas runas vai vismaz nojautas par «iešanu glābt Franciju» ir bijušas, un «Melnais Žaks» ir bijis visai holēriska personība un visai vāji sapratis savu meitu.

.141. Lai kāds bija iemesls, bet fakts ir skaidrs, ka Žannu spieda precēties, bet viņa to negribēja, un «nevainības saglabāšana» pārvērtās viņai par dzīves jēgu, saturu, mērķi. Ar šo ideju ir caurausts viss tālākais Žannas ceļš.

.142. Sāksim ar «balsīm». Kā zināms, tās pirmoreiz parādījās viņai 13 gadu vecumā. Var domāt, ka (pie zināmas seksuālās attīstības aizkavēšanās) tas bija tieši viņas dzimumnobriešanas laiks (kad sākās menstruācijas utt. – un kad vecāki sāka runāt par precēšanos).

.143. Kā zināms, «balsis» piederēja Svētajam Mihaelam, Svētajai Katrīnai un Svētajai Margaritai (pie kam vairāk runāja divas pēdējās svētās).

.144. Svētā Katrīna bija meiteņu (un ne sieviešu!) aizstāve, un viņas loma Žannas «ideoloģijā» ir skaidra, pieminēta un iztirzāta gandrīz visās viņas biogrāfijās. Katrīna bija arī Žannas māsa «vārdamāsa» un tāpat tās svētā aizgādne.

.145. Citādāk tas ir ar Svēto Margaritu. Tā bija agrīno kristiešu mocekle, kurai Romas laikos Antiohijā imperatora Diokletiana valdīšanas periodā nocirta galvu. Ar jaunavību viņai nekāda sakara nebija, tieši otrādi, viņa bija dzemdētāju aizbildne. Tāpēc Margaritas piedalīšanās Žannas «balsu korī» lielākajā Orleānas Jaunavas biogrāfiju daļā paliek neizskaidrota un nesaprotama.

.146. Taču Raicess ir «izracis» vēl vienu faktu, kurš visu noliek savās vietās. Izrādās, Žannas laikā Rietumeiropā bija populāra kāda grāmata (dominikāņa Voraginas Jēkaba «Zelta leģenda»). Tā bija uzrakstīta kā dažādu svēto dzīves apraksti, un starp tiem bija arī stāsts par citu Svēto Margaritu (laikam gatavojās viņu kanonizēt, t.i. pasludināt par svēto, taču Baznīca to tā arī neizdarīja, un vēlāk šī otrā «svētā Margarita» tika aizmirsta).

.147. Šis «otrās Margaritas» dzīves stāsts ir tāds, ka viņu, skaistu un bagātu, spiež precēties, bet viņa negrib; jau viņas mājās svin kāzas, jau līgavainis gaida, bet viņas tikumība ir tik liela, ka viņa noslēpusies raud un izsaucas, ka visi šīs dzīves prieki nav tā vērti, lai zaudētu nevainību. Atteikusi jaunajam vīram un nogaidījusi, kamēr viņš aizmieg, Margarita nogriež matus, slepeni pārgērbjas vīriešu drēbēs, aizbēg no mājām un dodas uz vīriešu klosteri, kur, nosaukusies par jaunekli Pelagiju un pārvarējama visādas grūtības, kas rodas sakarā ar viņas dzimumu, nodzīvo visu mūžu un atzīstas, ka ir sieviete, tikai pirms nāves, savā pēdējā grēksūdzē.

.148. Žanna neprata lasīt, bet dzirdēt šo stāstu viņai nebija grūti, jo toreiz jau bieži lasīja citiem priekšā tie, kas prata, kā arī atstāstīja viens otram dzirdēto. Raicess uzskata, ka Žanna neatšķīra šīs abas svētās (vienu kanonizētu un otru apokrifisku) un domāja, ka tā ir viena un tā pati svētā (un mums atliek viņam tikai piekrist).

.149. Līdz ar to ir skaidrs, kāpēc runāja tieši Svētā Margarita un kāda viņai loma Žannas uzskatos. Ar savu matu apgriešanu un pārgērbšanos vīriešu drēbēs Žanna vienkārši atdarināja savu «svēto patronesi» – un arī nolūks bija tas pats.

.150. Un tā, Žanna dzīvo Domremī ciemā ģimenes konflikta apstākļos. Kā jau tādos gadījumos mēdz būt, viņas smadzenes intensīvi darbojas, lai kaut kādā veidā atrisinātu problēmu. Tām ir divi galvenie uzdevumi: pirmkārt, kā izkļūt no konfliktsituācijas, kā atbrīvoties no vecāku (sevišķi tēva) spiediena, vienlaicīgi izvairoties no precēšanās, un, otrkārt, kā attaisnot sevi un savu rīcību (jo pārmetumi – ka viņa ir slikta meitene un slikta sieviete – un pašpārmetumi – ka viņa neklausa vecākus –, protams, gāžas virsū...).

.151. Var pieņemt, ka pirmajam uzdevumam pirmais risinājuma variants bija: simtprocentīgi atdarināt «Svēto Margaritu», pārgērbties vīriešu drēbēs, aizbēgt no mājām un doties uz klosteri... Otrais uzdevums prasa pamatot, kādēļ «nevainības saglabāšana» ir nepieciešama, vajadzīga, pareiza, laba un svēta lieta. Te, protams, arī palīdz viss kristietības gars: gan Jaunava Marija, gan mūķenes, miesas-kārtības nosodījums utt.

.152. Taču taisni šajā brīdī Žannas dzimtenei pāri brāžas kara vētra. Angļi un burgundieši Antuāna de Veržī vadībā 1428. gada vasarā ielenc Vokulēras cietoksni, kurš atrodas tikai 18 km no Domremī ciema; sirotāji nodedzina apkārtnes zemnieku mājas un laukus, izposta arī pašu Domremī ciemu, bet iedzīvotāji spiesti bēgt un slēpties upes salās un apkārtējos ciemos... Taču Vokulēras cietoksnis, kuru komandē kapteinis Bodrikūrs, ir labi nocietināts, un pretinieki to tā arī nespēj ieņemt (tas ir vienīgais cietoksnis, kurš paliek neieņemts Francijas ziemeļos). Kapteinis Bodrikūrs kļūst leģendārs apkārtnes iedzīvotāju vidū. Viņi runā arī par pareģojumu, ka Franciju pazudināja sieviete (dofina māte Izabella, kura savā laikā paziņoja, ka viņš neesot karaļa dēls), bet izglābs meitene...

.153. ...Izglābs meitene!

.154. Lūk, abu Žannas smadzeņu uzdevumu vienlaicīgs atrisinājums!

.155. Viņa aizies projām no mājām (un atbrīvosies no konfliktsituācijas), pārgērbties vīriešu drēbēs, taču dosies nevis uz klosteri, bet gan karā, kronēs paša mātes atraidīto dofinu par karali... Un

viņa nav vis slikta, nekam nederīga sieviete (jo negrib precēties), bet gan viņai ir īpaša, liela misija, un nevainības saglabāšana ir pareiza un vajadzīga, jo bez tās šī misija nav iespējama un Franciju neizglābt, un vispār, lūk, tās sievietes, kuras precas, redz kā viņas izturas (kā dofina māte!), bet tās, kuras neprecas...

.156. Tāds acīmredzot pamatvilcienos bija Žannas domu gājiens no seksuālas problēmas un ģimenes konflikta līdz idejai par savu misiju, par Jaunavu, kura glābs Franciju un kronēs karali.

.157. Ja Žanna visu to vienkārši tā loģiski izdomātu, tad viņai nepietiktu spēka to realizēt. Vajadzēja vēl sagadīties, lai šīs domas nāktu it kā no ārpusēs, no paša Dieva caur svētajiem un viņu balsīm. Un tā sagadījās.

.158. Slavenā Šarko skolnieks psihiatrs Žoržs Dimā (kuru citē Raicess¹³, 53.lpp.) 20.gadsimta sākumā rakstīja par Žannu d'Arku: «*redzamas histeroīdas iezīmes, kas liecina par paaugstinātu emocionālu uzbudināmību*», taču tālāk viņš noliedz «psihisko faktoru» lomu «Žannas fenomenā»: «*pēc intelekta un gribasspēka Žanna ir pilnīgi vesela un diez vai neiropatoloģija var kaut niecīgā mērā apgaismot kaut vai šīs dvēseles daļiņu*».

.159. Tas ne tik daudz liecina par to, ka Dimā bijis slikts psihiatrs, cik par to, ka psihiatrija vispār vēl bijusi vāji attīstīta (es jau rakstīju, ka tā ir ļoti, pārsteidzoši jauna zinātne).

.160. Nekādas «histēriskas iezīmes» Žannas uzvedībā tieši nav redzamas. Pareiza ir čehu ārsta Ivana Lesnija¹⁴ diagnoze, kuru es jau pieminēju grāmatā LEON1: temporiālā epilepsija {LEON1.2786}. Visā Žannas uzvedībā ir redzamas tieši epileptoīdās, holēriskās iezīmes: drošums, drosme, apņēmība, nesvārstīšanās, tūlītēja rīcība, nelokāma pārliecība, ticība sev utt. Un epileptoīdās iezīmes ir jūtamas pat viņas tēva rīcībā, lai cik tā vāji apgaismota biogrāfijās. Acīmredzot no viņa Žanna arī mantoja savu epilepsiju. (Lesnijs gan min, ka tās iemesls varēja būt galvas trauma vai infekcijas slimība).

.161. Un tā, Žanna, lai dotos «glābt Franciju», neatstāja mierīgas mājas, kur viņa būtu jutusies labi un omulīgi. Viņa rāvās projām no mājām, no konflikta, un izvēle pie tiem nosacījumiem, ko viņa pati sev bija uzlikusi, faktiski bija: vai nu klosteris vai karš. Un viņa izvēlējās karu – kas arī vairāk atbilst holēriskam raksturam.

.162. Tagad pie svētajām Katrīnas un Margaritas, meiteņu un nevainības aizstāvēm, piebiedrojās vēl arī Svētais Mihaels – debesu bruņinieks, kurš satriec pūķus un ir Francijas karaļu aizbildnis.

.163. Protams, tās bija pašas Žannas domas, ko viņi pauda, bet epilepsija ar savām halucinācijām padarīja tās it kā no ārienes nākošas, it kā piederošas daudz varenākiem spēkiem par mazo, vājo meiteni Žannu, – un tas, kopā ar vispār epileptoīdiem raksturīgo pašpārliecinātību, piedeva viņai to absolūto drošumu un pārliecību, bez kuras viņa nespētu ietekmēt cilvēkus tā, kā viņa tos ietekmēja.

.164. Pirmais Žannai par «upuri» krita viņas māšīcas Žannas vīrs Dirāns Laksārs. Viņš dzīvoja tikai 3 km attālu no Vokulēras cietokšņa, un Žanna bija jau agrāk pie viņa (vai pie savas māšīcas) pusotru mēnesi dzīvojusi (laikam bēgdama no ģimenes konflikta, kaut gan biogrāfijas klusē par šādas dzīvošanas iemeslu).

.165. Tagad māšīca gaidīja bērnu; Žanna teica, ka tai vajag palīdzēt, un vecāki viņu atlaida pie radniekiem. Mājās viņa vairs nekad neatgriezās. Tas bija 1428. gada beigās, neilgi pirms Adventes laika.

.166. Laksāru viņa «pielauza» nedēļas laikā, un viņš piekrita aizvest Žannu pie Vokulēras kapteiņa Bodrikūra. Levandovskis savā grāmatā tēlo Laksāru kā labsirdīgu sangviniķi un tādējādi izskaidro viņa piekrišanu: viņš, lūk, esot piekritis tādēļ, ka bijis «добряк». Psiholoģiski tas ir nepareizi. Tieši sangviniķis nepiekristu šādai abstraktai, «trakai» idejai, kamēr viegli piekristu jebkurai «piezemētai», ikdienišķai lietai. Un tieši šizoīds varētu pieņemt šo abstrakto, «trako» ideju par savu, ja vien pats pārliecinātos par tās pareizību.

.167. Raicess nekādi nemēģina izskaidrot Laksāra piekrišanu, bet toties citē viņa un citu radnieku liecības vēlākajai Rehabilitācijas tiesai un speciāli atzīmē, ka no visiem Žannas radniekiem Laksārs bijis vislacioniskākais un visnoslēgtākais (kas pavisam neatbilst sangviniķa dabai). Acīmredzot Laksārs bija šizoīds un piekrita nevis «aiz labsirdības», bet gan tādēļ, ka pēc dažu dienu pārdomām atzina Žannas izvirzīto shēmu («Jaunava glābs Franciju – es esmu šī Jaunava») par pareizu. Laksārs konsekventi atbalstīja Žannu visu laiku, cik vien spēja.

¹³ Райцес Владимир Ильич. «Жанна д'Арк. Факты, легенды, гипотезы». Академия Наук СССР. Серия «Научные биографии». Ответственный редактор член-корреспондент Академии наук СССР В.И. Рутенбург. «Наука», Ленинградское отделение, Ленинград, 1982.

¹⁴ Лесны Иван. «О недугах сильных мира сего. Властелины мира глазами невролога». Издательство «Графит», Прага, 1990.

.168. Laksārs aizveda Žannu pie Vokulēras slavenā kapteiņa Bodrikūra. Žanna viņam paziņoja, ka Dievs viņu sūtījis pārraut Orleānas ielenkumu un kronēt dofinu par karali Reimsā. (Neilgi pirms tam, oktobrī, bija izplatījusies ziņa, ka Orleāna ielenkta, un Žannas plāns pieņēma to galīgo veidu, kādā tas arī vēlāk tika realizēts; sākumā viņa domāja un runāja tikai par karaļa kronēšanu – bez karadarbības). Kapteinis pavēlēja Laksāram vest Žannu atpakaļ uz mājām pie tēva un iepļaukāt. Laksārs (kurš bija krietni vecāks par Žannu un kuru viņa tādēļ sauca par «onkuli») aizveda Žannu atpakaļ uz savām mājām (3 km tālu), tur viņi apspriedās, un Laksārs veda meiteni vēlreiz uz Vokulēru, kur viņa apmetās pie amatnieka Leruajē (Laksāra paziņas) un nodzīvoja pie tā kādu mēnesi.

.169. Šajā laikā viņa pārliecināja gandrīz visus Vokulēras iedzīvotājus un garnizona karavīrus par savu misiju. Kā tas notika, var spriest pēc Žana de Meca (Žana no Mecas) liecības (citi stāsti ir līdzīgi). Žans de Mecs vēlāk kļuva par Žannas vistuvāko līdzgaitnieku, var teikt – adjutantu; viņš arī krita gūstā kopā ar Žannu, bet vēlāk izpirkās; mūža beigās viņam piešķīra muižnieka titulu, bet tajā laikā, kad viņš iepazinās ar Žannu, tas bija apmēram 30-gadīgs pieredzējis karavīrs.

.170. Kā viņš pats liecināja Reabilitācijas tiesai, viņš sastapis Žannu kādā tavernā un zobgalīgi viņai jautājis:

.171. – Ko tad tu te dari, mīlulīt? Vai gaidi, kamēr karali izdzīs no viņa karalistes un mēs visi paliksim par angļiem?

.172. Žanna paskatījās uz viņu bez mazākā satraukuma un sašutuma un atbildēja, ka Dievs viņu sūtījis pārraut Orleānas aplenkumu un kronēt dofinu par karali Reimsā. Un apjuka nevis Žanna, bet Žans de Mecs. Saruna beidzās ar to, ka viņš zvērēja Žannai pavadīt viņu pie karaļa un vienmēr uzticīgi kalpot viņai (ko arī vēlāk pildīja).

.173. Ļoti daudzi liecinieki stāsta, ka Žannas pirmie vārdi, kad kāds pie viņas vērsās, parasti bija: «Vai tad jūs neesat dzirdējis pareģojumu, ka Franciju pazudināja sieviete, bet izglābs meitene?» (Ar šiem vārdiem viņa iesāka savu «uzbrukumu» māsīcas vīram, tos viņa teica kapteinim Bodrikūram, kad tas atnāca pie viņas ar mācītāju, un citiem). Visi, protams, bija to dzirdējuši, un tad nāca apgalvojums, ka Žanna arī ir tā meitene – vai jaunava.

.174. Tādējādi viņa pati arī bija tā, kas sasaistīja sevi ar šo pareģojumu, pretstatīja «meiteni» «sievietei», līdz ar to uzsverdama nevainības lomu šajā lietā; un pati arī faktiski piešķīra sev to iesauku, ar kuru vēlāk kļuva slavena: Jaunava.

.175. Šo vārdu franču (un arī latīņu) valodā varēja pateikt divējādi (es šeit lietošu latīņu vārdus, lai izvairītos no neprecizitātēm vecfranču valodas un jo sevišķi tās dialektu vārdu izrunā). Tātad latīniski to var pateikt vai nu «*Virgo*» vai «*Puella*» – un franciski attiecīgi atvasinājumi.

.176. Svētās Marijas jau par standartu kļuvušais apzīmējums bija: *Virgo*. Laikam pirmām kārtām lai neiznāktu, ka viņa sevi pielīdzina Marijai, Žanna sev izvēlējās otru apzīmējumu: *Puella*. (Un tā bija tieši viņa, kas izvēlējās, jo pats pareģojums jau noteikti tika atstāstīts kā kuru reizi: gan ar «*virgo*», gan ar «*puella*», bet Žannai «pielipa» tas vārds, ar kādu viņa šo pareģojumu pati atkārtoja).

.177. Lai gan galvenais vārda izvēlē droši vien būs bijis «Marijas apsvērum», taču vienlaicīgi iznāca arī «tīri stilistiskas» atšķirības. Ar latviešu vārdiem tās grūti izteikt, bet krieviski *Virgo* tulko kā «Дева», bet *Puella* kā «Девственница».

.178. Latīniski *Virgo* ir (puslīdz pieaugusi) Jaunava, kurai laiks iet pie vīra, dzemdēt utt., bet *Puella* ir vairāk bērns, kur vēl par dzimumsakariem vispār nav runas.

.179. Gribētas vai negribētas, bet tādas nokrāsas Žanna bija ielikusi savā jaunajā vārdā.

.180. Lotaringijas hercoga rezidence atradās tikai 40 km no Vokulēras, un hercogu sasniedza ziņa, ka tur parādījusies Jaunava ar tādu neparastu uzdevumu un spējām. Hercogs atsūtīja pie viņas speciālu sūtni ar uzaicinājumu ierasties pie hercoga un ar «aizsardzības grāmatu», kura garantēja viņai pārvietošanās drošību. Žanna apmeklēja hercogu un pēc tam atgriezās Vokulērā (hercogs gribēja, lai Žanna viņu ārstē – viņš bija slims un pēc 2 gadiem nomira –, bet Žanna teica, ka to neprotot, taču norāja hercogu par neuzticību sievai, jo visa apkārtnē zināja, ka viņš dzīvo ar mīļāko; tomēr hercogs iedeva Žannai 4 frankus, kas bija diezgan liela nauda: Žannas zirgs, ko tai drīz nopirka, maksāja 12 frankus).

.181. Pēc tādas uzmanības no hercoga puses Žanna Vokulērā kļuva vēl slavenāka. Tagad pats kapteinis Bodrikūrs ieradās viņas pagaidu mītnē kopā ar mācītāju, lai pārbaudītu, kas viņa īsti ir: svētā vai ragana. Viņi nonāca pie secinājuma, ka svētā. (Viņa nebēga no krusta utt.). Līdz ar to Žanna bija uzvarējusi Vokulēru. Visa pilsēta sāka gatavot viņas ekspedīciju pie karaļa. Sameta naudu un nopirka viņai zirgu, apgādāja ar drēbēm (tad viņa arī nogrieza matus un pirmoreiz pārgērbās vīriešu drānās). Pats kapteinis Bodrikūrs pavadīja viņu ceļā, uzdāvināja viņai zobenu un noteica atvadām: «Nu tad brauc arī, un lai notiek kas notikdams!».

.182. Žannu ceļā pavadīja seši vīrieši: Žans de Mecs, Bertrāns de Pulanži, divi viņu kalpi, karaļa sūtnis Kolē de Vjēns un strēlnieks Rišārs. (Karaļa sūtnis uzturēja sakarus starp galmu un Vokulēras cietoksni un regulāri jādelēja turp un atpakaļ; viņš vienīgais arī zināja, kur karalis atrodas un kādi ir labākie un drošākie ceļi).

.183. Viņi bija ceļā vienpadsmit diennaktis, un Bertrāns de Pulanži vēlāk rakstīja: «*Katru nakti viņa gūlās blakus man un Žanam de Mecam, nenovelkot apmetni un zābakus. Es tad biju jauns, bet, neskatoties uz to, neizjutu ne vēlēšanos, ne miesaskārību* (burtiski: miesas kustību) *un neuzdrošinātos aiztikt Žannu tā svētuma dēļ, kādu viņā redzēju*».

.184. To pašu stāsta Žans de Mecs: kaut gan Žanna gulējusi viņam blakus, viņš zvēr, ka viņam nekad nav radusies nekāda iekāre – tik svēta viņam Žanna likusies.

.185. Viņi ieradās galmā pilnīgi negaidīti priekš karaļa. Visas versijas par to, ka iepriekš bijusi karaļa sarakste ar Vokulēru, tāda vai citāda diplomātiska spēle, garīdzniecības intrigas – to visu Raicess pilnīgi apgāž. Žanna darbojās tikai un vienīgi pati pēc savas iniciatīvas un uzkrita karalim «kā sniegs uz galvas».

.186. Bet par to citreiz.

Žurnāla ROSE 22.numurs

Vēras teorijas vēstures hronika
Neperiodisks zinātniski satfirisks izdevums
Numurs izlaists 2001.11.25
Žurnāls iznāk kopš 2000.gada 18.novembra
Galvenais redaktors: Valdis Egle
Galvenais adresāts: Vaira Viķe-Freiberga
Redakcijas adrese: egle@latnet.lv

§6. Maija Salna par Vilni Zariņu

2001.01.29

(pirms 6 mēnešiem, 24 dienām)

.187. Nesen pa televīzoru raidījumā «Dzīvīte» uzstājās filozofs Vilnis Zariņš, un tad es atcerējos, ka Jūs viņu pieminējāt savā Ziemassvētku vēstulē. Raidījumā viņš runāja par studentu tendenci doties uz ārzemēm, lai tur iegūtu papildus izglītību, kā arī to, ka spējīgākie paliek tur uz dzīvi, jo pie mums nevar nopelnīt tik labi kā tur. V. Zariņš visu laiku pašapmierināti smaidīja (vai smīnēja), aizstāvēja studentu «migrāciju», lielījās, ka viņš arī tagad savos gados nebaidoties no konkurences, jo «patiesi gudru cilvēku jau neviens nevar izkonkurēt».

.188. Pirms tam es nezināju, kas tas V. Zariņš ir, bet pēc raidījuma aizgāju uz vietējo bibliotēku un paņēmu vienīgo viņa grāmatu, kāda tur bija: Vilnis Zariņš «Kraukļu un cīruļu laiks», «Zvaigzne ABC» izdevums, 1995 – vaļsbrīžu piezīmes par kultūru un dzīvi 1975–1990. Tur uz ceturta vāka rakstīts tā: «*Filozofs Vilnis Zariņš (1930) līdzās zinātniskajai darbībai filozofijas vēsturē, lekciju lasīšanai, filozofisku sacerējumu tulkošanai ir arī daudz publicistisku rakstu un dažādu žanru tekstu autors*». «*V.Z. rakstu izlase iznāk laikā, kad daudzi mūsdienu sabiedriskie darbinieki nelabprāt atceras savus iepriekšējo gadu sacerējumus*». «*Šie teksti piesaista uzmanību ar skaidru domu un grūti atspēkojamu argumentāciju*». «*Izlases pirmajā sējumā autors skar daudzas spilgtas epizodes Latvijas sabiedriskajā un kultūras dzīvē piecpadsmit gadu gaitā līdz neatkarības atjaunošanai*».

.189. V. Zariņa grāmatu es izlasīšu – tā mani drusku ieinteresēja. Viņš arī rakstījis dažādām avīzēm un žurnāliem, ir diezgan principiāls – vismaz pats tā par sevi raksta. No V.Z. runas Latvijas Tautas Frontes 1.Kongresā – 1988.gada 8.oktobrī:

.190. «Kā zināms, franču domātājs Šarls Furjē ir teicis, ka laikmeti visvairāk atšķiras ar to, ka ikvienā no tiem ir citādas ilūzijas. Mēs esam liecinieki, ka ilūzijas, kuras daudziem mūsu sabiedrībā bija pirms dažiem gadiem un it īpaši pirms gadu desmitiem, gaist kā dūmi. Un mēs ieraugām šo to tādu, ko agrāk nebijām pamanījuši, bet tajā pašā laikā, man šķiet, ka reizē ar jauno realitāti, ko tagad saskatām, mēs iemantojam arī daudz jaunu, skaistu ilūziju».

.191. ... «Bet, ja pirms dažiem gadiem teica – lūk, reliģiozitāte tautā ir pilnīgi beigusies un nu jau visiem ir zinātnisks pasaules uzskats, tagad man savukārt liekas, ka dažiem ir radusies tāda ilūzija, ka, lūk, tā saucamais zinātniskais pasaules uzskats, tā laikam vakar tika teikts – ka tas nu ir galīgi izbeidzies un vienīgā iespēja, kas ļaus regulēt pasauli, atkal būs kristietība. Tā ka te ir sarežģīta problēma. Manuprāt, šāds viedoklis arī ir ilūzija. Es, protams, esmu noteikti par to, lai būtu iespēja izdot un brīvi lasīt gan Bībeli un Evanģēlijus, gan Talmudu, gan budistu svētos rakstus, gan Korānu, lai tie būtu pieejami latviešu un citās

valodās, jo tie visi ir lielas kultūras vērtības. Bet arī tā saucamais zinātniskais pasaules uzskats, es domāju, paliks. Jo tā saucamā zinātne arī attīstās un bez tās mēs nekādu labu nākotni neizveidosim. Neuzspiedīsim viens otram domas monopolu, cīnīsimies par tautas prātiem ar garīgiem ieročiem! Un es domāju, ka mūsu tautai pietiks prāta, lai atšķirtu skaistas ilūzijas no realitātes. Domāju, ka, ja dažādu uzskatu paudēji sacentīsies nevis par to, kurš citādi domājošiem pasacīs vairāk nepatīkamu patiesību, bet gan par to, kurš labāk spēs kalpot tautas reālajām vajadzībām, tad mūsu tautu gaida gaiša nākotne».

.192. ...Ja Jūs nebūtu minējis, ka viņš nostājies pret Jums, es būtu pat ieteikusi jums sakontaktēties, domājot, ka jūs abi varbūt labi saprastos, jo viņš arī ir pret ilūzijām un par zinātnisku pasaules uzskatu... Bet par ko tad īsti jums sanāca tā nesaprašanās, un kas tad viņam tik ļoti nepatika Jūsu grāmatās (kādās)? No augstāk citētās viņa runas laikam iznāk, ka viņš grib sacensties ar Jums tāpēc, ka domā, ka viņš labāk spēj kalpot tautas reālajām vajadzībām (kaut vai tāpēc, ka ir profesionāls filozofs, un viņš citā vietā raksta, ka ir pret visādiem diletantiem, kam nav apliecības par to, ka viņi ir filozofiju studējuši – tos varot gan paklausīties kā «tautas balsi», bet nopietni nedrīkstot ņemt – apmēram tā...).

.193. Vispār mani nomāc tā latviešu kašķēšanās tieksme. Būtu kaut vai no žīdiem ņēmuši piemēru – kā tie savējos aizstāv. Tad varbūt teiciens «latvietis latvietim latvietis» skanētu nevis nicīgi, bet lepnī.

2001.05.10

(pēc 3 mēnešiem, 12 dienām)

.194. «Jūsu vēstule Valdim Eglem no IZM, protams, ir “spīdoša” savā “šarmantajā bezkaunībā” {[MUIG1.2745](#)} (LASE3-185.lpp.), bet ir viena detaļa, kuru varbūt Jūs man kādreiz, kad daudz laika un neko nopietnāku darīt negribās, varētu arī izstāstīt. Tas attiecas uz šiem Jūsu apsūdzētajiem. Es jau nezinu jūsu visu konflikta rašanās vēsturi. Nezinu, kā Jūs sākat dibināt kontaktus ar M. Kūli, V. Zariņu (arī V. Egli) (vai tās bija vēstules vai telefona sarunas, vai kontakti klātienē; vai šie cilvēki ir lasījuši vismaz kaut ko no Jūsu darbiem (ja jā, tad ko viņi par tiem teica, ja nē, tad kā pamatoja savu atteikšanos ar tiem iepazīties) utml. Kā tieši izpaudās tās, ko Jūs saucat par viņu kļūdām? Ko viņi tādu Jums teica? (Vai tas bija vērsts pret Jums kā cilvēku, vai arī pret Jūsu teoriju?). Kas tas par M. Kūles rakstu almanahā “Filosofija”?»

§7. Atbildes sākums par filozofiem

2001.11.13 14:39 otrdienā

(pēc 6 mēnešiem, 3 dienām)

.195. Jā, tagad mēs visus šos jautājumus šeit izskatīsim. Kā jau es teicu punktā {38} un tālākajos, doma kontaktēt ar Latvijas filozofiem man pastāvēja jau ļoti sen – vēl pat padomju laikos –, pēc tam kad Latvijas «matemātiķi» Kārļa Podnieka (un viņa kompānijas no Matemātikas un informātikas institūta) personā bija noraidījuši Vēras teoriju, neskatoties uz to, ka loģiski bija cietuši pilnīgu sakāvi (kā tas dokumentēts grāmatā «Kantoriāna» u.c.). Bet tikai 2000.gadā es sāku šo domu realizēt.

.196. Kā izpaudās *«tas, ko es saucu par viņu kļūdām»*? Nu, izpaudās, kā jau parasti: dumjā uzvedībā.

.197. Vai tas bija vērsts pret mani kā cilvēku, vai arī pret manu teoriju? Robeža starp abiem šiem jēdzieniem ir izplūdusi, faktiski neeksistē. Viņi teiks, ka mana teorija vienkārši nepastāv. Es teikšu, ka viņi vienkārši nav spējīgi patstāvīgi izskatīt cik necik sarežģītus teorētiskus jautājumus. Tāpēc viņi orientējas pēc ārējām pazīmēm: «Ja to saka pasaules slavens zinātnieks, tad tā ir taisnība»; «Ja to saka nevienam nepazīstams Valdis Egle, tad tā nav taisnība». Bet KO saka, KAS tiek teikts, to viņu intelektam nav pa spēkam izvērtēt.

.198. Tas nav nekas neparasts, tā dzīvo vismaz 99,9% cilvēku: viņi orientējas pēc Autoritātēm. Ko saka Autoritāte, tas ir pareizi; kas ir pretrunā ar Autoritāti, tas ir nepareizi. Tādējādi pats galvenais ir – «pareizi» izvēlēties Autoritāti (un nevis pašam spriest).

.199. Agrā bērnībā tāda ir absolūti visu cilvēku stratēģija, tātad pēc savas būtības šī parādība ir infantilu algoritmu saglabāšanās smadzeņu darbībā. Visi bērni, patstāvīgi nevērtējot, mūžīgi jautā vecākiem vai citiem «lielajiem» par katru lietu: «Vai tas ir labi? Vai tas ir pareizi?» utt.

.200. (Mans dēls, piemēram, pirms kāda gada, taisni tajā dienā, kad pirmoreiz atveda savu līgavu rādīt mums ar māti, nejauši ieraudzīja televizorā Vairu Vīķi-Freibergu un tūdaļ pajautāja man, gluži kā kādreiz bērnībā: «Vai viņa ir laba?»). Mani mēģinājumi novirzīt viņu uz patstāvīgu domāšanu, dodot viņam objektīvas ziņas, nevainagojās panākumiem. Viņš tomēr gribēja zināt skaidri un gaiši: «Vai Prezidente ir laba vai slikta?». Nācās paskaidrot, ka Vaira Vīķe-Freiberga ir visumā laba, katrā ziņā vismaz, salīdzinot ar to Saeimas un Ministru kabineta blēžu baru. Tāds tagad ir viņa viedoklis).

.201. Nu, un tāpat ir ar Maiju Kūli, Vilni Zariņu, Pēteri Laķi un to Valdi Egli no IZM. Viens mazliet vairāk, otrs mazliet mazāk, bet visumā viņi nav spējīgi uz patstāvīgu domāšanu. Bet cilvēki, kuri

orientējas uz Autoritāti, principiāli nevar nonākt pie patstāvīgām jaunām idejām. Un tieši tāpēc jau Maija Kūle, Vilnis Zariņš, Pēteris Laķis un tas Valdis Egle no IZM neko nav izdarījuši Zinātnē (neskaitot, protams, disertāciju sacerēšanu un ziņu pārrakstīšanu no vienas grāmatas otrā, – pat ja šī otrā grāmata būtu Enciklopēdija). Viņi nav devuši nevienu svaigu, jaunu, dziļu, oriģinālu ideju, nav pareizi atrisinājuši nevienu līdz šim pasaulē neatrisinātu jautājumu, nevienu zinātnisku problēmu.

.202. Pirms aplūkot notikumu hroniku manos kontaktos ar viņiem, iepazīsimies īsumā ar viņu «garīgo bagāžu», ar to, ko viņi ir rakstījuši un publicējuši un kas ir pieejams Latvijas bibliotēkās.

.203. Sāksim ar Maiju Kūli, ar Latvijas «visizcilāko filozofi», Latvijas Zinātņu akadēmijas «īsteno locekli», LU Filozofijas un socioloģijas institūta direktori. Lūk, viens ieraksts manā «Bibliotēkas apmeklēšanas reģistrā»:

2000.12.09 18:50 sestdiena

(pirms 11 mēnešiem, 3 dienām, 19 stundām, 49 minūtēm)

.204. Paņēmu bibliotēkā šādas grāmatas:

(..)

.205. 5) Кулэ Майя Харалдовна. «Критика методологической концепции современной философской герменевтики». (Специальность 09.00.03. – история философии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата философских наук. Институт истории Академии Наук Латвийской ССР. Отдел философии. Специализированный Совет по философским наукам (шифр К 010.04.01). На правах рукописи.

.206. Диссертация выполнена в Отделе критики современной буржуазной идеологии Института истории Академии наук Латвийской ССР. Научный руководитель – кандидат философских наук, старший научный сотрудник Гайдено П.П. Официальные оппоненты: доктор философских наук, профессор Киссель М.А., кандидат философских наук, и.о. профессора Строд А.Д. Ведущая организация – Кафедра истории философии и исторического материализма Латвийского государственного университета им. П. Стучки.

.207. Защита состоится 21 ноября 1980 года в 14 часов на заседании специализированного Совета по философским наукам (шифр К 010.04.01) при Институте истории Академии наук Латвийской ССР, ул. Тургенева, 19. С диссертацией можно ознакомиться в Фундаментальной библиотеке АН Латвийской ССР, г. Рига, ул. Комунала, 4. Автореферат разослан «__»____ 1980 г.

.208. Ученый секретарь Специализированного совета, кандидат философских наук Сочнев М.Н.

.209. Сдано в набор 22.09.80. Подписано к печати 01.10.80. Тираж 150 экз. Бесплатно. Отпечатано в Цесисской типографии производственного объединения «Полиграфистс» Государственного комитета Латвийской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. 228500 Цесис, ул. Гауяс, 16.

.210. (..)

* * *

.211. Krievu tekstu latviskais tulkojums (izpildīts pirmām kārtām, protams, speciāli Valsts Prezidentes kā «Roses» galvenās adresātes ērtībai) – ir šāds:

.212. 5) Kūle Maija Haralds m. «Mūsdienu filozofiskās hermeneitikas metodoloģiskās koncepcijas kritika». (Specialitāte 09.00.03. – filozofijas vēsture). Disertācijas autoreferāts filozofijas zinātņu kandidāta zinātniskā grāda iegūšanai. Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstures institūts. Filozofijas nodaļa. Filozofisko zinātņu Specializētā Padome (šifrs K 010.04.01). Ar rokraksta tiesībām.

.213. Disertācija izpildīta Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūta Mūsdienu buržuāziskās ideoloģijas kritikas nodaļā. Zinātniskā vadītāja – filozofisko zinātņu kandidāte, vecākā zinātniskā līdzstrādniece Gaidenko P.P. Oficiālie oponenti: filozofisko zinātņu doktors, profesors Kiseļs M.A., filozofisko zinātņu kandidāts, profesora p.i. Strods A.D. Vadošā organizācija – P. Stučkas Latvijas valsts universitātes filozofijas vēstures un vēsturiskā materiālisma katedra.

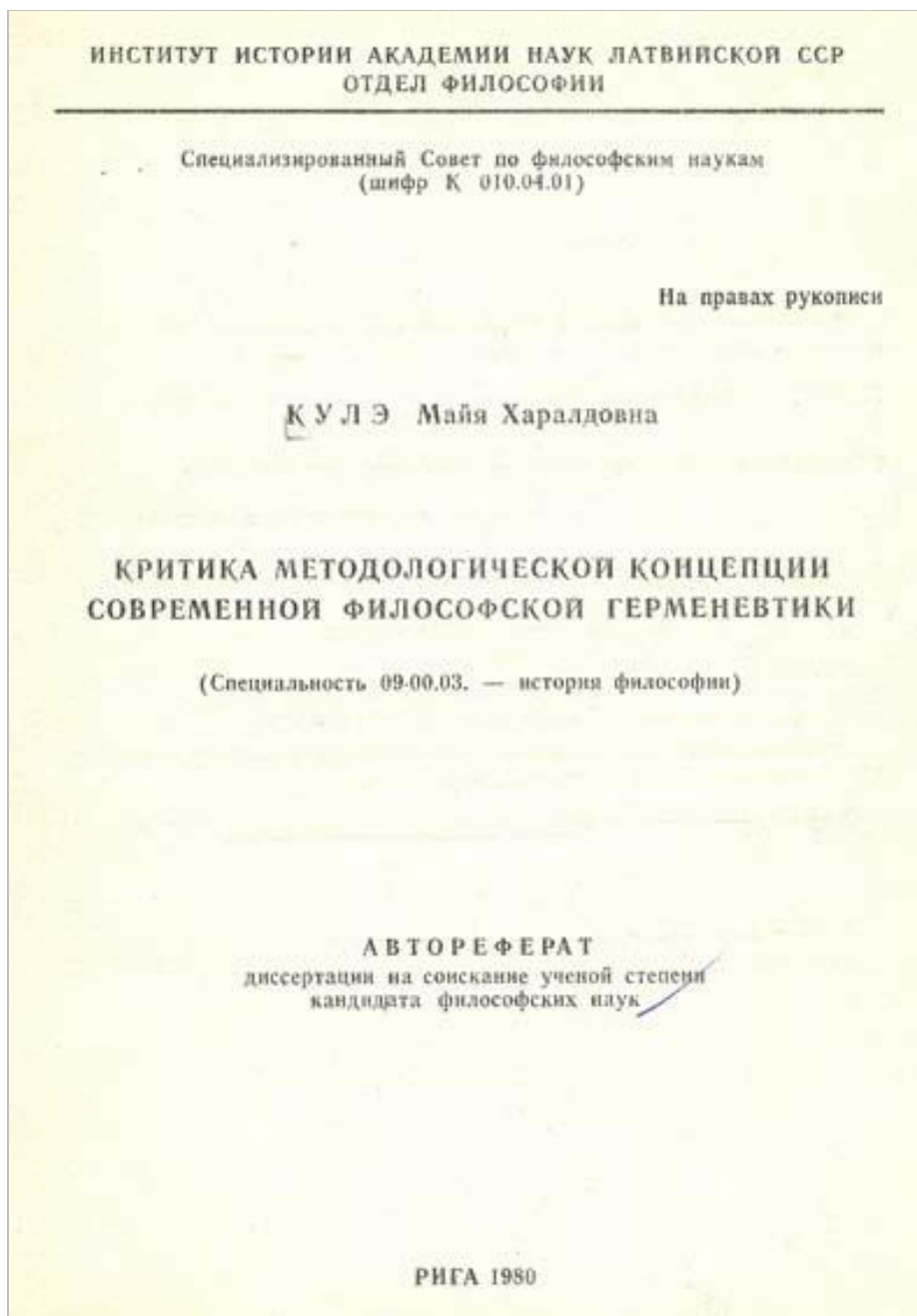
.214. Aizstāvēšana notiks 1980.gada 21.novembrī pulksten 14 Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūta Filozofisko zinātņu specializētās Padomes sēdē (šifrs K 010.04.01) Turgeņeva ielā 19. Ar disertāciju var iepazīties Latvijas PSR ZA Fundamentālajā bibliotēkā, Rīgā, Komunālajā ielā 4. Autoreferāts izsūtīts «__»____ 1980.g.

.215. Specializētās padomes zinātniskais sekretārs, filozofisko zinātņu kandidāts Sočņevs M.N.

.216. Nodots salikšanai 22.09.80. Parakstīts iespiešanai 01.10.80. Metiens 150 eks. Bezmaksas. Iespiests Latvijas PSR Izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības Valsts komitejas ražošanas apvienības «Poligrafists» Cēsu tipogrāfijā. 228500 Cēsis, Gaujas ielā 16.

§8. Maijas Kūles disertācijas autoreferāta teksts**.217. ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РАБОТЫ****Актуальность исследования**

.218. Духовная ситуация современности, которую характеризует напряженная идейно-теоретическая борьба, требует постоянного марксистско-ленинского осмысления разных концепций современной буржуазной философии. Буржуазная философия по своей сути – это фундаментальное обоснование буржуазной идеологии как выразителя интересов эксплуататорского класса.

Maijas Kūles disertācijas autoreferāta vāks-titullapa Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā

.219. Как отмечал В.И. Ленин: «Буржуазные ученые и публицисты выступают защитниками империализма обыкновенно в несколько прикрытой форме, затушевывая полное господство империализма и его глубокие корни...» (Ленин В.И. Полное собр.соч., т. 27, с. 407).

.220. Буржуазная философия на современном этапе все в большей мере проявляется как косвенная апология капитализма. Это определяет необходимость разоблачать современные идеалистические спекуляции и раскрывать их мировоззренческую сущность.

.221. Эффективность борьбы против буржуазной идеологии и философии прямо зависит от того, насколько быстро и своевременно в поле зрения марксистских исследователей попадают новейшие теоретические и методологические конструкции и насколько содержательную критику они получают. Как отмечено в редакционной статье журнала «Коммунист», ныне особенно актуально углубление и совершенствование критического анализа «модернизированных» антикоммунистических концепций, философского и идейно-политического плюрализма, неоконсерватизма, теоретико-познавательного релятивизма и агностицизма, современного кризиса буржуазной духовной культуры и других явлений («О состоянии и направлениях философских исследований». – «Коммунист», 1979, № 15, с.78).

.222. Если обратить внимание на новейшие теоретико-методологические построения буржуазной философии второй половины XX века, то наглядным свидетельством распространения теоретико-познавательного релятивизма, неоконсервативных тенденций в философии, а также попыток обосновать философский плюрализм является современная философская герменевтика.

.223. Ею особенно усердно занимаются в ФРГ, где ведущим представителем герменевтической философии является Г.-Г. Гадамер. Кроме него разработкой герменевтической проблематики занимаются Х. Кун (ФРГ), Э. Хайнтель (Австрия), Э. Корет (Австрия), П. Рикер (Франция), Э. Бетти (Италия) и др. Вопросы герменевтики обсуждались на международных философских конгрессах, на симпозиумах и конференциях, организованных философской общественностью различных капиталистических стран.

.224. Буржуазные мыслители выдвигают концепции философской герменевтики, противостоящие марксистскому пониманию истории, языка, интерпретации, сущности человека и общества. Современная герменевтика, осмысливающая языковой опыт человечества в своеобразной форме – как выражение истории, затрагивает лишь один аспект из всей широкой проблематики, которую содержат в себе вопросы истории и языка, при том извращает и абсолютизирует его. Она также дезориентирует науку, пытаясь выступить в роли общенаучной методологии. Это обязывает марксистских исследователей разоблачить спекулятивный подход представителей герменевтики и противопоставить ему правильный, научный подход к общественным явлениям.

.225. Ряд представителей современной буржуазной мысли пытается сблизить герменевтику с марксистско-ленинской философией. Они призывают придать учению К. Маркса новый смысл, а именно, «истолковать его лучше, чем он сам себя мог понять». Утверждая равноправие интерпретаций, представители современной герменевтики оправдывают ревизионистскую деятельность. Поэтому герменевтический подход, нивелирующий истинно революционную роль марксизма в философии, нуждается в принципиальном и развернутом опровержении. Это придает критике методологических принципов современной герменевтики особую актуальность.

.226. Актуальность критики современной философской герменевтики определяется также и тем, что данное философское течение способно влиять на мировоззрение тех представителей современного капиталистического общества, которые тяготеют к сохранению доверия к гуманистическим традициям культуры прошлого. Выступая в роли защитника традиций и авторитетов, современная герменевтика обращается против весьма симптоматичного, отрицательного отношения современной буржуазной идеологии к духовному наследию. В данной ситуации голоса представителей герменевтики, призывающих к сохранению и возрождению ценностей прошлых культур, приобретают общественный отклик. Это подчеркивает важность марксистских исследований истории духовных традиций человечества и определяет актуальность критики буржуазных концепций истории культуры.

Цель и задачи исследования

.227. Целью данной работы является критический анализ общей методологической концепции современной философской герменевтики.

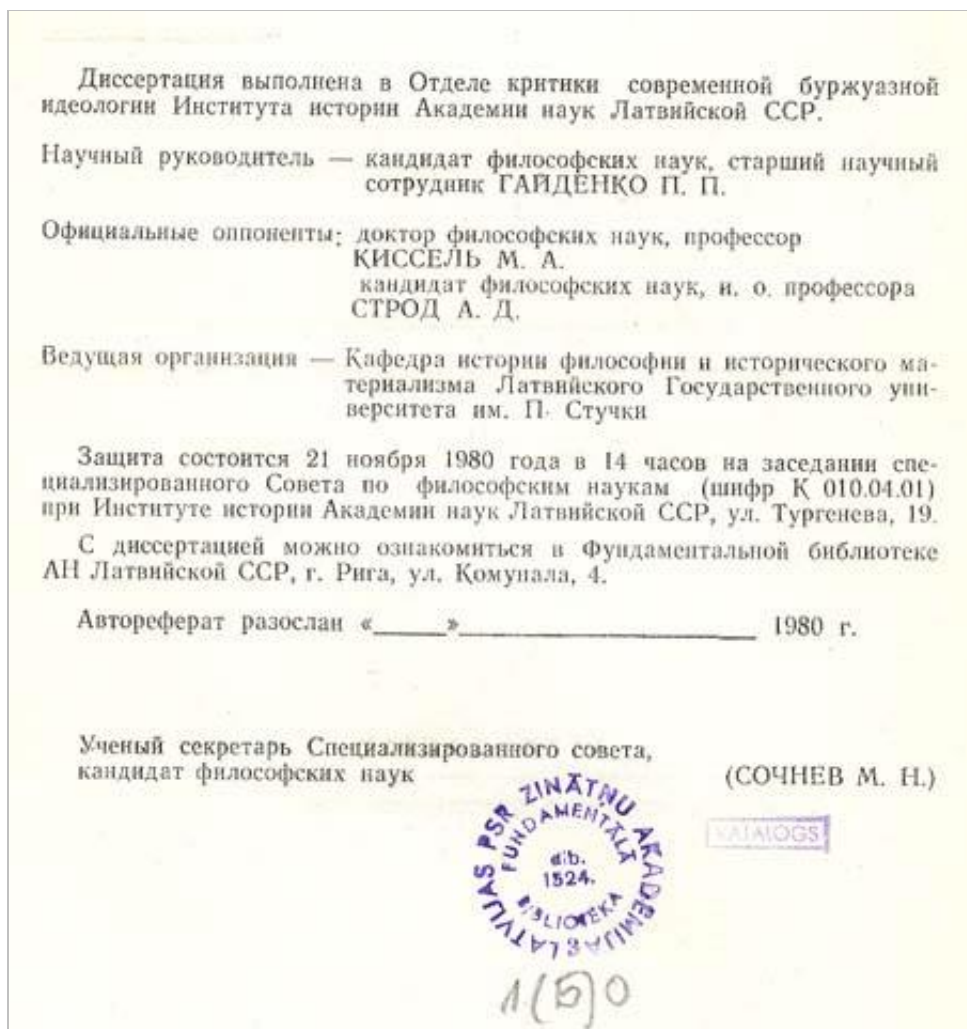
.228. К основным задачам исследования относятся:

.229. – раскрытие несостоятельности герменевтической методологии на основе анализа ее теоретико-методологических и мировоззренческих принципов с позиций марксистско-ленинской философии;

.230. – выявление места современной герменевтики в развитии Европейской философии, начиная с XVII века, исследование ее различия с предшествующей философией в трактовке природы знания;

.231. – исследование отношений герменевтики с наиболее влиятельными методами современной буржуазной философии, в особенности с феноменологическим методом;

- .232. – определение противоречия между огромными претензиями философской герменевтики и реальной неспособностью их реализации;
- .233. – критический анализ основных методологических принципов современной герменевтики, определение их теоретического генезиса, выявление методологической односторонности и ограниченности данных принципов;
- .234. – критическое исследование результатов применения методологических принципов в построении герменевтической теории.

Maijas Kūles disertācijas autoreferāta prettituls

Разработанность проблемы

.235. Критика различных направлений современной буржуазной философии, имеющих родство с герменевтикой или являющихся ее источниками, дана в советской философской литературе. Это работы А.С. Богомолова, Р.М. Габитовой, Н.В. Мотрошиловой, П.П. Гайденко, З.М. Какабадзе, М.А. Кисселя, Э.Ю. Соловьева и других, в которых рассматриваются герменевтические черты экзистенциализма, философии жизни, немецкого романтизма и т.п.

.236. Однако собственно философской герменевтике в советской литературе до сих пор уделялось мало внимания. Ее критическому анализу посвящены лишь отдельные статьи (Брайович С.М. Герменевтика: ее метод и претензии (Критический очерк). – «Философские науки», 1976, № 6, с. 90–102; Гайденко П.П. Герменевтика и кризис буржуазной культурно-исторической традиции. – «Вопросы литературы», 1977, №5, с. 130–166; Марков С.М. Герменевтика – ее дилеммы и противоречия в исследовании общественной мысли. – В: Методологические проблемы истории философии и общественной мысли. – М.: Наука, 1977; Васильева Т.Е. Проблема герменевтического метода в современной буржуазной философии. – «Философские науки», 1980, № 4, с. 100–108.).

.237. Некоторые авторы в своих работах касались исторического аспекта формирования философской герменевтики (Земляной С.Н. Проблема «понимания» в герменевтике XIX в. Ф. Шлейермахер и В. Дильтей. – В: История философии и современность. – М.: Изд-во МГУ, 1976, с. 42–59; Ильенков Э.В. Гегель и герменевтика. – «Вопросы философии», 1974, № 8, с. 66–79.

.238. Можно также отметить §I первой главы коллективной монографии «Новейшие течения и проблемы философии в ФРГ». – М.: Наука, 1978, в котором П.П. Гайденко проанализировала связь современной герменевтики с философией М. Хайдегера.).

.239. Однако в советской философской литературе истоки современной герменевтики полностью не раскрыты, а также не выявлены принципы герменевтической методологии.

Научная новизна исследования

.240. Новизна исследования состоит в том, что в диссертации впервые в систематической форме критически исследована методологическая концепция современной философской герменевтики. В работе раскрыты гносеологические и социальные корни герменевтики, уделено специальное внимание соотношению методологических принципов современной герменевтики с принципами философии XVII–XVIII веков, проведен сравнительный анализ феноменологического и герменевтического методов. На основе критического анализа основополагающих принципов герменевтического подхода предпринята попытка выявить истоки герменевтического релятивизма, лингвистического фетишизма и буржуазного историцизма.

Практическая ценность исследования

.241. Практическая значимость исследования определяется возможностью использовать рассмотренный материал для более углубленной критики тенденций развития буржуазной философии второй половины XX века. Исследование может оказать помощь научным и педагогическим работникам в теоретической и пропагандистской работе.

.242. Критическое исследование герменевтики имеет значение и для развития теории диалектического материализма, в котором разрабатываются вопросы интерпретации, понимания, языка и мышления, а также в разработке методологии общественных наук.

.243. Критика буржуазной теории интерпретации может способствовать развитию марксистского литературоведения, литературной критики, музыкологии и искусствоведения.

.244. Результаты исследования могут быть использованы в подготовке курса лекций по современной буржуазной философии, диалектическому и историческому материализму, а также в практической работе литературного и театрального критика, искусствоведа и музыколога.

Апробация работы

.245. Основное содержание диссертации и результаты, полученные автором, нашли свое отражение в ряде публикаций.

.246. Выводы диссертации апробированы в выступлениях автора на научных конференциях, в том числе, на теоретической конференции молодых ученых АН Латвийской ССР, посвященной критике позитивистских и культурно-исторических концепций современной буржуазной философии (1975 г.), на 38-ой научной конференции ЛГУ им. П. Стучки (1977 г.), на конференции молодых ученых Института истории АН Латвийской ССР, посвященной проблемам истории, личности и общества (1979 г.), на конференции «Концепции человека и истории в современной буржуазной философии и их критика» (1979 г.), а также в лекциях, прочитанных на подготовительном факультете ЛГУ им. П. Стучки.

.247. Диссертация обсуждена на заседании Отдела критики современной буржуазной идеологии Института истории АН Латвийской ССР 25 июня 1980 г.

Структура и объем работы

.248. Диссертация изложена на 177 страницах машинописного текста и состоит из введения, двух глав, заключения и списка литературы.

СОДЕРЖАНИЕ РАБОТЫ

.249. Во введении дается обоснование актуальности темы диссертации, выявляются цель исследования, основные задачи, методологические и теоретические основы работы.

.250. В первой главе «Современная герменевтика и ее теоретические истоки» рассматриваются социальные условия и философско-теоретические предпосылки возникновения современной герменевтики. В ней выявляются программные заявления представителей философской герменевтики и характеризуется специфика различных подходов внутри герменевтического течения.

.251. В первом параграфе анализируются социальные условия формирования философской герменевтики в 60–70 гг. нашего века. Герменевтика возникает в результате общего кризиса капитализма, порождающего изоляцию индивидов и острое чувство взаимной разобщенности. Ностальгические сетования современных герменевтиков об утрате взаимопонимания и ценностей культуры прошлого – это болезненная реакция традиционалистски настроенных гуманитариев на результаты НТР в условиях капитализма.

.252. Представители современной герменевтики выступают против технократически-оптимистическо-умонастроения, фетишизации науки и техники в буржуазном обществе. В герменевтической критике науки содержится предостережение против вытеснения гуманитарного знания в пользу естественнонаучного, против громадных опасностей, возникающих в результате неразумного и безответственного употребления научных достижений при капитализме.

.253. В современной герменевтической философии отражается неприязнь социальных группировок из среды мелкой буржуазии, не видящих для себя никаких перспектив в условиях «технической цивилизации» и вместо того, чтобы обратить взоры к «грядущему обществу», предпочитающих оглядываться назад – на прошлое как эстетически идеализированной игре культуры.

.254. Представители современной герменевтики имеют возможность наблюдать за деградацией духовной культуры капиталистического общества, характеризующейся утилитарным и прагматически-потребительским отношением к науке и искусству. Этому отношению они противопоставляют формально незаинтересованное, игровое отношение к культуре и истории.

.255. Однако романтизированный эстетизм влечет за собой политическую безответственность. Поэтому с идеологической точки зрения игровое отношение к прошлому имеет весьма реакционный характер.

.256. Формирование герменевтики во второй половине нашего столетия обусловлено также усилением консервативных тенденций в общественно-политической жизни, которые служат идейно-политическим оправданием исторически изживающих себя общественных явлений и способствуют их стабилизации. Опосредованным образом на наращивание консервативных черт герменевтики влияло антитрадиционалистское, революционно-нигилистическое движение бунтующей молодежи в 60-х годах н.в., в том числе движение «новых левых».

.257. В современной герменевтике находят переломление и типичные социально-психологические установки людей капиталистического общества. В теории понимания опосредованным образом отражаются особенности мощного воздействия массово-информационного потока на сознание людей, противоречие между желанием понимать происходящее и буржуазной практикой дезинформирования. Значительным социально-психологическим фактором актуализации герменевтики является широко распространенное непонимание современного модернистского искусства и литературы.

.258. Философское осознание герменевтических проблем обусловливается не только породившими его социальными условиями, но и той философской традицией, на которой выросла герменевтика. Поэтому во втором параграфе диссертации обращено внимание на то, как формировалась философская герменевтика, переосмысливая решение вопроса о природе знания в философии XVII–XVIII веков.

.259. Философы Нового времени признавали существование непосредственно данного, беспредпосылочного знания. Решение проблемы непосредственно данного давалось в своеобразной форме гносеологического априоризма. Данную установку мышления определяли философские принципы, которые влияли как на концепции эмпиризма, так и на концепции рационализма.

.260. Один из них условно назван «аподиктическая установка», что означает проекцию аристотелевского учения об аподейктике как составной части логики (которая включает в себя предпосылку о существовании непосредственно данного, с чего должно начинаться исследование) на решение вопросов познания.

.261. Вторым существенным моментом, определяющим трактовку непосредственного знания в философии Нового времени, является концепция «чистого субъекта». Мышление определяется тем, о чем оно мыслит, а не тем, как оно мыслит.

.262. Диссертант развивает мысль, что обращение философов к вопросу, как мыслит субъект, дало возможность выявить опосредованный характер знания.

.263. Первым шагом на пути к этому оказалось преодоление сближения структуры мышления с логической структурой, вторым – обращение внимания на субъект знания. Этому способствовало внесение в гносеологию положений культурно-исторической философии.

.264. При анализе социального опыта людей увеличивалась возможность разглядеть исторический и языковой характер познания и через эти характеристики прийти к выводу об обусловленности знания. В диссертации указывается, что немецкий идеализм – от Канта до Гегеля – это путь к тому вопросу, который сегодня обсуждается в философской герменевтике, а именно, к вопросу об обусловленности знания историей.

.265. Далее диссертант обращает внимание на ту линию решения проблемы обусловленности знания, которая связана с теорией «герменевтического круга». В диссертации анализируется, как в герменевтических теориях Ф. Шлейермахера, В. Дильтея и М. Хайдеггера все большую роль начинают играть исторические и языковые параметры знания и человеческого бытия.

.266. Однако буржуазные ученые, решая проблему «герменевтического круга» и выявляя опосредованный характер знания, не пытаются найти глубочайшие основания языковости и историчности как субъективных явлений в социально-исторической практике людей.

.267. Как указывается в марксистской философии, в схему познавательного процесса действительно входит как языковое, дотеоретическое понимание мира, так и историческая преемственность знаний. Диалектическая взаимосвязь теоретического и практического отношений к миру определяет возможность существования знаний в дотеоретической форме.

.268. Однако, чтобы отобразить истинную природу непосредственного и опосредованного знания, философия не должна отказываться от логического подхода в пользу лингвистического, но должна преодолеть гносеологическую установку «аподиктического» типа в пользу более высокой логики – диалектической.

.269. В третьем параграфе первой главы анализируются сходство и различие герменевтического и феноменологического методов. Критически сравнительный анализ обоих методов дает возможность выявить некоторые общие тенденции и противоречия современной буржуазной философии и раскрыть преемственность методологических установок.

.270. Высказывание П. Рикера «Я» превращаю «я» как господина самого себя, в такое «я», которое является учеником текста (Ricoeur P. *Phenomenology and Hermeneutics*. – In: *Nous*, Bloomington, 1975, Vol. 9., №. I, p. 85.), хорошо характеризует переход от феноменологической установки к герменевтической. Если феноменологический метод является саморефлексией «чистого» сознания над изначальным опытом сознания, то герменевтический метод предлагает оставить сферу чистой субъективности и обратиться к знаковым объективациям, к предметам культуры.

.271. В герменевтической теории понимающий субъект становится зависимым от ему уже предзаданной сферы значений. Поэтому герменевтики подвергают феноменологию радикальной критике, согласно которой субъективность (которой доверял Гуссерль), нельзя считать несомненной, чистой и очевидной. Г.-Г. Гадамер заявлял, что фокус субъективности есть кривое зеркало.

.272. Чтобы избежать субъективизма и психологизма, герменевтика как бы перемещает ось проблематики с субъективности на мир. Ее привлекает замаскированный реализмом объективный идеализм. Но поскольку философское освоение мира представители герменевтики считают возможным только через текст, постольку они сами возвращаются к субъективному, хотя и взятому в объективированной форме.

.273. Характерно, что феноменология и герменевтика сходным образом ставят вопрос о бытии. П. Рикер указывает, что в герменевтике вопрос о любом виде бытия рассматривается как вопрос о значении этого бытия. А в феноменологии, в свою очередь, исследуются факторы образования значений бытия, т.е. конституционные факторы бытия.

.274. Таким образом, философия, построенная на основе феноменологического или герменевтического методов, имеет в виду только бытие как коррелят сознания. Обоим методам присуще трансцендентальное ограничение сферы анализа: в феноменологии – опытом «чистого» сознания, в герменевтике – опытом понимания и интерпретации.

.275. В диссертации выделены четыре узловых проблемы сопоставления феноменологического и герменевтического методов. Претензиям герменевтики исследовать изменчивую значимость противопоставляется учение феноменологии Э. Гуссерля (в первом периоде ее развития) об идеальном значении.

.276. Если феноменология интересуется смысло-образующей деятельностью сознания, то герменевтика в теории понимания рассматривает не работу автора, а только смысло-выявляющую деятельность сознания, т.е. на место проблемы создания ставит проблему воссоздания.

.277. Если феноменология в 20–30-ых годах н.в. рассматривает сознание трансцендентального^{Ego}, то герменевтика на место трансцендентального^{Ego} ставит «существование в мире», выявляемое через текст.

.278. Если поздняя феноменология обращает внимание на раскрытие априори социально-исторического мира через призму субъективности, то герменевтика в данном случае занимается выявлением социальных феноменов через язык.

.279. Сторонники герменевтики с полным правом отрицают возможность феноменологической редукции по отношению к социально-исторической обусловленности сознания. Они также считают недостаточными социально-исторические характеристики, которые в феноменологию вводятся через гуссерлевскую категорию «жизненного мира».

.280. Это свидетельствует о том, что современная буржуазная философия в принципе уже не может обойти социально-идеологические вопросы. Поэтому современная герменевтика пытается выдвинуть философскую программу, отличную от абстрактно-философского подхода ранней феноменологии и дать практические рекомендации в решении проблем общественной жизни.

.281. В четвертом параграфе первой главы анализируются программные заявления представителей современной герменевтики и раскрывается их неспособность предложить реальное решение социальных проблем современного буржуазного общества.

.282. Претензии современной философской герменевтики обширны. Так, она претендует на разработку общеполитической теории, или, другими словами, герменевтической метафизики, на создание синтезирующей модели, которая объединяла бы разные философские направления, на интерпретацию символически-мифологического языка.

.283. Герменевтика пытается, с ее точки зрения, дать универсальную трактовку языка, показать соотношение языка с человеческим существованием и миром. Тем самым она стремится выступать в роли всеобщей теории знания и дать философское обоснование методологии гуманитарных и естественных наук.

.284. Разнообразие претензий приводит представителей современной герменевтики к выводу об универсальности герменевтической философии (См. *Hermeneutik und Ideologiekritik*. Frankfurt a.M., 1971, S.289; Gadamer H.-G. *Hermeneutik als praktische Philosophie*. – In: *Rehabilitation der praktischen Philosophie*. Bd. I. Freiburg, 1972, S.334.).

.285. Однако претензии современной герменевтики на универсализм совершенно неоправданы. Несмотря на то, что герменевтика приписывает себе исключительную роль по сравнению с другими философскими учениями, и претендует на создание синтезирующей модели философского знания, она оказывается несостоятельной в этих своих претензиях, поскольку утверждает исторически-философский релятивизм и, в отличие от марксистско-ленинской философии, не видит действительных социально-исторических причин образования различных философских течений.

.286. Практические рекомендации герменевтики, относящиеся к решению социальных проблем, страдают абстрактностью и утопизмом. Тем более, герменевтика не может служить в качестве методологической основы научного знания, ибо она выдвигает принципы, чреватые односторонностью и идеализмом.

.287. Во второй главе диссертации «Определяющие принципы герменевтической методологии» анализируются принципы знакового опосредования, диалога, историчности, языковости и игровых отношений. В первом параграфе этой главы рассматривается переход герменевтики от критики теории достоверности самосознания к утверждению исходного положения «я существую».

.288. Современная герменевтика убеждена в том, что понятие самосознания не выразимо с помощью модели вполне прозрачного и статистического явления, а является многослойным, динамическим, опосредованным и внешне обусловленным явлением. В отличие от декартовского «*cogito*» как абстрактной мыслительной точки герменевтический субъект занимает определенное место во времени, в пространстве и зависит в своем мышлении, понимании и существовании от знакового мира.

.289. Если герменевтика в общем плане пытается утвердить примат «я существую», то в концепциях Г.-Г. Гадамера и П. Рикера имеют место различные трактовки отношений между положениями «я существую», «я мыслю» и «мысль выражаю словами».

.290. Философия П. Рикера характеризуется соблюдением принципа: положение «я существую» фундаментальнее, чем положение «я говорю». Поэтому философия, согласно Рикеру,

должна пройти путь от анализа «я существую» через рассмотрение «я мыслю» до утверждения «я говорю». Именно философская антропология, по его мнению, должна обеспечить путь философского анализа от проблемы существования до проблем языка и речи. Данный путь идет через выявление природы знаков и символов.

.291. Западно-германская герменевтика в представлении Гадамера, напротив, не приходит к выводу о необходимом дополнении герменевтики философской антропологией, поскольку считает, что не существует различия между жизнью в языке и жизнью в мире. Данная философия исходит из факта «я существую в языке», включающем в себя всю структуру существования. Поэтому она не проходит путь от анализа существования до рассмотрения языка.

.292. Существенную роль в герменевтике играет принцип «знакового опосредования», который критически исследуется во втором параграфе второй главы. Данный принцип основан на убеждении об изначальной взаимосвязи между актами экзистенции и знаковым миром.

.293. П. Рикер отмечает, что промежуточной ступенью к раскрытию экзистенции является рефлексия, связывающая понимание знаков с самопониманием. Он пишет: «...Рефлексия только с помощью критики дел и действий, которые являются знаками нашей экзистенции, может усваивать саму экзистенцию» (Ricoeur P. *Hermeneutik und Strukturalismus*. München, 1974, S.28).

.294. В этой связи задачей герменевтики является не обращение к непосредственности смысла в сознании, а создание опосредованной «науки» о смысле. Если Декарт преодолел свои сомнения относительно бытия вещей внешнего мира, доверяясь достоверности самосознания, то современная герменевтика преодолевает сомнение относительно сознания через истолкование смысла. Истолкование смысла означает не погоню за миражами сознания, а расшифровку высказываний. Расшифровка не является непосредственным схватыванием явлений самосознания, а выражается в продолжительной работе над данностями сознания.

.295. Путь герменевтики поэтому – окольный путь. От сферы знаковых опосредований герменевтика переходит к выявлению духа, скрытого в объективациях. Процесс перехода от понимания знака к пониманию духа происходит в герменевтической ситуации, которую образуют, с одной стороны, объективации человеческого духа, с другой, – субъект, желающий их понять. Герменевтическая ситуация характеризуется принципом диалогических отношений, анализу которых посвящен третий параграф.

.296. Признание диалогических отношений означает, что в знаке герменевтический субъект видит не мертвую вещь, а живой дух, предопределенный к диалогу. Таким образом, в герменевтической ситуации встречается как бы два субъекта, при чем «дух» одного принял форму знаковой объективации, из которой его надо высвободить, чтобы произошла полная коммуникация. В диалоге происходит взаимопроникновение двух обусловленных субъектов, которые стараются понять друг друга.

.297. Понимание происходит как приобщение к единому смыслу. Диалог дает возможность понимать смысл в его целостности, в системе вопроса-ответа. Смысл частично открыт, частично закрыт, завершен и незавершен. Его открытость образует неисчерпаемость языка, его закрытость определяет возможность понимания; его завершенность позволяет его выговаривать, незавершенность – открывает возможности интерпретации.

.298. Стремление постичь особенности диалога является позитивной чертой современной герменевтики. Вместе с разработкой принципа диалога герменевтика приобщается к исследованию таких важных проблем, как диалектика смысла, историческая обусловленность субъектов, диалогическая двусторонняя активность и др.

.299. Однако идеалистический подход к решению фундаментальных вопросов личности, отношений бытия и понимания, роли социально-исторических обстоятельств в человеческой жизни исключает возможность правильно и всесторонне освещать диалог в контексте познания и практической деятельности.

.300. Важное место в герменевтической методологии занимает принцип историчности. Его критическому рассмотрению посвящен четвертый параграф второй главы.

.301. Согласно герменевтическому подходу, историческое доступно нам только через процесс понимания. Однако понимание, как утверждает Гадамер, «должно быть мыслимо не как действие субъективного, а как участие в процессе передачи традиций» (Gadamer H.-G. *Wahrheit und Methode*. Tübingen, Mohr, 1960, S.380.).

.302. Поэтому реализация передачи традиций, или в терминологии герменевтики, действенной истории (*Wirkungsgeschichte*), не зависит от ее осознания. Но историческая реальность в

понимании герменевтики – это не историческая действительность как объективный процесс деятельности людей с присущими ей закономерностями, независимыми от сознания людей.

.303. Это не реальный социально-исторический процесс, как его рассматривает марксистская философия. История отождествляется в герменевтике со сферой духа, хотя дух в большей степени выступает как бытие, а не как сознание. В данном случае мистифицируется относительная самостоятельность языка. В герменевтической трактовке язык выступает как бытие духа и в изменениях языка, в его трансформации усматривается сущность исторического процесса.

.304. Герменевтический подход к историческому ведет к углублению буржуазного историзма. Выработывая новую онтологию, горизонтом которой, говоря словами Гадамера, оказался язык, современная герменевтика впадает в релятивизм и скептицизм.

.305. Этому способствует отказ от идеи аподиктичности знания и достоверности самосознания. Главной темой в рассмотрении исторического процесса оказывается проблема «исторической жизни значений», т.е. проблема передачи текстовых значений в истории, их интерпретация, развертывание смыслового потенциала, заложенного в значении.

.306. Так как герменевтика признает «эйдос» значения (т.е. значение как находящееся в себе) только в виде смысловой формы, то над значениями полностью господствует принцип историчности. В них не остается ничего стабильного, постоянного, что могло бы служить точкой отсчета аутентичности понимания.

.307. Релятивизм охватывает не только сферу познания, в которой, вместе с отрицанием принципов классического рационализма, пропала возможность приобщения к единой и абсолютной истине, но и само историческое бытие, которое подвергается случайности и непостоянству.

.308. Как указывает С.С. Аверинцев: «Понятый слишком односторонне и доведенный до своих предельных следствий (до абсурда) «историзм» подрубает тот сук, на котором сидит ИСТОРИЯ: история как понимание» (Аверинцев С.С. Предварительные заметки к изучению средневековой эстетики. – В сб.: Древнерусское искусство. – М.: Наука, 1975, с. 377.).

.309. И действительно, оказывается, что все те положения, которые герменевтика подыскивает для спасения своей теории от абсолютного релятивизма, не оправдывают ее надежд. Герменевтика, призывающая к соблюдению традиций и авторитета как факторов, на которые в ее системе возложена задача обоснования общезначимости интерпретаций, не способна раскрыть социальные механизмы действия традиции.

.310. При отсутствии гуманистических ценностей в герменевтическом релятивизме, теория традиций, авторитета и предрассудков отдаст индивида в руки буржуазной идеологии и пропаганды, подчиняет его идейному насилию и принуждению. Призыв герменевтики к возобновлению ценностей культуры прошлого оборачивается против самой герменевтики, поскольку она релятивизирует историю, уравнивает все интерпретации культуры и не разрабатывает ценностного подхода.

.311. В пятом параграфе данной главы критически рассматривается принцип языковости. Современная герменевтика вырабатывает онтологическое обоснование «нового», исторического подхода к языку, исходя из внутренней логики развития и «жизни» самого языка. В схему развития значений и их понимания герменевтика пытается «втиснуть» весь человеческий опыт познания и все, что может быть сказано о смысле человеческого существования.

.312. Гадамер и другие представители философской герменевтики переворачивают на идеалистический лад отношения языка и сознания, сознания и объективного мира. Они ставят сознание в зависимости от языка, объективный мир – от сознания, и, в конечном счете, от языка.

.313. Современная герменевтика гипертрофирует роль языка, что приводит ее к лингвистическому фетишизму. Он проявляется в том, что современные теоретики герменевтики, призывая исследовать историческую обусловленность знания и историческую определенность бытия, не переступают границы анализа языка.

.314. Поэтому историчность в конечном счете оказывается языковой историчностью. Бытие, сознание, субъект, история, герменевтический опыт и другие явления носят языковой характер и определяется им.

.315. Но с применением принципа языковости к анализу мира и сознания больше потеряно, чем приобретено. Субъект, становясь «говорящим субъектом», теряет свою практическую, преобразующую материальный мир природу; сознание, характеризующееся только языковым отношением к миру, теряет свою познавательную способность и практическую актуальность.

.316. Центральным в герменевтике является не вопрос, как сознание познает бытие, а как язык познается с помощью языка, т.е. вопрос об интерпретации. Сужается не только гносеоло-

гическая, но также и онтологическая проблематика. Она сведена к проблеме бытия языка. Бытие, становясь языковым бытием, теряет свою характеристику объективной реальности.

.317. В конечном счете многое теряет и сам язык, ибо редуцирование его полифункциональной природы, которая открывается только в процессе взаимодействия наук, исследующих язык, к одной – герменевтической функции передачи и интерпретации языковых проявлений истории – приводит к искажению истинной характеристики языка, к абсолютизации принципа языковости.

.318. Ряд положений герменевтической теории обосновывается с помощью принципа игры, который анализируется в шестом параграфе второй главы диссертации. Данный принцип описывается только Гадамером, но его влияние ощущается и в других концепциях герменевтической философии. Основные признаки игровых отношений состоят в самоизображении, активности, самоцельности, диалогическом характере. На принципе игры Гадамер основывает природу языка, истории, значения, интерпретации и других явлений.

.319. Одной из существенных характеристик игры является ее способность соединять необходимость многократного повторения с возможностью каждый раз выражать свою целостность.

.320. В связи с этим герменевтика признает равноправность интерпретаций как интерпретаций значений, не принимая во внимание оценку «технической» полноценности интерпретации. Равноправность интерпретаций она пытается обосновать принципом «неразличимости бытия произведения и его интерпретативного опосредования».

.321. Гадамер в этой связи говорит о тотальном опосредовании как способе бытия самопонимания. Интерпретация значений, с которыми мы встречаемся в ходе истории, согласно его мысли, не являются субъективными восприятиями различных вариаций значения, а выражают возможности бытия произведения, которое истолковывает себя через новые интерпретации. Однако акцентирование «неразличимости» приводит к тому, что в герменевтике не оказывается места аксиологическим выводам, а это, в свою очередь, делает герменевтику беспомощной в сфере этических проблем.

.322. В заключении указывается, что путь отречения, пройденный герменевтикой, вел к углублению кризиса буржуазного способа философствования. Современная герменевтика, преодолев ограниченность классического рационализма и абстрактность ранней феноменологии, в принципе правильно заметила социально-историческую обусловленность сознания. Однако представители герменевтики не включают ее анализ в широкие рамки анализа сознания как социально-исторического явления. Дело ограничивается лишь констатацией социально-исторической природы языка.

.323. Это приводит к тому, что опосредованный характер знания и обуславливающие его факторы понимаются предельно узко. Ведь это только первый, самый поверхностный уровень опосредования – языковость и историчность мышления. А за ним скрываются неведомые герменевтике глубины обусловленности мысли социальной, практической деятельности человека!

.324. Герменевтический метод как весьма узкий метод описания языковых проявлений культуры и истории не может служить в качестве общенаучной методологии и, в том числе, методологии гуманитарных наук. Его претензии необоснованны, поскольку методологические положения современной герменевтики дезориентируют философию и науку, лишают их творческого развития и заключают в «тюрьму» языка.

.325. Герменевтика как учение об истолковании мифа и символически-мифологического языка склонна к преувеличению роли мифологических факторов в современном обществе, в человеческой жизни и мышлении. Герменевтическая методология не оправдывает претензии быть универсальным философским подходом, поскольку она явно сужает сферу философского анализа, редуцируя ее к описанию языковых проявлений, и таким образом, остается идеалистическим, т.е. превратным истолкованием действительности.

.326. Марксистская философия отнюдь не отрицает существования теоретических и методологических трудностей, с которыми сталкивается исследователь при истолковании чужих смысловых структур. Как указывает П.Н. Федосеев (См. Федосеев П.Н. Итоги XV Всемирного философского конгресса. – «Вопросы философии», 1973, № 12, с.3.), проблема понимания, интерпретации действительно имеет важное место в культурно-исторических исследованиях.

.327. Но это еще не дает оснований для абсолютизации специфика данной проблематики и противопоставления ее теории отражения. Для марксистов философия – это не только интерпре-

тация, но и поиск объективной истины, в котором используются также обобщения, синтез, философский анализ и другие методы.

.328. Проблемы истории языка, которые современная герменевтика выдвигает в центр своих исследований и абсолютизирует, должны, по меткому замечанию В.И. Ленина, занять место среди тех областей знания, из коих сложится теория познания и диалектика (Ленин В.И. Полное собр. соч., т. 29, с. 314).

.329. Диалектический метод обладает по сравнению с герменевтическим огромными теоретическими преимуществами, ибо он позволяет научно осмыслить и сознание, и язык, не отрывая их от человеческой жизнедеятельности, развертывающейся в условиях социального бытия, в ходе человеческой истории.

.330. Autoreferāta (mans) tulkojums latviešu valodā:

DARBA VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

Pētījuma aktualitāte

.331. {.218}: Mūslaiku garīgā situācija, kuru raksturo sīva idejiski teorētiskā cīņa, prasa pastāvīgi izvērtēt marksistiski-ļeņiniskā garā dažādas mūsdienu buržuāziskās filozofijas koncepcijas. Buržuāziskā filozofija pēc savas būtības ir fundamentāls pamatojums buržuāziskajai ideoloģijai kā ekspluatatoru šķiras interešu paudējam.

.332. Kā atzīmēja V.I. Ļeņins: «Buržuāziskie zinātnieki un publicisti uzstājas kā imperiālisma aizstāvji parasti mazliet apslēptā formā, maskējot imperiālisma pilnīgo valdīšanu un tās dziļākās saknes...» (Ļeņins V.I. Pilni kop.raksti, 27. sēj., 407. lpp.)¹⁵

.333. Buržuāziskā filozofija mūsdienu posmā arvien lielākā mērā parādās kā kapitālisma netieša apoloģija. Tas izsauc vajadzību atmaskot mūslaiku ideālistiskās spekulācijas un atklāt to pasauluzskatisko būtību.

.334. {.221}: Efektivitāte cīņā pret buržuāzisko ideoloģiju un filozofiju ir tieši atkarīga no tā, cik ātri un savlaicīgi marksistisko pētnieku redzeslokā nonāk jaunākās teorētiskās un metodoloģiskās konstrukcijas un cik saturīgu kritiku tās saņem. Kā ir atzīmēts žurnāla «Komunists» redakcijas rakstā, tagad ir jo sevišķi aktuāli padziļināt un pilnveidot «modernizēto» antikomunistisko koncepciju, filozofiskā un idejiski politiskā plurālisma, neokonservatīvisma, teorētiskās izziņas relatīvisma un agnosticisma, mūsdienu buržuāziskās garīgās kultūras krīzes un citu parādību kritisko analīzi («Par filozofisko pētījumu stāvokli un virzieniem». – «Komunists», 1979, Nr. 15, 78. lpp.).

.335. Ja pievēršam uzmanību jaunākajām buržuāziskās filozofijas XX gadsimta otrās puses teorētiski metodoloģiskajām celtnēm, tad uzskatāma liecība par teorētiskās izziņas relatīvisma, filozofijas neokonservatīvo tendenci, kā arī mēģinājumu pamatot filozofisko plurālismu izplatīšanos ir mūsdienu filozofiskā hermeneitika.

.336. Ar to sevišķi cītīgi nodarbojas VFR, kur hermeneitiskās filozofijas vadošais pārstāvis ir H.-G. Gadamers. Bez viņa ar hermeneitiskās problemātikas izstrādi nodarbojas H. Kūns (VFR), E. Haintels (Austrija), E. Korets (Austrija), P. Rikērs (Francija), E. Betti (Itālija) u.c. Hermeneitikas jautājumi ir apspriesti starptautiskos filozofiskos kongresos, simpozijos un konferencēs, ko organizējusi dažādu kapitālistisko valstu filozofiskā sabiedrība.

.337. {.224}: Buržuāziskie domātāji izvērta hermeneitiskās filozofijas koncepcijas, kas ir pretrunā ar vēstures, valodas, cilvēka un sabiedrības būtības marksistisko izpratni. Mūsdienu hermeneitika, kas vērtē cilvēces valodniecisko pieredzi savdabīgā formā – kā vēstures izteiksmi, skar tikai vienu aspektu no visas plašās problemātikas, ko satur sevī vēstures un valodas jautājumi, un pie tam izkropļo un absolutizē to. Tā arī dezorientē zinātni, cenšoties uzstāties vispārzinātniskas metodoloģijas lomā. Tas uzliek marksistiskajiem pētniekiem par pienākumu atmaskot hermeneitikas pārstāvju spekulatīvo pieeju un pretstatīt tai pareizo, zinātnisko pieeju sabiedriskām parādībām.

.338. {.225}: Virkne mūsdienu buržuāziskās domas pārstāvju mēģina tuvināt hermeneitiku ar marksistiski-ļeņinisko filozofiju. Viņi aicina piešķirt K. Marksa mācībai jaunu jēgu, un proti, «izskaidrot to labāk, nekā viņš pats sevi spēja saprast». Aizstāvot interpretāciju vienlīdzību, mūsdienu hermeneitikas pārstāvji attaisno revizionistisku darbošanos. Tāpēc hermeneitiskā pieeja, kas nivelē marksisma patiesi revolucionāro lomu filozofijā, prasa principiālu un izvērstu atspēkojumu. Tas piešķir mūsdienu hermeneitikas metodoloģisko principu kritikai jo sevišķu aktualitāti.

¹⁵ Šeit un turpmāk pārtulkoti – V.E. – arī citēto darbu krieviskie nosaukumi; lpp. numuri neatbilst latviešu izdevumiem, kur tādi vispār pastāv.

.339. {226}: Mūsdienu filozofiskās hermeneitikas kritikas aktualitāti nosaka arī tas, ka šī filozofiskā strāva ir spējīga ietekmēt pasaules uzskatu tiem mūsdienu kapitālistiskās sabiedrības pārstāvjiem, kuri sliecas saglabāt uzticību pagātnes kultūras humānistiskajām tradīcijām. Uzstājoties tradīciju un autoritāšu aizstāves lomā, mūsdienu hermeneitika vērsas pret mūsdienu buržuāziskās ideoloģijas visai simptomātisko, negatīvo attieksmi pret garīgo mantojumu. Tādā situācijā hermeneitikas pārstāvju balsis, kas aicina saglabāt un atjaunot pagātnes kultūru vērtības, gūst sabiedrības atsaucību. Tas pasvītro cilvēku garīgo tradīciju marksistisko pētījumu vērtību un nosaka kultūras vēstures buržuāzisko koncepciju kritikas aktualitāti.

Pētījuma mērķis un uzdevumi

.340. {227}: Dotā darba mērķis ir mūsdienu filozofiskās hermeneitikas vispārējās metodoloģiskās koncepcijas kritiska analīze.

.341. Galvenajos pētījuma uzdevumos ietilpst:

.342. – parādīt hermeneitiskās metodoloģijas nepareizību, pamatojoties uz tās teorētiski metodoloģisko un pasauluzskatisko principu analīzi no marksistiski-ļeņiniskās filozofijas pozīcijām;

.343. – noskaidrot mūsdienu hermeneitikas vietu Eiropas filozofijas attīstībā, sākot ar XVII gadsimtu, pētīt tās atšķirību zināšanu dabas traktējumā no iepriekšējās filozofijas;

.344. – pētīt hermeneitikas attiecības ar ietekmīgākajām mūsdienu buržuāziskās filozofijas metodēm, sevišķi ar fenomenoloģisko metodi;

.345. – noteikt pretrunu starp filozofiskās hermeneitikas milzīgajām pretenzijām un reālo nespēju tās realizēt;

.346. – kritiski analizēt mūsdienu hermeneitikas metodoloģiskos pamatprincipus, noteikt to teorētisko ģenēzi, parādīt šo principu metodoloģisko vienpusību un aprobežotību;

.347. – kritiski pētīt metodoloģisko principu pielietošanas rezultātus hermeneitiskās teorijas uzbūvē.

Problēmas izstrādes stāvoklis

.348. {235}: Dažādu mūsdienu buržuāziskās filozofijas virzienu, kas radniecīgi hermeneitikai vai ir tās avoti, kritika ir dota padomju filozofiskajā literatūrā. Tie ir A.S. Bogomolova, R.M. Gabitovas, N.V. Motrošilovas, P.P. Gaidenko, E.M. Kakabadzes, M.A. Kiseļa, E.J. Solovjova un citu darbi, kuros tiek aplūkotas hermeneitiskās iezīmes eksistenciālismā, dzīves filozofijā, vācu romantismā utml.

.349. Tomēr tieši pašai filozofiskajai hermeneitikai padomju literatūrā līdz šim ir pievērsts maz uzmanības. Tās kritiskai analīzei ir veltīti tikai atsevišķi raksti (Brajovičs S.M. Hermeneitika: tās metodes un pretenzijas (Kritiska apcere). – «Filozofijas zinātnes», 1976, Nr.6, 90–102.lpp.; Gaidenko P.P. Hermeneitika un buržuāziskās kultūrvēsturiskās tradīcijas krīze. – «Literatūras jautājumi», 1977, Nr.5, 130–166.lpp.; Markovs S.M. Hermeneitika – tās dilemmas un pretrunas sabiedriskās domas pētīšanā. – Krājumā: Filozofijas un sabiedriskās domas vēstures metodoloģiskās problēmas. – M.: Zinātne, 1977; Vasiļjeva T.J. Hermeneitiskās metodes problēma mūsdienu buržuāziskajā filozofijā – «Filozofijas zinātnes», 1980, N4, 100–108.lpp.).

.350. Daži autori savos darbos ir skāruši filozofiskās hermeneitikas formēšanās vēsturisko aspektu (Zemļanojs S.N. «Sapratnes» problēma XIX gs. hermeneitikā. F. Šleijermahers un V. Diltejs. – Krājumā: Filozofijas vēsture un mūsdienas. – M.: MVU¹⁶ Izd-ba, 1976, 42–59.lpp.; Iļjenkovs E.V. Hēgelis un hermeneitika. – «Filozofijas jautājumi», 1974, N8, 66–79.lpp.).

.351. Var arī atzīmēt pirmās nodaļas §I kolektīvajā monogrāfijā «Jaunākie virzieni un problēmas VFR filozofijā». – M.: Zinātne, 1978, kur P.P. Gaidenko ir izanalizējis mūsdienu hermeneitikas sakarus ar M. Heidegera filozofiju).

.352. Tomēr padomju filozofiskajā literatūrā mūsdienu hermeneitikas pirmsākumi pilnībā nav atsegti, kā arī nav noskaidroti hermeneitiskās metodoloģijas principi.

Pētījuma zinātniskā novitāte

.353. {240}: Pētījuma novitāte ir tā, ka disertācijā pirmoreiz sistemātiskā formā ir kritiski izpētīta mūsdienu filozofiskās hermeneitikas metodoloģiskā koncepcija. Darbā ir atsegtas hermeneitikas gnoseoloģiskās un sociālās saknes, veltīta speciāla uzmanība mūsdienu hermeneitikas metodoloģisko principu attiecībām ar XVII–XVIII gadsimtu filozofijas principiem, ir dota fenomenoloģisko un hermeneitisko metožu salīdzinoša analīze. Pamatojoties uz hermeneitiskās pieejas pamatprincipu kritisku analīzi, ir mēģināts noskaidrot hermeneitiskā relatīvisma, lingvistiskā fetišisma un buržuāziskā historisma pirmsākumus.

¹⁶ Maskavas valsts universitātes.

Maijas Kūles disertācijas autoreferāta pirmā lappuse

Pētījuma praktiskā vērtība

.354. {241}: Pētījuma praktisko nozīmību nosaka tas, ka iztīrāto materiālu var izmantot, lai padziļināti kritizētu XX gadsimta otrās puses buržuāziskās filozofijas attīstības tendences. Pētījums var palīdzēt zinātniskajiem un pedagogiskajiem darbiniekiem teorētiskajā un propagandas darbā.

.355. Hermeneitikas kritiskai pētīšanai ir nozīme arī, attīstot dialektiskā materiālisma teoriju, kur tiek izstrādāti interpretācijas, izpratnes, valodas un domāšanas jautājumi, kā arī izstrādājot sabiedrisko zinātņu metodoloģiju.

.356. Buržuāziskās interpretācijas teorijas kritika var sekmēt marksistiskās literatūrzinātnes, literatūrkritikas, mūzikoloģijas un mākslas zinātnes attīstību.

.357. Pētījuma rezultāti var tikt izmantoti, gatavojot lekciju kursu mūsdienu buržuāziskajā filozofijā, dialektiskajā un vēsturiskajā materiālismā, kā arī literatūras un teātra kritiķa, mākslas zinātnieka un mūzikologa praktiskajā darbā.

Darba aprobācija

.358. {245}: Disertācijas galvenais saturs un autores iegūtie rezultāti ir atspoguļoti virknē publikāciju.

.359. Disertācijas secinājumi ir aprobēti, autorei uzstājoties zinātniskās konferencēs, tajā skaitā Latvijas PSR ZA jauno zinātnieku teorētiskajā konferencē, kas veltīta mūsdienu buržuāziskās filozofijas pozitīvīsko un kultūrvēsturisko koncepciju kritikai (1975.g.), P. Stučkas LVU 38. zinātniskajā konferencē (1977.g.), Latvijas PSR ZA Vēstures institūta jauno zinātnieku konferencē, kas veltīta vēstures, personības un sabiedrības problēmām (1979.g.), konferencē «Cilvēka un vēstures koncepcijas

mūsdienu buržuāziskajā filozofijā un to kritika» (1979.g.), kā arī lekcijās, kas nolasītas P. Stučkas LVU sagatavošanas fakultātē.

.360. Disertācija ir apspriesta Latvijas PSR ZA Vēstures institūta Mūsdienu buržuāziskās ideoloģijas kritikas nodaļas sēdē 1980.g. 25.jūnijā.

Darba struktūra un apjoms

.361. {248}: Disertācija ir izklāstīta 177 mašīnraksta teksta lappusēs un sastāv no ievada, divām nodaļām, noslēguma un literatūras saraksta.

DARBA SATURS

.362. {249}: Ievadā tiek dots disertācijas tēmas aktualitātes pamatojums, tiek noskaidroti pētījuma mērķis, galvenie uzdevumi, darba metodoloģiskie un teorētiskie pamati.

.363. Pirmajā nodaļā «Mūsdienu hermeneitika un tās teorētiskie pirmsākumi» tiek aplūkoti mūsdienu hermeneitikas rašanās sociālie apstākļi un filozofiski teorētiskie priekšnosacījumi. Tur tiek noskaidroti filozofiskās hermeneitikas pārstāvju programmātiskie paziņojumi un tiek raksturota dažādu pieeju specifika hermeneitikas strāvas iekšienē.

.364. {251}: Pirmajā paragrāfā tiek analizēti filozofiskās hermeneitikas veidošanās sociālie apstākļi mūsu gadsimta 60-70. gados. Hermeneitika rodas kapitālisma vispārējās krīzes rezultātā, kura rada indivīdu izolāciju un asu savstarpējas atsvešinātības sajūtu. Mūsdienu hermeneitiķu nostalgiskās žēlabas par savstarpējas saprašanās un pagātnes kultūras vērtību zudumu – tā ir tradicionālistiski noskaņotu humanitāriju slimīga reakcija uz ZTR rezultātiem kapitālisma apstākļos.

.365. Mūsdienu hermeneitikas pārstāvji uzstājas pret tehnokrātiski optimistisko prāta noskaņu, zinātnes un tehnikas fetišizāciju buržuāziskajā sabiedrībā. Zinātnes hermeneitiskā kritika satur brīdinājumu pret humanitāro zināšanu izspiešanu par labu dabaszinātniskajām, pret milzīgajām briesmām, kas rodas, nesaprātīgi un bezatbildīgi lietojot zinātnes sasniegumus kapitālismā.

.366. Mūsdienu hermeneitiskajā filozofijā atspoguļojas no sīkburžuāzijas vides nākušo sociālo grupējumu nepatika, kuri neredz priekš sevis nekādas perspektīvas «tehniskās civilizācijas» apstākļos un tā vietā, lai pievērstos «nākotnes sabiedrībai», priekšroku dod skatienam atpakaļ – uz pagātņi kā estētiski idealizētu kultūras spēli.

.367. Mūsdienu hermeneitikas pārstāvjiem ir iespēja vērot kapitālistiskās sabiedrības garīgās kultūras degradāciju un pragmatisku patērētāju attieksmi pret zinātņi un mākslu. Šai attieksmei viņi liek pretī formāli neieinteresētu attieksmi pret kultūru un vēsturi kā pret spēli.

.368. Tomēr romantizētais estētisms izsauc politisku bezatbildību. Tāpēc no ideoloģiskā viedokļa izturēšanās pret pagātņi kā pret spēli ir pēc rakstura ļoti reakcionāra.

.369. {256}: Hermeneitikas veidošanos mūsu gadsimta otrajā pusē nosaka arī konservatīvo tendenču pastiprināšanās sabiedriski politiskajā dzīvē, kuras noder, lai idejiski un politiski attaisnotu vēsturiski sevi pārdzīvojušas sabiedriskās parādības, un sekmē to stabilizāciju. Pastarpinātā veidā hermeneitikas konservatīvo iezīmju augšanu ietekmēja antitradicionalistiskā, revolucionāri nihilistiskā dumpīgās jaunatnes kustība m.g. 60. gados, tajā skaitā «jauno kreiso» kustība.

.370. Mūsdienu hermeneitikā atrod atspulgu arī kapitālistiskās sabiedrības cilvēku tipiskās sociāli psiholoģiskās nostādnes. Izpratnes teorijā pastarpinātā veidā atspoguļojas masu informācijas plūsmas varenās ietekmes īpatnības uz ļaužu apziņu, pretruna starp vēlēšanos saprast notiekošo un dezinformēšanas buržuāzisko praksi. Hermeneitikas aktualizācijas nozīmīgs sociāli psiholoģisks faktors ir plaši izplatītā mūsdienu modernistiskās mākslas un literatūras nesaprašana.

.371. {258}: Hermeneitisko problēmu filozofisko apzināšanu nosaka ne tikai to izsaukušie sociālie apstākļi, bet arī tā filozofiskā tradīcija, no kuras ir izaugusi hermeneitika. Tāpēc disertācijas otrajā paragrāfā tiek vērsta uzmanība uz to, kā formējās filozofiskā hermeneitika, pārvērtējot zināšanu dabas jautājuma risinājumu XVII–XVIII gadsimtu filozofijā.

.372. Jauno laiku filozofi atzina nepastarpināti doto, beznosacījumu zināšanu eksistenci. Nepastarpināti dotā problēmas risinājums tika dots savdabīgā gnoseoloģiskā apriorisma formā. Tādu domāšanas ievirzi noteica filozofijas principi, kas ietekmēja kā empīrisma koncepcijas, tā arī racionālisma koncepcijas.

.373. Viens no tiem nosacīti ir nosaukts par «apodiktisko ievirzi», kas nozīmē Aristoteļa mācības par apodeiktiku kā loģikas sastāvdaļu (kurā ietilpst pieņēmums par nepastarpināti dotā eksistenci, ar kuru jāsākas pētījumam) projekciju uz izziņas jautājumu risinājumu.

.374. {261}: Otrs būtisks moments, kas nosaka nepastarpināto zināšanu traktējumu Jauno laiku filozofijā, ir «tīrā subjekta» koncepcija. Domāšanu nosaka tas, par ko tā domā, bet ne tas, kā tā domā.

.375. Disertante attīsta domu, ka filozofu pievēršanās jautājumam, kā domā subjekts, ir devusi iespēju noskaidrot zināšanu pastarpināto raksturu.

.376. Pirmais solis ceļā uz to izrādījās domāšanas struktūras un loģiskās struktūras tuvināšanas pārvarēšana, otrs – uzmanības pievēršana zināšanu subjektam. To veicināja kultūrvēsturiskās filozofijas atziņu ienešana gnoseoloģijā.

.377. Cilvēku sociālās pieredzes analīzē ir palielinājusies iespēja ieraudzīt izziņas vēsturisko un valodniecisko raksturu un caur šiem raksturojumiem nonākt pie secinājuma par zināšanu nosacītību. Disertācijā tiek norādīts, ka vācu ideālisms – no Kanta līdz Hēgelim – tas ir ceļš uz to jautājumu, ko šodien apspriež filozofiskā hermeneitika, un proti, uz jautājumu par vēstures zināšanu nosacītību.

.378. {.265}: Tālāk disertante pievērš uzmanību tai zināšanu nosacītības problēmas risinājuma līnijai, kura ir saistīta ar «hermeneitiskā loka» teoriju. Disertācijā tiek analizēts, kā F. Šleiermahera, V. Dilteja un M. Heidegera hermeneitiskajās teorijās arvien lielāka loma tiek piešķirta zināšanu un cilvēku eksistences vēsturiskajiem un valodnieciskajiem parametriem.

.379. Taču buržuāziskie zinātnieki, risinot «hermeneitiskā loka» problēmu un noskaidrojot zināšanu pastarpināto raksturu, nemēģina atrast valodnieciskuma un vēsturiskuma kā subjektīvu pārādību cilvēku sociāli vēsturiskajā praksē dziļākos pamatus.

.380. Kā tiek norādīts marksistiskajā filozofijā, izziņas procesa shēmā patiešām ietilpst kā valodas, pirmsteorētiskā pasaules izpratne, tā arī zināšanu vēsturiskā pārmantojamība. Teorētiskās un praktiskās attieksmes pret pasauli dialektiskā saistība nosaka iespēju pastāvēt zināšanām pirmsteorētiskā formā.

.381. Tomēr, lai attēlotu nepastarpināto un pastarpināto zināšanu patieso dabu, filozofija nedrīkst atteikties no loģiskās pieejas par labu lingvistiskajai, taču tai ir jāpārvar «apodiktiskā» tipa gnoseoloģisko nostādni par labu augstākai loģikai – dialektiskajai.

.382. Pirmās nodaļas trešajā paragrāfā tiek analizētas hermeneitiskās un fenomenoloģiskās metodes līdzības un atšķirības. Abu metožu kritiski salīdzinoša analīze dod iespēju noskaidrot dažas kopējas tendences un pretrunas mūsdienu buržuāziskajā filozofijā un atklāt metodoloģisko nostādņu pārmantojamību.

.383. {.270}: P. Rikēra izteiciens «Es» pārvēršu «es» no paša sevis kunga par tādu «es», kas ir teksta māceklis (Ricoeur P. Phenomenology and Hermeneutics. – In: Nous, Bloomington, 1975, Vol. 9., N. I, p.85.), labi raksturo pāreju no fenomenoloģiskās nostādnes uz hermeneitisko. Ja fenomenoloģiskā metode ir «tīrās» apziņas pašrefleksija pār apziņas sākotnējo pieredzi, tad hermeneitiskā metode piedāvā atstāt tīrās subjektivitātes sfēru un pievērsties zīmju objektivācijām, kultūras priekšmetiem.

.384. Hermeneitiskajā teorijā saprotošais subjekts kļūst atkarīgs no viņam jau iepriekš dotās nozīmju sfēras. Tāpēc hermeneitiķi radikāli kritizē fenomenoloģiju, saskaņā ar kuru subjektivitāti (kurai uzticējās Husersls) nevar uzskatīt par neapšaubāmu, tīru un acīmredzamu. H.G. Gadamers deklarēja, ka subjektivitātes fokuss ir greizs spogulis.

.385. Lai izvairītos no subjektīvisma un psiholoģisma, hermeneitika it kā pārvieto problemātikas asi no subjektivitātes uz pasauli. Viņu valdzina ar reālismu maskēts objektīvais ideālisms. Bet tā kā filozofisko pasaules apgūšanu hermeneitiķi uzskata par iespējamu tikai caur tekstu, tad viņi paši atgriežas pie subjektīvā, kaut arī ņemta objektivizētā formā.

.386. {.273}: Raksturīgi, ka fenomenoloģija un hermeneitika līdzīgā veidā stāda jautājumu par esamību. P. Rikērs norāda, ka hermeneitiskā jautājums par jebkuru esamības veidu tiek aplūkots kā jautājums par šīs esamības nozīmi. Bet fenomenoloģijā, savukārt, tiek pētīti esamības nozīmju veidošanās faktori, t.i. esamības konstitucionālie faktori.

.387. Tādējādi filozofija, kas veidota, pamatojoties uz fenomenoloģisko vai hermeneitisko metodi, apskata tikai esamību kā apziņas korelātu. Abām metodēm piemīt transcendentāla analīzes sfēras ierobežošana: fenomenoloģijā ar «tīrās» apziņas pieredzi, hermeneitiskā – ar izpratnes un interpretācijas pieredzi.

.388. {.275}: Disertācijā ir izdalītas četras mezglu problēmas fenomenoloģiskās un hermeneitiskās metodes salīdzināšanā. Hermeneitikas pretenzijām pētīt mainīgo nozīmi tiek pretstatīta E. Guserla fenomenoloģijas mācība (tās attīstības pirmajā periodā) par ideālo nozīmi.

.389. Ja fenomenoloģiju interesē jēgu veidojošā apziņas darbība, tad hermeneitika izpratnes teorijā aplūko ne autora darbu, bet tikai jēgu skaidrojošo apziņas darbību, t.i. radīšanas problēmas vietā stāda atjaunošanas problēmu.

.390. Ja m.g. 20–30. gados fenomenoloģija aplūko transcendentālā^{Ego} apziņu, tad hermeneitika transcendentālā^{Ego} vietā liek «eksistenci pasaulē», kas noskaidrojama caur tekstu.

.391. Ja vēlīnā fenomenoloģija pievērš uzmanību apriori sociāli vēsturiskās pasaules atsegšanai caur subjektivitātes prizmu, tad hermeneitika šajā gadījumā nodarbojas ar sociālo fenomenu noskaidrošanu caur valodu.

.392. Hermeneitikas piekritēji ar pilnām tiesībām noliedz fenomenoloģiskās redukcijas iespēju attiecībā uz apziņas sociāli vēsturisko nosacītību. Viņi uzskata arī par nepietiekamiem sociāli vēsturiskos raksturojumus, kuri fenomenoloģijā tiek ievesti caur Huserla «dzīvās pasaules» kategoriju.

.393. Tas liecina par to, ka mūsdienu buržuāziskā filozofija vairs principā nespēj apiet sociāli ideoloģiskos jautājumus. Tāpēc mūsdienu hermeneitika mēģina izvirzīt filozofisku programmu, kas atšķiras no agrīnās fenomenoloģijas abstrakti filozofiskās pieejas, un dot praktiskas rekomendācijas sabiedriskās dzīves problēmu risināšanai.

.394. {.281}: Pirmās nodaļas ceturtajā paragrāfā tiek analizēti mūsdienu hermeneitikas pārstāvju programmātiskie paziņojumi un tiek atklāta viņu nespēja piedāvāt mūsdienu buržuāziskās sabiedrības sociālo problēmu reālu risinājumu.

.395. Mūsdienu filozofiskās hermeneitikas pretenzijas ir plašas. Tā, viņa pretendē uz vispārfilozofiskas teorijas vai, citiem vārdiem, uz hermeneitiskās metafizikas izstrādāšanu, uz sintezējoša modeļa izstrādāšanu, kurš apvienotu dažādus filozofiskus virzienus, uz simboliski mitoloģiskās valodas interpretāciju.

.396. Hermeneitika mēģina, no sava viedokļa, dot valodas universālu traktējumu, parādīt valodas attiecības ar cilvēku eksistenci un pasauli. Līdz ar to tā cenšas uzstāties vispārējās zināšanu teorijas lomā un dot humanitāro un dabaszinātņu metodoloģijas filozofisko pamatojumu.

.397. Pretenziju dažādība noved mūsdienu hermeneitikas pārstāvjus pie secinājuma par hermeneitiskās filozofijas universālumu (Sk. Hermeneutik und Ideologiekritik. Frankfurt a.M., 1971, S.289; Gadamer H.-G. Hermeneutik als praktische Philosophie. – In: Rehabilitierung der praktischen Philosophie. Bd. I. Freiburg, 1972, S.334.).

.398. Taču mūsdienu hermeneitikas pretenzijas uz universālismu ir pilnīgi neattaisnotas. Neskatoties uz to, ka hermeneitika piedēvē sev īpašu lomu, salīdzinot ar citām filozofiskajām mācībām, un pretendē uz filozofisko zināšanu sintezējoša modeļa radīšanu, tā izrādās nespējīga šajās savās pretenzijās, jo pauž vēsturiski filozofisku relativismu un, atšķirībā no marksistiski ļeņinskās filozofijas, neredz dažādu filozofisku strāvu veidošanās patiesos sociāli vēsturiskos cēloņus.

.399. Hermeneitikas praktiskās rekomendācijas, kas attiecas uz sociālo problēmu risināšanu, cieš no abstraktuma un utopisma. Vēl vairāk hermeneitika nevar būt par zinātnisko zināšanu metodoloģisko pamatu, jo tā izvirza principus, kas var izsaukt vienpusību un ideālismu.

.400. {.287}: Disertācijas otrajā nodaļā «Hermeneitiskās metodoloģijas vadošie principi» tiek analizēti zīmju starpniecības, dialoga, vēsturiskuma un spēles attiecību principi. Šīs nodaļas pirmajā paragrāfā tiek aplūkota hermeneitikas pāreja no sevisapziņas patiesuma teorijas kritikas uz apgalvojumu «es eksistēju» kā sākumpieņēmumu.

.401. Mūsdienu hermeneitika ir pārliecināta par to, ka sevisapziņas jēdziens nav izsakāms caur pilnīgi caurspīdīgas un statiskas parādības modeli, bet ir daudzkārtaina, dinamiska, pastarpināta un ārēji nosacīta parādība. Atšķirībā no Dekarta «cogito» kā abstrakta domāšanas punkta hermeneitiskais subjekts ieņem noteiktu vietu laikā, telpā un ir atkarīgs savā domāšanā, izpratnē un eksistencē no zīmju pasaules.

.402. {.289}: Ja hermeneitika vispārīgā plāksnē mēģina nostiprināt primātu «es eksistēju», tad H.-G. Gadamera un P. Rikēra koncepcijās ir atrodami dažādi attiecību starp nosacījumiem «es eksistēju», «es domāju» un «domu izsaku vārdiem» traktējumi.

.403. P. Rikēra filozofija raksturojas ar to, ka ievēro principu: apgalvojums «es eksistēju» ir fundamentālāks nekā apgalvojums «es runāju». Tāpēc filozofijai, saskaņā ar Rikēru, ir jānoiet ceļš no «es eksistēju» analīzes caur «es domāju» aplūkošanu līdz apgalvojumam «es runāju». Tieši filozofiskajai antropoloģijai, pēc viņa domām, ir jānodrošina filozofiskās analīzes ceļš no eksistences problēmas līdz valodas un runas problēmām. Šis ceļš iet caur zīmju un simbolu dabas noskaidrošanu.

.404. Rietumvācu hermeneitika Gadamera priekšstatā, turpretim, nenonāk pie secinājuma par vajadzību papildināt hermeneitiku ar filozofisko antropoloģiju, jo uzskata, ka neeksistē atšķirība starp dzīvi valodā un dzīvi pasaulē. Šī filozofija vadās no fakta «es eksistēju valodā», kurš ietver sevī visu eksistences struktūru. Tāpēc tā neiziet ceļu no eksistences analīzes līdz valodas aplūkošanai.

.405. {.292}: Būtiska loma hermeneitikā ir «zīmju pastarpinājuma» principam, kurš tiek kritiski pētīts otrās nodaļas otrajā paragrāfā. Šis princips balstās uz pārliecību par sākotnēju saistību starp eksistences aktiem un zīmju pasauli.

.406. P. Rikērs atzīmē, ka starppakāpe uz eksistences atsegšanu ir refleksija, kas saista zīmju saprašanu ar pašizpratni. Viņš raksta: «...Refleksija tikai caur to lietu un darbību, kuras ir mūsu eksistences zīmes, kritiku var apgūt pašu eksistenci» (Ricoeur P. Hermeneutik und Strukturalismus. München, 1974, S.28).

.407. Šajā sakarībā hermeneitikas uzdevums ir nevis vērsties pie jēgas tiešā dotuma apziņā, bet radīt pastarpinātu «zinātņi» par jēgu. Ja Dekarts pārvarēja savas šaubas par ārpusaules lietu esamību, uzticoties savas apziņas patiesumam, tad mūsdienu hermeneitika pārvar šaubas par apziņu caur jēgas iztulkojumu. Jēgas iztulkojums nozīmē ne dzīšanos pēc apziņas mirāžām, bet izteikumu atšifrēšanu. Atšifrēšana nav tieša sevis apziņas parādību uztveršana, bet izpaužas ilgstošā darbā pie apziņas dotumiem.

.408. Hermeneitikas ceļš tādēļ ir apkārtceļš. No zīmju pastarpinājumu sfēras hermeneitika pāriet pie objektivācijās slēptā gara noskaidrošanas. Pārejas process no zīmes saprašanas uz gara saprašanu notiek hermeneitiskā situācijā, kuru veido, no vienas puses, cilvēka gara objektivācijas, no otras – subjekts, kurš vēlas tās saprast. Hermeneitisko situāciju raksturo dialoga attiecību princips, kuru analīzei ir veltīts trešais paragrāfs.

.409. {.296}: Dialoga attiecību atzīšana nozīmē, ka hermeneitiskais subjekts zīmē redz ne mirušu lietu, bet dzīvu garu, kas paredzēts dialogam. Tādējādi hermeneitiskajā situācijā satiekas it kā divi subjekti, pie kam viena «gars» ir pieņēmis zīmju objektivācijas formu, no kuras to vajag atbrīvot, lai notiktu pilna komunikācija. Dialogā notiek divu nosacītu subjektu, kuri cenšas viens otru saprast, savstarpēja iespēšanās.

.410. Saprašana notiek kā piedrošanās vienotai jēgai. Dialogs dod iespēju saprast jēgu tās kopumā, jautājuma un atbildes sistēmā. Jēga ir daļēji atvērta, daļēji slēgta, pabeigta un nepabeigta. Tās atvērtība veido valodas neizsmeļamību, tās noslēgtība nosaka saprašanas iespēju; tās pabeigtība ļauj to izteikt, nepabeigtība – atver interpretācijas iespējas.

.411. {.298}: Tiekšanās izprast dialoga īpatnības ir mūsdienu hermeneitikas pozitīva iezīme. Līdz ar dialoga principa izstrādi hermeneitika pievienojas tādu svarīgu problēmu kā jēgas dialektika, subjektu vēsturiskā nosacītība, dialogiskā divpusējā aktivitāte u.c. pētīšanai.

.412. Taču ideālistiskā pieeja personības fundamentālo jautājumu risināšanai, attiecībām starp esamību un sapratni, sociāli vēsturisko apstākļu lomai cilvēka dzīvē, izslēdz iespēju pareizi un vispusīgi apgaismot dialogu izziņas un praktiskās darbības kontekstā.

.413. {.300}: Hermeneitiskajā metodoloģijā svarīgu vietu ieņem vēsturiskuma princips. Tā kritiskai aplūkošanai ir veltīts otrās nodaļas ceturtais paragrāfs.

.414. Saskaņā ar hermeneitisko pieeju, vēsturiskais ir mums dabūjams tikai caur izpratnes procesu. Taču izpratne, kā apgalvo Gadamer, «ir jāsaprot ne kā subjektīvā veikta darbība, bet kā dalība tradīciju tālāk nodošanas procesā» (Gadamer H.-G. Wahrheit und Methode. Tübingen, Mohr, 1960, S.380.).

.415. Tāpēc tradīciju nodošanas vai, hermeneitikas terminos, patiesās vēstures (Wirkungsgeschichte) realizācija, nav atkarīga no tās apzināšanas. Taču vēsturiskā realitāte hermeneitikas izpratnē – tā nav vēsturiska patiesība kā ļaužu darbības objektīvs process ar tai piemītošām, no cilvēku apziņas neatkarīgām likumsakarībām.

.416. Tas nav reāls sociāli vēsturisks process, kā to aplūko marksistiskā filozofija. Vēsture hermeneitikā tiek identificēta ar gara sfēru, kaut gan gars vairāk uzstājas kā esamība, bet ne kā apziņa. Šajā gadījumā tiek mistificēta valodas relatīvā patstāvība. Hermeneitiskajā traktējumā valoda uzstājas kā gara esamība un valodas izmaiņās, tās transformācijā tiek saskatīta vēsturiskā procesa būtība.

.417. {.304}: Hermeneitiskā pieeja vēsturiskajam noved pie buržuāziskā historisma padziļināšanas. Izstrādājot jaunu ontoloģiju, par kuras apvārsni, runājot Gadamera vārdiem, ir izrādījusies valoda, mūsdienu hermeneitika ieslīgst relatīvismā un skepticismā.

.418. To sekmē atteikšanās no zināšanu apodiktisma un sevisapziņas patiesuma idejas. Par galveno tēmu vēsturiskā procesa aplūkošanā izrādās «nozīmju vēsturiskās dzīves» problēma, t.i. teksta nozīmju tālāk nodošana vēsturē, to interpretācija, nozīmē ieguldītās jēgas potenciāla izvēršana.

.419. Tā kā hermeneitika atzīst nozīmes «eidosu» (t.i. nozīmi kā sevī atrodošos) tikai jēgas formas veidā, tad pār nozīmēm pilnīgi dominē vēsturiskuma princips. Tajās nepaliek nekas stabils, pastāvīgs, kas varētu noderēt par izpratnes autentiskuma atskaites punktu.

.420. Relatīvisms aptver ne tikai izziņas sfēru, kurā, reizē ar klasiskā racionālisma principu noliegumu, pazūd iespēja piedroties vienotai un absolūtai patiesībai, bet arī pašu vēsturisko esamību, kura nonāk nejausību un nepastāvīguma varā.

.421. Kā norāda S.S. Averincevs: «Saprasts pārāk vienpusīgi un novests līdz savām galējām sekām (līdz absurdam) «historisms» apcērt to zaru, uz kura sēž VĒSTURE: vēsture kā izpratne» (Averincevs S.S. Priekšvārdu piezīmes viduslaiku estētikas pētīšanai. – Krājuma: Senkrievu māksla. – M.: Zinātne, 1975, c.377.).

.422. {309}: Un patiešām, izrādās, ka visi tie principi, kurus hermeneitika meklē savas teorijas glābšanai no absolūta relatīvisma, neattaisno viņas cerības. Hermeneitika, kura aicina uz tradīciju un autoritāšu ievērošanu kā uz faktoriem, kam tās sistēmā ir uzdevums pamatot interpretāciju vispārīgo nozīmību, nav spējīga atklāt tradīciju darbības sociālos mehānismus.

.423. Iztrūkstot humānistiskajām vērtībām hermeneitiskajā relatīvismā, tradīciju, autoritātes un aizspriedumu teorija nodod indivīdu buržuāziskās ideoloģijas un propagandas rokās, pakļauj viņu idejiskai vardarbībai un piespiešanai. Hermeneitikas aicinājums uz pagātnes kultūras vērtību atjaunošanu vēršas pret pašu hermeneitiku, jo tā relativizē vēsturi, izlīdzina visas kultūras interpretācijas un neizstrādā vērtīguma pieeju.

.424. {311}: Dotās nodaļas piektajā paragrāfā tiek kritiski aplūkots valodiskuma princips. Mūsdienu hermeneitika izstrādā ontoloģisku pamatojumu priekš «jaunas», vēsturiskas pieejas valodai, vadoties no attīstības iekšējās loģikas un pašas valodas «dzīves». Nozīmju un to izpratnes attīstības shēmā hermeneitika mēģina «iespiest» visu cilvēces izziņas pieredzi un visu, ko var pateikt par cilvēces eksistences jēgu.

.425. Gadamers un citi filozofiskās hermeneitikas pārstāvji apgriezī ideālistiskā veidā attiecības starp valodu un apziņu, apziņu un objektīvo pasauli. Viņi nostāda apziņu atkarībā no valodas, objektīvo pasauli – no apziņas un, galu galā, no valodas.

.426. {313}: Mūsdienu hermeneitika hipertrofē valodas lomu, kas noved to pie lingvistiska fetišisma. Tas izpaužas tādejādi, ka hermeneitikas mūsdienu teorētiķi, aicinot pētīt zināšanu vēsturisko nosacītību un esamības vēsturisko noteiktību, nepārkāpj valodas analīzes robežas.

.427. Tāpēc vēsturiskums galu galā izrādās valodas vēsturiskums. Esamībai, apziņai, subjektam, vēsturei, hermeneitiskajai pieredzei un citām parādībām ir valodniecisks raksturs un tie pakļaujas valodai.

.428. Taču ar valodnieciskuma principa pielietošanu pasaules un apziņas analīzē ir vairāk zaudēts nekā iegūts. Subjekts, kļūstot par «runājošu subjektu», pazaudē savu praktisko dabu, kura pārveido materiālo pasauli; apziņa, kuru raksturo tikai valodnieciska attieksme pret pasauli, zaudē savu izziņas spēju un praktisko aktualitāti.

.429. Hermeneitikā centrālais ir nevis jautājums, kā apziņa izzin esamību, bet kā valoda tiek izzināta ar valodas palīdzību, t.i. jautājums par interpretāciju. Sašaurinās ne tikai gnoseoloģiskā, bet arī ontoloģiskā problemātika. Tā ir reducēta uz valodas esamības problēmu. Esamība, kļūstot par valodas esamību, zaudē savu objektīvās realitātes kvalitāti.

.430. Galu galā daudz zaudē arī pati valoda, jo tās polifunkcionālo dabu, kura atklājas tikai valodu pētošo zinātņu mijiedarbības procesā, reducējot uz vienu – uz vēstures valodisko izpausmju tālāknoņemšanas un interpretācijas hermeneitisko funkciju – nonāk pie valodas patiesā raksturojuma izkropļošanas, pie valodiskuma principa absolutizācijas.

.431. {318}: Virkne hermeneitiskās teorijas atziņu tiek pamatotas ar spēles principa palīdzību, kurš tiek analizēts disertācijas otrās nodaļas sestajā paragrāfā. Šo principu apraksta tikai Gadamers, taču viņa ietekme ir jūtama arī citās hermeneitiskās filozofijas koncepcijās. Spēles attiecību galvenās pazīmes ir pašattēlošanās, aktivitāte, pašmērķīgums, dialoga raksturs. Ar spēles principu Gadamers pamato valodas, vēstures, nozīmes, interpretācijas un citu parādību dabu.

.432. {319}: Viens no būtiskajiem spēles raksturojumiem ir tās spēja savienot daudzkārtīgas atkārtotības vajadzību ar iespēju katru reizi izteikt savu integritāti.

.433. Sakarā ar to hermeneitika atzīst interpretāciju līdztiesību kā nozīmju interpretāciju, neņemot vērā interpretācijas «tehniskās» pilnvērtības novērtējumu. Interpretāciju līdztiesību tā mēģina pamatot ar principu «nav atšķiramas darba esamība un tā interpretatīvā pastarpinātība».

.434. Gadamers šajā sakarībā runā par totālu pastarpinātību kā par pašsapašanas esamības veidu. Nozīmju interpretācija, ar kuru mēs sastopamies vēstures gaitā, saskaņā ar viņa domu, nav dažādu nozīmju variāciju subjektīvas uztveres, bet gan izsaka sacerējuma esamības iespējas, kura iztulko sevi caur jaunām interpretācijām. Taču «neatšķiramības» akcentēšana noved pie tā, ka hermeneitikā neatrodas vieta aksioloģiskiem secinājumiem, bet tas, savukārt, padara hermeneitiku bezpalīdzīgu ētisko problēmu sfērā.

.435. {322}: Noslēgumā tiek norādīts, ka atteikšanās ceļš, ko nogājusi hermeneitika, ir vedis pie buržuāziskā filozofēšanas veida krīzes padziļināšanās. Mūsdienu hermeneitika, pārvarējusi klasiskā

racionālisma aprobežotību un agrīnās fenomenoloģijas abstraktivitāti, principā pareizi ir ievērojusi apziņas sociāli vēsturisko nosacītību. Taču hermeneitikas pārstāvji neiekļauj tās analīzi apziņas kā sociāli vēsturiskas parādības analīzes plašajos ietvaros. Lieta aprobežojas tikai ar valodas sociāli vēsturiskās dabas konstatāciju.

.436. Tas noved pie tā, ka zināšanu pastarpinātais raksturs un to noteicošie faktori tiek saprasti ļoti šauri. Tas taču ir tikai pirmais, pats virspusējākais pastarpinājuma līmenis – domāšanas valodiskums un vēsturiskums. Bet aiz tā slēpjas hermeneitikai nezināmās dzīles, kur domu noteic cilvēka sociālā, praktiskā darbība!

.437. {324}: Hermeneitiskā metode kā visai šaura kultūras un vēstures valodniecisko izpausmju aprakstīšanas metode nevar būt par vispārzinātnisku metodoloģiju un, tajā skaitā, par humanitāro zinātņu metodoloģiju. Tās pretenzijas ir nepamatotas, jo mūsdienu hermeneitikas metodoloģiskās atziņas dezorientē filozofiju un zinātņi, atņem tām radošu attīstību un ieslēdz valodas «cietumā».

.438. Hermeneitika kā mācība par mīta un simboliski mitoloģiskās valodas iztulkojumiem tiecas uz mitoloģisko faktoru lomas pārspīlēšanu mūsdienu sabiedrībā, cilvēku dzīvē un domāšanā. Hermeneitiskā metodoloģija neattaisno pretenzijas būt par universālu filozofisku pieeju, jo tā acīmredzami sašaurina filozofiskās analīzes sfēru, reducējot to uz valodas izpausmju aprakstīšanu, un tādējādi paliek ideālistisks, t.i. nepareizs īstenības izskaidrojums.

.439. {326}: Marksistiskā filozofija nebūt nenoliedz teorētisko un metodoloģisko grūtību eksistenci, ar kurām sastopas pētnieks, iztulkojot svešas jēdzienstruktūras. Kā norāda P.N. Fedosejevs (Sk. Fedosejevs P.N. XV Vispasaules filozofu kongresa rezultāti. – «Filozofijas jautājumi», 1973, N12, 3.lpp.), sapratnes, interpretācijas problēmai patiešām ir svarīga vieta kultūrvēsturiskos pētījumos.

.440. Taču tas vēl nedod pamatu šīs problemātikas specifikas absolutizācijai un tās pretnostatīšanai atspoguļošanas teorijai. Marksistiem filozofija ir ne tikai interpretācija, bet arī objektīvās patiesības meklējumi, kuros tiek izmantoti arī vispārinājumi, sintēze, filozofiskā analīze un citas metodes.

.441. Valodas vēstures problēmām, kuras mūsdienu hermeneitika izvirza savu pētījumu centrā un absolutizē, ir jāieņem, pēc V.I. Ļeņina trāpīgā izteiciena, vieta starp tām zināšanu jomām, no kurām izveidosies izziņas teorija un dialektika (Ļeņins V.I. Pilni kop.raksti, 29.sēj., 314.lpp.).

.442. Dialektiskajai metodei, salīdzinot ar hermeneitisko, ir milzīgas teorētiskas priekšrocības, jo tā ļauj zinātniski izprast gan apziņu, gan valodu, neatraujot tās no cilvēku darbības dzīvē, kura izvērsas sociālās eksistences apstākļos cilvēces vēstures gaitā.

* * *

.443. Nu ko, sāksim tagad šo sacerējumu iztirzāt. Lai Jūs, Maija, nemulsina «pirmajā acu uzmetienā» varbūt Jums nesaprotamie termini. Visus tos, kā arī visas būtiskās filosofiskās nostādnes es Jums izskaidrošu.

Žurnāla ROSE 23. numurs

Vēras teorijas vēstures hronika
 Neperiodisks zinātniski satīrisks izdevums
 Numurs izlaists 2001.12.02
 Žurnāls iznāk kopš 2000.gada 18.novembra
 Galvenais redaktors: Valdis Egle
 Galvenais adresāts: Vaira Viķe-Freiberga
 Redakcijas adrese: egle@latnet.lv

§9. Gaismas filosofiskās interpretācijas

2001.11.25 13:36 svētdiena
 (pēc 11 mēnešiem, 15 dienām, 18 stundām, 46 minūtēm)

.444. Ak tā, pareizi, Maija, Jūs taču man jautājāt {194} arī, kas tas par Kūles rakstu almanahā «Filozofija». Nu tad, pirms ķerties pie viņas disertācijas analīzes, izlasīsim vēl arī šo rakstu. Tas mums dos iespējas mazliet salīdzināt Maiju Kūli padomju laikā ar Maiju Kūli mūslaikos.

.445. Te nu ir šis raksts:

* * *

.446. Kūle Maija. «Gaismas filosofiskās interpretācijas». Almanahs «Filosofija». FSI, Rīga, 1998., 90–101.lpp.

I. Gaismas fenomena izpratnes iespējas

.447. Mūsu pasaule pastāv tāpēc, ka ir gaisma. Bet cilvēkiem šķiet, ka visa pastāvēšanas pamats ir viņos pašos: aktivitātē, darbīgumā, gribasspēkā. Mēs nēsājam līdzī kabatas lukturīšus, iededzam un izdzēšam spuldzes, raidām lāzera starus un pilnīgi esam aizmirsuši lielo mistēriju – gaismu kā dzīves ontopoēziju. Mums šķiet, ka gaisma pakļaujas, tāpat kā to dara darba rīki un visas citas cilvēku radītās lietas. Civilizācija, rūpniecība, tehnoloģijas attīstība dod mums varenības izjūtu, kas ir ļoti glaimojoša.

.448. Taču pastāv arī kaut kas pārāks par civilizācijas radīto pasauli. Tā ir dzīves poēzija. Tajā īpašu vietu aizņem gaisma, kurā apvienojas kosmiskā, dabas pasaule ar cilvēka pārdzīvojumu, kultūras radīto pasauli. Gaisma izpaužas gan kā dabas parādība, dzīvības pastāvēšanas nosacījums, gan arī kā cilvēka dzīves pasaules izpausme un poētiskais simbols. Gaisma pastāv fizikālajā dabas pasaulē un vienlīdz tiek apjēgta simboliskā kontekstā kā gaismas metafora.

.449. Mūsdienu uzskatos par gaismu valda divas būtiski atšķirīgas koncepcijas. Viena no tām ir gaismas fizikālais raksturojums, otra – gaismas metaforas analīze literārajā skatījumā. Tas, par ko runā poēzija, literārā kritika, mitoloģija, filosofija, un tas, ko aplūko fizika, tagad ir divas pilnīgi nesavienojamas lietas. Optikas zinātne apgalvo, ka gaisma ir elektromagnētiskais šķērsvilnis, kurā svārstās elektriskā lauka intensitātes un magnētiskā lauka indukcijas vektori. Mūsdienu fizikas zināšanas par gaismu ir reālas un efektīvas: par to liecina zinātnes tehniskā pielietojuma rezultāti, sākot ar optisko tēmekļu superprecizitāti, kas kalpo karam un cilvēku iznīcināšanai, un beidzot ar kosmiskajām raķetēm, kas lido izplatījumā nevis zinātkāres un mīlestības, bet gan militārās ieinteresētības dēļ. Zemi un Debesis, kam atņemti dievi, sāk apdzīvot tehniski varenas, bet cilvēciski briesmīgas, konstrukcijas. Oktavio Pass raksta: «Tehnikai pasaule nav ne idejas juteklisks tēls, ne arī kosmisks modelis, tā ir šķērslis, kas mums jāpārvar un jāizmaina. Pasaule kā modelis, kā tēls pazūd» {515}. Tā vietā nāk fizikāli droši, konstanti lielumi: gaismas viļņa ātrums vakuumā, Stefana–Bolcmaņa konstante absolūti melnam ķermenim un citi konvenciāli rādītāji.

.450. Taču cilvēkam nepietiek ar fizikālām konstantēm un kosmiskām raķetēm. Vajadzība pēc visaptveroša dzīves skatījuma, dzīves būtiskāko fenomenu analīzes nav zudusi, tomēr mūsdienu filosofijā tā ir jūtami pieklususi. Tāpēc ļoti būtiski ir akcenti, kurus tajā ienes fenomenoloģija, savienojot ontoloģisko, metafizisko, ontopoētisko skatījumu uz dzīvi visos tās rakursos. Gaismas izpratnē savukārt ir būtiski pārvarēt aizu, kas šķir kultūrsimbolisko skatījumu no fizikālā. Tam būs sekmes, ja izpratne par gaismas dabaszinātnisko raksturojumu savīsies ar filosofisko apjēgsmi par gaismas lomu cilvēka un visu būtņu dzīvē.

.451. Gaisma, kā zināms, ir viens no visizplatītākajiem mitoloģiskajiem tēliem un, kā norāda K.G. Jungs, arī viens no arhetipiem. Gaismas pirmfenomens ir visu citu gaismas izpausmju pamatā. Mitoloģiski poētiskajā un reliģiski filosofiskajā domā gaisma tiek traktēta kā esamība, prāts, visaptverošais, labais, vērojuma, redzēšanas iespēja, izziņa. Par gaismu runā dažādos aspektos un līmeņos:

.452. 1) gaisma, kas ir pati sevī un dod iespēju būt citiem, gaisma radītāja – Dievišķā gaisma, esamība, pasaules pamats, prāts;

.453. 2) gaisma, kurā esmu, t.i., kura redz mani, bet kuru es neredzu;

.454. 3) domāšanas gaisma, prāta darbība kā «noēton»;

.455. 4) gaisma, kuru redzu es, – uztveramā, simboliskā, jēgpilnā gaisma;

.456. 5) gaisma, kuru vispār neredz, jo ar tās palīdzību redz kaut ko citu: apgaismotos priekšmetus, būtībā – izziņa;

Pirmais atjaunotās Latvijas «**Filosofijas almanahs**», kurš satur Maijas Kūles leģendāro rakstu par gaismu.

Nefilosofiski raibs «kā dzeņa vēders». «Mākslinieciskais noformējums © Matīss Kūlis»

- .457. 6) jutekliskā sajūtamā gaisma – tas, ko redz acs, «aisthēton phos»;
- .458. 7) gaisma, kuru dzird (M. Heidegers par būšanu esamības gaismā un tās balss dzirdēšanu);
- .459. 8) fizikālā un bioloģiski nozīmīgā gaisma, kas apspīd dzīvās būtnes, sekmējot fotosintēzes u.c. procesus;
- .460. 9) gaisma kā arhetips;
- .461. 10) gaisma kā tehnoloģijas radītais sasniegums – lāzers, elektrība u.c.
- .462. Kopumā skatījumu uz gaismu var sadalīt trijos aspektos:
- .463. 1) gaisma, kura «redz» tevi, – tā tad tā ir pārāka par cilvēku, savā dziļākajā būtībā neatkarīga no viņa un veido dzīves ontoloģiskos un metafiziskos nosacījumus;
- .464. 2) gaisma, caur kuru tu redzi, tā tad izziņas, darbības veicinātāja kā cilvēka esamības pasaulē sastāvdaļa;
- .465. 3) gaisma kā cilvēka praktiskās, metaforiskās, tehnoloģiskās darbības auglis, – tā tad cilvēka radītā gaisma.
- .466. Pirmais skatījums ir ontoloģisks, metafizisks, tas vairāk ticis kopts reliģiskajās filosofijās un mistikā; 20. gs. beigās pie šā aspekta savdabīgi atgriežas M. Heidegers. Otrais skatījums pavada Rietumeiropas klasisko filosofiju, kas uzsver gnoseoloģiju, racionālismu, prāta apgaismojošo, reflektējošo darbību. Trešais skatījums izpaužas mūsdienu kultūrsemiotikā, cilvēka simboliskās pasaules izvērtējumā. Savdabīgu skatījumu uz gaismas semiotiku sniedz ievērojamais krievu reliģiskais filozofs Pāvels Florenskis.

II. Redzēšanas paradigma. Gaisma un tumsa

.467. Ar gaismu saistītās parādības un simboliskie tēli ir uguns, Saule, dienas gaisma, svece, spīdums, atspīdums, spulgojums, atspoguļojums, spogulis, rīta ausma, Aurora, solāro mītu simboli u.c. Gaisma šajos tēlos un parādībās figurē gan kā dabas objekts, piemēram, Saule, gan kā kultūras priekšmets, piemēram, svece, spogulis, gan kā mitoloģisks tēls, piemēram, Aurora. Filosofiskā nozīmē gaisma netiek identificēta ar fizisko gaismu, jo tā tiek uztverta kā garīgi simbolisks pirmsākums. Zenta Mauriņa, runājot par garīgo gaismu, saka: gaisma nenāk no ārienes, tā ir mūsos – pat tad, kad mums laupīta redze. Tāpēc no filosofijas viedokļa jāizšķir divas lietas: redze kā fizioloģiska sistēma (acis bioloģiskā nozīmē) un redze kā garīgs, reflektīvs, dvēselisks process (acis garīgā nozīmē).

.468. Gaismas tēls filosofijā saistās ar redzēšanas paradigmu (acis garīgā nozīmē) atšķirībā no dzirdēšanas paradigmas. Redzēšanas paradigmu raksturo tāds filosofisko jēdzienu kopums kā acīmredzamība, refleksija, atspoguļošana, horizonts, fenomens, parādība (no «rādīt», tā tad redzēt to, ko rāda), eksistences apgaismošana (*Existenz Erhellung*), Apgaismība kā kultūras laikmets, teksts, tekstu kultūra, grafēmas primaritāte (Ž. Deridā uzskats).

.469. Pie dzirdēšanas paradigmas savukārt pieder konceptu kopums: balss, runa, klusums, stāsts (atšķirībā no teksta), naratīvs, mutvārdu vēsture u.c. Mūsdienās ir veikti filosofiski pētījumi, kuros tiek parādīts, ka Eiropas filosofijas vēsturē ilgstoši valda redzēšanas paradigma. Tā atšķiras no Austrumu reliģiski filosofiskajām koncepcijām un mistikas, kur dominē dzirdēšanas tēma.

.470. Redzēšanas paradigmas nozīmīgums Eiropas kultūrā ir novedis pie tā, ka gaismas fenomenam tiek piešķirta īpaša uzmanība un tas tiek variēts dažādos mitoloģiskos tēlos.

.471. Sengrieķu filosofi lielā mērā neuzticējās redzei. Pastāv leģenda, ka Demokrīts padarījis sevi aklū, jo nav uzticējies tam, ko rāda acis, un vēlējies, lai šķietamību pilnā pasaule pārstātu viņu mānīt. Neredzot apkārtējo pasauli, cilvēks sāk iedziļināties iekšējā pasaulē, sāk saskatīt būtību. Tāpēc acis nebūt nav galvenais sajūtu orgāns, kas virza izziņu.

.472. Tēma par akluma pozitīvo nozīmi ir būtiska sengrieķu filosofijā. Tās risinājumi apliecina, ka pastāv pretestība viennozīmīgai redzēšanas paradigmas pieņemšanai. Taču jau Hērakleita filosofijā ir konstatēts: «Jo acis ir pilnīgāki (precīzāki, striktāki, izsmalcinātāki) liecinieki par ausīm.» (Fragmenti, 101a.) Šī nostādne tiek izvērsta Aristoteļa filosofijā, atzīstot, ka redze ir viens no galvenajiem cilvēka sajūtu orgāniem. Jāņem vērā, ka Aristoteļa filosofijas uzsvars uz redzi ir saistīts ar viņa orientāciju uz tekstiem. Platons, risinot filosofijas jautājumus dialoga formā, būtībā ir runātajs. Viņam vajag klausītāju, kas atbild uz jautājumiem.

.473. Aristotelis, rakstot traktātus, paredz, ka tos varēs lasīt kā tekstus. Eiropas kultūras vēsture liecina, ka, tuvojoties viduslaikiem, arvien vairāk sāk dominēt redzēšanas un tekstu tēma. Ne velti Bībele tiek traktēta kā «grāmatu grāmata», t.i. pamazām tā kļūst par lasāmo tekstu, nevis par klausāmajiem Dievvārdiem.

.474. Gaismas simboliku allaž pavada tumsas simbols. Tumsa ir gaismas pretstats gan dabas, gan metafiziski simboliskajā nozīmē. Tumsa tiek identificēta ar neesamību, ļaunumu, ēnu. K.G. Jungs runā

par ēnu kā par arhetipu. Pretstati – gaisma un tumsa – nav stingri viennozīmīgi, tie var pāriet viens otrā un savstarpēji mainīties funkcijām. Tā, piemēram, pārlietu liela gaisma – saules spožums – padara aklu, tātad ieved tumsā, atņem redzēšanas spēju, piešķirot maksimālu nozīmi dzirdei. Vislabāk, kā zināms, dzird tumsā.

.475. Meistars Ekharts, kuru baznīca nosodīja kā ķeceri, 14. gs. sprediķoja: «Mozus iegāja miglā, uzkāpa kalnā un tur ieraudzīja dievišķo gaismu». Tātad īsteni tumsā mēs atrodam gaismu: ja mums ir ciešanas un nedienas, tad šī gaisma mums ir vistuvāk. Mūsu Kungs saka: «Tava tumsa (t.i., tavas ciešanas) vērtīsies skaidrā gaismā» {.516}. Taču es nedrīkstu ar nolūku to gribēt un prasīt. Kāds meistars saka citā vietā: «mūžīgās dievības neredzamās gaismas slēptā tumsa ir neizzināta un arī netiks nekad izzināta. Mūžīgā Tēva gaisma kopš mūžības ir spīdējusi šai tumsā, taču tumsa gaismu nesaprot.» Tumsas spēku nevar tik vienkārši uzvarēt. Izrādās, ka tā pat ir vajadzīga, jo bez tumsas nebūtu gaismas. Tāpēc arī ciešanas un nedienas tiek attaisnotas.

.476. Gaismas un tumsas dialektika parādās, piemēram, Pseudodionisijs Areopagīta mācībā par dievišķās tumsas saistību ar gaismu, apvēršot to nozīmīgumu otrādi un pamatā liekot tumsu: «Dievišķā tumsa ir tā nepieejamā gaisma, kurā, saskaņā ar Svētajiem Rakstiem, mājō Dievs.» (*Epistola V ad Dorotheum* – PG3, col. 1074A.)

.477. Tumsa daudziem filosofiem ir likusies pat pievilcīgāka par gaismu. Tumsai ir dziļums, noslēpumainība, tā apkopo un sintezē visu, kas tajā atrodas. Gaisma visu pārāk sašķel, sadala, vienkāršo. Tā apspīd virspusi, slīd pāri priekšmetiem, taču nevar iespieties dziļumos. Bet tumsai nav šķēršļu, jo tajā virspuse neatdalās no iekšējā kodola, ārējais no iekšējā, malējais no centra. Tumsā viss ir saplūdis kopā nešķirami un vienoti.

.478. Uz Eiropas kultūras fona, kad lielākoties tiek slavēta gaisma, uzmanības vērtas ir romantisma noskaņas, kas apbrīno tumsu. Novaliss dzied himnas naktij. «Iemērīts ir gaismai tās laiks, taču bez laika un telpas valda nakts. Vai visam, kas mūs sajūsmina, nav nakts krāsa?» viņš jautā {.517}. Krievu filosofs Ļ. Šestovs teicis, ka tas, ko viņš rada, ir veltījums tumsai, tumsas filosofija. Taču tumsas tēma Eiropas filosofijā nav dominējoša; parasti tai ir negatīva pieskaņa, un tumsa tiek interpretēta kā gaismas pretstats vai arī gaismas avots.

III. Hērakleits par uguni

.479. Taču jāatzīst, ka ne vienmēr pastāv gaismas un tumsas pretstats. Sengrieķu filosofijas sākumos sintētiskais skatījums vēl dominē pār sadaloši analītisko skatījumu. Viņa filosofijā centrālais simbols ir uguns kā kosmosa logoss, jo viņš nerunā par uguni kā par vienkāršu vielas degšanas procesu. Filofofa izteikumi, ka uguns ir saprātīga, ka dvēsele ir uguns, ka pār visu valda zibens, liek aizmirst vārda «uguns» sadzīvisko izpratni. Uguns viņa izpratnē ir kosmiska, tā ir «tīra» uguns, kas piepilda pasauli, virza visu un piešķir formu. Uguns ir dzīvais kosmiskais princips, kas atklāj kosmosa paškustību, līdzsvaru un mūžīgo riņķojumu. Nevar nodalīt uguni kā lietisko, materiālo pirmsākumu no logosa kā ideālas likumsakarības, prāta, pasaules kārtības, mēra, līdzsvara un vārda. Visi jēdzieni Hērakleita mācībā ir kopā, sintētiski, un tad atklājas būtība – kosmiskā ugunīgā logosa liktenis.

.480. Sengrieķu filosofijā uguns un gaisma ir spēka un harmonijas pilni. Tie ir pārāki pār cilvēku. Taču cilvēks var līdzināties kosmosa sakārtojumam, ja sakopj savu dvēseli. Ir barbariskas, bet arī sausas un mirdzošas dvēseles. «Saus mirdzums (spīdums, starojums, spulgojums: *augē herē...*) – visgudrākā un izcilākā (augstcilnieciskākā: *aristos*) dvēsele,» {.518} saka Hērakleits. Gaismā viņš meklē gudrību un prātu un atrod to sausumā.

.481. Kāpēc Hērakleita filosofijā gaisma ir sausa? Tāpēc, ka «sausais» sengrieķu filosofijā ir sevī koncentrētais, noteiktais – uguns dara sausu; prāts pārvērš visu juteklisko, miklo, nenoturīgo gaišā saprātīgumā, tīrā domā, skaistumā un spīdumā. Pretstats gudrai, tātad sausai dvēselei ir mitra, atmieķšķējusies un pakļāvīga dvēsele. «Slikti liecinieki cilvēkam ir acis un ausis, ja viņiem ir barbariskas dvēseles,» {.519} saka sengrieķu domātājs. Gaisma nav nekas cits, kā redzamā dvēsele, bet dvēsele – tā ir neredzamā gaisma, saka Hērakleits.

.482. Kā māca sengrieķu filosofus, uguns savu spēku, skaistumu un draudīgumu parāda zibenī. Zibens izsaka negaidīto, acumirkliģo, gaišo un apžilbinošo. Šajā simbolā koncentrējas divi pretstati: negaidītais un likumsakarīgais. Zibens valda tāpēc, ka satur sevī maksimālu spēka koncentrāciju, acumirkļa gaismu, kurā parādības aptver savu uguns būtību. Zibens ne tikai satricina un uzmodina, bet arī vērtē un soda. Zibens ir gaismas koncentrācija un acumirkļa apgaismība. Uz acumirkli pasaule pārstāj būt patiesības iemiesojums: tā pati pārvēršas par patiesību.

.483. Hērakleita domai par zibens gaismas acumirkliģo spēku kā patiesības nesēju ir līdzība ar kristietības mācību par atklāsmi. Taču vēl svarīgāk ir tas, ka Hērakleits šo patiesības gaismu uzskata par

neizbēgamu visiem. Paslēpties varbūt kāds varēs no sajūtamās (jutekliskās) gaismas, bet no noētiskās tas nav iespējams. No tiekšanās uz logosu-prātu neviens nevar izvairīties.

.484. Gaisma ir visuresoša. Taču tās vismazāk ir jutekliski saredzamajā pasaulē. Senie grieķi lieliski zināja to, ko aizmirstam mēs: būtība neatrodas virspusē, un to neapspīd dienišķā gaisma. Lai piekļūtu būtībai, ir vajadzīga prāta gaisma. Šādā aspektā gaisma parādās kā visuresoša, kas izplatās ne tikai telpā, bet arī dziļumā.

IV. Platona līdzība par alu gaismas fenomena kontekstā

.485. Arī Platons 4. gs.p.m.ē. daudz tika domājis par gaismu. Viņš to saista ar ideju (eidosu) atklāsmi. Dialogā «Valsts» Platons raksta, ka var iedomāties cilvēku dzīvi alai līdzīgā pazemes mitekļī ar gaismas atveri visā alas platumā. Gaisma nāk no uguns, kas atrodas tālu aiz viņiem un augstāk par viņiem. Cilvēki redz tikai ēnas, kas no uguns krīt uz pretējo sienu. Viņi ir pieraduši šīs ēnas atzīt par vienīgo īstenību. Taču – kas būtu, ja cilvēki atbrīvotos no alas gūsta un izdziedinātos no maldiem?

.486. Platona atbilde ir ļoti cilvēcīga: gaismu redzēt būtu ārkārtīgi sāpīgi. Cilvēks nemaz to negrib. Redzēt gaismu – tā ir liela piepūle, kas prasa pakāpenību un pierašanu. Atgriežoties no gaismas tumsā, alu valstībā, cilvēku sagaida grūts liktenis. Viņš nonāk daudz dziļākā tumsā, nekā bijis, un par viņu smejas pārējie alas iemītnieki. Tas, kas redzējis gaismu, nespēs izturēt dzīvi blakus gaismu neredzējušajiem.

.487. Platons saka, ka ceļš no tumsas uz gaismu ir pilnīga dvēseles pagriešana no naktij līdzīgās dienas īstajā dienā; tas ir ceļš augšup, ko sauc par īstu filosofiju. Pasaule, ko mēs redzam, līdzinās cietumam. Ejot ārā no šī cietuma, mēs tiecamies uz gaismu, kas apspīd ideju valstību. Tā ir dvēseles augšupeja uz to pasauli, kas tikai ar prātu tverama. «Es esmu pārliecināts,» raksta Platons, «ka izzināmajā pasaulē labā ideja ir pati augstākā un ka tā ir tikko tverama, bet, ja tā ir saskatīta un saprasta, tad arī ir skaidrs, ka tā ir visa patiesā un skaistā pamats. Redzamajā pasaulē tā rāda gaismu un gaismas valdnieku, ar prātu tveramajā – tā pati ir valdniece pār patiesību un gudrību» {.520}.

.488. Idejas atklājas gaismā. Bet gaisma ir labais. Tāpat idejas jeb būtības var redzēt tikai labā esības kontekstā. Ļaunums nespēj atklāt patiesību. Saule kā gaismas avots redzamajam dod redzamību. Taču redzēšana redz tikai tad, ja acs ir saulei līdzīga. Viss ir atkarīgs no skata pareizības.

V. Kristietības modelis gaismas izpratnē

.489. Kristietība māca: topiet par gaismu! Jaunajā Derībā ir runa par to, ka Dievs ir gaisma. Tā atšķiras no Vecās Derības, kur Pirmajā Mozus grāmatā rakstīts:

.490. «Un Dievs sacīja: «Lai top gaisma.» Un gaisma tapa.

.491. Un Dievs redzēja, ka gaisma ir laba, un Dievs atšķīra gaismu no tumsas» {.521}.

.492. Šeit gaismas tēlam ir kosmoloģisks skanējums. Gaisma šajā modelī tiek radīta pirms debesu spīdekļiem. Tā ir aptverošāka un nozīmīgāka par sauli un zvaigznēm. Gaisma parādās kā viens no esamības pirmamatiem. Vecajā Derībā pausts uzskats, ka Dievs radīja gaismu.

.493. Jaunā Derība māca, ka jādzīvo gaismā, tāpat kā Jēzus ir gaismā, jo tad viņš šķīstīs no visiem grēkiem. Jāņa pirmajā vēstulē teikts: «Šī ir tā vēsts, ko esam no viņa dzirdējuši un pasludinām jums, ka Dievs ir gaisma, un viņā nav it nekādas tumsības» {.522}.

.494. Gadsimtiem ilgst teoloģisks strīds par to, vai pastāv radīta gaisma, vai arī gaisma nav radīta un rada pati. Kopš 14. gs. virsroku ņem doma par neradīto gaismu. Cilvēkam ir jālīdzinās Dieva dēlam un jādzīvo gaismā, jārod savs reliģiski ētiskais papildījums, radot gaišumu ap sevi.

.495. Jēzus runā uz ļaudīm, sakot: «Jūs esat pasaules gaišums; pilsēta, kas stāv kalnā, nevar būt apslēpta.

.496. Sveici iededzinājis, neviens to neliek zem pūra, bet lukturī; tad tā spīd visiem, kas ir namā.

.497. Tāpat lai jūsu gaisma spīd ļaužu priekšā, ka tie ierauga jūsu labos darbus un godā jūsu Tēvu, kas ir debesīs» {.523}.

.498. Šajā vēstī atklājas vairāki gaismas motīvi: neapslēptība, atklātība un redzamība. Gaisma ir zināšanas, labais un skaistais. Gaismā parādās pasaule un tās būtība.

.499. Gaismas un tumsas attiecību modelis pavada jūdu un kristietisko kultūru jau gadu tūkstošus. Tajā izteikti paši būtiskākie dzīves izjūtas pretstati: gaisma kā labais, tumsa kā ļaunais. Cilvēks var dzīvot šīs pasaules gaismā un tomēr, būdams grēcīgs, nebūt gaismā. Nāve nenes tumsu, ja aiz tās nāk augšāmcelšanās. Kristietība uzskata, ka paradīze ir gaismas valstība, kur pēc nāves nonāk labestīgie. Tā ir gaisma mirušajiem. Ellē turpretī ir mokas un pilnīga tumsa, kurā nonāk ļaunie.

.500. Dažādu laikmetu mākslas darbos ir attēlotas elles ainas. Parasti tajos redzama degoša uguns, kas atļauj saskatīt notiekošo sižetu. Taču, ja mākslinieki būtu konsekventāki, viņiem vajadzētu piedāvāt skatītājiem pilnīgi melnu audeklu. Vārda mākslā tas ir vieglāk izdarāms. Dante apraksta ellī kā tik

tumšu, ka tajā nevar saskatīt itin neko. Elles tumsa ir dziļa, blīva un necaurredzama. Tā ir absolūta tumsa, akla pasaule. Lai gan ellē deg uguns, tā nevar dot gaismu. Elles uguns nav gaismas, bet gan tumsas uguns. Filarets uzskatīja, ka elles uguns esot tikai karsta, bet neesot spīdoša.

.501. Tāpēc moka var radīt nevis dedzinošas uguns mēles, bet kaut kas cits: neiespējamība redzēt, zināt, prāta aklums, nākotnes trūkums. Kā raksta O. Pass: «Dantes pasaulē laiks – pagātne, tagadne un nākotne – iezveļas mūžībā. Tā vienā no iespaidīgākajām «Elles» epizodēm Farināta delli Uberti atklāj dzejniekam noslēpumu: pēc Pastarās tiesas grēciniekiem tiks atņemta viņu vienīgā privilēģija – dubultredze. Un cēlonis tam – viņi nespēs paredzēt nākotni, jo nākotnes vairs nebūs. Šī doma ir šausmīga, mūsdienu cilvēkam neiedomājama: Rietumu vēsture, morāle un politika no paša jauno laiku rašanās brīža balstās uz pārāk augstu nākotnes vērtējumu» {.524}. Sods var būt arī nespēja redzēt nākotni.

.502. Lai gan kristietība tuvina gaismu katram cilvēkam, kas vērsas pie Jēzus, Eiropa vēl līdz šim nav aizmirsusi filosofiskās mācības, kas gaismu uzskata par bezpersoniski dižu pirmsākumu, ar kuru cilvēka personību grūti samērot. 3. gs. neoplatoniķis Plotīns runā par saplūšanu ar Vienoto un prātu. Cilvēks ieplūst Vienotā gaismā. Vienotais ir visa esošā būtības un tā redzējuma iespējamība. Tas cilvēkam atklāj esošo, līdzīgi kā to dara Saule, kuras gaismā viss sāk laistīties un iegūt jēgu. Būt identam pašam ar sevi un atkarīgam tikai no sevis nozīmē būt prātam, domāšanai. Domātājam ir jāpaceļas līdz tiešai tīrās idejas saprašanai. Kopība ar Vienoto ir ekstāze, kas lemta tikai izredzētajiem, jo ne jau katrs var izturēt Saules bezgalīgo mirdzumu. Tam, kurš grib redzēt Vienoto-Sauli, pašam jāklūst par gaismu, jo Sauli nevar redzēt kā apgaismotu ķermeņi. Tā nepastāv gaismā, jo pati ir gaisma.

VI. M. Heidegers: gaismojums ir esamība

.503. Negaidīti jeb varbūt liktenīgi gaismas meklējumi ar Plotīna cienīgu vērienu izskan 20. gs. vācu filosofa Martina Heidegera darbos. Viņš kritizē Eiropas kultūru, kas aizmirsusi esamību un aplūko tikai esošo: lietas, faktus, tehniskus rīkus un materiālus priekšmetus. Eiropas tagadējā kultūra cenšas cilvēku ievietot lietu pasaulē un aizmirst esamību. Esamība ir plašāka par esošo un tomēr tuvāka cilvēkam kā esošais. Taču cilvēks vienmēr turas pie esošā, pie praktiski darinātās lietu pasaules. Esamība sūta patiesību, taču tā paliek apslēpta, to neredz un nedzird. Esamība «gaismojas» cilvēkam ekstātiskā projektā, domas uzmetumā, tāpēc domai ir jāpaver esamības patiesības gaismojums.

.504. Lai gan mēdz uzskatīt, ka vēlīnajos darbos Heidegers aiziet projām no fenomenoloģiskā skatījuma, taču plašā nozīmē fenomenoloģija kā mācība par redzējumu – fenomens taču ir acīmredzamais un fenomenoloģiju šajā ziņā var nosaukt par redzes metafiziku – tajos ir jūtama. Starp citu, Heidegers mīl rakstīt vārdus ar defisēm, t.i. balstās uz redzes pieredzi, jēgu veidojot ar grafisku noformējumu.

.505. Taču viņa darbos ieskanas arī balss, ieklausīšanās motīvi. Heidegers pretstatā redzēšanai restaurē divus citus juteklības veidus – dzirdēšanu un rokas darbību, līdz ar to pārveidojot priekšstatus par cilvēka eksistences un kultūras pamatnoteiksmēm. Heidegera izmantotie gaismas tēli nav lokalizēti uz redzi. Viņš gaismai piešķir maģisku plastiskumu, kas saistās kopā ar skanējumu. Tā ir gaisma, kas redz un dzird tevi, bet ko tu neredzi. Redzēt var tikai tādēļ, ka ir lietas, kas sevi parāda kā zīmes. Tādā gadījumā apgaismoto, apjēgto redzam, bet gaismu ne.

.506. Heidegers būtībā aicina atgriezties pie nostādnes, kurā gaismu atzīst kā esamību, nevis izziņas nosacījumu. Turklāt ir svarīgi, ka viņš cenšas Eiropas tradīcijā pārvarēt iesakņojušos redzēšanas paradigmu un atgriezt to pie dzirdēšanas garīgā nozīmē. Domāšana ir tas, kas klausoties redz un redzot klausās. Esamības balss nes gaismu. Esamības gaisma runā. Pasaule ir vienota. Tumsa, gaisma, dzirde, redze, ausis, acis, vārdi, klusums ir vienoti kā dzīves ontopoēzijas sastāvdaļas.

.507. Par šo sarežģīto ontopoētisko modeli veiksmīgi raksta Horhe Luiss Borhess savā «Kosmogonijā»:

.508.

...Tumsa izlūdzas sev acis,
Kuras redz kā skaņa, Un klusums izlūdzas sev
dzirdi, Un spogulis formu, kuru aptver
Nedz telpa, nedz laiks..

VII. Gaismas mitoloģija mūsdienās: elektrība

.509. Interesantas pārdomas par jaunu gaismas mitoloģiju 20.gs. izsaka krievu reliģiskais filozofs Pāvels Florenskis (1882–1943). Inteliģences, zināšanu un vispusības dēļ viņš tiek dēvēts par krievu Leonardo da Vinči. Florenskis bija vienlīdz spējīgs gan fizikā un matemātikā, gan lingvistikā, teoloģijā,

mākslas vēsturē un filosofijā. Viņa universālais prāts ne tikai radīja jaunu sistēmu krievu filosofijā, bet arī ietekmēja kibernetikas, simbolu teorijas, semiotikas un mākslas vēstures attīstību 20.gadsimtā.

.510. Florenskis ir īpatnējs ar to, ka viņš aicina apvienot pretstatus, ko Eiropas filosofija cītīgi tika šķīrusi. Iekšējā un ārējā pasaule, jutekliskais un garīgais, parādība un jēga, neraugoties uz savām atšķirībām, pēc Florensa domām, ir ciešā saistībā. To vienība parādās simbolā. Simboli ir kā «caurumi, kas izkalti mūsu noslēgtajā subjektivitātē». Ar simbolu starpniecību mēs tiekamies ar realitāti. Nepastāv ne tīrā domāšana, ne tīrā esamība. Mūsu zemes pasaule ir tikai plūstoša, mainīga pus-esamība. Aiz tās ir cita īstenība. Visam ir sava slēpta jēga, dubulta dzīve, pārēmpīriska būtība. Šo otro līmeni spēj tvert tikai īpašs garīgs skats. Tas parādās, piemēram ikonās.

.511. Florenskim bija raksturīgi domāt par Rietumu civilizācijas radītās tehnoloģijas iespaidu uz cilvēka esamību. Būdams fiziķis un labi pārzinādams reliģijas un mitoloģijas vēsturi, Florenskis pievērsās tādām fenomenam kā gaisma un tās tehniskajam ekvivalentam – elektrībai.

.512. Par gaismas jauno mitoloģiju Florenskis teicis: «Vai var runāt par elektriskās gaismas mitoloģiju? Dzejnieki, kas jau gadsimtiem ilgi pievērsušies krāsu un krāsainu priekšmetu apdziedāšanai dabā, vēl nav paspējuši pietiekami nopietni attiekties pret šo mehāniski izgatavojamo gaismu. Taču tajā ir interesants mitoloģisks saturs. (..) Elektrisko lampiņu gaisma ir mirusi, mehāniska gaisma. Tā nehipnotizē, bet tikai notrulina, vienkārši jūtas. Tajā valda amerikāniska aprobežotība, dzīves un siltuma mašīnizācija. To ir radījusi eiropeskā tirgoņa dvēsele. (..) Tajā ir kaut kāds kvantitātes patoss pretstatā kvalitātes ne ar ko neaizstājamajai stihijai, kaut kāda principiāla viduvējība, pieticība, sasaistība, tieksmju trūkums, dvēseliska kokainība un slikta smarža. Tajā nav svētības, bet ir kaut kāda bezkaunīga puszināšanu pašapmierinātība. (..) Nav skaitļu, bet ir grāmatvedība, rēķināšana un birža, nav dzīves siltuma, bet ir kancelejas rēķins par dzīves un siltuma ražošanu. (..) Elektriskā gaisma nav intīma, tai nav trešās dimensijas, tā nav individuāla. Tajā ir vienaldzība pret visu, mūžīga un nemainīga plakanība, tajā nav redzēšanas salduma, nav perspektīvas. Tā principiāli ir neizteiksmīga, kā reizrēķina tabula, kas kļuvusi par gaismu, un gudra rīcība, kas nospēlēta uz balalaikas. Garlaicība ir elektriskās gaismas īstenā būtība. Tā līdzinās Ņūtona bezgalīgajam Visumam. (..) nevar mīlēt pie elektriskās gaismas, pie tās var tikai aplūkot upuri. Nevar lūgt Dievu pie elektriskās gaismas, pie tās var tikai uzrādīt vekseli.»

.513. Florensa skatījums uz elektrību atbilst tai pieejai, ar kādu bieži mēdz kritizēt civilizācijas un tehnoloģijas sasniegumus, proti, cilvēka eksistence nevar balstīties uz kvantitatīvo, atsvešināto, tehnoloģizēto pasauli. Tai ir vajadzīga intīma, personizēta tuvība ar dzīves dabiskajām, jēgpilnajām noteiksmēm, pie kurām pieder arī dabiskā gaisma. Florenskis, būdams viens no pirmajiem kultūrsemiotiķiem Eiropā, elektriskās gaismas dievināšanā un mitoloģizēšanā saskata draudus cilvēka patiesajai eksistencei, kas tiek pakļauta tehnoloģijas varai. Tāpēc viņa mācība plašā mērogā, neidentificējot to tikai ar pareizticības filosofiju, var būt nozīmīga sastāvdaļa dzīves onto-poēzijas atklāšanā.

VIII. Gaismas interpretācijas perspektīvas

.514. Dzīves onto-poēzijas tālāka izstrāde prasa jaunu jēdzienu un skatījuma veidu ieviešanu. Nepieciešams paplašināt filosofisko skatījumu uz tādiem fenomeniem kā gaisma, tumsa, klusums, skaņa, ritms, mēģinot savienot mūsdienu tehnoloģiskā skatījuma īpatnības ar kultūrsimboliskām interpretācijām. Nav normāla situācija, ka šos fenomenus aplūko tik ļoti atšķirīgu domāšanas tradīciju ietvaros, kādas mūsdienu pasaulē ir fizikālā un filosofiski mitoloģiskā domāšana, un starp tām nevar atrast neko kopēju. Tieši šie fenomeni savieno skatījumu uz cilvēku kā Kosmosa, dzīvās dabas un kultūras pārstāvi. Izanalizējot fizikālo, bioloģisko, simbolisko, mitoloģisko, teoloģisko un filosofisko skatījumu uz dzīves fenomeniem, nepieciešams rast sintētisku, padziļinātu pasaules ainu, kurā cilvēka dzīve parādās kā vispārēja procesa sastāvdaļa ritumā, kur apvienojas viss, kas pasaulē ir dzīvs.

Piezīmes

- .515. 1. Pass O. Jaunā analogija: poēzija un tehnoloģija// Grāmata. – 1991. – Nr.11. – 48.lpp. {449}
- .516. 2. Meistars Ekharts. Sprediķi// Grāmata. – 1991. – Nr.5. – 57.lpp. {475}
- .517. 3. Novaliss. Himnas naktij// Grāmata. – 1991. – Nr.1. – 10–11.lpp. {478}
- .518. 4. Hērakleits. Fragmenti. 118// Pirmssokrātisko domātāju darbu fragmenti. – Rīga, 1994. – 149.lpp. {480}
- .519. 5. Turpat. 107. fragments. – 145.-146.lpp. {481}
- .520. 6. Platons. Valsts. – Rīga, 1982. – 129.lpp. {487}
- .521. 7. Vecā Derība. Pirmā Mozus grāmata, 3,4. {491}
- .522. 8. Jaunā Derība. Jāņa pirmā vēstule, 1,5. {493}
- .523. 9. Mateja evaņģēlijs, 5, 14, 15, 16. {497}
- .524. 10. Pass O. Jaunā analogija: poēzija un tehnoloģija// Grāmata. – 1991. – Nr.11. – 54.lpp. {501}

§10. Par vienu Likteņa lēmumu

.525. Tāds nu ir tas sacerējums, par kuru Jūs man jautājat. Ko te komentēt? Varētu jau sarakstīt veselu grāmatu, izķidājot katru Kūles frāzi...

.526. Mēs izmantosim šo tekstu vēlākai analīzei kopā ar Maijas Kūles disertācijas autoreferātu. Bet, pirms uzsākt šo analīzi, es gribētu te pievienot vēl divus savus agrākus tekstus.

.527. Viens {.534} ir nepabeigti fragmenti, ko es iesāku rakstīt, kad tikko kā biju izlasījis Maijas Kūles rediģēto «Filosofijas Almanahu»¹⁷. Lai gan es jau toreiz šo krājumu novērtēju zemu, bet tad vēl uzskatīju Latvijas filozofus par saviem sabiedrotajiem, un bija pat iecere pasludināt tieši Maiju Kūli par LASEs «seņoru» (tāpēc arī tāds vārds punktā {.555} un tālāk). Valsts prezidents tolaik bija Guntis Ulmanis. Bet tad par Latvijas Valsts prezidenti ievēlēja Vairu Vīķi-Freibergu, un LASEs «ģenerālpilāns» tika strauji, vienā dienā, pārorientēts no Maijas Kūles kā šīs sērijas «seņoras» uz Vairu Vīķi-Freibergu...

.528. Otrs {.630} ir fragments no februāra vēstules, kur es Jums pirmoreiz plašāk pavēstīju par savu sadursmi ar Maiju Kūli un viņas Filozofijas institūtu. Lai gan Maija Kūle kopš 1999.gada jūnija vairs nebija LASEs «seņora», taču es joprojām raudzījos uz viņu kā uz savu potenciālo sabiedroto un domubiedru un tieši ar tādu vēlmi arī griezpos pie viņas 2000.gada 1.jūnijā, apmeklējot viņu viņas kabinetā Zinātņu akadēmijas augstceltnē...

.529. Taču, kā Jūs tagad zināt, viss iznāca savādāk. Maija Kūle negribēja pazīt tādu Valdi Egli. Viņa uzskatīja sevi par augsti stāvošu akadēmiķi, bet mani acīmredzot par muļķa diletantu, kontakti ar kuru viņai būtu kompromitējoši. Nu, un tad, protams, man neatlika nekas cits, kā vien... ar vārdu sakot, darīt to, ko es tagad daru.

.530. Man vēl tagad ir mazliet žēl, ka Maija Kūle nekļuva par manu sabiedroto, bet izvēlējās karu. (Nebūdamā stipra psiholoģijā, viņa, protams, nezināja, ko var no manis sagaidīt un ka tāda viņas rīcība nozīmēs karu – ilgu un nežēlīgu karu; nesaprata, nezināja un negaidīja viņa arī to, ka pretinieks šajā karā izrādīsies daudz stiprāks par viņu pašu un par viņas sabiedrotajiem...).

.531. Žēl jau ir, ka neiznāca sadarbība, bet var uz šo lietu raudzīties arī fatālistiski: acīmredzot tāds ir bijis Likteņa – Mana Likteņa un Viņas Likteņa – lēmums: ka man jāklūst Latvijas filosofijas vēsturē pazīstamam ar to, ka es satriecu savas zemes sava laika slavenākos filozofus, bet viņiem jāpaliek šajā vēsturē kā tādiem, kuri cietuši smagu sakāvi no Vēras teorijas... (Ko var zināt: var jau būt, ka Liktenis ir izlēmis pareizi un ka miers ar viņiem būtu sliktāks un mazvērtīgāks nekā karš?).

.532. Un tā, pirms sākam Maijas Kūles tekstu analīzi, vēl abi minētie teksti. Pirmo fragmentu grupu ar kopēju virsrakstu «LASEs pirmā seņora» es ievietoju šeit, «Rosē», tieši tādā veidā, kādā tie palika nepabeigti uz to brīdi, kad Vairu Vīķi-Freibergu ievēlēja par Prezidenti, – ievietoju bez kādiem vēlākiem labojumiem un papildinājumiem.

§11. LASEs pirmā seņora

1998.11.17 15:48 otrdiena
(pirms 3 gadiem, 7 dienām, 21 stundas, 48 minūtēm)

.533.

Almanahs

.534. Vēras teorija ir ne tikai zinātniska, bet arī filosofiska mācība. Tāpēc ir pilnīgi dabīgi un neizbēgami, ka man nāksies «izaicināt uz prāta divkauju» ne tikai Latvijas matemātiķu sabiedrību (ko es jau izdarīju publicētajos dokumentos), bet arī Latvijas filosofu sabiedrību.

.535. Kaut kādas (droši vien nejaušas, bet varbūt zīmīgas un simboliskas) sagādīšanās dēļ Latvijā «startēja» almanahu sērija «Filosofija» praktiski vienlaicīgi ar manu sēriju «Lase». Viņiem ir iznācis (pagaidām tikai) pirmais almanahs – un man ir gatavs «Lases» 1.laidiens. Pieņemot šo sagādīšanos kā «likteņa zīmi», tad nu es izaicinu šo almanahu sēriju (viņas radītāju un autoru personā) uz «intelektuālu sacensību» ar «Lasi».

.536. Almanaha izdevējs ir Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts, kurš titullapā izsaka pateicību Mārim Grīnblatam un Baibai Pēteronei par atbalstu almanaha izdošanā. Galvenā redaktore ir Maija Kūle, sastādītājs Igors Šuvajevs, bet «dizainers + maketētājs» = Matīss Kūlis.

.537. Maija Kūle ir Latvijā labi saskatāma personība. Ja Internetā no adreses www.latnet.lv tālāk pabraukā pa Zinātņu akadēmijai veltītajām lappusēm, tad var uzzināt sekojošo. Maija Kūle ir dzimusi 1951.04.21, ievēlēta par ZA korespondētājlocekli 1992.11.24, Akadēmijas Senātā 1996.03.01, bet tā

¹⁷ Kūle Maija (galv. red.). «Filosofija». Almanahs. Sast. Igors Šuvajevs. LU Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1998.

paša gada beigās, 1996.11.22 par «full member» – tāpat par ZA īsteno locekli jeb akadēmiķi. Darba vieta – tas pats Filozofijas un socioloģijas institūts jeb FSI.

.538. Zem atzīmes «Philosophia» Latvijas Zinātņu akadēmijā ir norādīti četri cilvēki: divi īstēnie akadēmiķi (bez Maijas Kūles vēl Valentīns Šteinbergs), viens korespondētājloceklis (Vilnis Zariņš, arī FSI) un viens ārzemju loceklis (Arvīds Ziedonis, Cresco PA USA).

.539. Valentīns Šteinbergs ir dzimis 1915.04.04 Hersonas gubernā, par korespondētājlocekli ievēlēts 1963.02.28, par īsteno locekli 1978.03.16 (tāpat tas ir vēl padomju laiku akadēmiķis, un viņam pašlaik ir pāri 83 gadiem; viņš bija LVU rektors tajā laikā, kad es tur mācījos, pēc tam ZA Vēstures, vēlāk Filozofijas institūta direktors). Tagad darba vieta nav norādīta, tāpat acīmredzot vairs neņem aktīvu dalību Latvijas filosofu sabiedrības dzīvē.

.540. Un līdz ar to Maija Kūle, mūsu almanaha galvenā redaktore (arī autore), paliek vienīgā īstēnā akadēmiķe Latvijas filosofijas jomā, persona numur viens šajā nozarē. Atcerēsimies to.

.541. Igors Šuvajevs, almanaha sastādītājs, arī ir labi zināma personība visiem tiem, kuri ir lasījuši pēdējos gados latviski izdotās Zigmunda Freida grāmatas un vispār interesējas par «psihoanalīzi un dzīves mākslu».

.542. Tāpat pretinieki ir visādā ziņā «Lases» cienīgi. Ievērojot parastās «Lases» un tās priekšteču tradīcijas, mēs nevaram rīkot bruņinieku turnīrus, ja to dalībniekiem nav attiecīgu muižniecības titulu. Titula piešķiršana Igoram Šuvajevam ir vienkārša: skaidrs, ka cilvēks ar tādu uzvārdu var būt tikai kņazs, un vēl jo vairāk, ja viņam ir TĀDS, normāņu vēsturē tik labi pazīstams vārds. Šajā almanahā kņazs Šuvajevs uzstājas tikai kā sastādītājs, bet ne kā autors, tāpēc šeit mēs ar viņu vairāk nesastapsimies, taču turpmākajos «Lases» laidienos, kad ķersimies pie Freida psihoanalīzes, mums vēl būs daudz darīšanu ar kņazu, jo, pēc visa spriežot, viņš ir galvenais Freida mācības pārstāvis Latvijā.

.543. Grūtāk ir ar Maiju Kūli. Piešķirsim viņai hercogienes titulu. Tas būtu vienkārši, bet tālāk sākas sarežģījumi. Tas ir pirmais šāds gadījums manā praksē, un es pat nezinu, kā te rīkoties. Es kā bruņinieks taču nevaru cīnīties ar hercogieni. Bet, no otras puses, viņa tomēr ir persona numur viens manu godājamo pretinieku nometnē... Ar ko tad cīnīties?

.544. Nāksies visu šo lietu pasniegt tā, ka es cīnos ar tiem bruņiniekiem, kuri kalpo šai daiļajai dāmai, t.i. sastāv viņas galmā. Un pie reizes arī cenšos pakalpot pašai šai dāmai. Tā ir vienīgā izeja, un pie tā arī paliksim.

.545. Pats par sevi saprotams, ka bruņinieku cīņas viņu turnīros nevar būt nekādi rupji krogus kautiņi. Te visam jānotiek pēc stingriem bruņinieku noteikumiem. Ja kāds tos neievēro, tad tas izslēdzams no bruņinieku kārtas.

.546. Galvenie prāta bruņinieku turnīru noteikumi, kā zināms, ir divi. Pirmkārt, nekad nedrīkst vienkārši teikt, ka tavam pretiniekam nav taisnība, ka viņa uzskati ir muļķības utt. Vienmēr ir jānoliek viņa uzskatiem (viņa Sistēmai, viņa modelim) pretī savs modelis (sava Sistēma) un tad jāsaka: «Sir, MAN šķiet, ka šis te modelis, šī te sistēma ir labāka par jūsējo, un labāka tādu un tādu iemeslu dēļ. Vai jums pēc abu sistēmu salīdzināšanas vēl joprojām šķiet, ka labāka ir tā otra sistēma, un ja jā, tad kādēļ?».

.547. Otrais noteikums ir šāds. Nekad nedrīkst vienkārši teikt par savu pretinieku un viņa darbu: «Tas ir labi, un tas ir slikti». Vienmēr ir jāsaka: «Sir, ja mēs pieņemam tādu un tādu vērtēšanas kritēriju, tad tas un tas ir labi, bet tas un tas ir slikti».

.548. Ar to arī visumā pietiek, un, ja visi bruņinieki ievēros šos noteikumus, tad turnīrs noritēs pienācīgā līmenī un nepārvērtīsies par banālu kautiņu. (Tiesa, līdz šim man vēl nav gadījies tāds pretinieks, kurš šos noteikumus ne vien ievērotu, bet pat vispār – kaut vai teorētiski – atzītu. Bet cerēsim, ka ar filosofiem tas būs savādāk: galu galā šeit mums taču ir darīšana ar GUDRĪBAS mīlotājiem).

.549. Un tā, tagad mēs varam ķerties pie paša almanaha. Sāksim no sākuma, t.i. no ievada. Kūle Maija. «Filosofija kā ceļš. Ievads almanahu sērijā». Almanahs «Filosofija» Nr.1. FSI, Rīga, 1998:

.550. Filosofija ir dzīves dzīvais vārds

.551. Filosofija sekmē cilvēka esamības dziļāko slāņu apjēgšanu. Tā ir sākusies ar izbrīnu un turpinās kā izbrīns, ceļojums uz apziņu, lai nonāktu pasaulē. Šajā ceļojumā filosofija izpaužas kā intelektuālu interpretāciju kopums, kas rodas, kad cilvēks apjēdz neticamu notikumu: es esmu dzīvs un gribu saprast pasauli!

.552. Filosofija ir dzīves dzīvais vārds, kura izteikšana un saprašana prasa izkoptu prātu. Bez piepūles un prāta aktivitātes nav iespējams virzīties pa filosofijas ceļu. Taču mūsdienās cilvēka prāts ir kļuvis slinks, tas pārāk tiecas pakļauties triviāliem secinājumiem un masu kultūras gaumei. Filosofija ir tā, kas sapurina cilvēku, liekot viņam apšaubīt pierasto un brīnīties par pastāvošo. Prāta sakopšana dod izsmalcinātu intelektuālu baudu, t.i., to, ko cilvēkam nespēj dot neviens cits aktivitātes veids.

.553. Filosofija pirmām kārtām uzdod jautājumus, nevis meklē standartizētas atbildes uz tiem. Jautājums ir balss, atbilde ir tikai atbalss. Ejot pa filosofijas ceļu, dzirdamas balsu un atbalss saskaņas. Tajās savienojas pagātnes garīgā pieredze ar tagadnes aktualitātēm, racionāli apzinātais ar iracionāli paslēpto, simboliskais ar vēl nenoformēto, neapzīmēto, saprasts ar vēl nesaprasto, izteiktais ar noklusēto.

.554. Daudzi filosofijas jaunatklājumi pieredzes sfērā ir pēkšņi ieraudzītais un tas, kas allaž ir bijis blakus. Jauna ideja ir kā gaisma, kas apgaismo klātbūtni, kurai līdz šim vienkārši pietrūcis formas, lai mēs to ieraudzītu. Filosofija piešķir domai formu un nepasakāmajam – balsi (8.lpp.).

.555. O, siņjora! Tas ir teikts poētiski ar daudzām alegorijām: «ceļš», «gaisma» utt. Arī mēs mīlam poetizēt savu tekstu, runājam, piemēram, par bruņinieku turnīriem utt., bet tomēr vienmēr tā, lai katram būtu skaidrs tas priekšstats, tas modelis, kurš FAKTISKI stāv aiz šīm poētiskajām metaforām, tā, lai šo modeli vajadzības gadījumā varētu aprakstīt arī bez visas poētikas. Un attiecīgi sagaidām, ka to pašu varēs izdarīt arī ar Jūsu tekstu: atmet (vismaz uz brīdi) visu poētiku un ieraudzīt precīzu modeli. Bet šajā gadījumā tas neizdodas. Ja atmet poētiku, tad pāri gandrīz nekas nepaliek – vismaz man neizdodas to tā īsti saskatīt. Ir redzami tikai atsevišķi momenti, pie kam tādi, kuri no mana modeļa viedokļa izskatās otršķirīgi vai neprecīzi.

.556. Tāpēc man neatliek nekas cits, kā vien īsi izklāstīt savu modeli par šīm pašām lietām, t.i. savu viņu redzējumu. Šo modeli varētu attiecīgi poetizēt, bet šoreiz es to nedarīšu un izteikšu «atklātā tekstā». Tā ir diezgan fundamentāla lieta, jo definē ne vairāk un ne mazāk, kā vispār filosofijas nozīmi cilvēka dzīvē – kā to saskatu es – un «Lasē» tas tiek darīts pirmoreiz. Ja jau mums ir gaidāms bruņinieku turnīrs filosofijas jomā, tad ir pilnīgi dabiski un loģiski tieši ar to, ar pašu filosofijas definīciju, arī sākt – tāpat kā acīmredzot arī Jūs principā tieši ar to gribējāt iesākt savu almanahu sēriju.

.557. Tātad mans (un līdz ar to Vēras mācības) priekšstats par šīm lietām ir sekojošs. Solipsismu, kā jau tas bija teikts LASE1 pašā sākumā, mēs atmetam un pieņemam, ka eksistē, no vienas puses, cilvēks, un, no otras puses, viņam ārējā pasaule. Lai varētu darboties un pastāvēt šajā ārējā pasaulē, cilvēks būvē savā galvā (prātā) dažādus ār pasaules (un arī sevis paša) modeļus (priekšstatus par pasaules lietām) un strādā ar tiem. Kā notiek šī modeļu būvēšana un šī strādāšana ar tiem, tas ir cits jautājums, kuru tagad neskarsim. Galvenais, ka kaut kādā veidā viņš to VAR izdarīt.

.558. Tālākais ir – kaut kā iedalīt, klasificēt šos modeļus un šos darbošanās paņēmienus. Varam, piemēram, iedalīt viņus četrās lielās klasēs: 1) reliģiskie modeļi; 2) filosofiskie modeļi; 3) zinātniskie modeļi; 4) sadzīviskie modeļi (pēdējā klasē varam iekļaut veselu lērumu visādu priekšstatu, kurus viņu sīkā, nenozīmīgā rakstura dēļ negribam pieskaitīt nevienai no trim iepriekšējām klasēm, piemēram, nedz par reliģisku, nedz filosofisku, nedz zinātnisku nevar atzīt priekšstatu, ka mans kaimiņš, kurš dzīvo aiz zedeņu žoga, ir nelietis un blēdis).

.559. Skaidrs, ka modeļu ikviena cilvēka galvā ir milzīgs daudzums, un jebkurš iedalījums ir diezgan voluntārs – klašu robežas iznāk visai izplūdušas. Bet nu tomēr tāda orientējoša klasifikācija mums tagad ir.

.560. Sadzīviskie modeļi ir pastāvējuši vienmēr, bet attiecībā uz trim pirmajām klasēm, ja mēs paskatāmies vēsturiskā plāksnē, tad redzam, ka civilizācijas attīstības gaitā akcents ir pamazām ceļojis no reliģiskajiem modeļiem uz filosofiskajiem un tālāk uz zinātniskajiem.

.561. Ja sadzīviskie modeļi satur cilvēka priekšstatus par dažādām sīkām un nenozīmīgām lietām, tad reliģiskos, filosofiskos un zinātniskos modeļus apvieno tas, ka tie ir cilvēka priekšstati par lielām, globālām lietām: kā pasaule ir ierīkota VISPĀR un kā pašam cilvēkam ir jāizturas atbilstoši domātajam pasaules ierīkojumam: vai viņam ir jānes upuris dievam Amonam-Ra, lai saule arī rīt uzlēktu, vai kādam citam dievam, vai jādara kaut kas pavisam cits – utt.

.562. No šīs shēmas ir redzams, ka filosofija savā globālajā būtībā ir starpposms starp reliģisko un zinātnisko domāšanu: no vienas puses, tā vairs nereducē visas lielās lietas vienīgi uz dažādu dievu darbību, bet, no otras puses, tajā vēl nav arī precīzu zinātnisku teoriju. Robeža starp filosofiju un zinātne, protams, ir izplūdusi, bet varam aptuveni orientēties uz Bēkonu (zinātne ir tur, kur sākas speciāli organizēti pētījumi un eksperimenti) vai Kantu (zinātne sākas tur, kur sākas matemātikas pielietošana).

.563. Tālāk no šīs shēmas ir skaidrs, ka visumā filosofijas «ziedu laiki» ir jau aiz muguras – viņa viennozīmīgi «valdīja» tad, kad pasaulē vēl nebija zinātnes.

.564. Lai gan filosofija vairs nav «prātu valdniece», bet, protams, viņa nav arī mirusi. Lai izteiktu filosofijas lomu mūsdienu intelektuāli attīstīta cilvēka dzīvē, vispirms precizēsim savu modeli un sadalīsim sākumā divās, bet pēc tam trīs daļās to jēdzienu, kurš slēpjas aiz vārda «filosofija» tādos mūsdienu izteicienos kā «Filozofijas institūts», «filozofijas fakultāte», «filozofijas profesors» utt.

.565. Pirmā no šīm divām tagad atšķiramajām lietām ir: pētīt, kādi pagātnē (arī tagadnē, tātad kādi vispār laikā) ir bijuši filosofi, ko viņi ir mācījuši (tātad kādus tieši pasaules modeļus būvējuši), kā

dzīvojuši, kā darbojušies (biogrāfiskie fakti, sacerējumu precīzi teksti utt.). Šī lieta būtībā nav pati filosofija, bet gan filosofijas vēsture (ieskaitot vēsturē arī tagadni). Šī lieta ir vispār cilvēces kultūras vēstures sastāvdaļa un kā tāda ir ārkārtīgi interesanta, nozīmīga un svarīga.

.566. Šajā jomā var sekmīgi un auglīgi darboties, nemaz neuzskatot, ka tā vai cita pētāmā filosofa sabūvētie modeļi būtu mūsdienās praktiski izmantojami paša pētnieka vai citu cilvēku dzīvē, t.i., ka šie modeļi būtu labāki, precīzāki par mūsdienu modeļiem (filosofiskajiem vai zinātniskajiem). Šī joma neprasa, lai pētāmie modeļi tiktu atzīti par «pareiziem», bet gan tikai, lai tie tiktu uzskatīti par kultūrvēsturisku vērtību.

.567. Otrā lieta ir «pati filosofija», kas nozīmē atrast kāda cita filosofa darbos vai izstrādāt patstāvīgi tiešām paša cilvēka dzīvē reāli izmantojamu (t.i. par «pareizu» atzītu) modeli, kurš pēc sava rakstura būtu filosofisks (un ne reliģisks vai zinātnisks saskaņā ar augstāk pieņemto klasifikāciju).

.568. Atšķirsim turpmāk strikti šīs divas lietas. Pie kam otrajā lietā vēl arī savukārt nošķirsim abus tur pieminētos gadījumus: «atrast cita filosofa darbos noderīgu modeli» un «izstrādāt pašam jaunu noderīgu filosofisku modeli».

.569. Tātad pavisam mēs esam dabūjuši no sākotnējā jēdziena «filosofija» trīs dažādus, bet toties precīzākus jēdzienus un varam, tos izmantojot, tagad aprakstīt filosofijas lomu mūsdienu cilvēka dzīvē.

.570. Pirmās, kultūrvēsturiskās «filosofijas», loma ir neapšaubāma. Lai kur cilvēks darbotos, erudīcija un plašs redzesloks viņam vienmēr būs noderīgs. Ir pazīstama paruna (daudzos variantos): «labs inženieris nevar būt labs inženieris, ja viņš ir tikai labs inženieris» (pie kam vārda «inženieris» vietā te var likt jebkuru citu: «karavadonis», «matemātiķis» utt.).

.571. Otrās «filosofijas» (atrast citu filosofu darbos noderīgus modeļus) nozīme mūsdienās ir krietni mazāka. Lielumlielais vairums pagātnes domātāju izstrādāto modeļu šodien ir novecojuši, arhaiski un negrozītā veidā nav izmantojami. Mēs nevaram šodien nopietni pieņemt, piemēram, grieķa Anaksimena mācību, ka pasaule sastāvot no gaisa, kurš izretinādamies pārvēršas par uguni, bet sabiezēdams – par ūdeni un zemi; tāpat kā nevaram izlietot, teiksim, Leibnica mācību par monādēm. Nu, – viņi ir savā laikā būvējuši tādus modeļus, bet tagad mums ir citi, daudz precīzāki pasaules modeļi.

.572. No «vecajiem domātājiem» mēs varam paņemt tikai (labākajā gadījumā) atsevišķus viņu modeļu momentus – galvenokārt tajās jomās, kuras mazāk ir skāris zinātnes progress. Ar modernajiem filosofiem, protams, stāvoklis ir labāks, jo viņi ir «atstājuši mierā» tās jomas, kur jau eksistē praktiski neapšaubāmi zinātniski modeļi, un vairāk ir darbojušies tur, kur tādu vēl nav bijis.

.573. Un, beidzot, trešā «filosofija» – tas ir izstrādāt pašiem savus, jaunus filosofiskus modeļus. Zinātnes progress pēdējos gadsimtos ir bijis, protams, grandiozs, tomēr stingri zinātniskie modeļi vēl aizvien nevar aptvert VISU cilvēka priekšstatu lauku. Tā ka filosofiskiem modeļiem vieta joprojām vēl ir palikusi.

.574. Katrs vesels cilvēks (oligofrēnijas gadījumus atmetīsim) savas dzīves laikā (un jo sevišķi tās sākumā) sintezē sev kaut kādu priekšstatu par pasauli, vairāk vai mazāk izmantojot tos vai citus agrākos modeļus (reliģiskus, filosofiskus, zinātniskus) un vairāk vai mazāk iestrādājot tur arī pats savas atziņas un secinājumus. Tā, ka zināmā mērā «visi ir filosofi» pat šī vārda trešajā izpratnē. Tāpēc te drīzāk jārunā par kopumā sintezētās priekšstatu sistēmas vienotību, nepretrunīgumu, oriģinalitātes pakāpi un, galvenais, par to, vai tā ir tikusi izklāstīta tādā veidā, lai ar to varētu iepazīties arī citi cilvēki.

.575. Nu, tāds pamatvilcienos ir tas priekšstats (tātad arī modelis), pēc kura jautājumos par filosofiju vados es (un līdz ar to Vēras teorija). Šo modeli var poetizēt (t.i. izteikt kaut kādās alegorijās), var to nedarīt, – tas nav būtiski. Vienalga modelis paliek modelis.

.576. Cilvēka priekšstatu sistēmas sintēzi izpilda viņa smadzenes, tātad (saskaņā ar Vēras teoriju) zināms bioloģisks kompjūters, un šī kompjūtera darbības īpatnības, saprotams, atstāj iespaidu (un ļoti būtisku) uz rezultātā radīto sistēmu. Tā kā cilvēku pamattipi ir četri, tad arī viņu sintezēto priekšstatu sistēmu pamattipi arī ir četri, un, teiksim, šizoīdās sistēmas (sevišķi jau spilgti izteiktos jeb akcentuētos gadījumos) var viegli atšķirt no histeroīdajām, epileptoīdajām vai maniakoīdajām sistēmām.

.577. Pat tajās nieka četrās rindkopās, kuras es augstāk citēju no Jūsu, siņjora, almanahu sērijas ievada sākumdaļas, šīs tipoloģiskās iezīmes ir tik spilgti izteiktas, ka es nevaru šeit noturēties, lai neatsegtu, neparādītu tās un nepretstatītu viņas manis paša (tātad šizoīdā tipa) attiecīgajām alternatīvajām iezīmēm. Līdz ar to es dodu šeit vēl vienu Vēras teorijas psiholoģiskās daļas pielietojuma piemēru.

.578. «*Filosofija (..) ir sākusies ar izbrīnu un turpinās kā izbrīns, ceļojums uz apziņu, lai nonāktu pasaulē*» – Jūs rakstāt, siņjora.

.579. Labprāt Jums ticu, bet tikai ar vienu precizējumu. Filosofija ir sākusies ar izbrīnu un turpinās kā izbrīns JUMS, siņjora, un šis fakts raksturo nevis filosofiju vispār, bet gan Jūsu psiholoģisko

tipu. Nedz epileptoīdam, nedz maniakoīdam, nedz šizoīdam filosofija nevar sākties un nesākas ar izbrīnu. Tā tas var būt vienīgi histeroīdajam tipam.

.580. Lai atšķirība pasaules uztverēs būtu skaidrāk saskatāma, aprakstīšu, ar ko filosofija sākas un turpinās man kā šizoīdajam tipam.

.581. Filosofija ir zināmas kategorijas modeļu būvēšana savā galvā vai nu radot tos patstāvīgi, vai arī meklējot piemērotu modeli citu domātāju darbos. Manu galveno sajūtu šajā nodarbībā varētu izteikt ar vārdiem: «Ir jādabū skaidrs priekšstats par šo lietu...». Pie kam pats galvenais šeit ir vārds SKAIDRS («...“miglas bilžu” man nevajag»). Nekāds izbrīns par «neticamu notikumu: es esmu dzīvs un gribu saprast pasauli!» to nav pavadījis; ir bijusi tikai lietišķa pieeja: «jā, es esmu dzīvs un gribu saprast pasauli; paskatīsimies, ko par to ir pateikuši citi, bet vispār uz citiem nav daudz ko klausīties: ja kas, tad es pats zinu to labāk par viņiem».

.582. To tēzi, ar kuru mēs teorētiskā līmenī sastapāties meditācijā DVESA ([REVIS.1177](#)) un tālāk; LASE2-134.lpp.), šeit mēs redzam praktiskā līmenī: šizoīdais tips vadās no iekšējas pārliecības par savu intelektuālo spēku, kamēr histeroīdais – no pārliecības (vai aizdomām) par savu intelektuālo nespēku. Tālāk var sagaidīt, ka pie tādām iekšējām nostādnēm Jūs centīsieties «atrast atbildi» (un tādējādi apmierināt savu izbrīnu un «ziņkāri») galvenokārt, meklējot to citu domātāju darbos un maz (vai nemaz ne) uzdrīkstoties dot pašai savu risinājumu, kamēr es to uzdrīkstēšos visai bieži – ikreiz, kad citu domātāju darbos atrastās atbildes mani neapmierinās.

.583. Nevajag skatīties uz to visu kā uz kaut ko nosodāmu vai apkaunojošu (lai arī par kuru tipu mēs to domātu). Labāk saglabāsim «filosofisku mieru» un raudzīsimies uz visu vienkārši kā uz dabas parādībām.

.584. Ņemsim nākošo citātu.

.585. «Bez piepūles un prāta aktivitātes nav iespējams virzīties pa filosofijas ceļu. Taču mūsdienās cilvēka prāts ir kļuvis slinks, tas pārāk tiecas pakļauties triviāliem secinājumiem un masu kultūras gaumei. Filosofija ir tā, kas sapurina cilvēku, liekot viņam apšaubīt pierasto un brīnīties par pastāvošo».

.586. Bez piepūles un «prāta aktivitātes», protams, nav iespējams nedz būvēt modeļus, nedz strādāt ar tiem (patī šāda veida darbošanās jau arī ir tā «aktivitāte»). Tātad teiktais attiecas ne tikai uz «filosofijas ceļu», bet arī uz visiem pārējiem «ceļiem».

.587. Mūsdienās cilvēka prāts nav kļuvis slinkāks kā agrākajos laikos. Cilvēka prāts – ja runājam par viņu vairumu – vienmēr ir bijis «slinks» un mūsdienās nav sevišķi izmainījies. Tas netiecas «pakļauties triviāliem secinājumiem», bet gan pats taisa šos «triviālos secinājumus», jo vienkārši vairumam cilvēku domāšana strādā ar primitīviem modeļiem pēc neprecīziem algoritmiem (kā mēs atceramies no LASE1, vairums cilvēku taču ir vājdomīgi).

.588. Iespaidis, ka cilvēka prāts ir kļuvis «slinkāks» nekā agrāk, var rasties no tā, ka pasaulē ir sākusi dominēt demokrātija, t.i. noteicoša ir kļuvusi viduvējību ietekme un viedoklis. Agrāk dominēja privileģētā elite, bet kultūras jomā – tie, kurus šī elite atbalstīja. Un valdnieki (pat ļauni tirāni) atbalstīja ne jau nu viduvējības. Bet «pelēkā masa» tikmēr dzīvoja gandrīz nemanāmi priekš vēstures. Demokrātijas apstākļos viņa ir kļuvusi manāma un ietekmīga, tāpēc arī izskatās, ka cilvēku kopējais līmenis ir pazeminājies.

.589. «Cilvēka prāts» netiecas «pakļauties masu kultūras gaumei», bet gan pats (t.i. cilvēku vairākuma prāts) arī rada šo «gaumi» un šo «masu kultūru». Ja visi cilvēki domātu tā, kā mēs ar Jums, tad nekāda «masu kultūra» vispār nemaz nepastāvētu. Un tāpēc jau viņa arī ir «masu», ka «viņu» (t.i. vājdomīgo) pasaulē ir vairākums.

.590. Filosofija mani nekādi nesapurina (drīzāk tad jau otrādi – es sapurinu filosofiju). Apšaubu «pierasto» es pats, neatkarīgi no visas filosofijas, un apšaubu tādēļ, ka tā man ir iekārtotas smadzenes (visi procesi tur strādā ilgi un pamatīgi, visu rūpīgi izanalizējot). Par pastāvošo es sevišķi nebrīnos; vairāk brīnītos, ja tas nepastāvētu.

.591. Kā redzat, mani priekšstati par lietām (mans šo lietu modelis) visai atšķiras no Jūsējiem. Paņemsim vēl vienu citātu.

.592. «Filosofija pirmām kārtām uzdod jautājumus, nevis meklē standartizētas atbildes uz tiem. Jautājums ir balss, atbilde ir tikai atbalss».

.593. Šeit atkal izpaužas tipiskās atšķirības šizoīdajās un histeroīdajās nostādnēs. Saskaņā ar maniem priekšstatiem (manu modeli), filosofija (t.i., precīzāk, cilvēks, kurš nodevies filosofijai) pirmām kārtām būvē (vai nu pēc agrākiem paraugiem vai arī patstāvīgi) zināmas klases modeļus par pasauli.

Tā tad galamērķis ir atbilde, nevis jautājums. Vārds «standartizēta», ar kuru Jūs mēģinat mīkstināt savu tēzi, te neko negroza. Vai atbildi sauc par standartizētu vai nestandardizētu, tas man vienalga. Svarīgi ir atrast to modeli, kuru es atzīšu par pieņemamāko un pēc kura tā tad man tālāk ir jāvadās savā dzīvē.

.594. Kā izvēlēties «pieņemamāko» modeli – tā arī ir tā lieta, kurā šeit visspilgtāk izpaužas psiholoģisko tipu īpatnības. Ja Jums «filosofija pirmām kārtām uzdod jautājumus, nevis meklē atbildes uz tiem», tad man tas izsaka tikai vienu: ka Jūs (pilnīgā saskaņā ar histeroīdo iekšējo nedrošību) nevarat izšķirties: kura tad «atbilde» ir «tā īstā» (un tāpēc principiāli noliedzat pašu izšķiršanās vajadzību).

.595. Histeroīdajam tipam, kā mēs zinām, diametrāli pretējais tips ir epileptoīdais. Un tam nekāda izšķiršanās nav vajadzīga: viņam vienmēr ir «skaidrs», kurš modelis (priekšstats) ir vienīgais pareizais. Parasti viņš citus modeļus nemaz nevar lāgā iedomāties un saprast.

.596. Ar mums, «epi-hister» asij perpendikulārās «šizo-ciklo» ass pārstāvjiem, tas ir savādāk. Mums neviens modelis nav «vienīgais pareizais» un tajā pašā laikā nav grūtību ar izšķiršanos. Mēs viegli atzīstam, ka pastāv (var pastāvēt) daudzi alternatīvi modeļi, bet tūdaļ arī viegli pasakām, pēc kura no tiem vadīties.

.597. Bet arī mums starp abiem ass galiem pastāv būtiska atšķirība. Maniakoīds, labprāt atzīdams modeļu (uzskatu) daudzveidību, to modeli, pēc kura viņš faktiski vadīsies, izvēlas pēc «vieglprātīgiem» un «nejaušiem» kritērijiem (apkārtējo ļaužu ietekme utt.; vispār viņam šī izvēle nav principiāla un svarīga lieta: ja apstākļi mainās, viegli var pieņemt pavisam citu modeli un dzīvot pēc tā).

.598. Turpretim mēs, šizoīdi, rīkojamies šajā ziņā maniakoīdam tieši pretēji. Modeļa izvēle ir principiāla un svarīga lieta. Modeļi tiek rūpīgi izvērtēti un izsvērti, un, ja modelis reiz ir pieņemts, tad tur var zeme trīcēt un vulkāni sļaut uguni, bet mēs paliksim pie sava modeļa. Bet tajā pašā laikā mēs atzīstam: jā, tas nav vienīgais iespējamais modelis; jā, var pastāvēt citi modeļi; jā, mēs tos atzīstam un saprotam – kā alternatīvas. Bet mūsu izvēlētais modelis ir labāks, jo... (un varam paskaidrot, kāpēc labāks).

.599. Šī nostāja, kā viegli konstatēs ikviens, kurš nav akls, caurauž visas manas grāmatas no viena gala līdz otram.

.600. Nu tā, siņjora, – redziet, cik daudz visa kā var atklāt nieka četras rindkopas Jūsu uzrakstītajā ievadā almanahu sērijai.

.601. Ja runājam par pašu šo Pirmo almanahu, atceroties jēdziena «filosofija» sadalījumu trīs dažādās lietās {.569}, tad var teikt tā. Pirmā lieta (kultūrvēsturiskā) tur ir pārstāvēta plaši un bagātīgi. Otrā lieta (svešu domātāju noderīgas idejas) tur ir pārstāvēta krietni pieticīgāk. Trešā lieta (pašu autoru patstāvīgi būvētas sistēmas) tur nav pārstāvētas vispār – nav pat pēdu vai mājieni, ka tādas Latvijā vispār varētu eksistēt.

.602. Turpretī «Lase», siņjora, (un citi mani sacerējumi) šādu sistēmu satur – un sistēmu lielu (kura iziet pat tālu ārpus «tīrās filosofijas» robežām, būtiski aizskarot matemātikas un psiholoģijas zinātnes, – kaut gan sākotnēji ir filosofiska). Šī sistēma ir patstāvīga un radīta tepat, Latvijā. Tāpēc, siņjora, man liktos dabīgi un pašsaprotami, ka Jūsu Filozofijas un socioloģijas institūts turpmāk galveno vērību veltītu tieši šai sistēmai. Heidegers un Ārendte – tas viss ir skaisti, bet tie ir svešu zemju un citu tautu domātāji (un pie tam viņu mācības ir vājākas par Vēras teoriju). Lai ar viņām nodarbojas pirmām kārtām paši vācieši un amerikāņi –, bet mums, te, Latvijā, tagad IR ko nolikt viņiem pretī. Kamēr nebija, tad nu vēl tā, bet tagad...

.603. Un, ja nu mēs esam sākuši runāt par Vēras teoriju filosofiskā kontekstā, tad izskatīsim vēl arī šīs mācības «filosofiskos pamatus». Izdarīsim to nevis abstrakti, bet gan konkrēti analizējot vienu fragmentu no viena Jūsu almanahā ievietotā raksta un, kā jau es to mēdzu un mīlu darīt, pretstatot autora viedoklim (modelim) savējo.

.604. Tā tad sacerējums saucas: Gills Nikandrs. «Pauls Jurevičs. Īss ieskats biogrāfijā». Almanahs «Filosofija» Nr.1. FSI, Rīga, 1998, 140–171.lpp.

.605. Tiem, kas nav lasījuši pašu almanahu, īsumā paskaidrosim lietas būtību. Pauls Jurevičs bija Latvijas Universitātes profesors filosofijā no 1935. līdz 1944. gadam. Pirms tam desmit gadus (1925–1935) LU privātdocents. Pēc tam divdesmit gadus (1951–1971) latīņu, grieķu un vācu valodas, kā arī vēstures pasniedzējs vācu kolonistu koledžā Austrālijā.

.606. Jurevičs piedzima Rīgā 1891.11.19, bet nomira Melburnā 1981.11.06 nepilnu 90 gadu vecumā. Divdesmit gadus vecs (1911) viņš bija iestājies Tērbatas universitātē, kur studēja seno filosofiju pie profesora Oša. Tur viņš pievērsās arī Bergsona filosofijai, kuru sāka studēt patstāvīgi.

.607. Parīzē dzimušais franču filosofs Anrī Bergsons, «Collège de France» profesors, tajā laikā Pirmā pasaules kara priekšvakarā bija visai populārs Krievijā: laikā no 1910. līdz 1914. gadam Pēterburgā un Maskavā viena pēc otras iznāca daudzas viņa grāmatas. 1914.gadā viņu ievēlēja par

Francijas akadēmiķi, un rudenī viņam palika 55 gadi (tātad viņš bija apmēram vienu paaudzi vecāks par Jureviču). 1927.gadā (68 gadu vecumā) viņam piešķīra Nobela prēmiju literatūrā. Nomira viņš turpat Parīzē 1941.gadā 81 gada vecumā.

.608. Bergsons skaitās viens no redzamākajiem t.s. intuicionisma un «dzīves filosofijas» pārstāvjiem. Viņš intuīciju, kura esot dota tikai izredzētiem, pretstatīja prātam un loģikai kā augstāka līmeņa parādību. No visas viņa mācības mēs paņemsim tikai vienu tēzi, kura sasauksies ar to Jureviča un Gilla fragmentu, kuru mēs tūdaļ analizēsim. Intelekts (pretstatā intuīcijai) esot spējīgs operēt tikai ar «nedzīvām lietām»; dzīvo, organisko viņš spējot saprast, tikai pārvēršot to par mirušu, mehānisku.

.609. Jurevičs kļuva par Bergsona piekritēju, vēlāk tikās ar viņu arī personīgi, un Bergsons esot nosaucis viņu par «kongeniālāko viņa filosofijas interpretu» (Gilla vārdi, atsaucoties uz «Latvju Enciklopēdiju»); «ģēnijs» latīniski nozīmē «gars», «con» – kopā, un «kongeniāls» – garīgi tuvs.

.610. Analizējamais fragments skan tā:

.611. P. Jurevičs jau agrāk bija saskatījis šādu cilvēka domāšanas un rīcības realitāti plašākā filosofiskā kontekstā. Apcerē «Abstrakciju vara mūsu dzīvē» (1929.g.) viņš rakstīja, ka industrializācija ir radījusi cilvēka tipu, kas pieradis pie dažādām tehniskām ierīcēm un mašīnām, sāk uz visu pasauli skatīties kā uz mašīnām, visu izskaidrot pēc analogijas ar mašīnu un mehānikas likumiem. Māka manipulēt ar mašīnām var attīstīt savdabīgu pašpaļāvību un lielību – cilvēkam nekas nešķiet par grūtu un nav nesasniedzams. Zīmīgs ir Padomju Krievijas tehnizētās jaunatnes raksturojums: «*Viņu skaļā un stiprā bals, kas nebaidās nekādas autoritātes, kas nejut ne mazākās nedrošības, ne mazāko šaubu, viņi nezin pilnīgi nekā par taustošās refleksijas pustumsu, par skepticisma vilinošo krēslu, pārlicināti, ka viņi atklājuši absolūto patiesību, viņi domā, ka visu var izteikt, ka viss ir atrisināms (...). Nav zemes, kur tik bieži dzird izteicienu «Tas ir pavisam vienkārši» kā Padomju Krievijā».* (Rokraksts// LVA, K. Egles fonds 88., VI Vienība, Inv. Nr. 2936. Citēts pēc izdevuma: Jurevičs P. Abstrakciju vara mūsu dzīvē// Daugava. – 1929. – Nr.2. – 200.lpp.).

.612. Šādas vienkāršotas uztveres virzībai kalpoja ideoloģiski izmantotās abstraktās kategorijas «proletariāts» un «buržuāzija» – attieksmē pret tām tika standartizēta un mehanizēta visa masu rīcība: pirmajā gadījumā jāatbalsta, otrajā jāapkaro. P. Jurevičs šajā sakarā rakstīja: «*..jā, mēs esam sašutuši par tagadējo režīmu Krievijā, vai tad tas nav tāpēc, ka šo režīmu nosaka visu pilsoņu klasifikācija zem pārāk primitīvām abstrakcijām – «proletārietis» un «buržuis»? Tiklīdz tur kādam pieliek izkārtņi «buržuis», tad šī izkārtne aizsedz dzīvo cilvēku».* Jau pēc 1940.gada notikumiem P. Jurevičs atgriezās pie tālākas «mehānistiskā ideāla» analīzes, kuru pastiprināja nesenā «dzīvā saskare» ar šā ideāla iemiesotājiem. Viņš rakstīja: «*Lielinieckajam marksismam – ne vien teorijā, bet tieši rīcībā – cilvēks īsti nav dzīva būtne, jau no pašas dabas apbalvota ar visdažādākām tieksmēm un citu garīgu saturu, bet gan tikai ekonomisku faktoru mehānistisks produkts un pats atkal tikai ekonomisks faktors. Cilvēcīgā sabiedrība te nav nekas vairāk kā tikai kaut kas līdzīgs sausu smilšu kāpai, kas pastāv no nesaistītiem un nesakarīgiem smilšu graudiņiem, kurus dzen uz priekšu vējš – ekonomiskie spēki. Vismaz sabiedrībai tādai jābūt marksistīgā izpratnē, bet, ja izrādītos, ka tā nav gluži tāda, ja smilšu kaudzēs atklājas arī kādi sacietējumi (biedrības, korporācijas) vai tajās aug kādi stādi (ģimene, tauta), kuru saknes apvieno graudu masas, tad tādas parādības uzskatāmas par nevēlamām, jo tās traucē ekonomisko spēku iedarbību, traucē mehanismu, un tāpēc pret tām jācīnās visiem līdzekļiem: sabiedrībai jābūt samaltai putekļos un pilnīgi homogēnai, lai nekas netraucētu ekonomisko faktoru tāda veida iedarbi, kādu to prasa teorija»* (Jurevičs P. Divejādas pasaules uztveres// Latvju Mēnešraksts. Literatūras un mākslas žurnāls. – Rīga, 1943. –, 486.lpp.).

.613. P. Jurevičs atzīmēja arī tādu novērojumu sabiedrībā padomju režīma apstākļos (tas savā ziņā asociējas ar atsevišķiem J. Paškeviča biogrāfijas momentiem): ka tur lielinieki visur ātri maina savus darbiniekus, savus rīkojumus, pat savas ģenerāllīnijas, tādējādi «*nemitīgi jauc nost to, ko tikko uzceluši, posta to, ko tikko iesējuši (...). Bet tas viss bija ar gudru ziņu. Tautai vienmēr jābūt samaltai putekļos, masificētai, dabiski neorganizētai, un šāds stāvoklis jāuztur permanenti. Neviena nedrīkst nekur iesakņoties, neviena nedrīkst organiski saistīties ar savu apkārtni, nedrīkst sākt justies tur labi, «kā mājās», – tad tas vairs nav ideāls, viegli pārbīdāms ķieģelis sociālai celtniecībai. Tāpēc mehanizētās dzīves ideologiem pilnīgi nepanesams ir zemnieks, kas saaudzis ar savu zemi, savu māju, savu pagastu, savas tautas tradīcijām. Viņš tāpēc bez žēlastības jāizrauj no viņa vietas un no organiskas, sazarojumiem un saaugumiem bagātas būtes jāpārvērš par bezsakarīgu, neorganisku priekšmetu, – jo tikai tad viņu varēs iekļaut visur, kur labpatiksies «jaunās dzīves» cēlējiem»* (Turpat. – 487.lpp.).

.614.

Mehānicisms

.615. Latvijas Padomju enciklopēdija. 6.sējums. Galvenā enciklopēdiju redakcija, Rīga, 1985, 554.lpp. Šķirklis «Mehānicisms».

.616. Mehānicisms – vienpusīga izziņas metode un tai atbilstoša pas. izpratne, kas skaidro dabas un s-bas attīstību tikai ar matērijas kustības meh. formas likumiem. M. reducē matērijas kustības augst.

formas uz zemākajām (piem., sociālo uz bioloģisko). M. iezīmes bija sastopamas jau sengr. atomismā un v-laiku nominālismā. Par valdošo filoz. domāšanas virzienu M. kļuva 17.–18. gs. sakarā ar 16.–18. gs. klasiskās meh. sasniegumiem (G. Galilejs, I. Ņūtons u.c.); meh. tad bija vienīgā attīstītā zin., kam atbilda specifisks metafiz. domāšanas veids (sk. metafizika). 19.–20. gs. zin. sasniegumi sagrāva M. un radīja nepieciešamību pēc dialektiski materiālistiska dabā un s-bā notiekošo procesu skaidrojuma.

.617. «Svešvārdu vārdnīca». Izdevniecība «Liesma» Rīgā 1969.

.618. Mehānisti – mehānistiskā materiālisma piekritēji.

.619. Mehānistiskais materiālisms – filoz. nedialektiska mācība (sk. dialektika), kas gala rezultātā reducē visu matērijas kustības formu kvalitatīvo dažādību uz mehānisko kustību un visas sarežģītās, dažādās attīstības likumsakarības – uz visvienkāršākajiem mehānikas likumiem. 17. un 18. gs. mehānistiskais materiālisms, kas cīnījās pret ideālismu un reliģiju, bija progresīvs virziens zinātnē un filozofijā tā laika zinātnes un filozofijas attīstības pakāpē. Mūsdienu mehānistiskais materiālisms mēģina atjaunot šo no zinātnes attīstības atpalikušo materiālisma formu un kavē filozofijas attīstību, novirza no mūsdienu zinātniskā materiālisma – dialektiskā materiālisma.

.620.

Maija

.621. Devadahs Mahamaija (bija sieva Šakiju valsts valdniekam Šudhodanam no Gotamu dzimtas, dzīvoja galvaspilsētā Kapilavastu; pa ceļam uz Devadahu no Kapilavastas Lumbini ciemā piedzima Buddha).

.622. Maijs (Maius, domājams, no senitāļu zemes dievietes Maijas vārda, kurai maija mēneša pirmajā dienā priesteri nesa ziedojumus).

.623. Maija (sanskritā – šķietamais, ilūzija), viens no vissvarīgākajiem un visuniversālākajiem senās un viduslaiku indiešu reliģijas, filosofijas un kultūras jēdzieniem. Sākotnēji acīmredzot apzīmēja burvja, maga vai priestera maģisko spēju pārvērst vienu otrā redzamās pasaules lietas un notikumus. Vēlāk attīstījās trīs Maijas koncepcijas, kas atspoguļo sākotnējā jēdziena trīs puses. Pirmkārt, enerģētiskā puse: Maija ir dievības radošais spēks, kas asociējas ar sievišķību («šķiti»); otrkārt, materiālā puse: Maija ir jebkuras esamības audums un jebkuras (ne tikai dievišķās) darbošanās galarezultāts; treškārt, psiholoģiskā puse: Maija ir psihisko spēku rotaļa («hrida» vai «lila»), kura aizsedz cilvēka skatienam esamības augstāko būtību un parastās eksistences jēgu (pēc БСЭ-3, 1974 г., ст. «Майя» т.15, с.226).

.624. Grieķu mitoloģijā Maja ir Hermeja māte (tēvs – Zevs).

.625. «Pēc tam viņš devās aplūkot savu kleperi, un, kaut gan tam bija vairāk vājību nekā realā kvartu un vairāk trūkumu nekā Gonelas zirgam, kas «tantum pellis et ossa fuit», viņam šķita, ka ne Aleksandra Bucefals, ne Sida Babjeka tam nevarēja līdzināties. Četras dienas viņam pagāja, domājot, kādu zirgam dot vārdu, jo (tā viņš teica sev) nebūtu gudri, ja tik slavēna bruņinieka zirgs, turklāt vēl tik labs pats par sevi, nebūtu nosaukts ievērojamā vārdā; un viņš centās tam izgudrot tādu vārdu, no kura varētu noprast, kas šis zirgs bijis, kad vēl nepiederēja klaiņojošam bruņiniekam, un kas šis ir tagad; mūsu idalgo bija dziļi pārliecināts, ka, mainoties saimnieka stāvoklim, arī zirgam jāmaina vārds, tam jāiegūst slavens un skanīgs nosaukums, kas atbilstu jaunajam stāvoklim un pienākumiem. Un tā, izgudrojis dažādus vārdus, tos atmetis, pārveidojis, saīsinājis un papildinājis, dažādi izgrozījis un pārstāstījis savās domās un atmiņā, viņš beidzot zirgu nosauca par Rosinanti (spāniski: *rocin* – kleperis, *ante* – iepriekš, t.i., iepriekš bijis kleperis), – tam šķita, ka šis vārds ir cēls un skanīgs un izteic to, ka viņa zirgs agrāk bijis kleperis, bet tagad kļuvis pirmais un izcilākais no visiem zirgiem pasaulē.

.626. Atradis tik labu vārdu savam zirgam, viņš gribēja dot vārdu arī pats sev un, pavadījis pārdomās vēl nedēļu, beidzot sevi nosauca par donu Kichotu, tāpēc arī šī patiesā stāsta autori, kā jau teicu, domā, ka viņš neapšaubāmi saucies Kichada, nevis Kesada, kā to gribējuši apgalvot citi. Taču, atcerējies, ka drošsirdīgais Amadiss nevēlējās saukties vienkārši par Amadisu, bet pievienoja savam vārdam vēl savas karalistes un dzimtenes vārdu, lai to darītu slavenu, un saucās par Gallijas Amadisu, viņš nolēma, ka arī viņam, kā jau īstenam bruņiniekam, jāpievieno savam vārdam dzimtenes vārds, un tāpēc nosauca sevi par Lamančas donu Kichotu, tādējādi, kā tam šķita, ļoti spilgti apzīmēdams savu izcelšanos un dzimteni un to pagodinādams ar šo pievārdu.

.627. Tā, nospodrinājis savus ieročus, izveidojis no ķiveres bruņu cepuri, atradis vārdu savam zirgam un pārdēvējis pats sevi, viņš nolēma, ka tam atliek tikai meklēt dāmu, kurā tas varētu iemīlēties, jo klaiņojošs bruņinieks bez mīlas ir kā koks bez lapām un bez augļiem, kā miesa bez dvēseles. Viņš sev teica: «Ja saviem grēkiem par sodību vai sava laimīgā likteņa vadīts es sastaptu vienu no tiem milžiem, kas parasti gadās ceļā klaiņojošiem bruņiniekiem, un to notriektu pirmajā sadursmē vai pārcirstu to vidū pušu, vai, visbeidzot, to uzvarētu un piespiestu lūgt žēlastību, vai tad nebūtu labi, ja es varētu viņu aizsūtīt pie savas dāmas, lai viņš ienācis nokristu uz ceļiem manas maigās seņoras priekšā un teiktu pazemīgā un padevīgā

balsī: «Seņora, esmu milzis Karakuliambro, Malindranijas salas valdnieks, kuru divkaujā pieveica vēl nepietiekami cildinātais bruņinieks Lamančas dons Kichots, kas man pavēlēja stādīties priekšā jūsu žēlastībai, lai jūsu augstība ar mani rīkotos pēc savas labpatikas». Ai, kā mūsu labais liksmojs, izrunādams šos vārdus, un vēl vairāk, kad viņš bija atradis to, kuru varēja nosaukt par savu dāmu! Cik zināms, kaimiņu ciematā dzīvoja kāda ļoti glīta, jauna zemiece, kurā viņš kādu laiku bija iemīlējis, kaut gan viņa to, protams, nenojauta un nepievērsa viņam nekādu uzmanību. Viņa saucās Aldonsa Lorenso, un dons Kichots labprāt apveltīja viņu ar savas sirds valdnieces titulu, izmeklējams viņai vārdu, kas pārāk neatšķirtos no tās īstā vārda, bet reizē atgādinātu kādas princeses vai dižciltīgas seņoras vārdu, viņš to nosauca par Tobosas Dulsineju, jo viņa bija dzimusi Tobosā, un šis vārds tam šķita labskanīgs, neparasts un nozīmīgs, tāpat kā visi pārējie, ko viņš bija izgudrojis»¹⁸.

.628. (Migels de Servantess Sāvedra. «Atjautīgais idalgo Lamančas dons Kichots». No spāņu valodas tulkojusi Mirdza Ķempe. Latvijas Valsts Izdevniecība, Rīgā, 1956).

* * *

.629. Punkti { .611 } – { .628 } ir sagataves tālākajam tekstam, kurš netika uzrakstīts; pāri palika tikai daži sagatavoti citāti un ziņas. Taču šie citāti un ziņas nav zuduši: mēs tos izmantosim turpmākajā darbā. Un tagad fragments no manas februāra vēstules Jums:

§12. Filosofijas Nabadzība

2001.02.07 17:02 trešdiena

(pēc 2 gadiem, 2 mēnešiem, 20 dienām, 1 stundas, 14 minūtēm)

.630. *Dear Maija*, nupat vairākas dienas noslimoju, un ja tagad ir parādījusies vēlēšanās sēsties pie datora un kaut ko uzrakstīt, tad tas acīmredzot nozīmē, ka mans veselības stāvoklis un pašsajūta ir uzlabojušies. (Kad jūtos slikti, tad – kā tas laikam ir tipiski introvertiem – noslēdzos sevī un kļūstu līdzīgs «melnajiem caurumiem» astronomijā, kur viss iet iekšā, bet nekas nenāk ārā: tad tikai lasu vienu grāmatu pēc otras...).

.631. Pa šīm dienām izlasīju: Mocarta biogrāfiju¹⁹, Krilova biogrāfiju²⁰, Krilova fabulas krieviski²¹ un daļēji latviski²², kā arī divas filozofijai un reliģijai veltītas un Maijas Kūles rediģētas grāmatas (rakstu krājumus)^{23, 24}.

.632. Mocarts bija MG tips, tā ka Jūs varat lepoties ar tādu «gara radnieku». (Varbūt tāpēc Jums tā patīk mūzika un operas?). Žilbinoša, it kā gaiša bērniība, bet neveiksmes sākas līdz ar nonākšanu pieaugušā statusā, un galu galā fizisks krahs reālajā dzīvē – ar nemirstību, protams, mūzikā. Uzrakstīt Mocarta psihogrāfiju būtu interesanti (bet ilgi); vajadzētu arī aplūkot Mocarta ģenialitātes aparātu no Vēras teorijas viedokļa (tas man visu laiku stāvēja acu priekšā, kad lasīju par tiem «numuriem», kurus viņš taisīja, bet šādu iztīrājumu reti kurš saprastu; vairumam cilvēku Mocarta un tamlīdzīgu personu t.s. ģenialitāte ir labākais «pierādījums», ka cilvēks nav kompjūters).

.633. Krilovs bija AM tips, klasisks viscerotoniķis pēc Šeldona {[REVIS.1440](#)} (LASE2-179.lpp.). Viņa slava un literārie panākumi bāzējās uz to, ka viņš (kā sintons sangviniķis) vispirms nodibināja labas attiecības ar visu toreizējo Krievijas – sākumā literāro, pēc tam politisko – eliti. Fabulas bija reakcijas uz aktuālām politiskām un sabiedriskām situācijām (piemēram, slavenais «.Васька слушает да ест.» bija rakstīts par Napoleonu īsi pirms 1812.gada kara utt.). Fabulas vēl rokrakstā lasīja ģenerāļi, ministri, cars, cariene – nu un tad jau slava ir rokā. Tipogrāfiski izdotās fabulas cars dāvināja saviem

¹⁸ Servantess Migels de Sāvedra. «Atjautīgais idalgo Lamančas dons Kichots». No spāņu valodas tulkojusi Mirdza Ķempe. Latvijas Valsts Izdevniecība, Rīgā, 1956, 25–26.lpp.

¹⁹ Кремнев Борис Григорьевич. «Вольфганг Амадей Моцарт». ЖЗЛ. Второе издание. Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия», Москва 1958.

²⁰ Степанов Николай Леонидович. «Крылов». ЖЗЛ. Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия», Москва 1969.

²¹ Крыловъ Иванъ Андреевичъ. «Полное собраніе басень» съ біографією и словарем М.Н. Никольскаго, съ портретамі, видами памятника и могилы Крылова, съ 32 рисунками Н. Ольшанскаго и П. Беллингерста. Изданіе товарищества М.О. Вольфъ. С.-Петербургъ, Москва. Тирографія Товарищества М.О. Вольфъ, поставщикъ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА, Спб., В.О., 16 л., № 5–7. Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 3 января 1900 г.

²² Krilovs I. «Fabulas». Latvijas Valsts Izdevniecība Rīgā, 1959.

²³ Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Rakstu krājums. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991.

²⁴ Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. «Mūžīgais un laicīgais». Grāmata izdota ar «Sorosa fonda – Latvija» atbalstu. Atbildīgā redaktore Maija Kūle. Lielvārds, Lielvārde, 1995.

bērniem, un, kad tie izauga, tad ar Krilova fabulām viņiem saistījās mīļas bērības atmiņas... – un viņi Krilovam deva bagātīgu «mūža pensiju». (Trīsdesmit gadus viņš bija Pēterburgas publiskās bibliotēkas bibliotekārs ar paša cara noteiktu milzu algu un gandrīz bez kādiem pienākumiem).

.634. Krilova fabulas kā morāles sludinājums ir vērtīgas tieši bērnu līmenī kā «pirmais tuvinājums»; mazliet dziļāku psiholoģisku kritiku tās neizturētu. Pašreizējā manā situācijā man vislabāk patika fabula «Парнась» (es lasīju cara laiku izdevumu vecajā ortogrāfijā, bet tālāk citēju tagadējā rakstībā):

.635.

Когда из Греции вон выгнали богов,
И по мирянам их делить поместья стали,
Кому-то и Парнас тогда отмежевали;
Хозяин новый стал пасти на нем ослов.

.636.

Ослы, не знаю, как-то знали,
Что прежде музы тут живали,
И говорят: «недаром нас
Пригнали на Парнас:
Знать, музы свету надоели,
И хочет он, чтоб мы здесь пели».

.637.

– «Смотрите же», кричит один: «не унывай!
Я затыну, а вы не отставай!
Друзья, робеть не надо!
Прославим наше стадо,
И громче девяти сестер
Подыдем музыку, и свой составим хор!

.638.

А чтобы нашего не сбили с толку братства,
То заведем такой порядок мы у нас:
Коль нет в чьем голосе ослиного приятства,
Не принимать тех на Парнас».²⁵

.639. Tā nu viņi patiešām arī nelaiž mani tajā kalnā, kur paši ganās.

.640. Ar Latvijas matemātiķiem man tagad skaitās «rēķini nokārtoti» (Nobela prēmija Kārlim Podniekam «Lasē» {[SKATL.877](#)} bija pēdējais noslēguma akords); vairāk matemātiķus aiztikt es nedomāju, bet ar Latvijas filozofiem viss tikai tagad sākas – un Jūs varēsiet to visu no paša sākuma noskatīties, ko es ar tiem nabadziņiem izdarīšu.

²⁵ Tulkojums kā parindenis:

Kad no Grieķijas arā izdzina dievus,
Un starp laicīgajiem viņu muižas sāka dalīt,
Kādam arī Parnasu tad piešķīra;
Jaunais saimnieks ēzeļus tur sāka ganīt.
Ēzeļi, es nezinu, bet kaut kā uzzināja,
Ka agrāk mūzas šeit ir dzīvojušas,
Un saka tā: «ne velti mūs
Uz Parnasu ir atdzinuši:
Kā redzams, mūzas pasaulei ir apnikušas,
Un vēlas tā, lai mēs šeit dziedātu».
– «Tik skatieties», viens kliez: «bez bēdām!
Es iesākšu, bet pakaļ nepalieciet jūs!
Draugi, nav ko kautrēties!
Padarīsim slavenu mēs mūsu baru,
Un skaļāk nekā māsas deviņas
Mēs izlaidīsim mūziku, un savu dosim kori!
Bet mūsu brālību neviens lai nejauktu,
Tad ievēdīsim tādu kārtību starp mums:
Ja kādam balsī nejūt ēzelisko jaukumu,
Tad tādus Parnasā mēs nelaižam».

.641. Ka principā vajadzētu «kontaktēt ar filozofiem», – tas bija skaidrs jau sen, vēl padomju laikos, kad 1980. gadu vidū kļuva redzams, ka ar matemātiķiem nekas nesanāks. Bet taisni tad sākās Gorbačova «гласность», pēc tam Trešā Atmoda, bija citas intereses, tad vajadzēja savadīt visus tekstus ceturtās paaudzes datoros, – un tā reāli es sāku «domāt par filozofiem» kaut kad ap 1997.gadu. Tad es arī noskaidroju, kāda ir situācija Latvijā «filozofijas jomā» un izvēlējos trīs «galvenos mērķus».

.642. Izrādījās, ka «cilvēks numur 1» Latvijas filozofijā ir Maija Kūle – LU Filozofijas un socioloģijas institūta direktore, Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenā locekle (vienīgā no filozofiem tajā laikā). Bez tam jau kopš Trešās Atmodas laikiem es kā «Latvijas filozofus» zināju Pēteri Laķi un Vilni Zariņu (biju redzējis viņus arī personīgi, kaut gan viņi mani nepazīna: kad bija laikraksta «Diena» atklāšanas sarīkojums 1990.gada novembrī, viņi tur bija un runāja).

.643. Tā nu es izvēlējos to trijotni, kura diskusijā «Revisere» mums reprezentēs «Latvijas filozofiju»: pa vidu Maija Kūle kā galvenā un viņai abās pusēs Pēteris Laķis un Vilnis Zariņš kā asistenti. «Vai nu viņi atzīs Vēras teoriju, vai arī es viņus loģiski iznīcināšu» – nostādne bija tāda pati kā savā laikā pret matemātiķiem, taču, protams – tāpat kā savā laikā ar matemātiķiem –, es cerēju, ka viņi atzīs, un tālāk būs ne karš, bet miers un sadarbība.

.644. Toreiz es faktiski nebiju pazīstams ar viņu darbiem filozofijā; zināju tikai, ka viņi «skaitās» galvenie Latvijas filozofi. Pirmā iepazīšanās iznāca pilnīgi nejauši. 1998.gada rudenī es uztaisīju LASE1 grāmatīņu un meklēju iespējas, kā to nodrukāt (varianti bija vairāki, un «Jura Egles apgāds Cēsis» tad vēl nepastāvēja). Vienā tipogrāfijā Rīgā man – kā paraugu tam, kā viņi spēj drukāt – iedeva tikko kā tur iespiesto «Pirmo Filozofijas almanahu»...

.645. To ir izdevis Filozofijas un socioloģijas institūts (FSI), redaktore Maija Kūle, «mākslinieciskais noformējums» – Matīss Kūlis (dēls, skolnieks)... Tur varētu viegli ieraudzīt «Likteņa zīmi», – ka šis almanahs tapa gatavs praktiski vienlaicīgi ar manas «Lases» pirmo laidieni un ka tieši šo almanahu man uzdāvināja tipogrāfijā... It kā paši Olimpa dievi vai moiras gribētu likt mums sacensties...

.646. Tas ir pirmais šāds izdevums pēcpadomju laikā, to radījis visautoritatīvākais iestādījums Latvijas filozofijā, tur pārstāvēti visi Latvijas filozofijas labākie spēki... Ar vislielāko uzmanību es to izstudēju vēl tajā 1998.gada rudenī...

.647. Un, kad biju iepazinies ar šī izdevuma saturu, tad man tūlīt ienāca prātā Kārlis Markss. Un konkrēti – viņa sacerējums «Filozofijas nabadzība».

.648. (To Markss uzrakstīja franču valodā 1847.gadā kā atbildi uz Prudona grāmatu «Nabadzības filozofija»²⁶). Lai nu kā tur būtu ar to, ciktāl taisnība Marksam vai Prudonam, bet fakts ir, ka Kūles institūta Pirmais almanahs man izsauca stabilu asociāciju tieši ar šo Marksa darbu. Atceros, toreiz es pie sevis nodomāju: «Nu, nu... Tātad Latvijā nekāda filozofija vispār nepastāv; tātad Vēras sistēma acīmredzot ir vienīgā filosofiskā sistēma šajā zemē, un tātad iznāk, ka es Latvijā esmu vienīgais filosofs!».

.649. (Filosofs ir tas, kurš izstrādā kaut kādu filosofisku mācību. SAVU! Pats izstrādā. Bet tie, kas atstāsta svešas mācības, ir filozofijas skolotāji, – vai pasniedzēji, vai profesori utt. Tie, kas pēta pagātnes domātāju darbus un darba apstākļus, – tie ir filozofijas vēsturnieki. Tad lūk, Latvijā ir gan filozofijas skolotāji, gan filozofijas vēsturnieki – labāki vai sliktāki, tas ir cits jautājums –, taču ir. Bet FILOSOFU – nav. Kūles almanahā nav ne mazāko pēdu, ka kāds no viņiem varētu kaut vai tikai tuvojties, kaut vai tikai sākt domāt par SAVAS filosofiskas sistēmas izstrādāšanu).

.650. (Jūs varbūt mulsina tas, ka es dažreiz rakstu «filosofs» un dažreiz «filozofs»; man te ir sava sistēma – ar «s» ir nopietns mūsdienu termins; ar «z» – ironisks vai vēsturisks).

.651. Kaut gan šāds vērtējums Latvijas «filozofiem» man bija gatavs jau 1998.gada rudenī, taču es nebūt neuzskatīju par savu pienākumu «iet uz tirgus laukumu» un visiem bazūnēt, ko domāju par Maijas Kūles institūtu un tā darboņiem. «Ja viņi atbalstīs Vēras teoriju, tad es neuzbrukšu viņiem. Neslavēšu viņus liekuļoti, bet arī neaiztikšu. Nu, bet ja neatbalstīs, tad – tad man nebūs grūti sasist viņus lupatās visus reizē vai pa vienam, kā vēlaties, jo intelektuālais potenciāls viņiem ir niecīgs», – tā es toreiz domāju.

.652. Kā norisinājās kontakti ar «Latvijas filozofijas Parnasu», to es kādreiz pastāstīšu, bet Jūs būsiet jau nopratusi, ka jautājumu «Karš vai miers» viņi tagad ir izšķīruši par labu variantam «Karš!». (Nav, nav manā balsī «ēzeliskā jaukuma»).

.653. Tā nu es tagad studēju viņu darbus (un dažreiz pat iesaku to pašu darīt arī Jums: palasiet, ko ir rakstījuši Maija Kūle, Pēteris Laķis un Vilnis Zariņš!). Visšvakāk ies Maijai Kūlei – man viņas jau tagad ir mazliet žēl, bet ko lai dara: viņa ir Latvijā Filozofs Numur Viens, un apiet viņu nekādi nav

²⁶ Prudons Pjērs Žozefs. «Ekonomisko pretrunu sistēma jeb Nabadzības filozofija». 1846.

iespējams. Un kādēļ – kādēļ!? – viņa nevarēja izturēties pret mani cilvēcīgi? Es tikos ar viņu personīgi – speciāli, lai viņa redzētu, kāds es izskatos un ka neesmu nekāds briesmonis; viņa redzēja «Lasi» un zināja, kas notiks ar tiem, kas rīkosies alogiski... Un vienalga!

.654. Dažreiz patiešām ir grūti saprast viņu rīcības motīvus... Vai, pareizāk sakot, saprast jau nu var, bet tikai ir grūti noticēt, ka tik augsti stāvoši cilvēki var būt tik dumji un rīkoties pēc tik primitīviem motīviem.

.655. Kūles darbus es gandrīz visus jau esmu izstudējis. Sen jau man datorā ir pilna viņas disertācijas autoreferāta²⁷ kopija (disertāciju viņa aizstāvēja 1980.gada 21.novembrī par tēmu «Критика методологической концепции современной философской герменевтики» («Mūsdienu hermeneitikas filozofijas metodoloģiskās koncepcijas kritika») – tas bija Brežņeva laikā; «kritika», protams, bija «marksistiska», un «kritizēja» viņa tos pašus vācu un franču filosofus, kurus tagad propagandē).

.656. Tagad, šajās dienās, tātad iepazīnos ar divām pēdējām grāmatiņām^{28, 29}, kur viņa ir atbildīgā redaktore, priekšvārdu autore un vienā pat raksta autore.

.657. Kūle ir MG tips; histeroīdais elements viņai dominē pār racionālo (būtībā tieši šīs histeroīditātes dēļ viņa uzņēma pret mani tādu kursu, kādu viņa uzņēma: viņa par katru cenu grib nostādīt sevi par lielu un svarīgu personu, un, ja pazīšanās ar mani varētu sekmēt šādu lietu, tad viņa, ne mirkli nevilcinādamās, sāktu visādi reklamēt mani un savu pazīšanos ar mani; taču viņa – sava vājā analītiskā aparāta dēļ – nosprieda, ka pazīšanās ar mani tikai kompromitētu viņu, un tāpēc viņa sāka rīkoties tā, kā viņa rīkojās; skaidrs, ka tā bija smaga kļūda, jo tagad, runājot profesora Ezergaiļa poētiskajiem vārdiem {MUIGI.2828} (LASE3-209.lpp.), es ar viņu «izmazgāšu grīdas kā ar vecu lupatu» un pēc tam «izkāršu viņu uz veļas auklas Latvijas priekšā vispārējai aplūkošanai»; kā histeroīde viņa, dabīgi, ir ļoti jūtīga, un īstenībā arī pati apzinās, ka nav nekāda filozofe, tikai grib to noslēpt; tāpēc tas viss būs viņai ārkārtīgi sāpīgi, – ai, cik sāpīgi).

.658. Grāmatas, par kurām es runāju, ir šādas:

.659. 1. Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Rakstu krājums. Atbildīgā red. Maija Kūle. Rīga, LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, 1991.

.660. «Priekšvārds. Šī ir Labdienas un Satikšanās grāmata. Tā veidojusies I Vispasaules latviešu zinātnieku kongresa sagatavošanas gaitā. Pirmo reizi pēc 1940.gada krustojas vairāki loki: satiekas filozofija un teoloģija, kas šeit, Tēvzemē, pēdējos piecdesmit gadus valsts ateistiski ievirzītās ideoloģijas dēļ bija šķirtas (...). Maija Kūle, I Vispasaules latviešu zinātnieku kongresa filozofijas un teoloģijas sekcijas organizētāja Latvijā».

.661. Pašas Kūles rakstu te nav. Interesantākie raksti ir:

.662. – Visvaldis Klīve. «Atskats uz filozofiju un teoloģiju trimdā»;

.663. – Ilga B. Švechs. «Bērnības traumu iespaidi cilvēka dzīvē»;

.664. – Pēteris Laķis ķeries pie interesantas tēmas «Vai vēstures beigas?», bet jau te jūtams tas, kas vēlāk tik slaidi izvēršies viņa grāmatā par laiku³⁰, – kad nav skaidras un precīzas savas domas, bet cenšas tik pažonglēt ar visvisādu autoru vārdiem un darbiem pēc principa: «Re, cik daudz es visa kā zinu!» (tā arī ir histeroīda tendence: Laķis acīmredzot ir MA tips)...

.665. 2. Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. «Mūžīgais un laicīgais». Grāmata izdota ar «Sorosa fonda – Latvija» atbalstu. Atbildīgā redaktore Maija Kūle. Lielvārds, Lielvārde, 1995.

.666. Šai grāmatai priekšā Kūle ir ielikusi Romas pāvesta atbildi viņai, datētu 1993.gada 11.novembrī. No atbildes redzams, ka viņa ir prasījusi pāvestam uzrakstīt ievadvārdus šai grāmatai, bet atbildes būtība ir tā, ka viņš pieklājīgi atsakās: «*Stingra, bet manos apstākļos saprātīga kārtība neļauj man rakstīt ievadvārdus nevienam darbam, lai cik ievēribas cienīgs tas arī būtu*». Tomēr pats sarakstīšanās fakts ar pāvestu viņai ir tik glaimojošs, ka vēstule ievietota. Maijas Kūles rakstītajā Priekšvārdā ievietotas arī divas krāsainas fotogrāfijas, uzņemtas LU Lielajā Aulā, kur viņa pati redzama

²⁷ Кулэ Майя Харалдовна. «Критика методологической концепции современной философской герменевтики». (Специальность 09.00.03. – история философии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата философских наук. Институт истории Академии Наук Латвийской ССР. Отдел философии. Специализированный Совет по философским наукам (шифр К 010.04.01). На правах рукописи.

²⁸ Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Rakstu krājums. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991.

²⁹ Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. «Mūžīgais un laicīgais». Grāmata izdota ar «Sorosa fonda – Latvija» atbalstu. Atbildīgā redaktore Maija Kūle. Lielvārds, Lielvārde, 1995.

³⁰ Laķis Pēteris. «Laiks un cilvēka pasaule». Grāmata izdota ar valsts bezpeļņas akciju sabiedrības «Kultūrkapitāla Fonds» finansiālo atbalstu. Minerva, Rīga, 1999.

kopā ar Pāvestu viņa viesošanās laikā Latvijā 1993.gada septembrī. (Tā taču ir tik glaimojoša «pazīšanās»: – histeroīdā tendence tā vien spraucas laukā).

.667. Grāmatā ir arī pašas Kūles raksts: Maija Kūle. «Cilvēka tēma Karola Vojtilas filosofiskajos uzskatos» (27–49.lpp.).

.668. Karols Vojtila ir Romas pāvesta Jāņa Pāvila II «laicīgais vārds». Rakstā, dabīgi, viņa visādi cildina pāvestu (un nemitīgi piemin viņa runu Latvijas Universitātē 9.septembrī, likdama noprast, ka pati arī ir bijusi tur klāt...). Es nelasīju rūpīgi šo sacerējumu, tikai pārlaidu acis, taču pamanīju, ka jau otrajā rindkopā viņai iznākusi ķibe. Maija Kūle raksta: «*Par ievirzi uz humanitāra rakstura domāšanu liecina Karola Vojtilas iestāšanās Jagelonas universitātē trīsdesmito gadu beigās ar mērķi studēt poļu filoloģiju*» (27.lpp.).

.669. Acīm redzams, ka pēc Kūles domām Jagelona ir apdzīvota vieta, apmēram tāda pati kā Barselona. Īstenībā Jageloni ir poļu karaļu dinastija (cēlusies, kad Lietuvas lielkņazs Jogaila 1385.gadā apprecēja poļu karalieni Jadvigu un kļuva par Polijas karali ar vārdu Vladislavs Jagelons); Jagelona universitāte atrodas Krakovā (kura tolaik bija Polijas galvaspilsēta) un šādi saucas tādēļ, ka karalis Vladislavs Jagelons to 1400.gadā pārorganizēja pēc Parīzes universitātes parauga (dibināta tā bija nedaudz agrāk – jau 1364.gadā). Jagelona universitātē mācījās, piemēram, Nikolajs Koperniks; 1969.gadā es tur biju LVU studentu grupas sastāvā; ar Koperniku viņi ļoti lepojas un rādīja mums, ko kur Koperniks esot darījis.

.670. Kļūdīties var katrs, un tur nebūtu ko nīrgāties, ja vien tā, kura šoreiz ir kļūdījusies, nebūtu iepriekš bijusi tik augstprātīga pret citiem (...).

Ja gribi tikt pie labas vietas,
Tad klanies, lokies, rokas laizi!
Gan citi sauc tās kauna lietas;
Par to nekas, kad nāk tik maize.

Pie bagātnieku lepniem galdiem
Tu pazemīgi klātu lieni
Un glaimošanas vārdiem saldiem,
Cik vien tik vari, katru cieni.

Bet, dieva dēļ, ar zemākajiem
Nekad lai kopā neredz tevi.
Mīn labāk kāju virsū vājiem,
Jo prātīgs gādā tik par sevi.

Tā drīz tu augstā vietā tiksī,
Tev' slavēs, teiks par lielu garu;
Tu līdzbiedrus zem kājām liksi,
Un katris bīsies tavu varu.

Eduards Veidenbaums ~ 1889

Ievads Niveādas sējumam NIX-032 («Spīdekļi»)

2005.07.31 12:45 svētdiena

Sniegbaltīte, dārgā, šeit es ievietoju grāmatas VITA2 turpinājumu (un nobeigumu), tas ir – žurnāla «Rose» 24., 25., 26. un 27. numurus. Tikai pirmie divi no tiem paspēja iznākt papīra formātā līdz Veddas slēgšanai; pēdējie divi šeit ir ievietoti pēc sagatavju materiāliem.

Ar **P.S.** ir atzīmētas tās piezīmes, kuras es pievienoju tekstam tagad, ievietodams to Niveādā.

Lai šo Niveādas sējumu varētu lasīt neatkarīgi no citiem (tajā skaitā neatkarīgi no grāmatas VITA2 pirmās daļas, kas dota sējumā NIX-031), es atkārtēju, ka grāmata VITA2 saucās «Maija Salna» un bija paredzēta, lai ievietotu tajā manas atbildes uz lasītājas Maijas Salnas daudzajiem jautājumiem un komentāriem, un manus stāstus viņai.

Maija Salna bija mana aktīvākā lasītāja un atbalstītāja apmēram četrus gadus laikā (2000–2003³¹). Taču viņai adresētās manas atbildes un stāsti pēc savas nozīmes iziet tālu ārpus personīgas sarakstes ietvariem (un nekad jau arī nebija tikuši domāti kā personiska sarakste, bet vienmēr kā publiska grāmata diskusijas «*Revisere*» ietvaros, kas tikai pēc ārējās formas ir atbildes vienai lasītājai).

Šajā sējumā ievietotos tekstus apvieno viens vadmotīvs: tie ir stāsti par manu mēģinājumu kontaktēties Vēras teorijas sakarā ar Latvijas filozofiem (ar «trīs izcilākajiem Latvijas filozofiem» – Maiju Kūli, Vilni Zariņu un Pēteri Laķi), ar LR Izglītības ministrijas Zinātnes departamentu (mana «pilnā vārdabrajā» Valda Egles personā), kā arī par Maijas Salnas mēģinājumiem organizēt kontaktus vēl ar dažām personām (starp kurām ievērojamākā bija t.s. «Ētikas un atjaunotnes centra» dibinātājs un vadītājs, advokāts un baņķieris Edgars Zuza).

Šo notikumu sakarā rodas (un šajos tekstos tiek skarti) daudzi jautājumi – filosofiski, ētiski, morāli, psiholoģiski... Kāpēc, – nu kāpēc gandrīz visi, kas nonāk saskarsmē ar Vēras teoriju, izturas kā nelieši vai kā ārpriekšīgi? Kāpēc, – nu kāpēc gandrīz neviens no viņiem nav spējīgs uz viselementārākajām cilvēciskajām reakcijām, uz visvienkāršāko saprātīgo izturēšanos (kas automātiski izslēgtu jebkādas konfliktus)? Kāpēc, – nu kāpēc viņi visi viens pēc otra pārvērš visu par elli, par kaut kādu neprātīgu murgu, par kautiņu, par karu, par lamāšanos, par ņirgāšanos – tā vietā, lai rīkotos konstruktīvi un lietišķi?

Viņu absurdā, neloģiskā, neadekvātā un amorālā rīcība ceturtdaļgadsimta laikā ne tikai neļāva Vēras teorijai tālāk attīstīties, bet piespieda mani iztērēt milzīgu, gluži fantastisku laiku, spēku, enerģijas un nervu daudzumu, sākumā pūloties atkal un atkal izskaidrot vienu un to pašu, pēc tam mēģinot izskaidrot morāles un ētikas principus, un, beidzot, sodot vainīgos ar izsmieklu un pazemojumiem.

Visas šāda veida lietas vienmēr var aplūkot vismaz divās plāksnēs: morālajā un psihiatriskajā. Morālajā plāksnē runa ir par (tā vai cita) cilvēka rīcību kā par noziegumu: kādi (krimināli vai ētiski) kodeksi ir pārkāpti, kāds par šādiem pārkāpumiem ir paredzēts un pienākas sods utt. Psihiatriskajā plāksnē runa ir par (tā vai cita) cilvēka rīcību kā par psihiska defekta rezultātu: kāds konkrēti ir psihiskais defekts, vai tas ir pietiekams, lai atzītu vainīgo par slimu, par nepieskaitāmu (un tātad par attaisnojāmu) utt.

Abas plāksnes nav pretrunā viena ar otru, bet papildina viena otru: **ikviens noziegums un ikviens pārkāpums vienmēr ir psihiska defekta rezultāts** – cilvēka smadzenes nedarbojas pareizi. (Un **psihisks defekts, savukārt, ir cilvēka pašprogrammēšanās aparāta defekts** – tajā tiek lietoti nepareizi smadzeņu algoritmi, nepareizi modeļi – un šis psihiskais defekts var tikt izanalizēts arī šādā skatījumā).

Šajā sējumā mēs te aprakstīto personu nodarījumus aplūkosim gan morālajā, gan psihiatriskajā plāksnē.

Zviedru ārsts un rakstnieks Aksels Munte (1957–1949) savā brīnišķīgajā grāmatā «Stāsts par Sanmikelu» vienā vietā³² stāsta, kā viņš pēc ilgiem darba gadiem Parīzē un pēc atpūtas Kapri salā kļūst par ārstu Romā un drīz vien ieņem tur pirmo vietu starp visiem ārzemju ārstiem (kuri apkalpoja ārzemniekus un vēstniecības). Bet tad viņam parādās sāncensis, kurš kļūst tikpat slavens kā viņš pats. (Munte, acīmredzot gribēdams saudzēt šo ārstu, nemin ne viņa vārdu, ne pat valsti, no kuras viņš bijis). Bet drīz vien Munte sāk ievērot, ka šis ārsts izturas kā šarlatāns: stāda aplamas diagnozes, mēnešiem ilgi tur veselus cilvēkus slimnīcas gultā utt. Taču viņš Muntēm liekas neparasts šarlatāns, jo nemaz neslēpj savu rīcību kā citi šarlatāni, bet gan lepnī to izrāda gan Muntēm, gan pārējiem.

«Tikai pēc tam, kad biju ievērojais, kā viņš lieto digitalis, šo visspēcīgāko un vienlaikus visbīstamāko ieroci cīņā ar sirds slimībām, man ausīs ieskanējās pirmais trauksmes zvans» – raksta Munte. – «Kādu vakaru saņēmu zīmīti no viena viņa pacienta meitas ar lūgumu ierasties tūlī, to steidzīgi pieprasot kopēja. Kopēja pasauca mani sāņus un sacīja, viņa sūtījusi pēc manis, baidīdamās, ka te kaut kas neesot kārtībā,

³¹ Sākot ar 2003. gada rudenī, kad uz papīra izdrukām orientētā Vedda tika slēgta un es uzņēmu orientāciju uz simtprocentīgi elektroniskiem tekstiem (kuri ar 2004. gada 22. jūniju pieņēma Niveādas formu), Maija Salna attālinājās, jo nespēja uzturēt kontaktus elektroniskā veidā caur Internetu, bet es nevarēju (un arī negribēju) bremsēt savu Kopoto rakstu attīstību dēļ vienas lasītājas (lai arī cik aktīvas) un turpināt visu šo drukāšanu uz papīra un sūtīšanu aploksnēs ar pastmarkām. Bez tam Maijai Salnai sūtītās vēstules (tajā skaitā manas) regulāri izlaupīja viņas māte; pēc viena tāda incidenta es gandrīz vai iesniedzu Prokuratūrā prasību ierosināt pret Maijas Salnas māti krimināllietu pēc LR Krimināllikuma 144. panta (1) daļas par LR Satversmes 96. pantā man garantētās manas korespondences neaizskaramības tīšu pārkāpšanu. Maija Salna arī pati rīkoja histēriskus alkohola ekscesus, maldināja mani, vēlāk sāka mani apmelot visiem saviem paziņām, un tā viņai veltītās grāmatas palika nepabeigtas, bet Niveāda tika adresēta citai sievietei. (*Piezīme Niveādā*).

³² Munte Aksels. «Stāsts par Sanmikelu». Liesma, Rīgā, 1971., 260–265. lpp.

viņu ļoti satraucot tas, kas te notiekot. Un viņai bija taisnība. Sirdij pārāk ilgi bija dots digitalis, šo zāļu iedarbība jau apdraudēja pacienta dzīvību. Mans kolēģis taisījās izdarīt vēl vienu injekciju, kad es izrāvu viņam no rokām šļirci un izlasīju drausmīgo patiesību viņa mežonīgajās acīs. Viņš nebija šarlatāns, viņš bija ārprātīgs».

Pēc ilgas svārstīšanās Munte aiziet pie tās valsts vēstnieka, no kuras bija šis ārsts, un pastāsta viņam visu, kā ir. Vēstnieks sāk smieties, un sarunas beigās Munte apraksta tā:

«Tad viņš pastāstīja, ka šo pašu rītu pie viņa bijis mans kolēģis un lūdzis ieteikšanas vēstuli pie zviedru sūtņa, ar kuru viņam vajagot runāt par ļoti nopietnu lietu. Viņa pienākums esot brīdināt zviedru sūtni, lai pieskata mani, jo viņš esot pārliecināts, ka man kaut kas vairs neesot kārtībā ar galvu. Es aizrādīju sūtņim, ka tas ir vērtīgs pierādījums, jo taisni tā ārprātīgais rīkotos šādos apstākļos, ārprātīgo viltību nekad nevajag novērtēt par zemu».

Patiešām, tas ir dabas likums: ārprātīgie (tas ir, cilvēki ar smagiem domāšanas defektiem) praktiski vienmēr apvainos saprātīgos cilvēkus (tas ir, cilvēkus ar korektu domāšanu) tajā pašā, par ko tie apvaino viņus, tādējādi radīdami simetrisku situāciju, kad saprātīgais un ārprātīgais viens otru apvaino. Tā tas ir arī ar mani: tie, kuru defektīvā domāšana **faktiski** izraisa bezgalīgus konfliktus un absurdas situācijas, apvaino tā visa radīšanā **mani!**

Tad kā gan šādā «simetriskā» situācijā var tikt skaidrībā, kurš ir saprātīgais un kurš ir ārprātīgais? Nu, protams, tikai vienā ceļā: izanalizējot konkrētu viena un otra rīcību (vai, runājot Vēras teorijas terminos, izanalizējot tos algoritmus, pēc kuriem ir darbojušās viena un otra smadzenes). (Aksela Mantes aprakstītajā gadījumā viņa kolēģis galu galā tika hospitalizēts un nomira psihiatriskajā slimnīcā).

Šajā sējumā lasītājam būs iespēja pašam izvērtēt dažādu cilvēku konkrētu rīcību, kas (diezgan smalki) aprakstīta Maijai Salnai veltītajos un formāli Vairai Viķei-Freibergai adresētajos «Roses» žurnālos, bet vienu otru jautājumu morāles un psihiatriskajās plāksnēs es vēl no jauna pielikšu klāt zemsvītras piezīmēs.

Manu «oponentu» rīcība (un domāšana) ir dziļi, fundamentāli defektīva; ja viņiem arī nevar diagnosticēt tādas psihiskās slimības kā šizofrēnija, paranoja un citas stingri psihiatriskā nozīmē, tad šo slimību **elementi** rudimentārā formā viņu domāšanai neapšaubāmi piemīt.

Mana domāšana ir loģiska un korekta, nekādu dziļu, fundamentālu defektu tajā nav. Taču man viegli var diagnosticēt neirastēniju (kura uzspiež savu zīmogu gandrīz visām reakcijām).

Viens no latviešu vadošajiem psihietriem, nelaiķis profesors Imants Eglītis savā mācībgrāmatā neirastēniju apraksta tā³³:

«**Neirastēnijas** jēdzienu medicīnā ieviesa Bērds (Beard) 1869.gadā, un tai raksturīgs nervu sistēmas vājums, kuru izraisa psihogēna iedarbība. Neirastēniju visbiežāk izraisa tie faktori, kuru iedarbības rezultātā organismam ir pārāk liela fiziska vai psihiska slodze, kā rezultātā ar laiku rodas nervu sistēmas vājums. Neirastēnijas iemesli var būt tikai psihiska trauma (psihiski pārdzīvojumi), bet veicinoši faktori ir ilgstošs bezmiegs, ilgstošs fizisks un psihisks sasprindzinājums. Psihiskais sasprindzinājums parasti ir saistīts ar psihiskiem pārdzīvojumiem, rūpēm, organisma pārpūli un nepieciešamību ar gribu apzināti nogurumu pārvarēt.

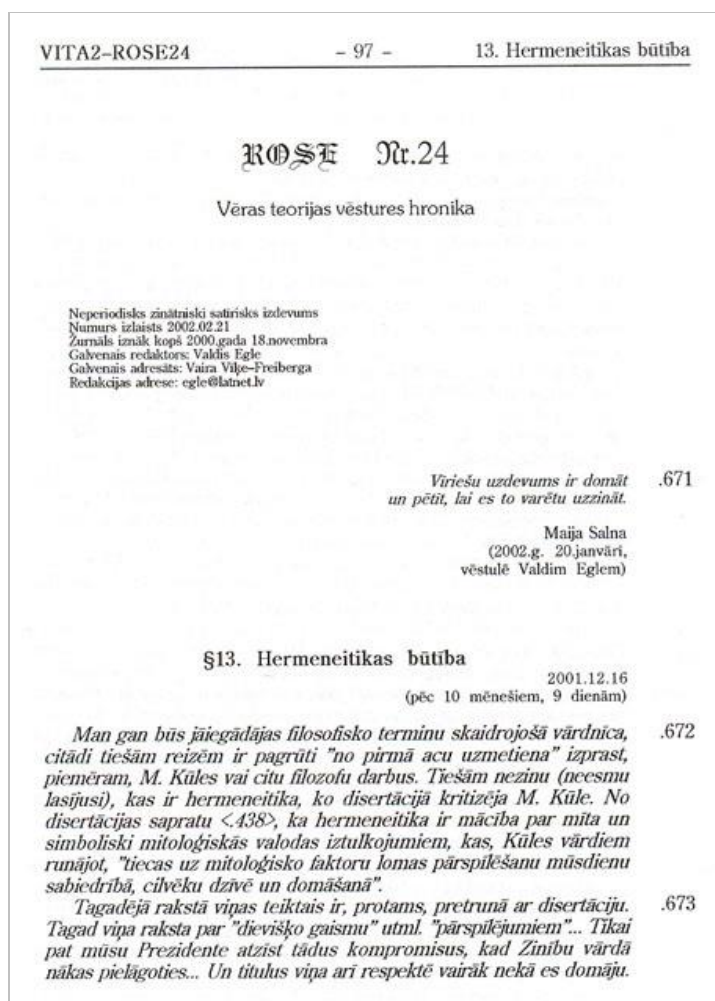
Neirastēnija vieglāk rodas astenizētām personām. Premorbīdā šiem cilvēkiem bieži dominē ātra nogurdināmība, trauksmais bažīgums un aizdomīgums. Šādiem cilvēkiem nereti ir izteikta, pat pārliecīga atbildības un pienākuma sajūta.

Slimība sākas lēnām, progresē pakāpeniski un galvenokārt izpaužas ar astēnisko sindromu – paaugstinātu uzbudināmību un nogurdināmību, emocionālu un veģetatīvu labilitāti. Slimnieki savus veselības traucējumus uzskata par slimību un paši griežas pie ārsta pēc palīdzības. Viņu sūdzības, atšķirībā no histērijas slimnieku sūdzībām, nav teatrālas un demonstratīvas, slimnieki par tām reizēm pat kautrējas stāstīt».

Jā, daudzas psihiskas traumas visa mūža garumā, sākot jau ar agru bērnību, permanenta nervu un psihiska pārslodze ir radījušas man tipisku neirastēniju. Un ļoti liela nozīme starp šiem psihogēnajiem faktoriem bija tam apstāklim, ka nu jau 27 gadu garumā, lai kur es pagriežtos ar savu Vēras teoriju, gandrīz vienmēr un visur es uzduros ārprātīgajiem – īstiem, dziļiem ārprātīgajiem ar fundamentāliem domāšanas defektiem, ar šizofrēnijas, paranojas, epilepsijas, histērijas elementiem vai pat ar pilnu šo slimību diagnozi.

Kā lai nekļūst neirastēniķis, ja visu mūžu jādzīvo starp ārprātīgajiem?

³³ Eglītis Imants. «Psihiatrija». Zvaigzne, Rīgā, 1974., 238.lpp.

Žurnāla «Rose» 24.numura pirmā lappuse

Žurnāla ROSE 24. numurs

Vēras teorijas vēstures hronika
 Neperiodisks zinātniski satīrisks izdevums
 Numurs izlaists 2002.02.21
 Žurnāls iznāk kopš 2000.gada 18.novembra
 Galvenais redaktors: Valdis Egle
 Galvenais adresāts: Vaira Viķe-Freiberga
 Redakcijas adrese: egle@latnet.lv

.671.

*Vīriešu uzdevums ir domāt un pētīt,
 lai es to varētu uzzināt.*

Maija Salna

(2002.g. 20.janvārī, vēstulē Valdim Eglem)

§13. Hermeneitikas būtība

2001.12.16

(pēc 10 mēnešiem, 9 dienām)

.672.³⁴ Man gan būs jāiegādājas filosofisko terminu skaidrojošā vārdnīca, citādi tiešām reizēm ir pagrūti «no pirmā acu uzmetiena» izprast, piemēram, M. Kūles vai citu filozofu darbus. Tiešām nezinu (neesmu lasījusi), kas ir hermeneitika, ko disertācijā kritizēja M. Kūle. No disertācijas³⁵ sapratu {.438}, ka hermeneitika ir mācība par mīta un simboliski mitoloģiskās valodas iztulkojumiem, kas, Kūles vārdiem runājot, «tiecas uz mitoloģisko faktoru lomas pārspīlēšanu mūsdienu sabiedrībā, cilvēku dzīvē un domāšanā».

.673. Tagadējā rakstā viņas teiktais ir, protams, pretrunā ar disertāciju. Tagad viņa raksta par «dievišķo gaismu» utml. «pārspīlējumiem»... Tikai pat mūsu Prezidente atzīst tādus kompromisus, kad Zinību vārdā nākas pielāgoties... Un titulus viņa arī respektē vairāk nekā es domāju.

2001.12.24 16:08 pirmdiena

(pēc 8 dienām)

Ziemassvētku vakars

.674. Dear Maija, es taču Jums jau punktā {.443} teicu, ka visus specifiskos terminus, kā arī nostādnes, izskaidrošu. Un punktā {.25} – rakstīju, ka nav nepieejamu patiesību un ka muļķības ir viss, kas nav skaidrs kā divreiz divi...

.675. Nosaukums «hermeneitika» ceļas no grieķu dieva Hermeja vārda. Hermejs bija «dievu vēstnesis»; viņam bija jāpārnes ziņas starp pašiem dieviem un starp dieviem un cilvēkiem. Helēnisma laikā, pateicoties šādai Hermeja funkcijai, par «hermeneitiku» sāka saukt «ziņu pārnesšanu» no senajiem mītiem un Homēra poēmām (t.i. mītu un poēmu iztulkošanu).

.676. (Par helēnisma laikmetu, savukārt, sauc to laikmetu grieķu vēsturē, kurš sākās ar Maķedonijas Aleksandra iekarojumiem un beidzās ar grieķu pakļaušanu Romai; tas bija grieķu vēsturē vislielākās varenības laiks – grieķu valoda toreiz bija valdošā no Sicīlijas līdz Afganistānai; bet klasiskā Grieķija – Sokrāts, Platons, Eiripīds utt. – tad jau bija visai tāla pagātne (kā mums, teiksim, Lutera laiki), un Homēra Grieķija tad bija jau vispār kaut kas tik vecs, kā mums senlatviešu ciltis pirms teitoņu

³⁴ P.S. Raksta Maija Salna par iepriekšējo grāmatas VITA2 daļu, konkrēti, par Maijas Kūles disertāciju. Grāmata VITA2 vispār bija veltīta Maijai Salnai un sastāvēja pamatā no viņas vēstuļu fragmentiem un manām atbildēm uz tiem. Petītā dotais teksts viscaur zemāk pieder Maijai Salnai, ja nav norādīts citādi.

³⁵ P.S. Grāmatas VITA2 pirmajā daļā (NIX-031) bija dots Maijas Kūles kandidātes disertācijas autoreferāta pilns teksts (krieviski) un (mans) tā tulkojums latviski.

iebrukuma; tāpēc helēnisma laikmeta grieķiem jau pastāvēja reāla vajadzība pēc īpašas skaidrošanas visiem šiem senajiem stāstiem).

.677. Tālāk, pēc kristietības izplatīšanās, par hermeneitiku sāka dēvēt Bībeles iztulkošanu, bet jaunajos laikos – vispār jebkuru senu, vēsturisku tekstu vai arī simbolisku mākslas darbu skaidrošanu.

.678. Taču Kūle nekritizē vis pašu hermeneitiku, bet gan «hermeneitisko filozofiju» vai «filozofisko hermeneitiku» (viņa pārmaiņus lieto gan vienu, gan otru no šīm vārdu kombinācijām). Tas ir kaut kas cits.

.679. Daži Rietumu filozofi, pārsvarā tādi, kas nākuši no kultūras zinātnieku un mākslas vēsturinieku aprindām un tātad bija saskārušies ar «īsto» hermeneitiku, uzbūvēja filozofiskas sistēmas, kurās galvenā loma bija hermeneitikas idejām, paņēmieniem, vispār domāšanas stilam. Lūk, šīs filozofiskās sistēmas tad Kūle arī kritizē savā disertācijā.

.680. Kā jau viņa tur min, galvenie šī filozofiskā novirziena pārstāvji bija vācu kultūrvēsturnieks Vilhelms Diltejs (*Dilthey*, 1833.11.19 – 1911.10.01), kurš bija, tā sakot, šīs lietas pamatlicējs, bet paaudzes divas vēlāk un tuvāk mūsdienām – vācietis Hanss Georgs Gadamers (*Gadamer*, 1900.02.11 – ???), estētikas un ētikas profesors Leipcigā, Frankfurtē pie Mainas un Heidelbergā, un francūzis Pols Rikērs (*Ricoeur Paul*, 1913.02.27 – ???), profesors Strasbūrā un Parīzē. (Iespējams, ka arī pēdējie divi tagad ir jau miruši, bet man nav ziņu par viņu miršanas laiku; ap 1990. gadu viņi bija vēl dzīvi)³⁶.

.681. Šīs filozofiskās sistēmas, protams, ir vājas. Principā par to autoriem var teikt to pašu, ko kādreiz es teicu par Vitgenšteinu punktā {[SKATI.1098](#)} (LASE2-194.lpp.): viņi ir kā indiāņi – Čingačguks vai Unkass³⁷ –, kuri «dziļdomīgi» apspriež televizora būtību.

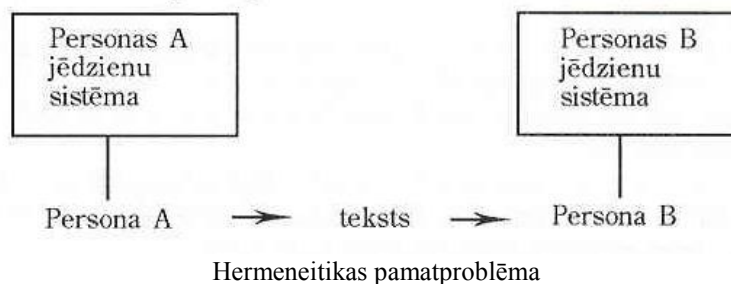
.682. Lai «pienācīgā līmenī» spriestu par visu, kas saistīts ar televizoru, vajag vismaz principiāli zināt, kā tas ir uzbūvēts un kā darbojas: kā televīzijas kamera uztver attēlu, kā attēls tiek kodēts, kā signāli tiek nodoti uz raidītāja antenu, kā tiek izstaroti elektromagnētiskie viļņi, kā tie izplatās, kā tiek uztverti otrā antenā, kā uztvertais signāls tiek pastiprināts, kā nodots uz kineskopu, kā notiek elektronu stara izvēršana pa rindām, kuras rezultātā uz ekrāna parādās «bilde»...

.683. Ja to visu zina, – tad var adekvāti spriest par televīziju; bet, ja nezina, tad tā spriešana būs... nu tāda, kāda tā būs.

.684. Tāpat tas ir ar cilvēku. Nekāda «filosofija» nepalīdzēs adekvāti spriest par cilvēku un viņa darbību tīkmēr, kamēr nebūs skaidra priekšstata par to, kā ir ierīkotas un kā darbojas cilvēka smadzenes. Tas, kurš to nezina, – nu, tas «filozofēs» tā kā Vitgenšteins, Diltejs, Gadamers vai Rikērs (un Maija Kūle piedevām).

.685. Ja mums ir kaut minimāls priekšstats par cilvēka smadzeņu darbību, tad hermeneitikas pamatproblēmu mēs varam noformulēt šādi.

.686.

.687. Ir «persona A», teiksim, Homērs, vai Eiripīds, vai kāds mūsdienų rakstnieks, vai kāda vēsturiska persona utt. Personai A galvā (smadzenēs) pastāv (milzīga) jēdzienu sistēma: visvisādas ziņas, priekšstati – miljoniem, miljardiem modeļu. Atbilstoši šai jēdzienu sistēmai viņa (t.i. persona A) kodē (uzraksta) savu tekstu.

.688. Otrā «persona B», kura vispārīgā gadījumā varbūt dzīvo pēc tūkstošiem gadu, pavisam citā vidē, kultūrā, etnosā, – mēģina «atsifrēt», «saprast» šo tekstu. Ir skaidrs, ka, lai «pareizi saprastu», viņai (šai personai B) vajag rekonstruēt savā jēdzienu sistēmā to – personas A – jēdzienu sistēmu, pie kuras Teksts ir tapis.

.689. Tas ir tipisks informātikas uzdevums: kā viena sistēma «kodē ziņojumu» un kā otra to «dešifrē»; kādas rodas problēmas pie dešifrēšanas, kādā ceļā tās pārvarēt? – utt. (Principā arī tikko kā

³⁶ V.E. 2017-05-04: Gadamers mira 2002.gada 13.martā 102 gadu vecumā; Rikērs mira 2005.gada 20.maijā 92 gadu vecumā.

³⁷ P.S. Vairāku Džeimsa Fenimora Kūpera (*Cooper*, 1789.09.15 – 1851.09.14) romānu varoņi.

izskatītājā piemērā ar televīziju mēs redzam šo pašu shēmu: kā televīzijas raidītājs kodē «ziņojumu»; kā uztvērējs to dešifrē?...).

.690. Hermeneitikas gadījumā patiešām var izvērst ļoti plašu teoriju un pat filosofiju par šīm lietām – tur ir milzums problēmu, jautājumu un atbilžu uz tiem. Bet visas šīs teorijas un visas šīs filosofijas tikai tad būs kaut ko vērtas, ja tās par savu sākumpunktu ņems, lūk, šo te shēmu (tāpat kā televīzija patiešām strādās tikai tad, ja tā būs balstīta uz šo shēmu, un nevis uz kaut kādiem abstraktiem prātojumiem par «televīzijas iedabu» utml., kādus varētu uzsākt, teiksim, kāds viduslaiku mūks, ja viņš pēkšņi augšāmceltos un ieraudzītu mūsu mājā ieslēgtu televizoru).

.691. Bet «hermeneitiskā filozofija» NENĒM par pamatu šo shēmu. Tur Jūs atradīsiet visvisādus prātojumus (palasiet, piemēram, Gadamera grāmatu! – tā ir izdota arī latviski³⁸), – kaut gan īstenībā šai te shēmai bija jāstāv katras «hermeneitiskās filozofijas» grāmatas pirmajā vai vismaz otrajā lappusē.

.692. Nu, un ja viņi šo shēmu neņem par pamatu, – tad ar viņiem ir «viss skaidrs», un detaļās var neiedziļināties (tāpat kā, ja, piemēram, kāda kosmoloģiska sistēma apgalvo, ka Zeme stāvot Visuma centrā un Saule riņķojot ap to, tad tālāk var neinteresēties par to, kādus tieši tur «epiciklus» viņi ir savā modelī sadomājuši).

.693. Tātad «hermeneitiskās filozofijas» sistēmas ir vājas, un šo sistēmu kritika – pamatota. Cits jautājums ir: KĀDA būs šī kritika un no kādām pozīcijām.

.694. Perfekta, izsmēloša kritika balstīsies uz minēto shēmu un tālāk (ja shēmu detalizēsim, noskaidrojot, kā tieši tiek veidotas tās «jēdzienu sistēmas», kā smadzenēs notiek darbošanās ar tām utt.) – tad balstīsies uz Vēras teoriju.

.695. No filozofijas viedokļa Vēras teorija ir «mehānistiskais materiālisms». Tātad izsmēloša «hermeneitiskās filozofijas» filosofiska kritika notiktu no šīm «mehānistiskā materiālisma» pozīcijām.

.696. Kūle kritizē «hermeneitisko filozofiju» no marksisma, t.i. no «dialektiskā materiālisma» pozīcijām.

.697. Marksisms bija progresīva filosofija 19.gadsimta otrajā pusē, «Dilteja laikos», un, ja Kūle būtu dzimusi simt gadus agrāk, nekā viņa īstenībā ir dzimusi, un būtu savu kritiku devusi tajos laikos, tad šī kritika būtu (tiem laikiem) bijusi vērtīga (jo Vēras teorija tad vēl nevarēja pastāvēt: nebija ne informātikas, ne kompjūteru, un kritika no šādām pozīcijām tad vēl nebija iespējama).

.698. Bet 20.gadsimta beigās marksisms bija jau neglābjami novecojis – un tāpēc tam laikam tā bija jau vāja sistēma. Tāpēc iznāca, ka Kūle kritizēja vienu vāju teoriju no otras vājas teorijas viedokļa.

.699. Taču marksisms (īstenībā gan ne marksisms, bet ideoloģija, kas sevi sauca par «marksismu-ļeņinismu» – abas šīs lietas nav viens un tas pats) toreiz bija valdošā ideoloģija, un valdošā ne ar savu ideju spēku, bet ar terora spēku. Tāpēc atklāti paust «mehānistiski materiālistiskus» uzskatus tolaik bija bīstami; Staļina laikos «mehānistus» varētu iesēdināt cietumā vai pat nošaut, bet Brežņeva laikos, kad Kūle rakstīja savu disertāciju, tik traki vairs nebija, cietumā neliktu un šaut nost nešautu, bet disertāciju, kura atklāti pauz «mehānistiskā materiālisma» idejas, «aizstāvēt» jau nu arī neļautu.

.700. Tāpēc, ja Kūle «pielāgojās» padomju apstākļiem un «kandidāta grādu» tomēr par visām varēm dabūt gribēja, tad viņai neizbēgami vajadzēja savu kritiku «apgraižīt» tā, lai tā «iegultos» marksisma-ļeņinisma «Prokrusta gultā».

.701. Salīdzinot ar perfektu «hermeneitiskās filozofijas» kritiku, kas izpildīta no Vēras teorijas (t.i. no mehānistiskā materiālisma) viedokļa, šajā «apgraižītajā kritikā» nāktos noņemt nost samērā nedaudz; lielumlielo vairumu ideju varētu «tīri mierīgi» nomaskēt kā «ļeņinisko atspoguļošanas teoriju» – un tad no šīm pozīcijām izdarīt «hermeneitiskās filozofijas» kritiku, maksimāli tuvinātu patiesajai, bet toreiz valdošajai ideoloģijai tomēr pilnīgi pieņemamu.

.702. Tāds darbs sāktos ar augstāk doto shēmu (pie tam interpretējot shēmā minētās jēdzienu sistēmas «ļeņiniskās atspoguļošanas teorijas» garā); kritika balstītos uz to, ka «hermeneitiskajā filosofijā» šī shēma netiek ievērota; shēmas ietvaros, to arvien vairāk detalizējot, pastāv pietiekoši daudz visādu jautājumu, ko var izskatīt un iztīrīt un kuros var «sagraut» hermeneitisko filosofiju.

.703. Es šo darbu izpildītu bez kādām grūtībām, ja vien būtu to gribējis (un dzinies pēc «zinātņu kandidāta» grāda). Tāda kritika būtu maksimāli perfekta tajās iespēju robežās, kuras noteikusi padomju «ideoloģiskā diktatūra».

.704. Bet Kūles kritika tāda nav. Tā ir vāja pat no marksisma-ļeņinisma viedokļa; pat no tām pozīcijām šo kritiku varēja izpildīt labāk. Tātad summāri mēs varam sacīt, ka Kūles disertācija ir vienas vājas sistēmas vāji izpildīta kritika no otras vājas sistēmas pozīcijām.

³⁸ Gadamers Hanss-Georgs. «Patiesība un metode. Filosofiskas hermeneitikas pamatiezīmes». Tulkotājs: Igors Šuvajevs. Jumava, Sorosa fonds – Latvija, 1999.

§14. Konformisms kā Maijas Kūles «filosofija»

.705. Ja Kūles kritika būtu no «marksisma-ļeņinisma» pozīcijām izpildīta tā, kā es to tikko minēju, tad vēlāk, pēc padomju režīma krišanas, šajā darbā viegli varētu atjaunot, rekonstruēt to, kas tika «nogriezts», izmests ar nolūku izdabāt «marksistiski-ļeņiniskajai Prokrusta gultai», un tad, pēc šādas agrāk noslēpto vietu atjaunošanas, būtu dabūta Sistēma tās perfektajā, pilnīgajā un pareizajā veidā.

.706. Tad nevajadzētu vēlāk no sava vecā darba kaunēties; savā fundamentālajā būtībā tas paliktu tāds pats, – vai nu «ārā» ir padomju laiki, vai «brīvā Latvija».

.707. Tā, piemēram, mani uzskati praktiski nav mainījušies «varas apvērsuma» rezultātā: es kā biju «mehānistiskais materiālists», (kas toreiz atradās opozīcijā «dialektiskajam materiālistam»), tā arī šodien esmu tāds pats «mehānistiskais materiālists» (kurš nu ir opozīcijā tagad pie mums dominējošajai kristietībai un «ezotērikai»).

.708. Kūle, turpretī, pēc padomju režīma krišanas «pagrieza kursu par 180 grādiem». Tagad viņa slavina to, ko kādreiz ir kritizējusi, un baidās, ka tik kāds «neizvelk gaismā» viņas vecos darbus. Un, protams, nekādas konsekventas nostājas, nekādas stabilas Sistēmas viņai nav. Tas nabaga prātojums par gaismu {446} ir spilgta psiholoģiska liecība pilnīgai viņas «filozofiskai dezorientācijai»: – Kūle iekšēji nezina, «kur tagad iet un ko darīt», kādu nu «kursu turēt»...

.709. Kā kādreiz viņa koķetēja ar marksismu, tā tagad viņa koķetē ar kristietību; raksturīgi ir, ka viņa vienmēr «piekrīt» «apkārt valdošajai» ideoloģijai – t.i. pielāgojas tai (šādu pielāgošanos arī sauc politikā par konformismu), – un tas ir tikpat raksturīgi kā tas, ka es nekad nepielāgojos apkārt dominējošajai ideoloģijai – ne agrāk marksismam, ne tagad kristietībai.

.710. Kūle bija konformiste padomju laikos un ir konformiste šodien, bet es tāds nebiju tad un neesmu tagad. Viegli redzēt, ka konformisms ir personību (un nevis ārējos apstākļus) raksturojošs faktors.

.711. Tālāk var jautāt: «KĀPĒC Maija Kūle (visos laikos) ir bijusi konformiste, bet Valdis Egle (nekādos laikos) tāds nav?». Standartatbilde parastajā sadzīviskajā līmenī būs: «Maija Kūle ir sliktā, bezprincipiāla, nekoncekventa utml., bet Valdis Egle ir labs, principiāls, koncekvents utt.».

.712. Principā tas, protams, ir pareizi, bet tas ir tikai pirmais tuvinājums, pirmais līmenis: tālāk atkal var jautāt: «Bet KĀPĒC Maija Kūle ir tāda, kamēr Valdis Egle citāds? **KAS** ir tas cēlonis, kas izsauc šo atšķirību uzvedībā? **KUR** “tas suns ir aprakts”?».

.713. Pareizi uzdots jautājums, kā mēdz teikt, ir jau puse no atbildes, un arī šajā gadījumā pareizo atbildi ieraudzīt vairs nav grūti. Notiek tas tā tāpēc, ka man **IR** sava filozofiskā Sistēma, pie kā turēties, bet Kūlei šādas savas sistēmas nav. (Un tāpēc es esmu Filozofs, bet Kūle tāda nav).

.714. Lai kompensētu savu filosofijas iztrūkumu (un lai kompensētu to savu iekšējo psiholoģisko diskomfortu, kas viņai rodas, pašai apzinoties savu konformismu), Maija Kūle tagad cenšas likt akcentu uz garīgo (kultūras) vērtību prioritāti pār materiālajām (naudas) vērtībām – to viņa nu sludina daudzās runās.

.715. Pati par sevi šī nostāja (ka kultūras vērtības ir augstākas pār mantiskajām) ir, protams, pareiza. Bet tikai, pirmkārt, tā vēl nav nekāda dziļā filosofija, kad aiz tās nestāv īsta Sistēma, un, otrkārt, ja atmetam no tribinēm un televīzijā teiktos skaistos vārdus un skatāmies uz reālajiem darbiem, tad mana dzīve jau nu daudz lielākā mērā nekā Kūles dzīve ir bijusi orientēta uz pievēršanos garīgajām lietām (piemēram, Vēras teorijas radīšanai) un atteikšanos no mantiskajām (piemēram, no dzišanās pēc «kandidātu», «doktoru» un «akadēmiķu» grādiem, maksājot par tiem konformisma cenu) – tā ka šo ideju sludināt man būtu daudz vairāk tiesību nekā Maijai Kūlei.

.716. Sludināta Kūles izpildījumā un savienota ar faktisko viņas dzīves ceļu, šī ideja izskatās tikai kā vēl viens konformisma mēģinājums: «Lūk, Latvijas sabiedrības intelektuālā daļa turas pie šāda viedokļa, tāpēc (un tikai tāpēc!) es, Maija Kūle, to arī paužu».

«Filozofe» **Maija Kūle**
Simtprocentīga karjeriste, bez
principiem, sirdsapziņas un goda

§15. Ievadlekcija divām Maijām

2001.11.26 11:47 pirmiena
(pirms 28 dienām, 4 stundām, 21 minūtes)

.717. *Dear Maija Salna*, tagad varam sākt apsolīto analīzi. Kaut gan Jums ir diezgan labas priekšzināšanas, tomēr nebūs par ļaunu vēlreiz precizēt visas galvenās nostādnes: kas ir filosofija, kas ir marksisms (no kura pozīcijām Maija Kūle raksta savu disertāciju), ko nozīmē tie termini, ko viņa lieto, kāda ir mana Sistēma, ar ko tā atšķiras no marksisma un citām filosofiskām sistēmām utt., – ar vārdu sakot, atgādināt visu galveno, kas mums šajā analīzē būs nepieciešams.

.718. Tas ir jo svarīgāk tādēļ, ka šos žurnāla «Rose» numurus, es, dabīgi, nosūtīšu arī pašai Maijai Kūlei, un arī viņai būs noderīgi noklausīties lekciju par šiem jautājumiem, jo ir acīmredzams, ka viņai tie ir neskaidri. Piemēram, viņa nezina pat, kas ir filosofija, – savādāk nerakstītu par filosofiju tādas muļķības kā «Almanaha» priekšvārdā { .550 } un nepļāpātu tādas tukšas blēņas kā tajā rakstā par gaismu { .447 }.

.719. Tātad zemāk nākošais teksts ir it kā «ievadlekcija divām Maijām»³⁹.

§16. Modeļa jēdziens

.720. Jebkuras cilvēka zināšanas (un pat ne tikai zināšanas, bet arī minējumi, pieņēmumi utt.) ir zināmi cilvēka modeļi par Ārpasauli (speciālgadījumā iekļaujot šajā Ārpasaulē arī sevi pašu). Modelis Jūsu galvā ir tas, ka Jūs zināt, cik veikalā maksā lūpukrāsa vai zeķbikses; modelis ir, kad Jūs uzskatāt, ka «ir tikai viens dievs Allāhs»; modelis ir, kad Jūs domājat, ka intuīcija ir vērtīgs izziņas avots vai ka pēc nāves nāks reinkarnācija. Nav iespējamās vispār nekādas domas, nekādi uzskati, kas nebūtu modelis cilvēka galvā.

.721. Cilvēki bieži nesaprot vai saprot nepareizi, ko nozīmē vārds «modelis» (vismaz tad, kad to lietoju es tādos izteicienos kā iepriekšējā rindkopā). Modelis nav nekas abstrakts; tas ir ļoti konkrēts jēdziens. Piemēram, ir kuģis, un ir kuģa modelis – maza lietiņa, kura attēlo kuģi, kopē, atdarina dažas galvenās kuģa īpatnības (viņa daļu samērus un tamlīdzīgi). Modelis nav kuģa pilnīga kopija (tikai pašā robežgadījumā modeli arvien vairāk un vairāk pilnveidojot, tas pārvērstos par simtprocentīgu kuģa kopiju). Bet «normālā» gadījumā modelis atdarina tikai daļu (bieži vien niecīgu daļu) no paša objekta atribūtiem vai īpašībām.

.722. Minētajā piemērā kuģa modelis (kā «rotāļlietiņa») atdarina paša kuģa telpiskās proporcijas. Tas ir viens modeļa tips. Bet var pastāvēt arī pavisam savādāki modeļi. Pieņemsim, ir uzrakstīta tā paša kuģa tehniskā dokumentācija. Tā ir vienkārši grāmata: ar tekstu un shēmām (elektroinstalāciju shēmas, mašīnu izvietojuma shēmas, dati par mašīnu jaudu utt.). Grāmata nemaz «neizskatās pēc kuģa» – un tomēr arī tā ir kuģa modelis.

.723. Modeļa izpratnē galvenā loma ir atbilstības jēdzienam. Modelis ir tāds priekšmets, kurā kaut kas atbilst pašam objektam⁴⁰. Rotaļlietas veida modelī objektam atbilst modeļa sastāvdaļu savstarpējais

³⁹ **P.S.** Šī «ievadlekcija divām Maijām» bija viņām adresēta tikai formāli un otrām kārtām. Faktiskie galvenie adresāti bija Vaira Viķe-Freiberga un Imants Freibergs. Man bija pamats aizdomām, ka viņu zināšanas par marksismu ir ļoti seklas, tāpēc zemāk tika dots marksisma izvērtējums saistībā ar šodien un ar mūsu lietas kontekstu.

⁴⁰ **P.S.** Šeit es īsumā izklāstu savas 1969–1972.gados izstrādātās «Informācijas teorijas» idejas; par to sīkāk skat. sējumā { [INFORM](#) }. Šajā Informācijas teorijā galvenais jēdziens bija «izomorfisms» jeb atbilstība starp divām materiālām sistēmām zināmā aspektā. Izomorfisms dalījās «dabiskajā izomorfismā» un «mākslīgajā izomorfismā». Dabisko izomorfismu nosaka vienāda (līdzīga) izcelšanās. Piemēram, visi (nekropļi) cilvēki ir izomorfi savā starpā tajā aspektā, ka visiem viņiem ir divas kājas, divas rokas un galva (un arī daudzos citos aspektos). Taču šis (dabiskais) izomorfisms nenozīmē, ka viņi saturētu viens par otru informāciju. Informācija parādās tad, kad kaut kāda (materiāla) procesa rezultātā izomorfisms tiek nodibināts, (daļēji) kopējot otrā sistēmā pirmo sistēmu kaut kādā aspektā (un tad tas ir mākslīgais izomorfisms). Piemēram, fotogrāfijā cilvēkam arī ir divas kājas, divas rokas un galva, un attēls šajā aspektā ir izomorfs pašam cilvēkam. Un, tā kā tas nav dabiskais, bet ir mākslīgais izomorfisms, tad fotogrāfija **satur informāciju** par cilvēku. Katra sistēma, kura satur informāciju par citu sistēmu, ir šīs citas sistēmas **modelis** (tajos aspektos, kuros pastāv izomorfisms jeb kuros pastāv informācija). Šī Informācijas teorija radikāli atšķirās no visām tolaik pasaules literatūrā aprakstītajām informācijas teorijām (Šennons u.c.). Principā jau tā bija nopietna zinātniska teorija (un tai bija liela loma vēlākajā Vēras teorijas radīšanā). Taču par sākumpunktu saviem zinātniskajiem darbiem es nekad nenosaucu 1969.gadu (kad radās Informācijas teorija), bet tikai 1978.gadu (kad radās Vēras teorija). Tas tāpēc, ka manai Informācijas teorijai nebija **praktiska rezultāta**, kurš atšķirtos no pasaulē vispārpieņemtā vai nebūtu tai zināms. Mana Informācijas teorija bija tikai konsekventāk un loģiskāk sakārtota jēdzienu un definīciju sistēma. Bet Vēras teorijai tāds rezultāts bija.

telpiskais novietojums; grāmatas veida modelī objektam atbilst tur ierakstītie vārdi, cipari, shēmu līnijas utt.

.724. Līdz galam definējot modeļa jēdzienu, jāpiebilst, ka modelis ir ne tikai tā lieta, kurā kaut kas atbilst objektam, bet arī tā lieta, par kuru tiek domāts, ka tā atbilst objektam, tā lieta, kura tiek izmantota tā, it kā tā atbilstu objektam (pat ja īstenībā tā neatbilst). Piemēram, ja tajā kuģa tehniskajā dokumentācijā būs drukaskļūda un būs nepareizi minēta kādas mašīnas jauda, tad šī grāmata vienalga paliks kuģa modelis – bet tikai nepareizs modelis (nepareizs šajā vienā minētajā aspektā).

.725. Modeļi, kurus cilvēki būvē savās galvās par Ārpusauli, neatšķiras principiāli no jau minētajiem modeļiem. Smadzenēs esošie modeļi nav veidoti no metāla vai plastmasas (kā kuģa «rotalītiņa»), nav nodrukāti uz papīra (kā kuģa tehniskā dokumentācija), bet ir ierakstīti smadzeņu šūnu struktūrās. Taču «informācijas nesējs» modelim nav būtisks – galvenais ir, ka pastāv atbilstība starp modeli un ārpusaules objektu (ja modelis pareizs), vai vismaz tiek domāts⁴¹, ka tāda atbilstība pastāv (ja modelis nepareizs).

.726. Lai konkrētāk stādītos sev priekšā, kas ir modelis cilvēka galvā, Jūs varat iedomāties to kā datorfailu. Līdzīgi kā kompjūteram ir faili, kur sarakstīta kaut kāda informācija (varbūt pareiza, varbūt nepareiza), tā cilvēka smadzenēs iekšā ir dažādi modeļi šūnu struktūrās (varbūt pareizi, varbūt nepareizi, varbūt daļēji pareizi).

.727. Cilvēks savas dzīves laikā uzkrāj milzīgu daudzumu visdažādāko modeļu par visdažādākajiem objektiem. Pat vispietieciņākais novērtējums liek šo skaitu mērit miljardos. (Skaita vērtējumu gan ietekmēs tas, kā mēs vilksim robežas starp atsevišķiem modeļiem: kur beidzas viens modelis un sākas otrs; vai šeit ir viens kopējs modelis par diviem objektiem vai divi atsevišķi modeļi? – utt.; taču patiesībā nav nemaz tik būtiski, kā īsti šīs robežas vilkt: lai kā arī nevilktu, «pareizi» vien būs, vienīgi dažreiz būs mazliet ērtāk, citreiz mazliet neērtāk šos modeļus aprakstīt un lietot, bet citādi – tas pats vien ir).

.728. Starp tiem miljoniem un miljardiem modeļu, kas ir katra (vismaz psihiski vesela) cilvēka galvā, ir visdažādākie – sākot no ļoti «šauriem» un konkrētiem modeļiem, tādiem kā informācija par to, kur pašreiz atrodas mana karote, līdz tādiem visu esamību aptverošiem modeļiem kā atziņa, ka mūsu redzamais Visums ir radies Lielā Sprādziena rezultātā vai ka «ne matiņš nenokrīt no cilvēka galvas bez Dieva ziņas».

.729. Modeļu kopas atšķiras dažādiem cilvēkiem ne tikai pēc konkrētā modeļu sastāva (piemēram, es zinu, kur atrodas mana karote, bet Jūs to nezināt: Jums galvā nav tāda modeļa), bet atšķiras arī pēc modeļu rakstura: vienam cilvēkam var būt pavisam maz tādu «lielu» un abstraktu modeļu kā tas modelis par Lielo Sprādzienu, kamēr otram tādu var būt daudz, bet toties viņš nezina, kur atrodas viņa karote.

.730. Cilvēka smadzenēs tiek nepārtraukti veidoti jauni modeļi, modificēti vecie, daži modeļi kļūst nepieejami lietošanai («aizmirstas») vai pat vispār tiek dzēsti no atmiņas (likvidēti, iznīcināti).

.731. Jauni modeļi tiek veidoti (vai vecie modeļi izmainīti) pēc dažādiem principiem, izmantojot dažādus paņēmienus (algoritmus).

.732. Algoritma jeb smadzeņu programmas jēdziens ir ļoti cieši saistīts ar modeļa jēdzienu. Arī to var labi ilustrēt ar datorzinātņu piemēru. Datorfaili satur gan «informāciju», gan «programmas», – pie kam robeža starp vieniem un otriem ir ļoti nosacīta, faktiski vispār nepastāv: tas, kas vienā procesā ir «informācija», citā procesā jau ir «programma», un otrādi. Taču es šeit tālāk neiedziļināšos šajās lietās, jo tas, kas jebkuram kvalificētam datorspeciālistam ir elementārs, var būt mazsaprotams citiem.

.733. Iegaumēsim tikai, ka vispārīgā gadījumā modeļi ietver arī programmas jeb algoritmus.

.734. Tagad, kad mums ir priekšstats par šo «modeļu jūru», kas pastāv katra cilvēka galvā, mēs varam ķerties pie filosofijas definēšanas.

§17. Filosofijas būtība

.735. Dabīgi, ka cilvēki cenšas kaut kā sistematizēt un klasificēt tos miljonus un miljardus modeļu, kuri ir viņu rīcībā, jo savādāk tos būtu ļoti grūti, faktiski neiespējami lietot. Cilvēki sāk domāt un runāt, ka, lūk, šis un šis un vēl tas modelis attiecas uz fiziku; šie modeļi – uz ķīmiju; šie – uz ģeogrāfiju utt. Tā rodas dažādas «nozares» – gan «relīģija», gan «filosofija», gan «vēsture», gan «mūzika» utt.

⁴¹ P.S. Vārdi «tiek domāts» precīzākā izteiksmē nozīmē, ka cilvēka pašprogrammēšanās aparāts izmanto savā darbībā šo modeli kā pareizu. Rakstot «divām Maijām» (un Freibergiem), es negribēju sarežģīt stāstu ar šo precizējumu, ko viņi varbūt ne visai saprastu.

.736. Skaidrs, ka robežas starp šīm «nozarēm» izrādās visai izplūdušas, jo bieži vien ir grūti pateikt, vai šis konkrētais modelis attiecas uz «fiziku» vai «filosofiju» utt.

.737. Taču patiesībā nav arī svarīgi tik precīzi definēt dažādo nozaru robežas; pietiek vismaz aptuveni uzrādīt tos galvenos apgabalus, kādi mums šajā modeļu klasifikācijā ir ievesti.

.738. Lūk, viens no šādiem modeļu klasifikācijas apgabaliem arī ir «filosofija».

.739. Uz šo modeļu grupu mēs parasti attiecinām tos modeļus, kas ir diezgan vispārināti (nav tādā līmenī kā: «Kur ir mana karote?») un atbild uz tādiem vispārīgiem jautājumiem kā, piemēram: 1) Kā ir ierīkota pasaule? 2) Kā var uzzināt, kā šī pasaule ir ierīkota? 3) Kā man izturēties šajā pasaulē? – utml.

.740. Jūs esat lasījusi manas 1970.gadu grāmatas (pirmām kārtām grāmatu VIEWS) ar manas filosofiskās Sistēmas izklāstu un atceraties, ka tur es šos trīs minētos jautājumus izvirzīju par Filosofijas pamatjautājumiem un, atbilstoši šiem jautājumiem, iedalīju Filosofiju {VIEWS.153} vēl trīs nozarēs: 1) ontoloģijā (tā atbild uz pirmo pamatjautājumu un stāsta, kā pasaule ierīkota); 2) gnoseoloģijā⁴² (stāsta, kā to var uzzināt, kā pasaule ir ierīkota); un 3) tehnoloģijā (atbild, kā cilvēkam izturēties šajā pasaulē).

.741. Protams, tieši šādi jautājumi un tieši šāds iedalījums nav obligāti; varētu jau arī izvirzīt mazliet savādākus jautājumus, dabūt savādāku iedalījumu vai savādāk nosaukt dabūtās iedaļas. Patiesībā tas viss atkal nav sevišķi būtiski. Mēs turpmāk vadīsimies no šī – «mana» – iedalījuma galvenokārt tādēļ, ka šīs «lekcijas» autors esmu es. Cits autors varētu iedalīt Filosofiju savādāk, un es neprotestētu.

.742. Pirmās un otrās iedaļas (ontoloģijas un gnoseoloģijas) nosaukumi (un arī būtība) šajā dalījumā sakrīt ar to, kā tas bija marksismā (un arī daudzās citās filosofiskās sistēmās); trešajā iedaļā (tehnoloģijā) man ietilpst pirmām kārtām ētika.

.743. (Daudziem šeit var likties dīvaini, ka ētika man ietilpst tehnoloģijā; daudzi gribētu tieši pretstatīt tehnoloģiju un ētiku, «aukstos tehnokrātus» un «ētiski garīgus cilvēkus» utt. Īstenībā ētikas ietilpināšanai tehnoloģijā ir ļoti dziļš teorētisks pamats. «Klasiskajā» izpratnē tehnoloģija ir, piemēram: kā izgatavot to vai citu priekšmetu, piemēram, sviestu no krējuma, vai datora mikroshēmu utml. Bet, ieskatoties dziļāk, tas īstenībā ir jautājums: «Kā cilvēkam rīkoties, ko viņam darīt, lai taptu šis priekšmets?». Tas ir jautājums par cilvēka smadzeņu programmām: kādas programmas viņam radīt savā galvā un laist darbā, lai notiktu vēlamais. Bet ētika ir tieši tas pats: kā rīkoties, kādas smadzeņu programmas sev radīt un laist darbā, lai cilvēka izturēšanās atbilstu zināmām prasībām – sauktām par «morāli» utml.).

.744. Tāda pamatvilcienos ir Filosofijas būtība. Filosofija, tāpat kā visas citas cilvēka zinības, ir noteikti modeļu komplekti. Tā ir viena modeļu grupa, izdalīta no vispārējās cilvēka galvā esošo modeļu masas. Filosofijā ietilpstošos modeļus, savukārt, var tālāk iedalīt ontoloģijā, gnoseoloģijā un tehnoloģijā (vai, ja vēlas, dalījums var būt kaut kāds citāds).

§18. Infantils priekšstats par filosofiju

.745. Cilvēkiem ir ļoti daudz nepareizu priekšstatu par dažādām lietām. Lielu daļu no šiem nepareizajiem priekšstatiem veido infantili priekšstati, t.i. tādi priekšstati, kuri raksturīgi bērnībai.

.746. Ir dabīgi, ka cilvēka priekšstati un vispār domāšana pilnveidojas pakāpeniski. Agrā bērnībā tie ir ārkārtīgi vienkāršoti, pēc tam pakāpeniski pilnveidojas, kļūst arvien precīzāki un pareizāki. Ja kaut kādu iemeslu dēļ šī pilnveidošanās nenotiek līdz galam, nesasniedz maksimāli iespējamo precizitāti un pareizību, bet «paliek pusceļā», tad mēs arī runājam par infantiliem priekšstatiem.

.747. Infantilu priekšstatu cilvēku domāšanā ir ļoti daudz; mēs ar tiem esam jau saskārušies šajās grāmatās (piem. {199}) un saskarsimies vēl arī turpmāk. Bet pašreiz mūs interesē viena specifiska veida infantilie priekšstati, un proti – izplatītais uzskats, ka vārdiem esot kaut kāda «objektīva jēga».

.748. Kad maziņais cilvēks mācās runāt, viņš prasa mammai vai tētim, ko nozīmē vārds «kvieši», «lidmašīna» utt.; šeit viņam valodas vārds un šī vārda apzīmētās lietas uzstājas (viņa izpratnes līmenī) kā vienādi objektīvas, un sakars starp tām arī kā objektīvi dots. Viņa smadzeņu darbības algoritms ir tāds: «Lūk, pastāv vārds; jānoskaidro, jāizpēta, kāda šim vārdam ir nozīme».

.749. Patiesībā nevienam vārdam nekādas objektīvas nozīmes nav: jebkuru lietu var nosaukt jebkurā vārdā (kas ir tas pats), ar jebkuru vārdu var apzīmēt ko vien vēlas. Sakars starp vārdu un tā «nozīmi» ir tikai (labākajā gadījumā) vienošanās starp cilvēkiem (bet bieži vien vispār nav pat vienošanās, bet ir tikai autora patvaļīga griba).

⁴² P.S. Bieži raksta «gnoseoloģija», bet tas ir tāds pats vāciskās burta «s» izrunas iespaids kā vārdā «filozofija»; grieķiski gudrība ir «sofija», nevis «zofija», un zināšana ir «gnōsis», nevis «gnōzis»; arī citos šīs saknes vārdos latviski lieto «s», piemēram, vārdā «gnostiķi».

.750. Tas, ko mazais cilvēciņš izjūt kā objektīvu sakaru starp vārdu un tā nozīmi, patiesībā ir šī vienošanās, konvencija starp cilvēkiem, – tikai noslēgta bez mazā cilvēciņa līdzdalības un vienīgi tādēļ viņam it kā objektīvi, no ārienes dota.

.751. Paaugoties mazais cilvēciņš normālā gadījumā sāk saprast, ka sakars starp vārdu un lietu ir nosacīts. Tomēr pēdas no viņa sākotnējās, bērnišķīgās uztveres bieži (pat pārsteidzoši bieži!) paliek viņa domāšanā. Viņam joprojām liekas, – ja ne vienmēr, tad vismaz dažreiz –, ka, lūk, «pastāv vārds, jēdziens», un «ir jānoskaidro, ko tas nozīmē, kas tas ir». Termins, jēdziens viņam iznāk primārs (vismaz tajā ziņā, ka tieši ar to sākas viņa meklējumi, viņa darbošanās šajā jomā – un nevis sākas «no otra gala», no Ārpasaules).

.752. Es varētu savākt simtiem piemēru (ja vien būtu pūlējies tos reģistrēt), kur pat pilnīgi nopietnu zinātnieku darbos ir acīm redzamas šo infantilo uzskatu pēdas. Esmu redzējis pat disertācijas un zinātniskus darbus par «tāda un tāda jēdziena analīzi»; valodnieki vienā laidā meklē «vārda pareizo nozīmi» utt.

.753. Šajā lekcijā es par šo parādību runāju tādēļ, ka arī par vārdu «filosofija» tie, kuriem joprojām smadzenēs darbojas šie infantilie priekšstati, noteikti sāks strīdēties. Viņi teiks, ka iepriekšējā paragrāfā dotā filosofijas definīcija «nav pareiza», ka ir «jāmeklē patiesais filosofijas priekšmets» (it kā vārds būtu primārs un priekšmets sekundārs), ka «jāpēta filosofijas robežas» (it kā mēs nevarētu vilkt robežas kā gribam)...

.754. Manā filosofijas definīcijā domas virziens bija tāds: ir Ārpasaule – ir tās modeļi galvās – modeļi tiek grupēti – viena no grupām ir Filosofija. Tas bija ceļš no Ārpasaules uz jēdzienu. Bet viņi gribēs, lai ceļš būtu pretējs, no jēdziena uz Ārpasauli: ir Filosofija – šai zinātnei pastāv kaut kāds priekšmets – un nu ir jāmeklē, kāds šis priekšmets ir un kādas ir Filosofijas robežas?

.755. Lūk, tieši šāda, ačgārņa ceļa prasīšanā arī izpaudīsies viņu infantilie priekšstati.

.756. Infantilu priekšstatu pēdas ir labi redzamas arī, piemēram, Maijas Kūles un Riharda Kūļa grāmatā «Filosofija»⁴³. Tur jau 7.lappusē stāv rakstīts: «*Filosofijas priekšmetu nosaka jautājumu loks, par kuriem tā interesējas. Jāņem vērā, ka jautājumi gadsimtu gaitā ir ievērojami mainījušies.*».

.757. Un tā: autoriem pa priekšu pastāv Filosofija, tad tā par kaut ko interesējas, un nu mēs tik visi kopīgi nemsimies pētīt, par ko tad tā īsti ir savā laikā interesējusies...

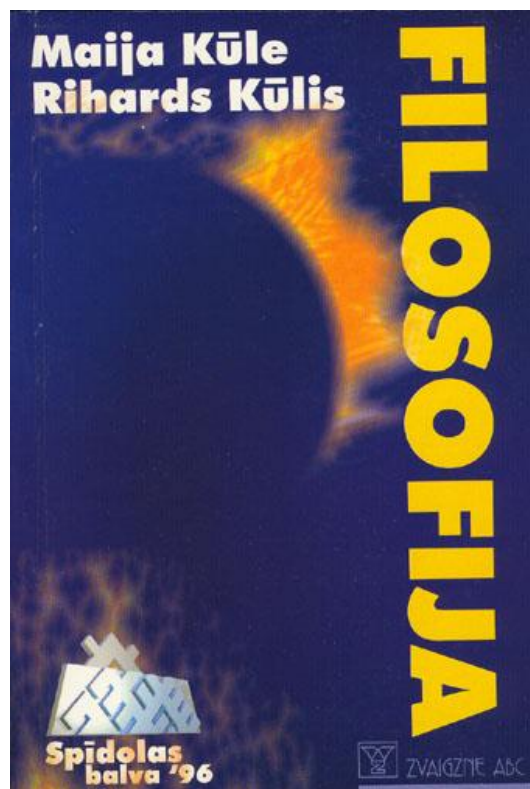
§19. Filosofijas vēsture un filosofijas mācīšana

.758. Jau kopš seniem laikiem cilvēki ir centušies būvēt ne tikai šaurus un konkrētus modeļus («Kur ir mana karote?» vai «Kā noķert zivi?»), bet arī vispārīgus modeļus, kas atbild uz punktā {739} minētajiem jautājumiem. Tradicionāli skaitās, ka Filosofija sākas ar Seno Grieķiju, taču šī robeža, protams, arī ir visai nosacīta. Atbildēt uz minētajiem jautājumiem cilvēki centās jau daudz agrāk.

.759. Tūkstošiem gadu ilgajā cilvēces vēsturē ir dzīvojuši daudzi miljardi cilvēku, un vismaz tūkstoši (ja pat ne miljoni) no viņiem ir būvējuši dažādas filosofiskas sistēmas, sniedzot savas atbildes uz filosofijas pamatjautājumiem.

.760. Katra šāda «filosofija» ir zināma modeļu sistēma. Modeļi, kā mēs zinām, var būt pareizi vai nepareizi. Taču noskaidrot, kurš modelis ir pareizs un kurš ir nepareizs, ne vienmēr ir viegli. Un jo sevišķi tas attiecas uz Filosofijas modeļiem ar viņu ļoti vispārīgajiem un globālajiem jautājumiem.

.761. Tas, ka pasaules vēsturē ir bijuši tūkstoši (ja ne miljoni) dažādu filosofisku sistēmu, dod iespēju radīt vēl vienu modeļu grupu (kuru nosauksim par «filosofijas vēsturi»). Tie ir modeļi (zināšanas) par pašām šīm filosofiskajām sistēmām (kuras to pētniekam ir tādi paši Ārpasaules objekti kā ķīmiķim dažādas vielas vai vēsturniekam pagātnes notikumi un dokumenti). Filosofijas vēsture

Maijas Kūles un Riharda Kūļa grāmata ar infantilu priekšstatu par filosofiju

⁴³ Kūle Maija, Kūlis Rihards. «Filosofija». Apgāds Zvaigzne ABC, b.g., b.v. © Apgāds Zvaigzne ABC, 1998.

nesakrīt ar pašu Filosofiju, jo Filosofija atbild uz punkta {.739} jautājumiem, kamēr Filosofijas vēsture stāsta, kā uz šiem jautājumiem ir atbildējis tas vai cits filosofs. Skaidrs, ka tas nav viens un tas pats.

.762. Katrs intelektuāli attīstīts cilvēks cenšas radīt sev to vai citu priekšstatu par punkta {.739} lietām. Tomēr vairums cilvēku vienkārši izvēlas kādu jau gatavu filosofisku sistēmu no tām, kas viņam ir pieejamas, un pieņem to kā savējo.

.763. Mazākā cilvēku daļa mēģina radīt patstāvīgas sistēmas (gandrīz vienmēr gan radīt ne «tukšā vietā», bet «kā sākumpunktu» izmantojot kādu viņiem labi zināmu, «tuvumā esošu», sistēmu un tad to modificējot sev vēlamajā virzienā). Tos, kas rada patstāvīgas sistēmas, mēs tad arī sauksim par Filosofiem.

.764. Tos, kas pēta dažādu (sevišķi agrāko laiku) filosofu sistēmas, sauksim par filosofijas vēsturniekiem (bet viņu darbības lauku – par filosofijas vēsturi).

.765. Tos, kuri (pa priekšu paši to apguvuši) māca tālāk skolniekiem vai studentiem svešu filosofisku sistēmu saturu, sauksim par filosofijas skolotājiem.

.766. Kā jau bija norādīts punktā {.649}, no šīs definīcijas izriet, ka ne Maija Kūle, ne Vilnis Zariņš, ne Pētris Laķis nav filosofi. Viņi ir vai nu filosofijas skolotāji (kā Kūle un Laķis) vai filosofijas vēsturnieki (kā Zariņš).

Kūļu grāmatas aizmugures vāks.

Es veselus piecus latus par to samaksājis!

§20. Jaunu filosofijas sistēmu izstrādāšana

.767. Dabīgi, ka jaunu filosofisku sistēmu izstrādāšana prasa no to autoriem zināmu smadzeņu jaudu, «domāšanas drosmi» un patstāvību, – un arī «necieņu» pret autoritātēm un nepaļaušanos uz tām, prasa zināmu «intelektuālu nekaunību».

.768. Man ir nācies lasīt, ka ikviens jaunas filosofiskas sistēmas autors domājot, ka tieši viņa ražojums nu būs tas vienīgais īstais un pareizais, kamēr visi iepriekšējie tūkstoši bijuši nepareizi un kļūdaini. Īstenībā tā nav (vai nu ir ne vienmēr). Cilvēki vispār cenšas radīt arvien pilnīgākas un precīzākas modeļu sistēmas – gan fizikā, gan ķīmijā utt. Un filosofijā notiek tas pats – vismaz starp labākajām sistēmām. Filosofisko sistēmu attīstība ir domātāju cenšanās radīt arvien pilnīgākus un precīzākus modeļus, labojot iepriekšējo modeļu nepilnības, kas kļuvušas saskatāmas, pateicoties jauniem uzzinātiem faktiem.

.769. Tāpēc jaunu filosofisku sistēmu izstrādāšana ir pilnīgi dabiska lieta, – tikpat dabiska kā, piemēram, jaunu datorsistēmu izstrādāšana, jauna parauga mobilo telefonu vai jaunu automobiļu izstrādāšana.

.770. Un, tāpat kā jaunu automobiļu izstrādāšanā neko daudz nevarēs palīdzēt zināšanas par to, kā ir bijuši konstruēti seno ēģiptiešu kaujasratu riteņi, tā jaunu filosofisku sistēmu būvēšanā praktiski nav vajadzīgas detalizētas zināšanas par seno grieķu vai citām kādām vecām filosofiskām sistēmām. Tāpat kā jaunu automobiļu konstruktoram ir jāpārziņ galvenokārt tikai pēdējie, nesenie auto modeļi un jābūt lietas kursā vispār par zinātnes un tehnikas jaunākajiem sasniegumiem, tā arī Filosofam ir jāpārziņ tikai pēdējās, pilnīgākās filosofiskās sistēmas un jābūt lietas kursā par vispārējiem zinātnes sasniegumiem, bet visus veco filosofisko sistēmu tūkstošus viņš mierīgi var atstāt filosofijas vēsturniekiem.

.771. Tieši tāpēc vecām sistēmām (seno grieķu, viduslaiku, XVII, XVIII, XIX gadsimtu sistēmām) vairs var būt tikai kultūrvēsturiska nozīme, bet no tām praktiski neko nevar ņemt, veidojot kādu jaunu mūsdienu filosofisko sistēmu.

.772. Tajā pašā laikā praktiski visas filosofiskās sistēmas satur tos vai citus pareizus momentus (vienkārši šo pareizo momentu parasti ir pārāk maz un tie vecajā modelī ir iemiesoti pārāk neērtā formā, lai tos varētu vienkārši pārnest uz jauno modeli; tā tas ir ne tikai filosofijā: tā arī, piemēram, programmēšanā, būvējot jaunu sistēmu, ļoti reti var tiešā veidā pārnest kaut ko no vecas sistēmas –

parasti ir jāpārbūvē viss no pamatiem –, kaut gan pati par sevi vecā sistēma darbojas, tikai paši viņas uzdevumi ir kļuvuši par šauriem).

.773. Filosofija, tāpat kā visas citas cilvēka zinības, ir modeļu komplekti; uz šiem modeļu komplektiem darbojas visi tie paši informātikas likumi, kas uz citiem modeļu komplektiem; sistēmu būvēšana notiek principā vienādi – vai nu tā būtu filosofiska sistēma, vai matemātiska, vai datorprogrammu sistēma vai alegoriju sistēma kādā beletristiskā romānā.

§21. Kļūdains «profesionāls stereotips»

.774. Tā kā dažādu sistēmu izstrāde notiek principā ļoti līdzīgi (atšķiras galvenokārt tikai izmantojamā informācija, bet ne paši sistēmu konstruēšanas paņēmieni), tad filosofisko sistēmu izstrādē vissvarīgākā loma ir pieredzei vispār dažādu sistēmu izstrādāšanā, būvēšanā, konstruēšanā.

.775. Šī atziņa atrodas pretrunā ar to izplatīto stereotipu, kas valda «profesionālo filosofu» aprindās. Var gandrīz droši sagaidīt, ka visi mūsu pretinieki – gan Maija Kūle, gan Vilnis Zariņš, gan Pēteris Laķis, gan viņu sabiedrotie – sāks vienā balsī apstrīdēt šo tēzi.

.776. Droši vien viņi domā, ka, lai kļūtu par filosofu un izstrādātu filosofiskas sistēmas, vajag: a) pabeigt Filozofijas fakultāti; b) aizstāvēt doktora disertāciju filozofijā; c) pārzināt visdažādāko «vecu» filozofu mācības (jo vairāk, jo labāk!); d) just tieksmi uz miglainu spriedelēšanu (viņi to nosauktu, protams, savādāk – par «domāšanu» un «filozofēšanu»), e) lietot pēc iespējas vairāk dažādu specifisku terminu no «vecu» filozofu mācībām un pēc iespējas vairāk atsaukties uz viņu darbiem...

.777. Lūk, kas to visu dara, tas ir Filozofs, bet pārējie... tie ir «tautas balss», ko «var paklausīties, bet nav ko ņemt vērā» {.192}.

.778. Erudīcija, protams, ir laba lieta, un zināšanas vajadzīgas, bet erudīcija «maksā naudu» – t.i. prasa laiku. Un laiks mums visiem ir ierobežots. Laiku var izlietot, lai izstudētu kāda «vecā filozofa» mācību, un laiku var izlietot, lai uztaisītu datorprogrammu sistēmu. Kurš laika izlietojums ir vērtīgāks no jaunas filosofiskas sistēmas izveidošanas viedokļa?

.779. Mūsu aplūkojamais «profesionālo filosofu» stereotips atbildēs, ka, protams, «vecu filozofu» studēšana. Tā viņi pārsvarā domā.

.780. Bet patiesībā ir otrādi. Neeksistē labāka «sistēmu konstruēšanas skola» par datorprogrammēšanu – īsto, «lielo» programmēšanu, lielu datorprogrammu sistēmu konstruēšanu un izstrādāšanu. Visās citās nozarēs, kur cilvēki konstruē kaut kādas teorētiskas sistēmas, viņi paši arī ir tie soģi, kas vērtē, cik sistēma veiksmīga (tā tas ir filozofijā, matemātikā, jurisprudencē un citur – visur Sistēmas kvalitāti vērtē pats autors un viņa «kolēģi», «speciālisti» – tāpat cilvēki).

.781. Bet datorzinātnēs soģis ir kompjuters. «Stulba», neveiksmīga sistēma var pastāvēt jurisprudencē, var pastāvēt matemātikā (kā Kantora kopu teorija), var pastāvēt filozofijā – bet nevar pastāvēt datorprogrammēšanā, jo tur tā vienkārši nedarbosies. Kompjuters ar savu «absolūto konsekvenci» visu kļūdu «uzrādīšanā» piespiež programmētāju domāt «līdz galam loģiski».

.782. Un tas, kurš būs pieradis domāt «līdz galam loģiski» darbā ar «šiem stulbajiem, aprobežotajiem kompjūteriem», – tam būs viegli pārnest šo «līdz galam loģisko domāšanu» arī uz citām sistēmām, ko viņš taisītu citās jomās.

.783. Tāpēc šāda veida pieredze arī priekš filosofisko sistēmu konstruēšanas ir daudz vērtīgāka nekā tās vai citas «vecā filozofa» sistēmas pārzināšana. Taču «profesionālajiem filosofiem» šādas pieredzes nav. Bet man tā ir.

.784. Mums visiem bija dots ierobežots laiks to vai citu iemaņu vai zināšanu iegūšanai, un, izrādās, es šo laiku esmu izmantojis efektīvāk: ieguvis kaut ko filosofisku sistēmu konstruēšanai vairāk vajadzīgu nekā viņi.

.785. Tas ir viens no iemesliem (gan ne vienīgais), kādēļ man sava filosofiska sistēma ir, bet Kūlei, Zariņam, Laķim un viņu kolēģiem – nav.

.786. Datorprogrammēšana ne tikai dod lielu un visās jomās noderīgu pieredzi dažādu loģisku sistēmu konstruēšanā un to pārbaudē pie «neapķērīgajiem kompjūteriem»; vēl viens svarīgs aspekts ir tas, ka tā attīsta arī «domāšanas drosmi». Cilvēks pierod pie domas, ka sistēmas VAR konstruēt, veidot, radīt tā, lai tās strādātu, pierod pie domas, ka tas nav nekas sevišķs, nekas «pārdabisks», neprasa nekādu īpašu «ģenialitāti».

.787. Mūsu «profesionālajiem filosofiem» pietrūkst ne tikai praktisku iemaņu sistēmu konstruēšanā, – viņiem pietrūkst arī šīs «domāšanas drosmes», šīs pašlāvbības uz savām spējām, saviem spēkiem.

.788. Palasiet, Maija, kaut vai to pašu «Filozofijas almanahu», paskatieties, kā mūsu Latvijas «filosofi» tur rāpo uz ceļiem Heidegera un citu «lielo filozofu» priekšā. Pavērojiet, kāds neviltots «mazvērtības komplekss» tur strāvo gandrīz vai no katra raksta, katras rindas; ieklausieties, kā viņu

zemapziņa tur vienā laidā brēc: «Mēs esam nulles! Mēs esam nulles! Lūk, Heidegers, tas gan ir dižens!»...

.789. Daži no Latvijas «profesionālajiem filosofiem» droši vien principā būtu spējīgi radīt arī paši savas sistēmas, taču viņiem traucē mūsu pašreiz apspriežamais «profesionālais stereotips»; viņiem šķiet, ka jaunas filosofiskas sistēmas radīšana ir kaut kas ārkārtīgi grūts; uz to spējīgi tikai «ģēniji»... Un tas pats stereotips aizvirza viņu pūles un laika patēriņu neefektīvā virzienā: studēt «veco filozofu» mācības, iegaudmēt visādus novecojušus un īstenībā pilnīgi nederīgus terminus...

.790. Patiesībā, lai radītu savu filosofisku sistēmu, NAV vajadzīgs zināt, ko par šīm lietām ir teicis Hērakleits, Heidegers vai vēl kāds. Pirmkārt jau, viņu ir bijis tūkstoši un tūkstoši, un visus viņus vienalga nav iespējams zināt. Otrkārt un galvenais, – tā ir pilnīgi lieka «bagāža», kas drīzāk var traucēt, nekā palīdzēt.

.791. Iedomājieties, Maija, kā Koperniks rada savu jauno Heliocentrisko sistēmu. Viņš labi pārzina veco, Ptolemaja sistēmu un redz, kādas tur ir nepilnības un nesakritības ar novērojumu faktiem. Viņš redz, kā vajag izmainīt Sistēmu, lai iestātos sakritība ar faktiem. Un viņš izvērza savu Sistēmu.

.792. Ko viņam dos tas, ka viņš pie tā klāt zinās vēl, kā Kosmosa uzbūvi iedomājās Jaungvinejas papuasi, Ugunszemes indiāņi, Grenlandes eskimosi utt. utt.? – Neko nedos. Tā būtu pilnīgi lieka intelektuāla bagāža viņa Sistēmas būvēšanā. Viņš tikai pazaudēs laiku šo sistēmu pētīšanai (tas ir labākajā gadījumā pazaudēs laiku, bet sliktākajā gadījumā – kāda no tām var viņu vēl arī aizvirzīt pa nepareizu ceļu).

.793. Kopernika gadījumā tas visiem šķitīs acīmredzami. Bet filosofijas gadījumā nezin kādēļ zināmā vidē ir pieņemts domāt, ka visādu novecojušu sistēmu zināšana noteikti palīdzēs jaunas radīšanā.

§22. Marksisms

.794. Un tā, filosofija vispār ir vienas noteiktas kategorijas modeļu kopums dažādu cilvēku galvās. Viena konkrēta filosofiska sistēma ir šīs kategorijas modeļu kopums viena cilvēka galvā (pirmām kārtām dotās sistēmas autora galvā un otrām kārtām viņa sekotāju galvās).

.795. Tālāk šīs (filosofiskās) sistēmas var kaut kā klasificēt pēc tām vai citām pazīmēm. Tā rodas tādi jēdzieni (filosofisko sistēmu grupas) kā «materiālisms», «ideālisms», «mehānicisms», «pozitīvisms», «hermeneitiskā filosofija» utt.

.796. Viena no šādām filosofisko sistēmu grupām ir pazīstama ar vārdu «marksisms». Tieši to mēs tagad arī aplūkosim sīkāk vairāku iemeslu dēļ.

.797. Pirmkārt, marksisms ir bijis «sākumpunkts» arī man: vēsturiski man vispirms nācās iepazīties ar marksismu (manas jaunības laikā «marksistiski-ļeņiniskā filozofija» bija obligāts priekšmets visās augstskolās, un «paiet tai garām» man nekādi nebija iespējams), un tikai pēc tam es izveidoju (vai vismaz pabeidzu) pats savu filosofisko sistēmu, nomainot marksismā tos «punktus», kurus atzinu par kļūdainiem, ar tādiem, kurus uzskatīju par pareizākiem.

.798. Otrkārt, no marksisma pozīcijām ir uzrakstīta arī Maijas Kūles disertācija – tas darbs, kura analīze pašreiz mums ir pamatmērķis.

.799. Un, treškārt, arī vispār pašreizējā Latvijā marksismam joprojām «nekādi nav iespējams paiet garām», jo faktiski viss, kas pašlaik ideoloģijas jomā notiek Latvijā, vienalga ir tā vai citādi saistīts ar marksismu – tagad galvenokārt kā šīs sistēmas noliegšana visdažādākajos veidos.

.800. Tāpēc iepazīsimies vispirms ar marksisma filosofiju.

.801. Marksisms kā ideoloģija radās 19.gadsimta vidū; par sākumpunktu var pieņemt 1847.gadu, kad iznāca Marksa «Filosofijas Nabadzība» un kad Kārlis Markss un Frīdrihs Engelss uzrakstīja «Komunistiskās partijas Manifestu», savu pirmo programmātisko dokumentu (iespiests 1848.gadā; pirmās Marksa publikācijas presē sākās vēl 1842.gadā «Reinas Avīzē»).

.802. (Interesanti, ka tieši ar 1847.gadu sākas vēl viens mūs interesējošs ideoloģijas novirziens – spirituālisms, no kura vēlāk izaugs Blavatskas teosofija un Rērihu Agni Joga: kamēr Markss un Engelss Londonā un Briselē 1847.gadā sacerēja savu «Manifestu», Haidsvilas fermā Ņujorkas štatā ASV divas mazās māsiņas Foksas sāka klaudzināt zem gultas ar diegā piesietu ābolu, lai pabaidītu savu māti, un nākošajā gadā, kad «Manifests» iznāca no tipogrāfijas, «garu izsaukšanas» mode jau kā ugunsgrēks aptvēra visu Ameriku un tālāk – pēc 1848.gada revolūcijas apjukušo Eiropu; simboliska un zīmīga ir šo abu ideoloģiju salīdzināšana).

.803. Oriģinālais marksisms (t.i. pašu Marksa un Engelsa mācība) turpināja attīstīties līdz 1890.gadu vidum, kad pēdējais no viņiem (Engelss) nomira. (Markss mira 1883.gadā, Blavatska 1891.gadā, bet Engelss – 1895.gadā; divas Latvijai šodien visnozīmīgākās ideoloģijas bija saformētas, tuvojoties 19.gadsimta beigām).

.804. Tas marksisms, kuru pazina Latvijā padomju laikos, nebija gluži oriģinālais, bet gan Ļeņina modificēts un papildināts. Oficiālie ideologi apgalvoja, ka starp Marksa–Engelsa un Ļeņina mācībām pretrunu nav, taču īstenībā pretrunas bija. Vairākās vietās Ļeņins bija atkāpies no faktiskajām Marksa un Engelsa nostādnēm, lai padarītu savu ideoloģiju kareivīgāku un saviem mērķiem vairāk atbilstošu. Tāpēc mums ir jāatšķir marksisms no ļeņinisma. Tas, ko es saku par vienu, ne vienmēr attiecas arī uz otru.

.805. Ļeņinismu, savukārt, bija modificējis Staļins, padarīdams mācību vēl brutālāku, primitīvāku, vulgarizētu. Tieši šajā, «Staļina izpildījumā» «marksisms» arī ienāca Latvijā 1940. un 1944–1945.gadā, lai kļūtu par «valdošo ideoloģiju». Pēc Staļina nāves, lai gan tika «atmaskots personības kults», tomēr šie atmaskojumi vairāk skāra cietumus un nāves noietnes, bet ne ideoloģiju. Faktiski tā ideoloģija, kas varmācīgi valdīja Latvijā līdz pat 1980.gadu beigām, nebija ne oriģinālais marksisms, un pat ne ļeņinisms, bet gan staļinisms, pavisam niecīgā mērā «mīkstināts», salīdzinot ar paša Staļina laikiem.

.806. Naidis, ko šī varmācīgi ieviestā ideoloģija izsauca sabiedrībā, arī izraisīja tagadējo «ideoloģiskā svārsta efektu» – atvērzienu pretējā virzienā: «Par katru cenu projām no marksisma!». Cilvēku domāšana parasti nav tik smalka, lai atšķirtu marksismu no ļeņinisma un ļeņinismu no staļinisma. «Saucu sevi par marksistiem – un cauri!».

.807. Mēs šeit ļeņinismu (un jo vairāk staļinismu) neaplūkosim – katra nākošā no šīm ideoloģijām ir teorētiskā ziņā arvien vājāka un vājāka: uz sākotnējām Marksa un Engelsa teorētiskajām kļūdām uzslāņojās vēl arī Ļeņina un Staļina kļūdas, – vai pat ne kļūdas (sevišķi Staļinam), bet gan apzināti meli simtprocentīgi savtīgos nolūkos.

.808. Tātad mēs šeit izskatām oriģinālo marksismu – tādu, kādu to radīja paši Kārlis Markss un Frīdrihs Engelss 19.gadsimta otrajā pusē.

.809. Lai pareizi novērtētu šo mācību tās vēsturiskajā kontekstā, ir jāzina, kāda bija pasaule tajā laikā, kad šī mācība radās. Bet pasaule bija pavisam pavisam savādāka nekā mūsējā. Es nerunāšu šeit par ekonomiskajiem apstākļiem (kurus tā mīlēja iztīrīt paši marksisti), bet gan mazliet pieskaršos vispārējām cilvēces zināšanām.

.810. Laikā, kad radās marksisms, neeksistēja vēl Darvina evolūcijas teorija; visa dzīvā daba skaitījās Dieva radīta gatavā veidā – tāda, kādu to tajā brīdī varēja redzēt. (Pastāvēja Kivjē «katastrofu teorija»; pastāvēja Lamarka mācība par organismu pielāgošanos, bet visumā dominēja uzskats par Dabas nemainību).

.811. Laikā, kad radās marksisms, praktiski nepastāvēja ne psiholoģija, ne psihiatrija. Cilvēces toreizējie priekšstati šajās jomās šodien liekas vienkārši smieklīgi. Psihiski slimo «ārstēšanā» galvenais līdzeklis bija: – liet uz galvas aukstu ūdeni. Visi lielie, epohālie pētījumi šajās jomās – tie, kas tagad skaitās psiholoģijas un psihiatrijas «klasika» – bija vēl priekšā – tie nāca 19.gadsimta beigās un jo sevišķi 20.gadsimta pirmajā pusē (Krepelīns, Lombrozo, Kēlers, Krečmers, Šeldons un daudzi citi – pat Freids un Jungs, kuri gan psiholoģiju tikai «aizvirzīja neceļos»).

.812. Arī fizika un ķīmija, salīdzinot ar šodien, bija «bērnu autiņos». Pat molekulas vēl nemaz nebija atklātas, un vielas uzbūves jomā katrs varēja «spekulēt» kā vien gribēja.

.813. Šādos apstākļos marksisms bija ļoti progresīva filosofija. Šīs mācības piedāvātie vispārīgie modeļi neapšaubāmi saturēja daudz vairāk pareizu momentu nekā tās filosofiskās modeļu sistēmas, kas tolaik bija tai apkārt (vai tikai vēl radās reizē ar marksismu kā – spirituālisms un tālāk «teosofija»). Tieši tāpēc jau marksisms arī kļuva tik populārs un tam piebiedrojās tik daudz cilvēku, – pie kam gudrāko cilvēku.

.814. Bet, protams, marksisma piedāvātie filosofiskie modeļi nebija pareizi absolūti visos savos aspektos. Tādus «absolūti pareizus» modeļus vienkārši nebija iespējams izstrādāt pie tām cilvēces zināšanām, kādas bija pieejamas Marksa un Engelsa dzīves laikā (un jo sevišķi jaunības laikā, kad viņu Mācība arī tapa).

.815. Tāpēc, jo vairāk laika pagāja (un jo pilnīgākas kļuva cilvēces zināšanas), jo acīmredzamāki kļuva marksistiskās filosofijas trūkumi. Līdz ar to nāca daudzi «revizionisti», kuri sāka tajā vai citā virzienā modificēt marksismu. (Ļeņins un citi dogmātiķi viņus pikti apkaroja).

.816. Arī mani var uzskatīt par šādu «revizionistu». Laikā no 1967.gada (kad tikko biju pabeidzis Universitātes «dialektiskā materiālisma» kursu) līdz 1972.gadam (kad deklarēju, ka vairs neuzskatu sevi par marksistu) es «izkristalizēju» visus tos momentus, kas, manuprāt, marksismā nav pareizi (kā Ār pasaules modeļi) un nodibināju savu Sistēmu.

.817. Zemāk mēs izskatīsim marksisma mācības konkrēto saturu un paralēli iztīrāsīsim, ko tieši un ar ko tieši es marksismā nomainīju.

§23. Marksisma saturs

.818. Tradicionāli skaitījās, ka marksismam ir «trīs avoti un trīs sastāvdaļas» (šo shēmu bija ievēdis Leņins – vismaz mums to pasniedza kā Leņina dotu).

.819. Pirmā sastāvdaļa bija marksistiskā filosofija («dialektiskais un vēsturiskais materiālisms»), kura bija «izaugusi» no pirmā avota – no «klasiskās vācu filozofijas» – un pirmām kārtām no Hēgeļa filozofiskās mācības.

.820. Otrā sastāvdaļa bija marksistiskā politekonomija, kas bija izaugusi no otrā avota – no angļu politekonomijas (pirmām kārtām Smita un Rikardo ekonomiskajām teorijām).

.821. Trešā sastāvdaļa bija «zinātniskais komunisms», kas izaudzis no trešā avota – no «utopiskā sociālisma» (kuram kā slavenākos pārstāvjus parasti minēja Tomasu Moru, Šarlu Furjē, Robertu Ouenu un grāfu Sen-Simonu).

.822. Marksisma «komunisms» skaitījās «zinātnisks» tādēļ, ka komunisma (t.i. sabiedriskas iekārtas ar kopīgu īpašumu) iestāšanās likumsakarīgi izrietot no marksistiskā vēsturiskā materiālisma – no mācības par to, kā vispār notiek sabiedrības attīstība. «Utopistiem», kuri arī gribēja ieviest sabiedrībā kopīgu īpašumu, nebija šādas mācības par dažādu «sabiedriski ekonomisko formāciju» likumsakarīgu nomaiņu – viņi uzskatīja par iespējamu nodibināt sabiedrisko īpašumu jebkurā brīdī, – un tāpēc marksisti viņu teorijas sauca par «nezinātniskām».

.823. Marksistiskajā politekonomijā galvenais bija mācība par to, kā darbs rada preces vērtību un kā kapitālists piesavinās «virsvērtību». Man personīgi politekonomija likās visgarlaicīgākā un vistriiviālākā daļa marksismā. Principā tas viss bija pareizi, bet jēdzienu sistēmu Markss bija ieviesis ne to veiksmīgāko. Man studiju gados visu laiku gribējās «sakārtot» Marksa politekonomiju, definējot jēdzienus tā, kā tas būtu visloģiskāk, – pie kam no šīs sakārtošanas neizmainītos mācības būtība; tā vienkārši kļuva loģiskāka un vieglāk uztverama.

.824. Skaidrs, ka principā kapitālists dzīvo no savu strādnieku darba; ja viņš pats vismaz vada savus uzņēmumus, tad tas arī ir darbs (pie tam diezgan kvalificēts), bet ja viņš ir vienkārši atdevis fabriku vadību pārvaldniekiem un pats tikai atpūšas kūrortos – nu, tad viņš ir parazīts, kā jau tas iznāk saskaņā ar marksismu.

.825. Filosofiskā sastāvdaļa marksismā bija visinteresantākā un visfundamentālākā, jo no tās būtībā izrietēja viss pārējais: gan attieksme pret «zinātnisko komunismu», gan pret pašu marksismu vispār. Tāpēc filosofiju tagad aplūkosim sīkāk.

.826. Skaitījās, ka marksistiskā filosofija sastāv no divām daļām – «dialektiskā materiālisma» un «vēsturiskā materiālisma». «Dialektiskais materiālisms» bija filosofija tās tipiskajā veidā: ar ontoloģiju un gnoseoloģiju; ar atbildēm uz jautājumiem, kā ir ierīkota pasaule un kā var uzzināt, kā pasaule ir ierīkota.

.827. «Vēsturiskais materiālisms» būtībā bija marksistiskās ontoloģijas speciāls paplašināts pielikums ar mācību, kā ierīkota un kā attīstās cilvēku sabiedrība.

.828. Marksistiskās ontoloģijas pamatatziņas bija tādas: pastāv matērija un pastāv «ideālais» (cilvēku domas utml.); matērija ir primāra, ideālais ir sekundārs; gan matērija, gan ideālais atrodas nemitīgā attīstībā; attīstība notiek pēc dialektikas likumiem.

.829. Marksistiskās gnoseoloģijas pamatatziņas bija: pasaule ir principiāli izzināma; izziņas pareizības kritērijs ir prakse.

.830. «Vēsturiskā materiālisma pielikumā» galvenās atziņas bija tādas, ka sabiedriskās institūcijas ir «virsbūve» virs «ekonomiskās bāzes»; ekonomika kā bāze nosaka, determinē virsbūvi; pati ekonomika attīstās no vienas formācijas uz otru: no vergturu sabiedrības uz feodālo; no feodālās uz kapitālistisko un no kapitālistiskās uz sociālistisko; virsbūve savā attīstībā pamazām atpaliek no bāzes; kad bāze jau ir attīstījies tālāk uz priekšu, un vecā virsbūve tai vairs neatbilst, tad notiek revolūcijas, kuras sagrauj novecojušo sabiedrisko attiecību virsbūvi un rada tās vietā jaunu virsbūvi – jaunas sabiedriskās attiecības. Revolūcijas notiek šķiru cīņas formā.

.831. No šejienes izrietēja «komunisma zinātniskums»: kapitālistiskā ekonomiskā bāze attīstās arvien tālāk; ražošanas līdzekļi koncentrējas arvien mazākas bagātnieku saujņas rokās; tas neapmierina strādniekus, kuri arvien vairāk «grimst nabadzībā» – absolūti vai relatīvi; – tad notiek revolūcija, un strādnieki pārvērš ražošanas līdzekļus par kopēju īpašumu. Šāda revolūcija nevar notikt jebkurā brīdī, bet gan tikai tad, kad kapitālists ir pietiekoši attīstījies un pietiekami koncentrējis ražošanu, lai to viegli varētu socializēt.

.832. Kā jau teicu, 19.gadsimta vidū un arī vēl tā otrajā pusē marksisms bija visprogresīvākā un vispareizākā mācība, ar kuru nevarēja ne tuvu sacensties neviena cita no tolaik pastāvošajām filozofiskajām sistēmām. Bet simt gadus vēlāk – «manā laikā» 1960.gados – tas vairs nebija tā. Marksisma

klūdas pasaulē jau bija acīmredzamas, un Padomju Savienībā tas (savā ļeņiniski-staļiniskajā modifikācijā) turējās tikai ar spēka palīdzību kā dogma.

§24. Manas personiskās attiecības ar marksismu

.833. Manā apkārtnē tomēr neviens marksismu toreiz neapšaubīja. Es dzīvoju ateistiskā ģimenē, bet sīkāk ar filozofiju tur neviens nenodarbojās. Mans pasaules uzskats izveidojās vidusskolas laikā faktiski patstāvīgi – vienkārši integrējot skolas mācību priekšmetu zināšanas (jo sevišķi fizikas, kur es biju pastāvīgs rajona olimpiāžu uzvarētājs) ar populārzinātnisko literatūru vienā veselumā – vienotā sistēmā.

.834. Par to, ka tas patiešām bija jau pasaules uzskats, liecina tas fakts, ka mana iepazīšanās vēlāk Universitātē ar «dialektisko materiālismu» sākās ar konfliktu – un vispār arī tālāk nozīmēja pastāvīgu konfliktu ar šo mācību. Es biju pārsteigts par to, ko mums Universitātē mācīja, un man bija grūti noticēt, ka tas patiešām skaitās «oficiālās zinātnes» viedoklis (es sliecos domāt, ka mūsu pasniedzēji Universitātē vienkārši nav pietiekami kompetenti un kvalificēti).

.835. Gan lekcijas lasīja, gan seminārus vadīja mums docents Polis, un semināros es ar viņu ielaidos fundamentālos filosofiskos strīdos. Atceros, kā reiz viņš, apmēram tikpat pārsteigts par manu pozīciju, cik pārsteigts biju es par to, kas tieši mums tika mācīts Universitātē kā «marksistiskā filozofija», – atceros, kā reiz viņš man pārsteigts jautāja: «Tātad jūs esat Laplasa mehānistiskā determinisma piekritējs?!».

.836. Cik atceros, toreiz es viņam neko neatbildēju, jo es vēl arī pats nezināju, kā sevi kvalificēt. Vēl apmēram 5 gadus es uzskatīju sevi par marksistu (pie tam par «īsto marksistu», – pretēji «viltusmarksistiem no Universitātes»). Man toreiz nebija sevišķi daudz laika studēt «marksisma klasiku» darbus, bet, cik iznāca laika, es tos lasīju, lai «pierādītu», ka Universitātē mums mācītā filozofija ir nepareiza, izkropļots marksisms, ka «īstenībā» Markss, Engelss un Ļeņins ir domājuši tāpat kā es.

.837. Lai cik tas ir dīvaini, bet dziļāk izstudēt tādas fundamentālas marksisma filozofijas darbus kā «Anti-Dīrings» un «Dabas dialektika» man izdevās tikai armijā 1970.gadu sākumā. (Visiem virsniekiem vajadzēja obligāti «konspektēt klasiķus»; citi, protams, pārrakstīja svešus konspektus un vispār izlocījās kā vien spēja, bet es patiešām labprāt tos studēju). Tur, armijā, tad es arī pārliecinājos: «Nē, Universitātē mums ir mācījuši marksismu tādu, kāds tas patiešām ir, – bet tas tikai nozīmē, ka marksisms ir nepareiza mācība!».

.838. Un tad es atteicos no marksista nosaukuma. Es kvalificēju sevi kā «mehānistisko materiālistu», – faktiski sekojot docentam Polim. (No sacītā ir tomēr skaidrs, ka īstenībā es marksists nekad neesmu bijis, kaut gan zināmu laiku sevi par tādu uzskatīju un saucu).

.839. Atgriežoties no armijas 1972.gadā, man jau bija konflikts ar marksismu «visā frontē»: par virsbūvēm un ekonomisko bāzi, par revolūcijām un proletariāta diktatūru, – bet sākumā, kad mēs Universitātes semināros strīdējāmies ar docentu Poli, – tad sadursme ar marksismu man vēl pastāvēja tikai trīs, «tīri filosofiskos» punktus:

- .840. 1) es nepieņēmu un noraidīju visu dialektiku – mācību par to, kā notiek attīstība;
- .841. 2) es neatzinu, ka «ideālais» nav reducējams uz materiālo (ir reducējams!);
- .842. 3) es atzinu tikai absolūtu determinētību pasaulē.

.843. Paskatīsimies sīkāk, kā un no kurienes marksismā ir parādījušās šīs tēzes, kuras es neatzinu jau no paša sākuma, jau kopš savas pirmās saskarsmes ar marksismu Universitātes «dialektiskā materiālisma» lekciju kursa veidā.

Leitnants, kurš studēja «Anti-Dīringu» un «Dabas dialektiku». Pēc spīdināšanās armijā tika sakropļots

§25. Dialektika

.844. Markss un Engelss uzskatīja, ka gan daba, gan sabiedrība, gan atsevišķs indivīds ar savu domāšanu atrodas pastāvīgā attīstības procesā. Faktiski šī pārliecība viņiem bija primāra attiecībā pret to

formu, kādā šo pārliecību ietērpt. Kad 1840.gados radās marksisms, Darvina mācība vēl nepastāvēja (t.i., nebija publicēta; pats Darvins gan jau klusībā krāja materiālus tam, kas vēlāk iegūs nosaukumu «darwinisms»: par evolūcijas teoriju Darvins sāka domāt 1837.gadā, bet tikai 1858.gadā viņš Londonas Linneja biedrībā nolasīja pirmo ziņojumu par to; leģendārā grāmata «Sugu izcelšanās dabiskās izlases ceļā» iznāca 1859.gadā, tātad 11 gadus pēc «Manifesta» un 17 gadus pēc Marksa pirmajām publikācijām presē).

.845. Bet Markss un Engelss bija studējuši Hēgeļa filosofiju, kura arī saturēja savu «attīstības teoriju» (kā es jaunībā «skaitījos» marksists, tā pats Markss jaunībā «bija» hēgelietis, vēlāk «neohēgelietis»). Tāpēc Markss un Engelss, «daudz nedomājot», ietērpa arī paši savu evolucionistisko pārliecību Hēgeļa «dialektikas» formā. Kad vienu vai divus gadu desmitus vēlāk pasauli aplidoja Darvina jaunā teorija, Markss un Engelss to atzina un pieņēma, bet tas vairs nevarēja grozīt jau padarīto: agrāk pieņemto Hēgeļa «dialektikas» formu viņi vairs neatmeta, bet tikai interpretēja Darvina mācību kā vēl vienu «dialektikas» pareizības pierādījumu.

.846. Hēgelis bija «klasisks ideālists»: – viņš (sekojot daudziem, sākot vēl no Platona un agrākiem domātājiem) uzskatīja, ka materiālā pasaule ir tikai «gara pasaules ēna». Līdz ar to primārā attīstība Hēgelim notiek «ideju pasaulē», bet materiālā pasaule tikai «kopē», atdarina šo ideju pasaules attīstību. Bet idejas attīstās tā, ka parādās tēze, tad antitēze, starp tām pastāv pretruna, pretrunu cīņā rodas sintēze – abu sākotnējo tēžu apvienojums; viena tēze tiek noliegta, pēc tam tiek noliegts šis noliegums...

.847. Visiem šiem prātojumiem ir vairāk vai mazāk noteikta jēga un tie ir puslīdz pieņemami, kamēr mēs aplūkojam tikai idejas attīstību. Tiešām, teiksim, strīda, «ideju cīņas» laikā kāds kaut ko apgalvo (tēze), otrs apgalvo pretējo (antitēze), starp abiem apgalvojumiem pastāv pretruna, notiek (vismaz idejiska) «pretstatu cīņa»; galu galā taisnība izrādās «kaut kur vidū» (pretstatu apvienošanās, sintēze); sākotnējā ideja tiek noliegta, bet pēc tam atkal atdzimst «jaunā kvalitātē» papildināta (nolieguma noliegums, attīstības spirāle)... – visu to var uzskatīt par zināmā mērā pieņemamu modeli ideju attīstībai (vismaz tikmēr, kamēr nav labāka un precīzāka modeļa).

.848. Bet Hēgelis šo mācību attiecināja arī uz dabas attīstību, – un viņam tas arī bija dabiski, ja reiz «materiālā pasaule ir tikai ideju pasaules atspoguļojums».

.849. Markss un Engelss, kā skanēja tolaik pazīstamais izteiciens, «Hēgeli, kurš līdz tam bija stāvējis ar galvu uz leju, apgriezta un nostādīja uz kājām», – t.i. viņi atzina ideju pasauli par materiālās pasaules «ēnu». Taču pārējā ziņā viņi Hēgeļa «attīstības teoriju» nepārgrozīja. Līdz ar to tas, kas varētu būt puslīdz pieņemams attiecībā uz ideju attīstību, izrādījās bez kāda pastarpinājuma attiecināts uz Dabas attīstību – un izskatījās tur vienkārši briesmīgi...

.850. Es no paša sākuma atteicos pieņemt visu šo Hēgeļa mācību – kas manās acīs bija vienkārši «muldēšana»: – par pretrunu vienotību un cīņu kā Dabas attīstības mehānismu un stimulu, un par tamlīdzīgām lietām. «Skaidrs, ka attīstās gan Daba, gan sabiedrība, gan atsevišķs indivīds – es uzskatīju –, bet attīstās tā, kā to ir aprakstījis Darvins, nevis tā, kā aprakstījis Hēgelis».

.851. No mana – jau toreizējā, studenta – viedokļa «materiālistiskajā dialektikā» bija labi izšķiramas divas pilnīgi dažādas daļas. Viena bija ideja par to, ka viss attīstās un mainās. Šo daļu es pieņēmu. Otra daļa bija Hēgeļa mācība (Marksa un Engelsa apgriezta «ar kājām uz leju») par to, kāds ir šīs attīstības mehānisms. Šo daļu es noraidīju.

.852. Attīstības mehānisms bija Dabiskā Izlase – un tikai. Nekāda «pļāpāšana» par «pretrunu cīņām» un «noliegumu noliegumiem» šeit nebija vajadzīga.

.853. Principā nevar pat teikt, ka Hēgeļa «dialektika» būtu «nepareiza». Vienkārši tas ir no mūsdienu viedokļa pilnīgi novecojis, ārkārtīgi slikts, ārkārtīgi neveiksmīgs, neveikls un neērts attīstības modelis. Pastāv nesalīdzināmi labāki, ērtāki un precīzāki modeļi, – un Hēgeļa «dialektikas» vieta ir: teorētiskā un kultūrvēsturiskā ziņā – muzejā, bet praktiskā pielietojuma ziņā – mēslainē.

.854. Es domāju, ka Hēgeļa «dialektika» vispār iekļuva marksisma sastāvā tikai tādēļ, ka marksisma radīšanas brīdī vēl nebija «nācis Darvins»; ja Darvins, 1837.gadā sācis nodarboties ar evolūcijas teoriju, būtu to publicējis, teiksim, 1841.gadā – vēl pirms marksisma rašanās, pirms Marksa pirmajām publikācijām – un ja Markss un Engelss jau tad būtu uzzinājuši par Darvina jauno teoriju un ar to labi iepazinušies, – tad Hēgelim laikam gan vairs nebūtu nekādu cerību ietikt marksisma mācībā iekšā.

§26. «Ideālā» reducēšana uz materiālo

.855. Aprobežojušies vienīgi ar to, ka viņi «apgriezta Hēgeli ar galvu uz augšu» (t.i. atzina, ka nevis materiālā pasaule ir ideju pasaules «ēna», bet otrādi), Markss un Engelss līdz ar to saglabāja ne

tikai Hēgeļa «dialektiku», bet arī pašu viņa (un neskaitāmu iepriekšējo filosofu) radīto un doto pretnostatījumu: lūk, pastāv «ideju pasaule» un pastāv «materiālā pasaule».

.856. Ja Hēgelim primāra bija «ideju pasaule», bet materiālā pasaule tikai tās ēna, tad marksismam nu tas bija otrādi: primāra bija materiālā pasaule, bet ideju pasaule – tās atspulgs. Taču pati principiālā vajadzība vispār iedalīt esamību šādās divās «pasaulēs» netika pat apšaubīta.

.857. Tā kā Marksam, pārejot no hēgelisma pašam uz savu sistēmu, viss grozījās ap to, kura tad no šīm abām pasaulēm ir primāra un kura sekundāra, tad marksisms pat pasludināja šo problēmu par «filozofijas pamatjautājumu»: «Kas ir primārs – materiālais vai ideālais?». Un, atkarībā no atbildes uz šo jautājumu, filozofi iedalījās «ideālistos» (primārs ir ideālais) un «materiālistos» (primārs ir materiālais). Paši sevi marksisti pieskaitīja «materiālistiem».

.858. Tātad dalījums «divās pasaulēs» pašu Marksa un Engelsa darbos bija saglabāts, un vēlākie marksisma padomju laiku «ortodoksālie filozofi» cīnījās, cik spēja, par to, lai šis dalījums tiktu saglabāts arī turpmāk.

.859. «Ideālais» nav reducējams uz materiālo; tā ir «jauna kvalitāte», kas rodas VIRS materiālās substances (smadzenēm); ideālais ir atkarīgs no materiālā, ideālais ir sekundārs, – bet ideālais nav, nav, nav reducējams uz materiālo! – mācīja man Universitātes «dialektiskā materiālisma» kursā un sludināja no visām «filozofijas grāmatām».

.860. Šī «reducēšana» bija viens no galvenajiem jautājumiem mūsu strīdos ar docentu Poli filozofijas semināru laikā Universitātē. «Kā nav reducējams?! – bija mana nostāja. – Pilnīgi elementāri reducējams!».

.861. Kā jau es rakstīju {811}, laikā, kad Markss un Engelss «apgriezta otrādi Hēgeli», faktiski nepastāvēja ne psiholoģija, ne psihiatrija (nerunājot jau nemaz par kompjūteriem). Tāpēc Markss un Engelss nespēja atteikties no esamības iedalījuma «materiālajā» un «ideālajā», no paša šī pretnostatījuma. Viņiem tas likās dabisks un neizbēgams.

.862. Bet es no šāda iedalījuma biju atteicies jau skolas laikā – jau toreiz man reāli pastāvēja tikai viena pasaule: materiālā –, un tāpēc, nonācis Universitātē, es biju pārsteigts, ka man pēkšņi mēģina iestāstīt, it kā «ideālais» neesot reducējams uz materiālo.

.863. Tajā laikā pasaules presē jau gāja uz beigām slavenā diskusija «Vai mašīna spēj domāt?», – diskusija, kuru bija izraisījusi kompjūteru izgudrošana 1940.gadu beigās un kura visā savā aktualitātē izvērās 1950.gados. Cik atceros, lielākā daļa autoru izteicās par to, ka mašīna domāt nav spējīga, tomēr bija arī tādi, kas atzina, ka mašīna ar laiku spēs absolūti visu to pašu, ko cilvēks (un tāds apgalvojums faktiski nozīmē, ka cilvēks jau «mašīna» vien ir).

.864. Ir skaidrs, kurā pusē šajā diskusijā nostājos es (presē es, būdams skolnieks, protams, nerakstīju, bet 1963.gadā, vasaras brīvlaikā pēc 9.klases, sacerēju romānu «Buenosa rēgi»⁴⁴, kurā autora pozīcija šajā jautājumā ir viennozīmīgi skaidra).

.865. Šīs plašās un slavenās diskusijas raksti un materiāli jau faktiski arī norādīja ceļu, kādā «ideālais» ir «reducējams uz materiālo»: cilvēka smadzenes ir kompjūters (jeb ESM, kā toreiz mēdza teikt). Šo nostāju es pieņēmu vēl skolas laikā – kas vēlāk, kad es nonācu Universitātē, arī izraisīja konfliktu ar «dialektisko materiālismu» jautājumā par «ideālā reducēšanu».

.866. Tieši no šīs nostājas vēlāk izauga Vēras teorija; faktiski – vismaz no filozofijas viedokļa – Vēras teorija ir detalizēta mācība par to, kādā veidā «reducēt ideālo uz materiālo».

.867. (Taču Vēras teorija NAV tikai pati ideja, ka cilvēka smadzenes ir kompjūters un ka «ideālais ir reducējams uz materiālo», kā to mēģina iztēlot mani pretinieki; šādu ideju es pieņēmu, kā bija teikts, jau skolas laikā, taču tas vēl nenozīmēja jaunas teorijas rašanos; tas nozīmēja tikai, ka es «atrodos zināmā filozofiskā nometnē» – un ne vairāk. Vai cilvēks ir vai nav kompjūters, – no tā Pitagora teorēma nemainās: katešu kvadrātu summa kā bija, tā paliek vienāda ar hipotenūzas kvadrātu. Bet, ja atklātos, ka no pieņēmuma, ir vai nav cilvēka smadzenes kompjūters, šāda veida teorēmas mainās, – TAD kardināli mainās arī situācija, un tad runa vairs nav tikai par filozofisku pasaules uzskatu, bet gan runa ir jau par jaunu zinātnisku teoriju. Un tā notika 1978.gadā, kad no pieņēmuma, ka cilvēka smadzenes ir kompjūters, manā acu priekšā sabruka Kantora «kopu teorija». Un tad Vēras teorija bija dzimusi).

§27. Pasaules determinētība

.868. Pēdējā no trim sākotnējām domstarpībām ar marksismu {842} – par pasaules absolūto determinētību – arī ir cieši saistīta ar iespēju «ideālo» reducēt uz «materiālo».

⁴⁴ P.S. «Buenosa rēgi» ir romāna otrās redakcijas nosaukums; pirmā redakcija saucās «Buenosa robinsoni» un ir Niveādā ievietota failā NIX-102 (Vekordijā {L-BUENOS}).

.869. Ja «ideālais» nav reducējams uz materiālo, tad «idejas» it kā izkrīt no tiešajām materiālās pasaules cēloņsakarību ķēdītēm. Atomi kustas paši par sevi pēc labi zināmajiem fizikas likumiem, bet «idejas» mīt kaut kur «līdzās» (vai «virs» tiem) un atomu kustībā nepiedalās.

.870. No otras puses, saskaņā ar tādiem (tajā skaitā marksistiskajiem) uzskatiem, idejas tomēr nav arī «pilnīgi izolētas» no materiālās pasaules, jo no mana tāda vai citāda lēmuma taču šis tas tomēr būs atkarīgs arī materiālajā pasaulē – «atomu kustībā». Tāpēc kaut kāds sakars starp «ideju pasauli» un «materiālo pasauli» pastāv, – tikai tā nav viennozīmīga determinētība. Tā apmēram mums mācīja «dialektiskā materiālisma» kursā.

.871. Man tās jau toreiz bija «blēņas». Nekāds «ideālais» atomiem «līdzās» nepastāv; domas tā pati «atomu kustība» vien ir, un tā ir viennozīmīgi determinēta tāpat kā viss šajā pasaulē.

.872. Oriģinālais marksisms pasaules nepilnīgo determinētību atzina šajā «ideju pasaules» un «materiālās pasaules» mijiedarbībā, kā arī dažās citās lietās (konkrēti piemēram, marksisma Sistēmā nav viennozīmīgas determinētības starp sabiedrības «ekonomisko bāzi» un «ideoloģisko virsbūvi»: bāze gan nosaka virsbūvi, bet nosaka to tikai «aptuveni», galvenajos vilcienos; viennozīmīga cēloņsakarība šeit netiek deklarēta).

.873. Oriģinālajam marksismam vēl nebija nācies sastapties ar mūsdienu modernās fizikas «nenoteiktību principu»; mana laika «marksistiski ļeņinskā filozofija» pasaules nepilnīgu determinētību atzina papildus vēl arī šajā «Heizenberga principā» no fizikas; es, savukārt, noliedzu arī to – kvantu teorijas varbūtības, tāpat kā visas citas varbūtības, izsaka tikai cilvēka nezināšanu, informācijas trūkumu, bet nevis objektīvās pasaules nedeterminētības faktu⁴⁵.

.874. Bet šeit mēs neiedziļināsimies tālāk pasaules determinētības jautājumos – sevišķi jau tur, kur tas saistīts ar kvantu mehāniku. Tā ir pārāk plaša tēma, prasa (arī no lasītāja) diezgan dziļas zināšanas un pārāk tālu novirzītu mūs no mūsu pašreizējā mērķa.

.875. Teikšu tikai, ka «mana pasaule» ir viennozīmīgi determinēta – tāpat kā Einšteinam⁴⁶. Nedeterminētību es neatzinu jau docenta Poļa semināru laikā (un neatzīstu tagad) nevienā no tām vietām, kur to prasīja «dialektiskais materiālisms».

§28. Ekonomika vai psiholoģija?

.876. Tādas manu studiju laikā bija trīs galvenās pretrunas starp oficiālo «dialektisko materiālismu» un manu filosofisko sistēmu, kura toreiz gan nebija vēl ieguvusi savu galīgo veidu un rakstiski noformēta, bet kura faktiski jau pastāvēja – ja jau reiz pastāvēja šīs pretrunas.

.877. Neskatoties uz to (vai tieši tādēļ), ka es iebildu un strīdējos ar docentu Poli, viņš lika man visaugstākās atzīmes, bet, kad «dialektiskā materiālisma» kurss beidzās, tad teica ar zināmu nožēlu, ka man esot vajadzējis iet studēt filozofiju un ka manā personā esot «zudis ļoti spējīgs un interesants filozofs». (Nu, varbūt, ka nav pavisam zudis? – Tagad esmu atgriezies?).

.878. Kā jau es rakstīju, apmēram līdz 1972.gadam es vēl uzskatīju sevi par marksistu, mēģinādams «pierādīt», ka «oficiālā padomju filozofija» nepareizi interpretē «klasiskus» un ka īstenībā tie ir domājuši tāpat kā es. Uz 1972.gadu pie minētajām trim studiju laika atšķirībām bija nākušas klāt vēl daudzas citas. Es vairs neatzinu ne marksistiskās «revolūciju teorijas», ne vispār Marksa sabiedrības attīstības shēmu tajā veidā, kādā viņš to bija formulējis. Bet izrietēja tas viss faktiski no tām pašām sākotnējām trim atšķirībām.

.879. Ja «ideālais» (t.i. cilvēka domas utt.) ir reducējamas uz materiālo, ja tās ir tā pati atomu kustība smadzeņu kompjūterā, tad «ideju pasaules» (un tālāk vispār sabiedrības «virsbūves») determinētībā galvenā loma būs šo smadzeņu kompjūteru mehānismiem, parametriem un īpašībām – un nevis ekonomiskajiem apstākļiem, kuros šie kompjūteri atrodas.

.880. No šīs atziņas izrietēja, ka teorijām par sabiedrību ir jābalstās uz psiholoģiju un psihiatriju, – un nevis uz ekonomiku, kā Marksam. Tieši cilvēku psiholoģijas ignorēšana arī padarīja citādi tik «skaisto marksisma mācību» par pilnīgi nederīgu dzīvē un noveda pie tiem šausmīgajiem revolūciju un totalitārisma ekscēsēm, kādus pieredzēja XX gadsimts.

⁴⁵ P.S. Par to sīkāk skat. meditāciju VARBŪTĪBA {[R-VIEWS](#)}.

⁴⁶ P.S. Katrs, kas kaut cik pārzina fizikas vēsturi, atceras slavenos Alberta Einšteina strīdus ar Nilsu Boru un citiem «varbūtību fizikas» radītājiem un leģendāros Einšteina vārdus: «Dievs nemet kauliņus». Tagadējā fizikā dominē un ir it kā uzvarējis Bora viedoklis, bet uz Einšteina «stūrģalvību» raugās kā uz tādu (mīļu un piedodamu) ģēnija vājību. Īstenībā Einšteins vienkārši bija intelektuālajā augumā (vismaz) galvastiesu pārāks par visiem apkārtējiem.

§29. Postulātu sistēmas

2002.01.21 15:57 pirmdienā
(pēc 1 mēneša, 25 dienām, 4 stundām, 10 minūtēm)

.881. Augstāk es aprakstīju marksisma Sistēmas galveno saturu un manas filosofiskās Sistēmas atšķirības no marksisma – un otro aprakstu devu kā stāstu par saviem kādreizējiem strīdiem filozofijas semināros ar docentu Poli. Taču šīs atšķirības var noformulēt arī daudz «stingrāk» – kā atšķirības starp divām postulātu sistēmām.

.882. Jau 1969.gadā, vēl būdams pēdējā kursa students, es noformulēju savas Sistēmas galvenos postulātus. Tie bija divi:

.883. 1) Eksistē tikai matērija, tās attiecības un kustība – šo attiecību izmaiņas (no šī postulāta izriet, ka «ideālā pasaule» neeksistē kā patstāvīga realitāte).

.884. 2) Visam pasaulē ir savs materiāls cēlonis (šis postulāts deklarē absolūto determinētību).

.885. Vēlāk, kad es pārliecinājos, ka marksisms no manas Sistēmas atšķiras, tad formulēju arī marksisma postulātus analogiskā veidā, un 1976.gadā aprakstīju abas postulātu sistēmas sacerējumā «SALĪDZINĀŠANA» {[VIEWS.48](#)}. Marksisma postulāti iznāca šādi:

.886. 1) Eksistē matērija, tās attiecības un kustība – šo attiecību izmaiņas.

.887. 2) Eksistē ideālais (cilvēku domas utt.) (no tā, ka šis ir patstāvīgs postulāts, izriet, ka ideālais nav reducējams uz materiālo).

.888. 3) Matērija ir primāra, ideālais sekundārs (marksistiem šis postulāts saucas par «filozofijas pamatjautājumu» un atkarībā no atbildes uz šo jautājumu visas filozofiskās sistēmas un paši filozofi dalās «materiālistos» un «ideālistos»; viegli tomēr redzēt, ka šim «filozofijas pamatjautājumam» ir jēga tikai tad, ja iepriekš ir ieviests marksistu Otrais postulāts; manā Sistēmā šādam jautājumam jēgas nav).

.889. 4) Dažām parādībām (lietām) ir tiešs materiāls cēlonis.

.890. 5) Citām parādībām (lietām) tieša materiāla cēloņa nav (šis postulāts nosaka un nozīmē marksistu atteikšanos no absolūtās determinētības principa pasaulē).

.891. Tādējādi mēs redzam, ka marksismam ir pieci postulāti tur, kur man ir divi. Tātad manas «izmaiņas» attiecībā pret marksismu nozīmē neko citu, kā vien postulātu minimizāciju. Ka postulātu minimizācija ir manas Sistēmas loģiskais pamatprincips, tas arī bija deklarēts jau tajā pašā darbā «SALĪDZINĀŠANA» {[VIEWS.92](#)}.

.892. Es arī ievedu savu «filozofijas pamatjautājumu» – tikai savādāku nekā marksismam un atbilstošu manas Sistēmas postulātiem – un tad klasificēju filozofiskās sistēmas (un pašus filosofus) atbilstoši atbildei uz šo jautājumu.

.893. **Definīcija:** materiālists ir tas, kurš pieņem postulātu {883} – ka eksistē TIKAI matērija (bet «ideālais» ir reducējams uz matērijas kustību).

.894. **Definīcija:** ideālists ir tas, kurš pieņem postulātu, ka eksistē TIKAI ideālais (bet matērija ir – vienalga kādā veidā – reducējama uz garu).

.895. **Definīcija:** duālists ir tas, kurš pieņem abus postulātus: ka eksistē gan matērija, gan ideālais (kā divas viena uz otru nereducējamas būtības); tālāk duālisti (un tikai duālisti) var ievest jautājumu, kas viņiem ir primārs, kas sekundārs, un atkarībā no atbildes uz šo jautājumu klasificēties tālāk, piemēram kā «materiālistiskie duālisti» (kam matērija ir primāra), «ideālistiskie duālisti» (kam primārs ir gars), «duālistiskie duālisti» (kam abas substances līdztiesīgas).

.896. Ja pieņem tādas definīcijas, tad «dialektiskais materiālisms» nemaz nav materiālisms, bet gan duālists (un tad «īstais materiālists» šeit esmu tikai es).

.897. Tā kopš 1970.gadu vidus es marksismu vispār neatzinu par materiālismu (tas izskaidro tādas frāzes kā, piemēram, punktā {[VITA1.1308](#)} Vairai Vīķei-Freibergai:

«Latvijā, tāpat kā citās “postkomunisma zemēs”, šim faktoram pievienojas vēl viens: – vilšanās tajā ideoloģijā, kas valdīja padomju laikos un arī bija saistījusi sevi ar materiālismu. Ar cilvēkiem vispār raksturīgo nekritisko pieeju un “melnbalto” domāšanu daudzi pēc vannas līdz ar netīro ūdeni izlēja noteku grāvī arī bērnu...»).

.898. Kā redzat, es tur nesaku, ka «ideoloģija, kas valdīja padomju laikos», bija materiālisms, – es rakstu, ka tā «bija saistījusi sevi ar materiālismu», t.i. tikai sauca sevi par materiālismu.

§30. Mehānicisms

.899. No marksisma viedokļa, savukārt, mana Sistēma bija «mehānistiskais materiālisms» (un «mehānistiskais determinisms» {.835}). Tā to kvalificēja jau docents Polis, – un es arī savā laikā «pieņēmu šo izaicinājumu»: «Labi, ja jau mehānistiskais, tad mehānistiskais; vai nav vienalga kā nosaukt, – galvenais ir sistēmas būtība! – un man tā ir pareiza, lai kā tā sauktos».

.900. Tā es kopš 1970.gadu sākuma atzinu sevi par «mehānistisko materiālistu», savu Sistēmu par «mehānicismu», un attiecīgi arī rakstīju par to visus šos trīs gadu desmitus. Es izteicu arī gandarījumu un lepnumu, ka mani «sabiedrotie» ir bijuši tādi vīri kā Galilejs, Ņūtons, Laplass {[VIEWS.798](#)} (un nevis «*kaut kāds tur Hēgelis!*»!).

.901. Gan marksisti («materiālistiskie duālisti» pēc manas klasifikācijas), gan, vēl jo vairāk, «ideālistiskie duālisti» un «īstie ideālisti», uzskata un sauc mehānicismu par «vienpusīgu», «primitīvu» utt. utml. (sk., piem., {.616}).

.902. Mēs, lūk, reducējot «*visu matērijas kustības formu kvalitatīvo dažādību uz mehānisko kustību un visas sarežģītās, dažādās attīstības likumsakarības – uz visvienkāršākajiem mehānikas likumiem*» {.619}. Jurevičs, savukārt, (piedēvējot mehānicismu arī marksismam) raksta, ka viņiem «*cilvēks īsti nav dzīva būtne, jau no pašas dabas apbalvota ar visdažādākām tieksmēm un citu garīgu saturu, bet gan tikai ekonomisku faktoru mehanistisks produkts un pats atkal tikai ekonomisks faktors*» {.612}.

.903. Tomēr ir jāsaprot, ka tikai pēc infantiliem priekšstatiem {.749} nosaukuma vārds pats par sevi var kaut ko izšķirt. Ja mēs ar vārdu «mehānicisms» saprotam kaut kādus patiešām primitīvus uzskatus (kādus aprakstījis Jurevičs vai kādus iedomājas marksisti), tad mana Sistēma NAV mehānicisms.

.904. Ja, turpretī, mēs ar vārdu «mehānicisms» apzīmējam tādu pasaules uzskatu kā manējais, tad marksistu un Jureviča teiktais par mehānicismu NAV patiesība. Cilvēku «visdažādākās tieksmes un cits garīgais saturs» man tiek ņemts vērā un analizēts daudz smalkāk un precīzāk nekā marksistiem un pašam Jurevičam.

.905. Varētu jau manu filosofisko sistēmu nosaukt arī ne par «mehānicismu» vai «mehānistisko materiālismu», bet kaut kā savādāk, piemēram, izgudrot kādu līdz šim vēl vispār nelietotu jaunvārdu. No tā lietas būtība neizmainītos.

.906. Es apzīmējumu «mehānicisms» pieņēmu no marksistiem, pirmkārt, kā sava veida izaicinājumu un, otrkārt, tādēļ, ka šis vārds patiešām diezgan veiksmīgi apzīmē lietas būtību, – tikai vajag saprast to ne kā «vienkāršu mehānisku kustību», bet gan kā «mehānismu meklēšanu».

.907. Vārds «mehānisms», kā to lieto mūsdienu valodās, nebūt nenozīmē primitīvu fizikālu kustību. Mēs sakām «vēlēšanu mehānisms», «demokrātiskas varas mehānismi», «zinātnes attīstības mehānismi» utt. utml. Tā runājot, galvenais, ko mēs gribam izteikt, ir tas, ka mēs zinām KĀ darbojas vēlēšanu sistēma, KĀ darbojas demokrātiskā vara, KĀ tiek veicināta zinātnes attīstība utt.

.908. Saprotot vārdu «mehānisms» šādi, ar «mehānicismu» tad mēs apzīmējam tās mācības, kurām vissvarīgākais ir uzzināt, izpētīt, izskaidrot, KĀ tieši notiek tas vai cits process, KĀ rodas tā vai cita parādība – atrast un izzināt šo procesu un parādību rašanās un darbošanās «mehānismus» –, lai arī cik tie sarežģīti un smalki nebūtu.

.909. Un šī lieta jau nu ir tieši tā, kas ir visraksturīgākā manai filosofiskajai sistēmai vispār un Vēras teorijai konkrēti. Vēras teorijas pati būtība ir izskaidrot, KĀ notiek domāšana, KĀ rodas abstrakti jēdzieni, tajā skaitā matemātiski, un KĀ dzimst psihiskās un psiholoģiskās parādības.

.910. Kad marksisti (vai kādas citas «nemeānistiskas» mācības pārstāvji), pretstatot sevi «mehānicistiem», runā par «kvalitatīvi jaunām» parādībām (kuras neesot «reducējamās» uz «zemākajām»), tad viņiem veidojas «tukšums» starp šo «zemāko» un šo «augstāko» – «kvalitatīvi jauno» – līmeni.

.911. Piemēram, sakot, ka sociālo nevar reducēt uz bioloģisko {.616}, viņiem bioloģiskās parādības (teiksim, organisma uzbūve) ir viens līmenis, bet sociālās parādības (cilvēku sabiedrībā) – otrs, «augstāks» esamības līmenis. Un starp šiem abiem līmeņiem nav saites, nav (cēloņsakarību) ķēdītes, tie darbojas it kā katrs par sevi, katrs savā «jaunajā kvalitātē».

.912. Apgalvojums, ka «sociālais nav reducējams uz bioloģisko», un tamlīdzīgi apgalvojumi par nereducējamību un par «jaunajām kvalitātēm» faktiski nozīmē, ka pasaules uzskats, cilvēka zināšanas ir sašķeltas vairākos atsevišķos «slāņos», fragmentos, kuri ir izolēti viens no otra un starp kuriem paliek (zināšanu) tukšums, iztrūkums.

.913. Prasība atzīt šādu «nereducējamību» par fundamentālu filosofisku principu, savukārt, nozīmē, ka šis zināšanu iztrūkums tiek pacelts dabas likuma līmenī; tā ir prasība savu zināšanu fragmentāritāti saglabāt «uz visiem laikiem».

.914. Psiholoģiski tas ir līdzīgi kā tie cilvēki, kam nav precīzas racionālas domāšanas un kuri savas «no gaisa grābtās» («intuitīvi gūtās») atziņas cenšas padarīt par visvērtīgākajām, pasludinot intuīciju par «augstāko» zināšanu gūšanas veidu.

.915. Mehānicisms (saprasts kā punktā {.908}), turpretī, nozīmē tādu domāšanas veidu, kurš cenšas radīt vienotu pasaules ainu, kur starp atsevišķiem tās fragmentiem nebūtu ar «jaunu kvalitāti» nomaskētu tukšumu un caurumu.

.916. Tāpat mehānicisms nozīmē zināšanas vai vismaz tiekšanos pēc tām, bet pretējie uzskati nozīmē NEzināšanu un, vēl vairāk, cenšanos šo nezināšanu padarīt par dabas vai domāšanas likumu un par «augstāko» filosofijas formu.

.917. Kas attiecas uz to, ka mehānicismā it kā zūdot dabas procesu un veidojumu «kvalitatīvā dažādība», tad tas ir simtprocentīgs «antimehānistu» izgudrojums. Šāds apgalvojums acīmredzot psiholoģiski sakņojas tajā apstākļī, ka paši antimehānisti nespēj saskatīt, ieraudzīt to mehānismu, kā no «zemākā līmeņa» elementāriem «ķieģelišiem» veidojas «augstākā līmeņa» formu daudzveidība, – un TĀPĒC (t.i. viņu pašu domāšanas mazspējas dēļ) šī daudzveidība viņiem iznāk it kā zudusi.

.918. Mūsdienās tā ir elementāra un jau skolas solā apgūstama patiesība, ka viss cilvēcei zināmais Kosmos – gan Zeme, gan Saule, gan planētas, gan zvaigznes, gan galaktikas – sastāv no atomiem. Atoms nav nedalāms, kā to kādreiz domāja un kā nozīmētu tā grieķiskais nosaukums, bet ar atoma dalīšanās fakta atklāšanu nav «atcelta» pati atomu eksistence. Un dažādu atomu ir tikai nedaudz vairāk par simtu (nu, kopā ar izotopiem lai būtu – daži simti). Un no šiem dažiem simtiem dažādu tipu atomu veidojas visa gan dzīvās, gan nedzīvās dabas fenomenālā dažādība – gan uz Zemes, gan Kosmosā.

.919. Cik muļķīgi būtu apgalvot, ka tie, kuri atzīst atomu eksistenci, it kā noliedzot Dabas daudzveidību, – tikpat muļķīgi ir apgalvot, ka mehānicisti neatzīstot esamības kvalitatīvo daudzveidību tādēļ vien, ka viņi redz, kā šī daudzveidība veidojas un izaug no zemāko līmeņu formām.

Žurnāla ROSE 25. numurs

Vēras teorijas vēstures hronika
 Neperiodisks zinātniski satīrisks izdevums
 Numurs izlaists 2002.06.16
 Žurnāls iznāk kopš 2000.gada 18.novembra
 Galvenais redaktors: Valdis Egle
 Galvenais adresāts: Vaira Viķe-Freiberga
 Redakcijas adrese: egle@latnet.lv

§31. Apkopēja

2002.03.21
 (pēc 2 mēnešiem, 0 dienām)
 «Oficiālais» pavasara sākums

.920.⁴⁷ Jūs jautājat, vai man nav nekas pretī, ja Jūs ievietotu Andra un manu fotogrāfiju «Rosē», kad rakstīsiet par slepkavību Mežaparkā.⁴⁸ Vispār man nav īsti skaidra sistēma, pēc kuras Jūs rakstāt un kam izvēlaties tos vai citus jautājumus grāmatai «Maija Salna». Principā man nav nekas pretī. Bet vai Jums savukārt nebūtu nekas pretī nerakstīt tur (īpaši jau pašā sākumā {.21}) par to, ka es «esmu spiesta strādāt par apkopēju»? Jūs pats rakstījāt, kā to uztvers «viņi».

.921. (Es biju rakstījis {TECE1.1208} Maijai Salnai – V.E. –: «Sarakste ar Maiju Salnu (..) ir plaša – iesāktas grāmatas VITA2, VITA3, TECE1,⁴⁹ neskaitot atsevišķus elementus grāmatā VITA1, –

⁴⁷ Tāpat kā iepriekšējos «Roses» numuros, šeit tiek atbildēts uz dažām vietām no lasītājas Maijas Salnas vēstulēm. Viņas rakstītais šeit ir dots petītā.

⁴⁸ Maijas Salnas līgavaini 1989.gadā noslepkavoja Mežaparkā pēc koncerta, kad viņš mēģināja paglābt Maiju no izvarošanas. Slepkavība nobiedēja uzbrucējus, un izvarošana nenotika, bet Andris nomira no naža dūrieniem. Vainīgie atrasti un sodīti netika. P.S. 1988.gadā manas lasītājas Maijas Salnas klātbūtnē Mežaparkā pēc koncerta tika noslepkavots viņas draugs Andris. Vainīgie netika atrasti un sodīti.

⁴⁹ Sestajā Mediotēkā visām grāmatām (līdz ar «parasto nosaukumu») bija arī īsi datoridentifikatori, tādi, kā šeit minētie. Šis datoridentifikators, savienots ar punkta numuru, deva iespēju atsaukties uz tekstu ar precizitāti līdz rindkopai starp desmitiem grāmatu. Tādas atsaucis viegli atpazīstamas arī datorizēti, jo atradās leņķiekavās.

un šai sarakstei ir sava loma ne tikai tiešajā saistībā ar Jums, bet arī «lielajā spēlē» pret Maiju Kūli, Vilni Zariņu u.c. «varenajiem», taču šādam stāvoklim ir arī savi trūkumi. Ja visa «diskusija REVISERE» reducējas tikai uz saraksti ar Maiju Salnu, tad «viņi» var teikt: «Nu, lūk, visa viņa teorija tik vien ir vērtā, lai to apspriestu ar kādu apkopēju!». (Es, protams, «sadotu viņiem pa kaklu», ja viņi to izteiktu atklāti, bet visa šī situācija dod viņiem iespēju pašiem tā domāt pie sevis klusībā). Un, otrkārt, lai arī cik Jūs būtu interesanta kā diskusiju partnere, bet tomēr Jūs uzliekat šai apspriešanai «vienpusības zīmogu». Jums nevar tikt rakstīta pati dziļākā un pati vērtīgākā Teorijas daļa – tas, kas dziļi ieiet matemātikā un programmēšanā»).

.922. Tad kāpēc Jums «viņiem» vispār būtu jāstāsta, par ko es strādāju? Tā taču nav pat mana profesija. Un tad «viņi» var padomāt, ka es vispār varbūt vēl arī skolā neesmu gājusi vai bijusi nesekmīga idiote, kas mūžā neko citu nav darījusi, kā tikai noņēmusies ar mānīcīgām lietām un «filozofējusi ar lupatu rokā»... Tā «viņi» arī padomās.

.923. Varējāt uzrakstīt (ja vispār vajag), ka esmu bibliotekāre. Kā nekā savas normālās dzīves laikā es 6 gadus nostrādāju par bibliotekāri; direktore pat par vecāko bibliotekāri mani iecēla, uzticēja uzstāties semināros, vadīt bērnu svētku pasākumu Salaspilī u.c. Un ne jau par «smukām acīm». Tur bija arī universitāti beigušas dāmas, kuras bija man pakļautas (pēc subordinācijas) un algā saņēma mazāk. Sakiet viņiem, ka esmu bibliotekāre, tad attieksme pret tādu saraksti arī būs savādāka.

.924. (Kants jau arī esot strādājis par bibliotekāru, un kaut gan neko sakarīgu viņš nav uzrakstījis, tomēr, ja drusku papūlas, var pat saprast, ko viņš tanī «Prāta kritikā» ir sarakstījis...).

.925. Pie tam, ja Jūs «Maijā Salnā» rakstīsiet secīgi kaut ko no maniem piedzīvojumiem un savus komentārus, tad kāpēc jau ievadā jāmin, kur es tagad strādāju? (Man tas ne sevišķi patīk).

.926. Es labi zinu to attieksmi. Ja es kādam pasaku, ka esmu bibliotekāre, tad viņi runā kā ar cilvēku, bet ja pasaku par to apkopēju – tūlīt runā «no augšas uz leju» un kā ar idioti (par kaut ko superbanālu vai primitīvu). Rakstiet, ja gribat, kur tagad strādāju, bet rakstiet to visu hronoloģiskā secībā, tā kā tas ir –, ka P. Stelpa⁵⁰ vainas dēļ (nervu sabrukuma dēļ) es biju spiesta pamest darbu bibliotēkā. Vai savukārt tā varam sarunāt?

2002.03.29 12:47 piektdiena
(pēc 8 dienām)

.927. Nē, diemžēl, nevaram.

.928. Pirmkārt, «Roses» 21.numurs iznāca jau pirms vairāk nekā četriem mēnešiem, 2001.gada 18.novembrī, un tagad tā eksemplāri atrodas gan pie Maijas Kūles, gan pie Prezidentes. Es taču nevaru viņām sūtīt lapiņas ar labojumiem: «Ziniet, tur tās lappuses nav pareizas; lūdzu, nomainiet ar šitām...»

.929. Un, otrkārt, pat ja fiziski vēl varētu izmainīt, es vienalga negribētu to darīt. Saproties taču, ka tur nav nejaušību (to tikai mūsu muļķītis Vilnis Zariņš tā domā, ka es lieku savās grāmatās visu, kas vien ienāk prātā – visādas «pelavas»). Tur viss ir pakļauts stratēģiskam mērķim – un ne jau pastāstīt Pasaulei Jūsu biogrāfiju ir šis mērķis.

.930. Jūs taču esat lasījusi manu atbildi Guntai Dronei ({[TECE1.169](#)} un tālāk), kura domāja, ka tieši viņa un ar viņu saistītās lietas ir tas, kas mani nodarbina. Nē taču – daudz daudz vispārīgāki, «globāli» apsvērumi mani vada. Gunta Drone vai Jūs – jūs esat «tikai ieroči manās rokās»...

.931. Šīs grāmatas⁵¹ pirmais mērķis bija deklarēts punktā {.29} (un tālāk – otrs). Satriekt, sagraut, pazemot Latvijas pseidozinātni (kura nostājusies pret Vēras teoriju) – lūk, mans mērķis. Tiks nodemonstrēta viņu pilnīga teorētiskā, zinātniskā, filozofiskā un loģiskā nespēja, viņu garīgais niecīgums, viņu domāšanas defekti. Šie pseidozinātnieki «vārtīsies putekļos mūsu divkaujas arēnā visu skatītāju acu priekšā» – tajā skaitā Valsts Prezidentes un Jūsu acu priekšā – bet es «jādelēšu zirgā viņiem apkārt», «šautīdams viņus ar pātagu un durstīdams ar šķēpu».

.932. Un viņu pazemojums būs jo briesmīgāks un efektīvāks, jo (it kā) «zemāku» cilvēku es pacelšu «teorētiskos augstumos» viņiem iepretim. Vai tad Jūs nejutat, kā tiek «izliktas cilpas»? Jau Prezidente «un viņas dzīvesbiedrs profesors Imants Freibergs» ir nosaukti par skatītājiem {.42}; jau ir pieminētas «divas Maijas» {.719}, jau epigrāfā stāv Jums veltīti vārdi {.2}:

.933.

...Tevi gaismas zirgi
Kalnā uznesīs..

.934. – un tad būtu arī jābūt skaidram, kura tad, tieši pretēji, tiks «nogāzta bezdibenī»...

⁵⁰ Pauls Stelps – viens no redzamākajiem Latvijas «ezotērikiem», vairāku (miglainu) grāmatu autors. Viņa ietekmē Maija Salna nonāca drīz pēc līgavaiņa nāves un atradās apmēram 6 gadus.

⁵¹ Grāmatas VITA2.

.935. Tā «apkopēja» ir tāda pati «cilpa» kā visas pārējās. Man nav izdevīgi, lai Jūs būtu bibliotekāre. Man ir izdevīgi, lai Jūs būtu apkopēja. «Divas Maijas»: no vienas puses LZA akadēmiķe, Latvijas «pirmā filozofe»; no otras puses – «vienkārša apkopēja». Viena tiek nogāzta no viņas tik dikti visu mūžu kārotajiem augstumiem; – otra tiek «uznesta kalnā»... (Un Jūs vēl gribat, lai es atteiktos no TĀDA literāra efekta!).

.936. Tālāk. Punktā {.926} Jūs rakstāt: «*Es labi zinu to attieksmi. Ja es kādam pasaku, ka esmu bibliotekāre, tad viņi runā kā ar cilvēku, bet ja pasaku par to apkopēju – tūlīt runā "no augšas uz leju"*».

.937. Vai tad Jūs domājat, ka es nezinu šo attieksmi? Vai tad tā nav tā pati attieksme, kā «viņi» izturas pret mani un Vēras teoriju? (Tieši par ŠO ATTIEKSMI jau viņi arī tiks sodīti; tieši TĀS DĒĻ, viņi jau arī «vārtīsies arēnas putekļos»).

.938. Bet pati Jūs – vai pati Jūs **ARĪ** uzskatāt, ka par apkopēju būt ir apkaunojoši? (Manās acīs, piemēram, – pilnīgi godīgi un bez kādas izlikšanās – būt par apkopēju nav mazāk cienjami kā būt par LZA akadēmiķi, un būt par apkopēju ir **DAUDZ** cienījamāk nekā būt par LZA akadēmiķi, ja šis «akadēmiķa grāds» ir iegūts tādiem līdzekļiem kā Maijai Kūlei).

.939. Tādējādi mēs redzam, ka šajā jautājumā pastāv **divas atšķirīgas uzskatu sistēmas**: «viņējā» un «manējā». «Viņējā sistēma» ir tā, kura vadās pēc cilvēka «sabiedriskā stāvokļa», «ložņā uz vēdera» akadēmiķu (arī ministru, direktoru, prezidentu utt.) priekšā un «skatās no augšas» uz apkopējām – un «manējā sistēma» ir tā, kura «sabiedrisko stāvokli» pilnīgi atmet un vadās tikai un vienīgi pēc cilvēka paša vērtības, pēc viņa izteikto domu dziļuma, patiesības un nozīmības.

.940. Tad kura sistēma ir pareizā? Pēc kuras jāvadās mums pašiem? Pēc kuras – iekšēji: sevī – vadāties personīgi Jūs pati?

.941. Vai Jūs saprotat, ka, prasīdama aizvākt vai slēpt to «apkopējas apstākli», Jūs faktiski vadāties pēc «viņējās» vērtību sistēmas? Jūs varbūt to «viņu sistēmu» iekšēji nepieņemat un «sevī» turaties pie «manējās» sistēmas, bet «ārēji» Jūs esat gatava piekāpties «viņiem» un viņu «vērtībām» un rīkoties, cik vien iespējams, atbilstoši tieši tām – un nevis atbilstoši «manējai» sistēmai!

.942. Vai Jūs saprotat, ka, piekāpdamās un pielāgodamās «viņējai» sistēmai, Jūs līdz ar to kļūstat par konformisti un nolaižaties līdz Maijas Kūles līmenim?

.943. Vai Jūs saprotat, ka es, – ja pieņemtu un izpildītu šo Jūsu prasību, – tad arī es būtu kļuvis par konformistu un šādi pazemojies, – jo faktiski tad es būtu atzinis «viņējo» uzskatu sistēmu par tādu, ar kuru tomēr ir vismaz jārēķinās.

.944. Nē, *Dear Maija*, to Jūs no manis nesagaidīsiet. **NEKAD** es neatzīšu «viņējo» uzskatu sistēmu par līdzvērtīgu savējai. **NEKAD** es tai nepiekāpšos, nepielāgošos un neatzīšu to savādāk, kā vien par tādu ienaidnieka objektu, ko vajag satriekt, samīt, sabradāt un sašķaidīt.

.945. Tie, kas turas pie «viņējās» sistēmas, – tie ir muļķi – un tādi paliks, kaut arī viņu pasaulē būtu miljoni un miljardi, – un kā ar muļķiem es ar viņiem arī apiešos.

.946. Viņiem jāvērtās putekļos, – un viņi tur vārtīsies. Un nekādu kompromisu ar viņiem, nekāda konformisma, nekādas pielāgošanās viņu uzskatu un vērtību sistēmai – nebūs.

* * *

.947. Bet punktā {.921} ir pamatots, kādēļ Diskusijā ir vajadzīgi vēl citi dalībnieki (ar matemātiskām un programmistiskām zināšanām un interesēm), bet nevis kādēļ tur (it kā) neesat vajadzīga Jūs.

.948. Un kas attiecas uz punktā {.921} teikto, ka «visa šī situācija dod viņiem iespēju pašiem tā domāt pie sevis klusībā», tad līdz ar šī paragrāfa publikāciju «Rosē» «viņiem» arī šī iespēja jau ir laupīta. Ja tagad, pēc šī te teksta izlasīšanas, piemēram, Maijai Kūlei «ienāktu prātā» nodomāt, ka «visa Vēras teorija tik vien ir vērta, lai to apspriestu ar kādu apkopēju», tad – saskaņā ar visiem psiholoģijas likumiem – viņa momentā saņems no savām atmiņām un asociācijām tik sāpīgu dzēlienu, ka nespēs šo domu pat izdomāt līdz galam⁵²...

.949. Vēl viena «cilpa», vēl viens preventīvs «gājiens» mūsu Spēlē – un vēlreiz es «viņus» esmu apspēlējis, un «viņu» situācija ir kļuvusi vēl smagāka un bezcerīgāka.

⁵² **P.S.** Maijas Kūles pazemojums bija plānots visu lasītāju, bet pirmām kārtām Vairas Viķes-Freibergas priekšā. Faktiski tas bija brīdinājums Vairai Viķei-Freibergai: Skaties, ko es daru ar Latvijas «akadēmiķiem»! Es varu to izdarīt arī ar Tevi. Tāpēc esi prātīga! (Bet nebija prātīga, un nācās to izdarīt arī ar viņu).

§32. Divi ceļi Zinātnē

2002.04.14 15:26 svētdiena
(pēc 16 dienām, 2 stundām, 39 minūtēm)

.950. Atgriezīsimies pie Maijas Kūles disertācijas.

.951. Un tā, Maija Kūle «aizstāvēja» savu disertāciju 1980.gada 21.novembrī (vismaz tad šai «aizstāvēšanai» bija jānotiek, ja vien to kaut kādu iemeslu dēļ nebija atcēlušī uz vēlāku laiku {207}). Tā bija piektdiena, 2444565. juliāndiena⁵³. Leonīds Iljičs Brežņevs bija vēl dzīvs (viņam atlika dzīvot vēl apmēram divi gadi) un «vadīja» Padomju valsti, ar lielām pūlēm turēdamies uz kājām.

.952. Bija pagājuši seši gadi, kopš Kūle pabeidza Latvijas Universitāti. Bija pagājuši desmit gadi, kopš Latvijas Universitāti pabeidzu es.

.953. Šos sešus gadus pēc Universitātes beigšanas 1974.gadā Maija Kūle pasaules filosofijas un teorijas attīstīšanas ziņā bija izmantojusi šādi {359}:

.954. – 1975.gadā uzstājusies «mūsdienu buržuāziskās filozofijas pozitīvisko un kultūrvēsturisko koncepciju kritikai» veltītā «Latvijas PSR ZA jauno zinātnieku teorētiskajā konferencē»;

.955. – 1977.gadā uzstājusies «P. Stučkas LVU 38. zinātniskajā konferencē»;

.956. – 1979.gadā uzstājusies «vēstures, personības un sabiedrības problēmām» veltītā «Latvijas PSR ZA Vēstures institūta jauno zinātnieku konferencē»;

.957. – 1979.gadā uzstājusies konferencē «Cilvēka un vēstures koncepcijas mūsdienu buržuāziskajā filozofijā un to kritika».

.958. Es tos desmit gadus pēc Universitātes beigšanas biju izmantojis tā:

.959. – 1972.gadā atteicos no marksista nosaukuma;

.960. – 1976.gadā sāku aprakstīt savu filosofisko Sistēmu (meditācija SALĪDZINĀŠANA, kurā pirmoreiz rakstiski dots pabeigts marksisma un manas postulātu sistēmas pretnostatījums);

.961. – 1977.gadā uzrakstīju meditāciju THEOR ar marksisma (un savas) sociālās teorijas analīzi un pretnostatījumu;

.962. – 1978.gadā radās Vēras teorija jau ar konkrētiem rezultātiem matemātikā...

.963. (Par to meditāciju THEOR {[RULES.763](#)}; Jūs, ja atceraties, man rakstījāt, kad bijāt pirmoreiz to izlasījusi):

2001.03.25

(pirms 1 gada, 20 dienām)

komunistiskā terora upuru piemiņas dienā

.964. ...Vai tiešām Jūs tolaik (1977.gadā) devāt kādam lasīt tādus savus «pretpadomju sacerējumus», kādi ir RULES`THEOR?!... Tad vai nu Jums ir ļoti uzticami draugi, vai čeka ir bijusi «brīvdienās»... Apbrīnojami, ka Jūs 30 gadu vecumā esat «pārkodis Marksu» un tik labi izpratis sociālo netaisnību iemeslus. Nudien, Jūs esat piedzimis ar kaut kādu īpašu misiju, kā teiktu P. Stelps... Tikai viņš papriekšu domāja par «savu misiju» un tad (izstudējis Blavatsku un citu ezotērisko literatūru), uzrakstījis tās grāmatas, pieprasīja sevi atzīt un tagad uzskata par pareizu dzīvot uz sieviešu rēķina...

.965. Tajos laikos mātes brāļa privātmājā uz manas māsiņas Ineses dzimšanas dienām (7.novembrī, kas bija svētki un brīva diena) sapulcējās daudzi izsūtījuma laikā sastapti draugi, un notika «slepenās politiskās sapulces», kuras es, protams, neklausījos, jo mums – represēto bērniem un mazbērniem bija svarīgākas un interesantākas nodarbes... Es tikai atceros bieži atkārtotus brīdinājumus, lai tik skaļi nerunā, jo varot «atbraukt “melnā berta” un aizvest». Es savos 5 (vai cik man tad bija? – skolā vēl negāju) gados nevarēju saprast, kāpēc visi tā baidās no kaut kādas sievietes Bertas, bet Inese, kas taču 7 gadus vecāka un gudra, paziņoja, ka tā ir nevis sieviete, bet «slikta mašīna», kas pieder kaut kādai «briesmīgai iestādei».

⁵³ **P.S.** Lai atbrīvotos no kalendāru nekonsekvences radītajām grūtībām, astronomiskajos aprēķinos lieto t.s. «juliāndienu numuru» (J.D.) sistēmu, kuru ievada 16.gadsimta beigās Skaligers (Iosephus Iustus Scaliger, 1540–1609, itālis, kurš dzīvoja Francijā, pēc tam Šveicē un Holandē). Viņa sistēmu vēlāk (1960.gados) nedaudz modificēja. Juliāndienu skaita no 4713.g. p.m.ē. 1.janvāra. Agrāk tās rēķināja pēc tabulām, ko publicēja astronomiskajās gadagrāmatās un rokasgrāmatās, bet tagad droši vien astronomiem priekš tam ir datorprogrammas. Taču man nav vajadzības šīs programmas pirkt vai zagāt, jo savā laikā es pats uzrakstīju programmu, kura viegli tiek galā ar abiem kalendāriem (Jūlija un Gregora), ar nedēļas dienām un juliāndienu numuriem. Man vajag tikai kādu minūti, lai es uzzinātu, ka Vaira Viķe-Freiberga ir dzimusi trešdienā, uz šo brīdi (2005.gada 27.jūlijā) ir nodzīvojusi 25'710 dienas; un vajag otru minūti, lai es uzzinātu, ka 3058.gada 12.marts būs piektdiena, 19.februāris pēc pareizticīgo kalendāra, un Vaira Viķe-Freiberga tad būs nodzīvojusi 409'173 dienas (ja vien, protams, nebūs nomirusi); un trešajā minūtē es varu uzzināt, ka 2813.gadā p.m.ē. (apmēram tas laiks, kad cēla ēģiptiešu piramīdas) 1.decembris bija ceturtdiena, 24.decembris pēc Jūlija kalendāra, un līdz Vairas Viķes-Freibergas piedzimšanai bija jāpaiet vēl 1'734'536 dienām.

Tiesa, no tāda skaidrojuma es vienalga neko nesapratu, bet tā kā biju dzirdējusi runājam par cietumiem (mātes tēvs esot nobendēts Sibīrijas cietumā, jo dzērumā izrunājies pret padomju varu) u.tml., es iedomājos, ka runa iet par miliciju un mani radi laikam ir bandīti, ja jau tā baidās no labiem (kā multfilmās rādīja) onkuļiem... Tā kā man neviens neko nepaskaidroja, es vienu laiku to pat pārdzīvoju (jo visur taču runāja, ka «pa kluso» slepeni darbojas un no miličiem baidās tikai slikti cilvēki)...

.966. Vispār jau tās viņu politiskās sarunas, protams, bija «tirgus tantiņu līmenī». Mātes brālis gan uzskatīja, ka liela daļa vainas ir žīdiem, jo viņi, lūk, visos laikos «līduši citiem pa priekšu» utml.

.967. Izrādās, ka tai pašā laikā Latvijā dzīvo cilvēks, kas 30 gadu vecumā ir spējis piekļūt pašai «ļauņuma saknei» un radīt pats savu mācību un filosofiju. Nu, lai ko Jūs teiktu par t.s. ģēnijiem, bet to vis katrs nevar izdarīt!

2002.04.14 15:26 svētdiena
(pēc 1 gada, 20 dienām)

.968. Nu lūk, es izmantoju Jūsu vēstuli, lai ar Jūsu pašas vārdiem atgādinātu to gaisotni, kas toreiz valdīja Latvijā, kad Maija Kūle skraidīja pa «jauno zinātnieku konferencēm», kritizēdama «buržuāziskās koncepcijas», bet es, nicinādams šīs «jauno zinātnieku konferences» un atzīdams, ka uz tādām (vismaz TAJOS apstākļos) var staigāt tikai «vistīrākie karjeristi», – es tikmēr slepeni, tā teikt, «pagrīdē», izstrādāju, kā pašlaik izskatās, līdz šim Latvijā vienīgo patstāvīgo filozofisko Sistēmu – no fundamentāliem postulātiem līdz sociālajai teorijai un pat līdz matemātiskām teorēmām.

.969. Es tagad papētīju pēc manuskriptu datumiem, ko tieši es darīju tajā 1980.gada 21.novembrī, kad Maija Kūle «aizstāvēja» savu disertāciju. Man tad jau bija ne tikai izstrādāta sava filozofiskā sistēma un arī radīta Vēras teorija, bet tieši tajā laikā sākās šīs teorijas reāla aizstāvēšana: nupat nesen, mēnesi iepriekš (1980.gada 20.oktobrī) bija sācies dialogs ar Geidemani (skat. {[NATUR.796](#)}), – dialogs, kurš drīz vien pārvērtās par pirmo sadursmi ap jauno teoriju.

.970. Tādējādi var teikt: mēs ar Maiju Kūli «startējām» gandrīz vienlaicīgi – tikai katrs ar savu bagāžu, savām metodēm un savām nostādnēm. Viņa darīja to, kas jādara, lai virzītos viņas Karjera; es darīju to, kas jādara, lai pierādītu Patiesību.

.971. Konkrēti 21.novembra dienā 1980.gadā es acīmredzot strādāju pie savas operētājsistēmas programmām: tikko kā bija iesākta tās trešās, pēdējās, vislielākās versijas izstrāde (skat. {[NATUR.2301](#)} un {[TRANS.2887](#)}).

.972. Kad Maijas Kūles disertācija bija 1980.gadā sekmīgi «aizstāvēta», pēc kāda laiciņa, 1989.gadā mēs viņu sastopam (viņas pirmajā grāmatiņā⁵⁴) jau kā «*Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Filozofijas un tiesību institūta Dialektiskā un vēsturiskā materiālisma nodaļas vadītāju*» (t.i. – viņa ir pats galvenais cilvēks Latvijā, kam «zinātniskā līmenī» jāaizstāv tās pašas marksisma filozofiskās un sociālās koncepcijas, kurām dažus gadus pirms viņas disertācijas es biju nolīcis pretī savu filozofisko Sistēmu).

.973. Maijas Kūles karjera norit ļoti sekmīgi (ak, tik tā «perestroika» un Atmoda nāk!...). Mēs atceramies, kas un kā padomju laikos varēja braukt uz ārzemēm, bet Maijai Kūlei tas nav šķērslis: viņa jau stāv pietiekoši augstu, lai to varētu. Tajā pašā viņas pirmajā grāmatiņā ir norādīts, ka viņa jau paspējusi pabūt «*starptautiskajā filozofu konferencē Dienvidslāvijā (1987) un vispasaules fenomenologu kongresā Spānijā (1988)*».

.974. Varas maiņa neapņāva Maijas Kūles karjeru. Kā redzam no {[.537](#)}, 1992.gadā viņa kļūst par ZA korespondētājlocekli, bet 1996.gadā – par LZA akadēmiķi («*full member*» – «īsteno locekli»).

.975. Principā man nebūtu žēl, ka Maija Kūle taisa karjeru, nebūdama nekāda ne filosofe, ne zinātniece, neradījusi nekādas jaunas teorijas, koncepcijas, Sistēmas un neizvirzījusi nekādas patstāvīgas idejas, – un nebūtu pat žēl, ka viņa izmanto tam tādus līdzekļus, ko es savā laikā nicināju.

.976. Nebūtu žēl, ja vien viņa no saviem tādējādi sasniegtajiem karjeras augstumiem vismaz tagad sāktu strādāt Zinātnes un Filozofijas labā un konkrēti: atbalstītu Vēras teoriju. Bet ja viņa pie visa iepriekšējā piedevām vēl arī nicinoši un augstprātīgi izturas pret tiem, kuri faktiski ir bijuši zinātnieki un filosofi, kuri īstenībā ir radījuši Sistēmas un Teorijas – nu, tad tas jau ir «bišķīt par daudz»!

.977. Un tad, mīļā Maija Salna, es saku: «MAN bija jāsež tajā akadēmiķa krēslā, kurā sež Kūle. Viņa ir aizņēmusi MANU vietu! Viņa tur ir nelikumīgi ielīdusi. Ielīdusi, locīdamās visiem, kam vien bija jālokās, lai tur ielīstu – vienalga, vai tie komunisti, vai tie kristiešu mācītāji».

⁵⁴ Kūle Maija. «Ceļš saprašanās labirintos». Latvijas PSR Zinātņu Akadēmija. Filozofijas un tiesību institūts. Zinātne, Rīga, 1989.

§33. Disertācijas tehnika

.978. Maijas Kūles disertācija ir uzrakstīta pēc visiem klasiskajiem padomju kanoniem. Autoreferāts iesākas un nobeidzas ar citātiem no Ļeņina {332}, {441}. (Pa vidu Ļeņins netiek pieminēts). Tad citāts no jaunākā žurnāla «Komunists» {334}.

.979. Darba oficiālais oponents ir zinātņu doktors, profesors M.A. Kiseļs {206} (droši vien no Krievijas), – un galvenā oponenta sacerējumi, kā jau to parasti prasīja tā laika «zinātniskā etiķete», disertācijā arī tiek minēti (punktā {348}); otrs oponents Strods ir vietējais (viss sabalansēts!), viņš ir tikai zinātņu kandidāts un profesora «v.i.», un viņa darbi netiek nosaukti (vismaz autoreferātā): pirmkārt, nav vērts un, otrkārt, pie reizes disertante var sacīt, ka viņa nemēģina oponentiem pielabināties – lūk, nav pat oponentu pieminējusi (malacis Maija: izsvērts viss kā aptiekā!).

.980. Disertācija «izpildīta» *Mūsdienu buržuāziskās ideoloģijas kritikas nodaļā Latvijas ZA*, bet darba vadītāja ir Gaidenko P.P. (kura autoreferātā pieminēta trīs reizes: {348}, {349}, {351}).

.981. Piama Pavlovna Gaidenko bija Maskavas zinātniece, strādāja PSRS Zinātņu akadēmijas Dabaszinātņu un tehnikas vēstures institūtā. Es esmu lasījis dažas viņas grāmatas⁵⁵, (gan ne sevišķi rūpīgi), vēltītas zinātnes vēsturei, – un tās nav sliktas. Neskatoties uz daudzām izdotajām grāmatām (un fundamentālām grāmatām!), viņa bija un palika «tikai» zinātņu kandidāte (skat. {206}); tātad vai nu sevišķi netiecās pēc «zinātniskās» karjeras, vai arī atradās «nežēlastībā». Tas rosina pret viņu simpātijas.

.982. Man pat šķiet, ka tas vērtīgais, ko zināmā mērā tomēr satur hermeneitiku kritika mūsu aplūkotajā disertācijā, nāk vairāk no Piamas Gaidenko, nekā no Maijas Kūles. (Tādas domas rodas, lasot vēlākos Maijas sacerējumus, – tādus kā tas meistardarbs par gaismu).

§34. Filozofi

2002.06.08 14:59 sestdiena

(pēc 1 mēneša, 23 dienām, 23 stundām, 33 minūtēm)

.983. Punktā {194} Jūs vaicājat, kā sākās un kā noritēja mani kontakti ar tām personām, kuras tagad mums šajā grāmatā pārstāv Latvijas pseidozinātni {37}. Pastāstīšu šeit to tīri hronoloģiski par «trim izcilākajiem filozofiem» (Valdis Egle no IZM ir nesaistīts stāsts un par to zemāk šajā grāmatā).

.984. Tātad, kā jau bija teikts punktā {38}, pēc tikšanās ar doktoru Mārtiņu Balodi⁵⁶ es pieņēmu galīgu lēmumu tuvākajā laikā stāties kontaktos ar «Latvijas trim izcilākajiem filosofiem» – Maiju Kūli, Vilni Zariņu un Pēteri Laķi – un prasīt no viņiem «Latvijas oficiālās filosofijas» atsaukumi un attieksmi pret Vēras teoriju.

.985. Drīz pēc tam LASE2 – LASE4 tika atdota Jums⁵⁷ drukšķūdu labošanai; citu izdruku man nebija, bet printēt ar neizlabotām kļūdām man negribējās, tāpēc es gaidīju, kamēr atgriezīsies tie eksemplāri, kas bija pie Jums, un, kad tie atgriezās, tad ienesu labojumus, izdrukāju jaunus eksemplārus, un ar tiem tad «operācija Trīs filozofi» varēja sākties.

.986. Tā kā no visiem trim filozofiem (toreiz tāpat kā tagad) visaugstāk es vērtēju Vilni Zariņu, tad viņam arī pirmajam piezvanīju uz mājām brīvdienā (sestdienā, 2000.gada 8.aprīlī). Manā telefonu grāmatā bija divi Viļņi Zariņi: viens dzīvoja Druvienas ielā 21 (pēc tālruņa numura spriežot, kaut kur Juglā, un tam bija vecais, analogais telefons); otrs dzīvoja K. Valdemāra ielā 143/1, un telefona numurs tam jau sākās ar «7».

.987. Es nospriedu: ticamāk, ka «tas» Vilnis Zariņš dzīvo prestižajā K. Valdemāra ielas rajonā, tāpēc vispirms zvanīju uz turieni – un biju trāpījies. Kad pacēla klausuli, es jautāju, vai runāju ar to Vilni

«Filozofs» Vilnis Zariņš

Nav tāds bezprincipiāls karjerists kā Maija Kūle, bet vienkārši nav gudrs cilvēks

⁵⁵ Гайдено П.П. «Эволюция понятия науки. Становление и развитие первых научных программ». Академия наук СССР. Институт истории естествознания и техники. Наука, Москва, 1980;

Гайдено П.П. «Эволюция понятия науки (XVII–XVIII вв.). Формирование научных программ нового времени». Академия наук СССР. Институт истории естествознания и техники. Наука, Москва, 1987.

⁵⁶ Viens no Latvijas fiziķiem, *Dr.habilphys.*, kurš 1999.gada novembrī pēc iepazīšanās ar «Lasēm» ieteica man «griezties pie filozofiem», par ko gan es pats biju domājis jau agrāk.

⁵⁷ Maijai Salnai.

Zariņu, kurš ir zināms kā filozofs? Pazīstama (televīzijā un sapulcēs dzirdētā raksturīgā) balss atbildēja, ka «tas pats vien ir».

.988. Es nosaucu savu vārdu, piebilstot, ka «tas gan laikam Jums neko neizsaka» (nedomāju, ka viņš atcerētos mani no «Dienas» un «Latvijas Vēstneša» publikāciju laikiem), un teicu, ka vēlētos iedot viņam izlasīt dažas savas grāmatas, kuras ir zināmā mērā saistītas ar filosofiju.

.989. Zariņš bija ļoti laipns, sacīja, ka «tas ir labi, ka cilvēki raksta», ka viņa specialitāte gan neesot pati filosofija, bet filosofijas vēsture, taču viņš ar manām grāmatām labprāt iepazīšoties, tikai ne pašreiz, jo pašreiz viņam esot noslēgts līgums un jāizpilda viens (kā varēja spriest, – literārs) darbs, «un haltūrēt tur arī nevar»... Bez tam laiku paņemot arī Rīgas dome, atpūsties arī mazliet vajagot, kādreiz izbaukt pie dabas, un viņš sākot jau arī novecot... Ar vārdu sakot, lai es piezvanot pēc pusotra vai diviem mēnešiem, maija beigās vai jūnija sākumā, tad viņš būšot pabeidzis savu līgumdarbu, sāksoties atvaļinājumu laiks, un tas būšot īsti piemērots manām grāmatām...

.990. Es nopriecājos, ka ar Zariņu viss tik labi sanācis, bet vienkārši tā atlikt uz diviem mēnešiem operāciju «Trīs filozofi» es arī negribēju, tāpēc tūdaļ pat piezvanīju Pēterim Laķim (tāds telefonu grāmatā bija tikai viens un dzīvoja Marijas ielā 25 – kvartāla attālumā no manām mājām; mūs apkalpoja viena telefona apakšcentrāle – numurs sākās ar 7217... –, tāpēc dzirdamība bija ārkārtīgi laba, kam, starp citu, būs zināma nozīme vēlāk).

.991. Pēteris Laķis nebija tik apķērīgs kā Zariņš, ilgi nevarēja saprast, ko es no viņa gribu, kādas grāmatas, un teica, ka viņam tādu grāmatu neesot... Nācās lēnām izskaidrot, ka grāmatas es viņam atnesīšu, viņš tās paskatīsies, un pēc tam es tās paņemšu atpakaļ...

.992. Beidzot sapratis, viņš teica, lai es atnākot pie viņa pirmdien Kultūras akadēmijā Ludzas ielā 24 laikā no pulksten 12 līdz 15.⁵⁹ Tad es arī ieradot pie viņa Akadēmijā 10.aprīlī, pēc neilgas gaidīšanas sekretāres kabinetā tapu pieņemts, uzdāvināju viņam LASE1 ar autogrāfu un iedevu LASE2 – LASE4 izdrukas ar šādu pavadvēstuli:

Vēstule Laķim (arī Kūlei un Zariņam)

.993. A.god. Pēterim Laķa kungam

.994. Es lūdzu Jūs apmēram mēneša laikā iepazīties ar klātpieliktajām grāmatām. Ceru, ka dažas vietas tajās lasīt Jums nebūs garlaicīgi. Tās vietas, kuras nebūs interesantas (piemēram, par matemātiku) varat izlaist, vienkārši konstatējot, ka tās tur ir.

.995. Es būtu Jums pateicīgs, ja Jūs uzrakstītu savu atsauksmi par šīm grāmatām, kuru es tad varētu publicēt tālākajos «Lases» laidienos, taču neuzstāju. Šādā atsauksmē mani interesētu ne tik daudz konkrēts viedoklis par tiem vai citiem teorētiskiem jautājumiem, cik Jūsu kā cilvēka, kuram ir tieša saistība ar Latvijas kultūru, attieksme pret vispārīgo nostādni: vai Latvijas inteliģentajai sabiedrībai vajadzētu kaut kā reaģēt uz Vēras teorijas eksistences faktu un ja jā, tad kādā konkrēti veidā.

.996. Vēl mazāk es no Jums gaidītu vērtējumu par šeit skanējušiem uzbrukumiem konkrētām personām, jo es tāpat zinu, ka tie ir cūcība.

.997. Es būtu arī Jums pateicīgs, ja Jūs atzīmētu uz kādas lapiņas varbūtējās drukaskļūdas, kaut gan ceru, ka tādu vairs te nav daudz.

.998. Pēc mēneša es ceru iepazīstināt ar LASE2, LASE3 un LASE4 manuskriptiem Vilni Zariņa kungu, griežoties pie viņa ar tādiem pašiem priekšlikumiem kā pie Jums. Es piezvanīju Jums un viņam ar dažu minūšu intervālu, un viņš apsollja iepazīties ar šiem materiāliem maijā.

Pēteris Laķis

(1952.11.01 – 2003.11.14)

*De mortuis aut bene, aut nihil*⁵⁸

⁵⁸ Vispār šis latīņu izteiciens «nav pareizs», un es tajā izteikto principu neuzskatu sev par saistošu; ja šis princips patiešām tiktu sabiedrībā ievērots, tad neviens nedrīkstētu teikt nevienu sliktu vārdu, piemēram, par Hitleru, Leņīnu, Staļīnu (jo viņi taču ir miruši). Attiecībā uz Pēteri Laķi es šo principu ievērošu (nerakstot par viņu neko jaunu nosodošu un aprobežojoties tikai ar to, kas bija uzrakstīts jau viņa dzīves laikā), bet attiecībā, piemēram, uz Vilni Zariņu – nē: «Pēriens Vilnim Zariņam» tiks publicēts un izplatīts Internetā arī tad, ja viņš gadījumā tikmēr nomirtu, un pat pēc viņa nāves var tikt papildināts ar jauniem uzbrukumiem viņam. Tāda starpība ir atkarīga no tā, par cik smagiem es atzīstu viena vai otra nodarījumus. Laķa nodarījumu es uzskatu par samērā vieglu – viņš tikai «bija mīkstčaulis». Zariņa vaina ir daudz smagāka.

⁵⁹ Pēteris Laķis ir Kultūras akadēmijas rektors – red. (Piezīme no ROSE žurnāla).

.999. Ar cieņu

Valdis Egle

2000. gada 10. aprīlī
t. 7217602

* * *

.1000. Mutvārdos es vēl arī atkārtoju, ka neprasu no viņa rakstīt kaut kādu recenziju (lai gan neiebilstu pret to), bet vienkārši gribu, lai par Vēras teorijas eksistenci uzzinātu Latvijā ievērojamākie domātāji un rīkotos atbilstoši situācijai un saviem ieskatiem. Laķis teica, ka noteikti paskatīšoties grāmatas un lai es piezvanot viņam pēc mēneša. Viņš savā Akadēmijas rektora kabinetā smēķēja, man nepiedāvāja, mēs vēl kaut ko maznozīmīgu parunājām un šķīrāmies.

.1001. Mēnesi es Laķi netraucēju, bet pēc 10.maija sāku viņam zvanīt, lai saņemtu atpakaļ savas izdrukas un varētu tās dot Zariņam un Kūlei. Bet te nu sākās visādas ķibeles. Tā vietā, lai tikpat vienkārši, kā pirmajā reizē, satiktos Akadēmijā vai kur citur, Laķis sāka visādi no manis izvairīties. Pašlaik viņam neesot laika, lai piezvanot pēc divām dienām. Pēc divām dienām izrādās, ka viņš rīt agri no rīta brauc uz Liepāju, lai piezvanot nākošnedēļ. Nākošnedēļ viņš ir pazudis un nav atrodams. Kad beidzot atrodas pēc ilgās zvanišanas, tad atvainojas, ka, lūk, esot ļoti saspringta nedēļa...

.1002. Es jau teicu, ka telefonā bija ārkārtīgi laba dzirdamība tā, ka es varēju saprast, ko Laķis runā ar sievu attālāk no aparāta (klausuli parasti vispirms cēla viņa sieva un tad sauca viņu). Viņa saka vīram: «Atkal zvana **tas!**!...» – «O-oh!», Laķis norēcas ar neaprustāmu intonāciju balsī un tad klausulē laipni saka: «Lūdzu!».

.1003. Jo tālāk, jo tas mani vairāk sāka kaitināt: es taču negribēju no viņa neko citu, kā vien dabūt atpakaļ savas izdrukas (kuras lāzerprintera tonera un papīra dārdzības dēļ man izmaksā vismaz 10 latus, neskaitot drukāšanai patērēto laiku – gandrīz veselu dienu –, un tādēļ es negribu drukāt Zariņam un Kūlei jaunus eksemplārus). Ja viņš ir uzrakstījis recenziju, – labi; ja nav uzrakstījis, arī labi, – es taču jau pašā sākumā pateicu un arī aprakstīju visus «spēles noteikumus»! Neviena viņam neko neprasīs, neviens viņam neko nejautās – ko viņš te māžojas!? ⁶⁰

.1004. Vēl kamēr es nebiju sācis zvanīt Laķim, – 2000.gada 3.maijā – mani apmeklēja Jelgavas skolotājs Ansis Graudiņš – viens no tiem, kas atsaucās LASE1 publicētajam aicinājumam uz diskusiju. Kad es viņam pateicu, ka LASE2 – LASE4 pašreiz atrodas pie Pētera Laķa, Graudiņš, man par pārsteigumu, noreāģēja ar tādiem vārdiem: «Pie Laķa!? Pie tā mīkstčauļa?». Tajā brīdī man šāds raksturojums likās netaisnīgs. Bet trīs nedēļas vēlāk es Laķi arī pats tieši tāpat raksturotu...

.1005. Beidzot, pēc vairāk nekā divu nedēļu ilgiem pūliņiem, 31.maijā man izdevās sarunāt «randiņu» ar Laķi. Viņš pateica, lai es atnākot rīt, pulksten 10 no rīta, viņš būšot Akadēmijā, taču lekciju viņam nebūšot, un līdz pusdienām viņš esot brīvs.

.1006. Nākošajā dienā, 2000.gada 1.jūnijā, ap pulksten 10 no rīta es iegāju Kultūras akadēmijas pagalmā. Pirmais, ko es tur izdzirdēju, bija Laķa balss. Tā nāca no atvērta loga pirmajā stāvā tajā korpusā, kas pa kreisi no vārtiem un kuram man gribot negribot bija jāiet tuvu garām. Bija saulaina jūnija diena, visi logi bija vaļā, Laķis sēdēja pie galda, pretī viņam atradās vesels pulks studentīšu (puišus kaut kā nemanīju), un viņš lasīja lekciju.

.1007. – Hēgeļa filosofija... – teica Laķis un aplusa, jo mūsu skatieni caur logu sadūrās. Viņš steidzīgi novērsās un turpināja: – Hegēļa filosofija... –, bet es gāju tālāk, mazliet apmulsis un domādams, ko tagad darīt: vai tiešām man būs jāgaida, kamēr beigsies lekcija? «Ak tu nolāpītais glēvuli!» – es domāju. – «Tātad tu man vakar apzināti meloji, teikdams, ka tev līdz pusdienām nebūs lekciju!? Tu nevarēji to nezināt, ka tev šodien desmitos ir lekcija!»

.1008. Tā kā lekcija acīmredzot bija tikko kā sākusies un man nebija nekādas vēlēšanās gaidīt divas vai pusotras stundas, tad es devos uz rektorātu ar nolūku ielauzties Laķa kabinetā (ja nepieciešams, pārvarot sekretāres pretestību – es biju visai nikns, un tādos brīžos varu rīkoties diezgan nekaunīgi), paņemt savas grāmatas un aiziet. (Kur grāmatas atrodas, es zināju, jo Laķis man to bija pateicis pa telefonu; kad es piedāvājos aiziet pie viņa uz mājām un paņemt grāmatas, viņš atbildēja, ka to nevarot, jo grāmatas stāvēt darbā, kabinetā uz plaukta).

.1009. Tā nu es iegāju Kultūras akadēmijas rektorātā visai agresīvā noskaņojumā, iepriekš vēl «visādam gadījumam» aptaustījis kabatā gāzes baloniņu. Visiem par laimi Laķis tomēr bija izplānojis

⁶⁰ P.S. Šis piemērs, tāpat kā tālākie – ar Maiju Kūli, Vilni Zariņu, IZM Valdi Egli, Vairu Viķi-Freibergu, Imantu Freibergu u.c. – labi ilustrē faktisko situāciju: **viņi** dzīvo kaut kādā murgu pasaulē, **viņiem** nav adekvāta priekšstata par realitāti, **viņi** izvēlas absurdus uzvedības algoritmus, tādējādi radīdami problēmas un izraisīdami konfliktus, bet vainot visā cenšas mani.

savu operāciju visos sīkumos. Uz sekretāres galda es tūlīt ieraudzīju savas grāmatas, un uzreiz teicu, ka esmu atnācis pēc tām. Sekretāre man tās arī atdeva. Klāt bija pielikta šāda Laķa zīmīte:

.1010. A. god. V. Egles kungs!

.1011. Vispirms ļoti atvainojos par aizkavēšanos ar grāmatu atdošanu. Šis laiks dažādu iemeslu dēļ iznāca man krietni nervozs.

.1012. Kaut arī ne pārāk rūpīgi (laika trūkuma dēļ), tomēr izlasīju šos manuskriptus. Visumā man bija interesanti, kaut arī, godīgi sakot, dažbrīd īsti neizprotu jēgas pamata. Lai rakstiski izteiktu savu attieksmi, tomēr vajadzīga dziļāka ieskatīšanās, kurai diemžēl pašreiz trūkst laika.

.1013. Vēlreiz atvainojos un paldies!

Pēteris Laķis

.1014. Kas ir «jēgas pamats», es nezinu, bet visumā Laķis tātad izvairījās no kādas noteiktas attieksmes paušanas par Vēras teoriju, vienlaicīgi neizteikdams man arī nekādus apvainojumus un pat paglaimodams, ka viņam bijis interesanti. Ja viņš nebūtu man melojis pa telefonu un nebūtu vispār vairījies satikties ar mani, tad viss būtu bijis pavisam labi.

.1015. (Nu, nezinu, kaut kāda varbūtība jau pastāv, ka viņš 31.maija vakarā patiešām domāja, ka nākošajā dienā būs brīvs līdz pusdienām, bet, ierodoties darbā, atklājās, ka kāds saslīmījis un viņam jālasa lekcija cita vietā, vai kaut kas tamlīdzīgs... Tomēr tāda varbūtība ir diezgan maza, un tad viņš šo negaidīto apstākli būtu pieminējis savā zīmītē. Par ticamāku es tomēr uzskatu, ka viņš vienkārši baidījās ar mani satikties un apzināti izplānoja visu – tajā skaitā melus – tā, lai atdotu grāmatas bez tikšanās).

.1016. Atdabūjis beidzot savas «Lases», es piezvanīju Vilnim Zariņam. Kaut gan bija darbdiena, viņš bija mājās (viņš acīmredzot strādā galvenokārt mājās pie datora). Izrādījās, ka par manu pirmo zvanu viņš jau ir aizmirsis (vismaz tā teica un izturējās). Tagad viņš bija diezgan nelaiņš un sacīja to pašu, ko iepriekšējā reizē: lai zvanot pēc mēneša vai diviem. Es piedāvāju iedot grāmatas tūlīt pat; ja viņam pašreiz nav laika, lai tās paguļ pie viņa, – kad būs laiks, tad paskatīsies, bet es pēc kāda laika piezvanīšu.

.1017. Uz to viņš noreagēja pavisam negaidīti – viņš burtiski iekliedzās: «Nē, nē! Mājās es tās vairs neatradīšu! Man pašam savu papīru pietiek!». Viņš teica, lai es nākot pie viņa uz darbu pēc mēneša. Tur viņš grāmatas paskatīšoties.

.1018. Tā nu man atkal izveidojās mēnesi ilgs «brīvlaiks». Bet es negribēju operāciju «Trīs filozofi» aizkavēt un nolēmu, ka tādā gadījumā vislabākais būs: tagad atdot grāmatas «trešajam filozofam» – Maijai Kūlei un pateikt viņai, lai pēc izskatīšanas viņa tās atdod Vilnim Zariņam, jo «darbā pie Zariņa» – tas jau taču nozīmē: Maijas Kūles institūtā.

.1019. Es piezvanīju uz Filozofijas un socioloģijas institūtu; klausuli pacēla sekretāre, un es jautāju, vai var runāt ar Kūles kundzi? Atbildēja, ka viņa pašreiz izgājusi (bija apmēram pusdienlaiks). Es vēl pajautāju, vai viņa nav kaut kur izbraukusi; atbildēja, ka nē – drīz būšot atpakaļ. Tad es devos uz Zinātņu akadēmijas augstceltni pie Maijas Kūles.

.1020. Iegājīs viņas kabineta priekštelpā, jautāju, vai Kūles kundze jau atgriezusies. Sekretāre atbildēja, ka jā, bet lai es pagaidot. Skatījos apkārt pēc krēsla, bet man teica, lai es pagaidot ārā. Izgāju gaitenī (vai nu kā nosaukt to gandrīz kvadrātisko Akadēmijas torņa iekšējo telpu ap liftiem) un gaidīju tur, aplūkodams uzrakstus uz kabinetu durvīm un stendos aiz piekaramām atslēgām izlikto, Filozofijas un socioloģijas institūta darbinieku sarakstīto, grāmatu vākus. Pēc kāda laika pavērās durvis un sekretāre teica, ka tagad es varot nākt.

.1021. Maija Kūle sagaidīja mani, stāvot aiz sava rakstāmgalda. Arī vēlāk viņa neapsēdās pati un nepiedāvāja apsēsties man. Mēs visu laiku sarunājāmies stāvus. Toreiz tas mani mazliet izbrīnīja (tāpat kā iepriekš bija izbrīnījis tas, ka mani izdzina gaidīt lifta telpā; parasti taču, kā tas bija pie Laķa un visur citur, apmeklētājs gaida sekretāres telpā, ja priekšnieks pašreiz ir aizņemts). Bet nebija laika daudz par to domāt.

A. god. V. Egles kungs!
 Vispirms ļoti atvainojos par aizkavēšanos ar grāmatu atdošanu. Šis laiks dažādu iemeslu dēļ iznāca man krietni nervozs.
 Kaut arī ne pārāk rūpīgi (laika trūkuma dēļ), tomēr izlasīju šos manuskriptus. Visumā man bija interesanti, kaut arī, godīgi sakot, dažbrīd īsti neizprotu jēgas pamata. Lai rakstiski izteiktu savu attieksmi, tomēr vajadzīga dziļāka ieskatīšanās, kurai diemžēl pašreiz trūkst laika.
 Vēlreiz atvainojos un paldies!
 Pēteris Laķis

Pētera Laķa autogrāfs

.1022. Vēlāk, kad konflikts ar Maiju Kūli jau iedegās spožās liesmās, es šajā apstākļi saskatīju būtisku psiholoģisku rādītāju. Bija kaut kāda īpaša svarīguma un svinīguma gaisotne gan šajā sagaidīšanā, gan šajā sarunā stāvus. Tas bija viens no tiem elementiem, ar kuriem Maija Kūle cenšas radīt ap sevi šo sava nozīmīguma un neparastuma atmosfēru.

.1023. Es tagad mēģinu – un nevaru – atcerēties vēl kādu gadījumu, kad manā vairāk nekā pusgadsimtu garajā mūžā vizīte pie kāda «augsta priekšnieka» būtu notikusi līdzīgos apstākļos. Ir bijuši gadījumi, kad mani kā apmeklētāju sagaida stāvus, bet tad arvien pēc tam kabineta saimnieks apsēžas pats un piedāvā viesim apsēsties. Ir bijuši gadījumi, kad saimnieks sēž, bet es stāvu (piemēram, ieejot pie pulka komandiera armijā). Beidzot, stāvus mani (tāpat kā visus) sagaidīja Guntis Ulmanis ar kundzi, kad es biju pie viņiem svinīgajā pieņemšanā 1993.gada 18.novembrī. Bet tad viņi spieda man roku, un tur nebija tuvumā ne galdu, ne krēslu. Maija Kūle man roku nespieda, un krēsli viņas kabinetā bija.

.1024. Es pasniedzu Kūlei kā dāvanu LASE1 ar autogrāfu un iedevu pārējās grāmatas. Viņa teica, ka tagad jau katrs varot izdot visu, un atļaujas neesot vajadzīgas. Acīmredzot viņa domāja, ka esmu nācis pie viņas prasīt kaut kādu apstiprinājumu grāmatu izdošanas tiesībām, kā tas būtu bijis vajadzīgs padomju laikos. Es atbildēju, ka ne par izdošanu ir runa, bet gan ka Latvijā nav daudz tādu cilvēku, kuriem nevajadzētu palikt vienaldzīgiem pret Vēras teoriju, un es gribu šos nedaudzus cilvēkus ar šo lietu iepazīstināt.

.1025. Pašķirstījusi «Lases», viņa jautāja vai konstatēja, ka es esmu griezies arī pie Valsts prezidentes, un es atbildēju, ka vispār jā, bet šīs grāmatas Prezidenti vēl nav sasniegušas (2000.gada 7.jūnijs bija vēl tikai priekšā). Mēs parunājām par fiziķiem, par profesoriem Tambergu un Balodi; es teicu, ka man ar viņiem ir ļoti labas attiecības; viņa sacīja, ka arī viņa tos labi pazīstot; tad es vēlreiz izstāstīju «spēles noteikumus» – ka te ir pavadvēstule, kas rakstīta Pēterim Laķim, bet tas pats attiecas arī uz viņu un Vilni Zariņu, ka rakstiska recenzija nav obligāta, bet es priecāšos par tādu, ka es lūdzu pēc izskatīšanas šīs grāmatas nodot Zariņa kungam, ka te ir arī viņam dāvana – LASE1 ar autogrāfu –, un ka tagad es vairāk negribu atņemt viņai laiku.

.1026. Tā kā Zariņš bija divās telefona sarunās atkārtoti atlicis grāmatu izskatīšanu uz 1–2 mēnešiem, tad es nolēmu dot viņiem pusgadu laiku un šajā periodā netraucēt viņus. Telefoni un e-pasta adreses papīros bija, tā ka viņi jebkurā brīdī varēja kontaktēt ar mani, ja būtu tikuši galā ātrāk. Iepriekšējā vasarā, kad es līdzīgu «operāciju» biju rīkojis «pret fiziķiem», profesors Tambergs man piezvanīja pirmajā vakarā, kad bija saņēmis papīru par Einšteinu, un otrreiz piezvanīja pirmajā vakarā, kad bija (pēc dažām dienām) nopircis grāmatu LASE1. Man likās pilnīgi normāli un dabīgi, ka arī filozofi piezvanīs man ja ne pirmajā vakarā, tad vismaz tad, kad būs tikuši galā ar grāmatām.

.1027. Taču filozofi nezvanīja un nerakstīja. Pagāja pusgads, un es nosūtīju Maijai Kūlei šādu īsu vēstulīti ar tādu aprēķinu, lai viņa to saņemtu uz 1.decembri:

1. vēstule Maijai Kūlei

.1028. Cienījamā Kūles kundze, ir pagājis pusgads, kopš 2000.gada 1.jūnijā es iedevu Jums savu grāmatu LASE2, LASE3 un LASE4 izdrukas. Vai Jūs nebūtu tik laipna un nepaziņotu man pa vienu no tradicionālā vai elektroniskā pasta adresēm, kāda ir tagadējā situācija ap šīm grāmatām, kā arī par Filozofijas institūta attieksmi pret Vēras teoriju?

.1029. Visu labāko vēlot, ar cieņu

Valdis Egle

2000. gada 1. decembrī

* * *

.1030. Es vēl nenojautu neko ļaunu un patiešām vienkārši gribēju uzzināt, kāds ir stāvoklis pēc manis klusībā dotā termiņa notecēšanas, ja jau viņi paši šajā laikā nav kontaktējušies ar mani. Pa elektronisko pastu Kūle varēja atbildēt dažus vārdus dažās sekundēs vai vismaz minūtēs un tajā pašā dienā, kad saņēma manu vēstuli.

.1031. Bet viņa neatbildēja.

.1032. Tad, – vēl pēc divām nedēļām, – 2000.gada 13.decembra vakarā, es piezvanīju Vilnim Zariņam trešo reizi. Tāpat kā ar Pēteri Laķi, es gribēju vienkārši dabūt atpakaļ savas grāmatas un joprojām nenojautu neko ļaunu un netaisījos sākt ar viņiem karu.

.1033. Kad es pateicu, kas runā, Zariņam vajadzēja apmēram pussekundi laiku, lai «noorientētos» un uzsāktu uzbrukuma ofensīvu. Es esmu pārliecināts, ka viņam šis uzbrukums bija sagatavots un ielānots jau iepriekš tam gadījumam, «ja Egle piezvanīs».

.1034. Ļoti asā tonī, gandrīz kliezot, Zariņš sāka runāt, ka nekā interesanta viņam šajās grāmatās neesot, ka tur esot «tikai pelavas», ka grāmatas «kaut kur mētājas darbā», ka tas neesot viņa pienākums – glabāt šīs grāmatas, ka es pusgadu neesot licies par tām ne zinīs, ka arī no viņa kolēģiem nevienu tās

neinteresējot, ka viss, kas tur esot oriģināls, esot nepareizi, bet viss, kas pareizi, neesot oriģināls un tā tālāk tāda pašā garā...

.1035. Es biju pilnīgi apdullis no tāda negaidīta uzbrukuma, kas tik ļoti kontrastēja ar mūsu pirmo sarunu aprīlī, kad viņš laipni runāja, cik tas esot labi, ka cilvēki rakstot...

.1036. Neskatoties uz visu, es tomēr gribēju dabūt atpakaļ savas grāmatas – šo mērķi nebiju pazaudējis, lai cik apmulsis biju –, tāpēc jautāju, kā to izdarīt.

.1037. – Vai jūs zināt, kur Zinātņu akadēmijā ir piektais stāvs? – Zariņš atcirta tikpat asi kā agrāk. Es nodomāju, ka piektais stāvs atrodas virs ceturtā, bet nepaspēju neko pateikt, kad viņš jau cirta tālāk: – Tad atnāciet tur rīt pulksten 12, man tur būs tikšanās, bet ņemiet vērā, ka es ar jums nerunāšu, es esmu ļoti aizņemts!

.1038. Nu lūk, tāda bija mums saruna 2000.gada 13.decembrī. Es vēlāk šo sarunu rūpīgi apdomāju, un varu teikt sekojošo. Tāda izturēšanās ir pilnīgi nenormāla pat tad, ja Zariņš patiešām atzītu, ka «Lases» ir pilnīgi nevērtīgas, ka tur nav nekā cita, kā vien «pelavas». Arī tad varētu izturēties pieklājīgi un cilvēcīgi, jo manā rīcībā taču nebija nekā tāda, kas varētu izprovocēt šādu izturēšanos, izsaukt to kā reakciju. Bet jūnijā rakstītā viņa recenzija par «Lasi», kā Jūs⁶¹ vēlāk redzēsiet, nemaz tik drausmīgu ainu nerāda. Tā ir «tīri normāla» un pat diezgan labvēlīga. {[L-IDOM1](#)}

.1039. Tad kas – kādi psiholoģiski faktori – lika Zariņam tā uzvesties? Es domāju, ka šis uzbrukums bija viņam ar Maiju Kūli iecerēts kā «preventīvs trieciens» man. Saņēmusi 1.decembrī manu vēstulīti ar atgādinājumu, Maija Kūle neatbildēja, bet, kā es domāju, nobijās, ka «šis Egle» (kuru taču viņa tagad pazina no «Lasēm») sāks nu pret viņu tādu pašu uzbrukumu kā agrāk pret Kārli Podnieku, Nīlu Muižnieku, Andrievu Ezergaili un citiem. Tāpēc viņa parādīja vēstuli Vilnim Zariņam, un viņi vienojās dot «šim Eglem», «līdzko viņš parādīsies», tādu iznīcinošu triecienu, lai viņš «liktos mierā» un vairs neko neuzsāktu.

.1040. Skaidrs, ka tā bija rupja psiholoģiska kļūda (tādu «psihologu» kā Maija Kūle un Vilnis Zariņš cienīja). Tagad es viņus nelikšu mierā vairs NEKAD, – kamēr vien dzīvošu.

.1041. Un būtu līcis mierā, ja viņi būtu aprobežojušies ar to recenziju, kuru Vilnis Zariņš uzrakstīja jūnijā. (Vienīgi, droši vien sacerētu laipnu un pieklājīgu atbildi, līdzīgi kā Tambergam {[VISUS.1531](#)}).

.1042. Es domāju, ka visā šajā lietā galvenā vaininiece ir Maija Kūle; – Vilnis Zariņš vienkārši nebija pietiekami gudrs, lai neklausītu vienu dumju, histeroīdu sievu.⁶²

.1043. Protams, principā varētu «salīgt mieru» – vismaz ar Vilni Zariņu: izskaidrot viņam, kas un kā; man šķiet, viņš saprastu. Bet tagad es to vairs negribu. Viņi izdarīja šādu gājieni mūsu Spēlē – un, tāpat kā šahā, – to vairs nevar ņemt atpakaļ. Viņi pieteica man karu, – nu tad viņi arī dabūs karu!

.1044. Un tas vēl nav nemaz zināms, kāds Vilnis Zariņš man ir noderīgāks: – tāds, kurš ir man draugs un atbalsta Vēras teoriju, – vai tāds, kurš, izsists no segliem, vērtās pa zemi, kamēr es viņu durstu ar šķēpu par uzjautrinājumu Maijai Salnai un citām dāmām?

.1045. Atzīstiet, Maija, ka arī otrais variants ir ļoti efektīgs priekš lasītājiem un katrā ziņā izdevīgāks man sava pārākuma nodemonstrēšanai.

.1046. Tāpēc mieru līgt ar Vilni Zariņu es tagad nemaz negribu. Ja jau karš, tad karosim ar. Paskatīsimies, ko kurš var.

.1047. Tas tika izlemts jau tajā pašā 13.decembra vakarā.

.1048. Otrā dienā, kad es ierados Zinātņu akadēmijas augstceltnē, Zariņš bija jau daudz miermīlīgāks. Izrādījās, ka manas grāmatas nemaz «nemētājas kaut kur darbā», bet akurāti stāv tukšā grāmatu plauktiņā, kur nekā cita nav. (Tās tur stāvēja arī tad, kad mēs ar Zariņu runājām pa telefonu, jo starplaikā viņš nebija bijis savā kabinetā: zvanīju es viņam uz mājām ap plkst. 19:30 vakarā, bet otrā rītā ierados Zinātņu akadēmijā pirmais un gaidīju pie aizslēgtām kabineta durvīm, kuras viņš atslēdza manā klātbūtnē, kad atnāca).

.1049. Zariņš pastiepa man roku (kuru es arī paspiedu, kaut gan iekšēji pasvārstījies), piedāvāja novilkt mēteli un apsēsties (un līdz ar to tāpat arī parunāties, pretēji iepriekšējā vakarā sacītajam), taču

⁶¹ Maija Salna.

⁶² P.S. Pamatā Kūle, protams, ir histeroīda, tomēr īsta, simtprocentīga histēriķe nekad nebūtu kļuvusi par «filozofi» (lai cik šis nosaukums ir nosacīts attiecībā uz Maiju Kūli). Maijas Kūles psihē ir jūtami arī šizofrēnijas elementi, piemēram, slavenā, daudzu psihiatru aprakstītā «rezonēšana» (tukša, pārgudra pļāpāšana par elementārām lietām).

es atteicos, paņēmu savas grāmatas⁶³, pateicu «Uz redzēšanos!» un izgāju ārā. Paspēju vēl ievērot, ka viņš pavada mani ar visai izbrīnītu skatienu.

.1050. (Viņi visi ir ļoti vāji psihologi, Maija, – arī Vīķe-Freiberga, kaut gan psiholoģijas profesore. Neviens no viņiem līdz šim nav bijis spējīgs pēc «Lases» un citiem tekstiem gūt pareizu priekšstatu par to cilvēku, kas aiz tiem stāv).

.1051. Tā nu es tagad atrados karastāvoklī ar Filozofijas un socioloģijas institūtu un vajadzēja izstrādāt kara plānu. Jūs par to esat daļēji lietas kursā. Tas bija plāns ilgai karadarbībai uz daudziem gadiem ar stratēģisku mērķi: diskreditēt, loģiski, literāri un intelektuāli iznīcināt šo institūtu ar tā direktori Maiju Kūli un «izcilāko līdzstrādnieku» Vilni Zariņu priekšgalā; arī diskreditēt un izsmiet viņus personīgi, vienlaicīgi visam, ko viņi ir veikuši, pretstatot Vēras teoriju kā nesalīdzināmi lielāku un vērtīgāku sasniegumu Latvijas intelektuālajā dzīvē.

.1052. Kā parasti, es nesteidzos. (Ir, Maija, zināms gandarījums tajā sajūtā, kad tu zini, ka trieciens sekos neizbēgami, bet mēnešiem, gadiem ilgi nedod šo triecienu, ļaujot pretiniekam palikt neziņā par taviem nolūkiem).

.1053. Es zināju, ka galvenā vaininiece visā šajā konfliktā ir Maija Kūle ar savu histeroīdo domāšanu, ar savu cenšanos (pie niecīga intelektuālā potenciāla) tēlot «augsti stāvošu» personu – akademiķi, profesori, zinātnieci, filozofi utt. Taču formālo pierādījumu viņas vainai bija vēl pārāk maz, lai varētu dot triecienu tieši viņai. Vajadzēja ļaut, lai viņa šos pierādījumus man sniedz.

.1054. Tāpēc apmēram divarpus mēnešus pēc notikumiem ar Zariņu (un trīs mēnešus pēc pirmās vēstules viņai) es nosūtīju Maijai Kūlei otru vēstulīti ar šādu tekstu:

2. vēstule Maijai Kūlei

.1055. Cienījamā Kūles kundze, ir pagājuši trīs mēneši, kopš 2000.gada 1.decembrī es nosūtīju Jums šādu vēstuli:

.1056. Cienījamā Kūles kundze, ir pagājis pusgads, kopš 2000.gada 1.jūnijā es iedevu Jums savu grāmatu LASE2, LASE3 un LASE4 izdrukas. Vai Jūs nebūtu tik laipna un nepaziņotu man pa vienu no tradicionālā vai elektroniskā pasta adresēm, kāda ir tagadējā situācija ap šīm grāmatām, kā arī par Filozofijas institūta attieksmi pret Vēras teoriju?

.1057. Visu labāko vēlot, ar cieņu

Valdis Egle

2000. gada 1. decembrī

.1058. Vai Jūs nebūtu tik laipna un nepaskaidrotu man, kādēļ Jūs neatbildējāt uz šo vēstuli?

.1059. Visu labāko vēlot, ar cieņu

Valdis Egle

2001. gada 1. martā

* * *

.1060. Ja Jūs, Maija, kaut ko saprotat no literāriem stiliem, tad Jums vajadzētu būt skaidram, ka šajā vēstulītē (atšķirībā no pirmās) ar visu šo vienas vēstules ielikšanu otrā bija jau zināms izsmiekls.

.1061. Kā jau vareja sagaidīt, Maija Kūle atkal neatbildēja. Bet «visas labas lietas ir trīs», un vajadzēja dot viņai vēl trešo iespēju, kaut gan daudz daudz grūtāku nekā pirmās. Tieši vienu gadu pēc mūsu «stāvošās sarunas» viņas kabinetā, es devu viņai pirmo triecienu, kas vienlaicīgi bija arī «oficiāls kara pieteikums» un formāli pēdējā iespēja viņai šo karu novērst.

.1062. Ar tādu aprēķinu, lai viņa to saņemtu 1.jūnijā, es izsūtīju viņai šādu vēstuli:

3. vēstule Maijai Kūlei

2001.05.12 11:21 sestdiena

(pirms 1 gada, 27 dienām, 3 stundām, 38 minūtēm)

.1063. Miļā Maija!

.1064. Ir pagājis tieši gads, kopš 2000.gada 1.jūnijā mēs ar Tevi satikāmies Tavā kabinetā un es atdevu Tev grāmatas LASE. Ir pagājis tieši pusgads, kopš 1.decembrī es uzrakstīju Tev pirmo vēstulīti-atgādinājumu. Un ir pagājuši trīs mēneši kopš otrā atgādinājuma. Taču Tu neatbildēji ne uz vienu no tiem, lai gan nosūtīt pa e-pastu dažus vārdus Tev prasītu tikai kādas trīsdesmit sekundes laika.

.1065. Līdz ar to Tu saki man, ka es neesmu cienīgs, lai Tu ar mani vispār runātu, ka es esmu galīgs muļķis, niecība, varbūt ārprātīgs.

⁶³ «Lases» eksemplārs, kurš bija pie Laķa, Kūles un Zariņa, tagad glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas Preses arhīva «neizskaramajā fondā» – red. (Piezīme no ROSE žurnāla).

.1066. Tā izturēties pret cilvēkiem (lai kas viņi būtu) nav labi. Tas ir ētisks noziegums – un Tu šo noziegumu izdari.

.1067. Tas būtu ētisks noziegums pat tad, ja es patiešām būtu muļķis, niecība vai ārpātīgs. Lieli cilvēki tā nekad nerīkojas. Piemēram, Čārlzs Darvins atbildēja uz absolūti visām vēstulēm. Reiz viņš saņēma vēstuli, kuras autors lūdza izstāstīt viņam Evolūcijas teoriju, jo viņam pašam neesot laika lasīt Darvina grāmatas. Pat uz to Darvins nosūtīja atbildi, lai gan, protams, nesāka klāstīt savu mācību.

.1068. Taču es neesmu ne muļķis, ne niecība, ne ārpātīgs. Es, spriežot pēc pieejamās literatūras, esmu vienīgais īstais filosofs Latvijā – un tātad ietilptu tieši Tavā «kompetencē». Tavam Institutam īstenībā vajadzētu studēt pirmām kārtām manus darbus, un nevis pētīt kaut kādus tur Heidegeru, Freidu vai Rikēru, kuriem ar Latviju nav nekāda sakara, pat ja viņu mācības varētu likt līdzās Vēras teorijai.

.1069. Tajā jomā, ko jūs saucat par «filosofiju», pastāv trīs nozares: 1) izklāstīt svešu filosofu mācības; 2) pētīt filosofijas attīstību un filosofu biogrāfijas; 3) radīt SAVAS patstāvīgas mācības.

.1070. Tie, kas darbojas pirmajā nozarē, ir filosofijas skolotāji (vai pasniedzēji, ja tas ir universitātē). Tie, kas darbojas otrajā nozarē, ir filosofijas vēsturnieki. Abu šo veidu darboņi Latvijā ir, un pie tiem pieder arī Tu un tava Institūta līdzstrādnieki. Taču neviens no jums nav radījis SAVU patstāvīgu filosofisku mācību – nav darbojies trešajā nozarē. Nav pat mājienu uz to pusi: visi jūs tikai atgremojat svešu filosofu gudrības.

.1071. Bet tikai šie pēdējie, šie trešie, ir patiešām pelnījuši FILOSOFA vārdu. Jūs visi filosofi neesat.

.1072. Es acīmredzot esmu vienīgais Latvijā, kuram patiešām ir pašam sava filosofiska mācība (Vēras teorija), – pie tam mācība, kas ļoti dziļi pamatota un no kuras izriet ne tikai «vispārfilosofiski» spriedelējumi, bet pat konkrēti secinājumi tādās zinātnēs kā matemātika un psiholoģija. Līdz ar to es esmu vienīgais īstais filosofs Latvijā.

.1073. Bet Tu – «filozofe»! – neturi par iespējamu man pat atbildēt.

.1074. Es esmu pietiekoši labs psihologs, lai saprastu, ka Tu vienlaicīgi arī baidies no manis: – apzinies, ka es varu Tevi par to sodīt, līdzīgi daudziem iepriekšējiem. Un tomēr Tev liekas labāk demonstrēt pret mani šādu attieksmi, nekā nolaisties līdz atbildēšanai man.

.1075. Mīļā Maija! Man Tava psiholoģija ir skaidra «kā uz delnas» (ko nevar teikt par Tevi attiecībā uz manu psiholoģiju). Ja Tu būtu nomākta, nelaimīga sieviete, es Tevi neaiztiktu. Bet Tu esi samērā (vismaz ārēji) veiksmīga karjeriste: – lietojot ne visai godīgus un ne visai ētiskus līdzekļus, Tu esi tikusi līdz LZA akadēmiķes, LU institūta direktores statusam. Tāpēc es Tevi nepasaudzēju, kā to darītu ar cita sabiedriskā stāvokļa sievietēm.

.1076. Šis ir mans pēdējais (trešais) brīdinājums Tev – un pēdējā reize, kad Tu vēl vari izmainīt lietu gaitu. Ja es saņemšu no Tevis pieklājīgu vēstuli, tad es apturēšu to plānu, kurš man sen jau ir gatavs darbībām pret Tevi, – bet vēlāk mani nekas vairs nespēs apturēt. Es esmu intelektuāli nesalīdzināmi stiprāks par Tevi, un es Tevi zinātniski, filosofiski, loģiski un literāri iznīcināšu. Mēs abi vienādi ļoti zinām, ka Tu īstenībā neesi nekāda filosofe un zinātniece, bet gan vienkārša karjeriste, – un to es tad arī nodemonstrēju visai Latvijai.

.1077. *Dixi.*

Valdis Egle

2001. gada 1. jūnijā

* * *

2002.06.10 12:39 pirmdiena
(pēc 1 gada, 29 dienām, 1 stundas, 18 minūtēm)

.1078. Formāli es devu viņai iespēju novērst karu, bet faktiski es nedomāju, ka viņa atbildēs uz šo vēstuli, ja nebija atbildējusi uz divām iepriekšējām, laipnām un pieklājīgām, – un tad pēc šīs trešās neatbildēšanas man būs pilnīga rīcības brīvība attiecībā uz viņu.

.1079. Man par lielu pārsteigumu šoreiz viņa atbildēja! («..Netur nervi mūsu Maijiņai..»).

.1080. Es rūpīgi izanalizēju viņas vēstuli, – un ne tik daudz pašu tekstu, cik to psiholoģisko gaisotni, kurā teksts tapis. Bija, protams, skaidrs, ka viņa baidās no manis (visi viņi baidījās: Laķis bēga kā Zaķis; Zariņš bija sagatavojis «preventīvu uzbrukumu»...).

.1081. Bet tas nebūtu galvenais. Izšķirošā loma manas tālākās stratēģijas noteikšanā bija tam, kā Kūle iedomājas situāciju. Vai viņa ir gatava atzīt mani par līdztiesīgu sev un Vēras teoriju par apspriežamu?

.1082. Ja Jūs rūpīgi izlasīsiet viņas vēstuli, meklējot atbildi uz šo jautājumu, tad redzēsiet, ka atbilde ir: «NĒ».

.1083. Viņa atzīst mani par bīstamu personu, cenšas «nomierināt», neprovocēt jaunas sadursmes ar savu asu toni un tamlīdzīgi, bet viņa joprojām uzskata (vai vismaz tēlo, ka uzskata, «līdz galam» paliekot savā lomā: uzskati kā tādi viņai vispār ir nedroši visās plāksnēs), – tā tad viņa joprojām grib saglabāt to pozīciju, ka viņa, lūk, ir akadēmiķe, filozofe, zinātniece, stāv daudz daudz augstāk par mani un neielaižas ar mani nekādās runās par Vēras teoriju...

.1084. Nu, un tas nozīmē, ka jāturpina karš.

.1085. Taču Maijas Kūles vēstule radīja man zināmus sarežģījumus. Negaidīdams, ka viņa šoreiz atbildēs, un gribēdams tikai «izdarīt visu pēc noteikumiem», es biju apsolījis atcelt pret viņu ieplanotās akcijas, ja viņa atbildēs un ja šī atbilde būs pieklājīga.

.1086. Kā Jūs zināt, saskaņā ar sākotnējo kara plānu, 2001.gada «Nobela prēmija» bija paredzēta Maijai Kūlei par darbu «Gaismas filosofiskās interpretācijas»⁶⁴, bet tālāk bija paredzēts viņu publiski tiesāt Internetā kopā ar Vilni Zariņu un Valdi Egli no IZM, pēc ilgas ņirgāšanās piespriežot viņai «mūža ieslodzījumu tornī» un par šo torni izvēloties Zinātņu akadēmijas augstceltni.

.1087. Es spēlēju godīgi un savus solījumus pildu, tāpēc nācās plānu, daļā par Maiju Kūli, atcelt. Karš turpinās, bet šī «kaujas operācija» nenotiks. Ar savu atbildes atsūtīšanu Maija Kūle izvairījās no «Nobela prēmijas» un no «publiska tiesas procesa». Nācās «prēmiju» pāradresēt Vilnim Zariņam (ko viņš, kā Jūs zināt, arī dabūja 2001.gada 21.oktobrī).

.1088. Iespējams, ka tā arī ir labāk, un, ja mūsu Spēli vada kāda «augstāka vara» (kā to noteikti domātu Jūsu «ezotēriķi»), tad šī Vara ir visu izplānojusi vislabākajā veidā: Jūs jau pazīstat mani kā nelabojamu vīriešu šovinistu: lai ko tur runātu feministes, bet es neatzīstu sievietes par sev līdzvērtīgām pretniecēm un ļoti nelabprāt ielaižos ar viņām cīņās. Viena lieta ir «izsist no segliem un sabradāt» Vilni Zariņu – to es varu izdarīt bez kādiem aizspriedumiem –, bet pavisam cita lieta ir kaut ko tādu darīt ar sievieti (tāpēc jau tā taisnošanās punktā {.1075})... Tā, ka labi vien ir.

.1089. Pašu Maiju Kūli mēs neaiztiksim, bet viņas sacerējumus gan pamatīgi izpurināsim mūsu kara ietvaros pret Filozofijas un socioloģijas institūtu.

.1090. Pieņēmis šādus lēmumus, es uzrakstīju Maijai Kūlei atbildi:

4. vēstule Maijai Kūlei

2001.06.23

(pirms 11 mēnešiem, 17 dienām)

.1091. Labdien, Maija Kūle!

.1092. Vakar saņēmu no Jums šāda satura vēstuli:

.1093. Labdien, Valdi Egle!

.1094. Jūs savā vēstulē pareizi norādāt, ka LU Filozofijas un socioloģijas institūta zinātniekiem un Jums ir atšķirīgas pieejas filosofiskajos un sociālajos pētījumos. Institūts izpilda valsts pasūtījumus zinātnē, kā arī nodarbojas ar klasisko Rietumu filozofijas darbu tulkošanu un interpretēšanu. Jūsu pieeja – būt pilnīgi neatkarīgam un patstāvīgam domātājam, kas nebalstās uz universitātes klasisko izglītību filozofijā, bet balstās uz radošo intuīciju, tradīcijām un dzīves pieredzi – daudzkārt ir bijusi sastopama kultūras vēsturē. Taču, kā tas mēdz būt šādos gadījumos, Jūsu pasaulvēsturisko nozīmību var izvērtēt tikai laiks, Jūsu lasītāji un nākotnes sabiedrība kopumā. Diemžēl, nav mūsu spēkos ierādīt Jūsu darbiem izcilāku vietu⁶⁵, nekā to, ko tie ir ieņēmuši mūsdienu Latvijas garīgajā dzīvē.

.1095. Vēlos piebilst, ka patiesiem filosofiskās domas kopējiem nemēdz būt raksturīga agresivitāte pret līdzcilvēkiem. Tāpēc ceru, ka Jūsu vēstulē paustā nepatika un ļaunums⁶⁶ pret citiem, kas arī nodarbojas ar filozofiju, ir tikai pārprasts gadījums.

.1096. Vēlu Jums saglabāt mieru un patstāvību savos pētījumos, jo, kā es rakstīju grāmatā «Filozofija»: lielas tēmas prasa lielas domas un lielu izturību.

Maija Kūle

18.06.2001

(pasta zīmogs 21.06.2001)

⁶⁴ Kūle Maija. «Gaismas filosofiskās interpretācijas». Almanahs «Filozofija». FSI, Rīga, 1998., 90–101.lpp.

⁶⁵ P.S. Paskatīsimies, paskatīsimies, Maijiņ Kūlīt, kādu vietu pēc 10, pēc 20, pēc 30 gadiem «Latvijas garīgajā dzīvē» ieņems Tavi un kādu mani darbi – Tu, mūsu lielā vietu rādītāja!

⁶⁶ P.S. Šī Maijas Kūles eskapāde pelna īpašu ievērību. Tas ir tāpat, kā kad man tramvajā kāds mēģinātu izvilkēt maku, es viņu satvertu aiz rokas un ar sašutumu vērstos pret viņu, bet viņš sāktu man pamācošā tonī stāstīt, ka zagat tramvajos nav labi – tā, it kā zaglis būtu es, nevis viņš. Tas, kas spējīgs uz šādu rīcību, tas vairs nav vienkāršs zaglis. Tas ir kaut kas vairāk – rūdīts, cinisks nelietis, kas atklāti ņirgājas par cilvēces morāli.

.1097. Šis teksts satur trīs fundamentālas loģiskas kļūdas un virkni sīkāku neprecizitāšu (saprotot šeit ar vārdiem «loģiska kļūda» jebkuru nepareizu domāšanas procesa rezultātu, lai kādu iemeslu dēļ tas būtu radies; vienalga, vai tas apzināts, vai neapzināts, gribēts vai negribēts, nepareizu domāšanas algoritmu vai nepareizu priekšstatu par īstenību izraisīts utt.).

.1098. Šo kļūdu būtību es varētu sīki izanalizēt, aplūkojot domāšanu kā informācijas apstrādes procesu smadzenēs, taču šāda pieeja būtu diezgan mazzaprotama, sveša un nepierasta cilvēkiem, kas nav speciālisti informātikā, un tas grautu viņu ticību tādas analīzes pareizībai.

.1099. Tāpēc lietosim šeit citu metodi: vispirms es nolikšu līdzās Jūsu (nepareizajam) domāšanas procesa rezultātam citu – pareizo: tādu, kādam tam jābūt, ja smadzeņu bioloģiskais kompjūters strādā pareizi, – un tad skatīsimies, kādi psiholoģiskas vai citas dabas iemesli varētu būt izsaukuši šo novirzi no perfektas domāšanas.

.1100. Pareizu rezultātu, pretnostatītu Jūsu pirmajai rindkopai, var izteikt šādi:

.1101. Zinātnē (tajā skaitā filosofijā; arī vispār domāšanā) pastāv **Patiesas tēzes** (apgalvojumi, secinājumi utt.). Kā Patiesas tēzes piemēru (daudzlietotu, taču tieši tādēļ visiem jo labāk zināmu, acīmredzamu, saprotamu un spilgtu) var minēt apgalvojumu: «Zeme griežas ap savu asi».

.1102. Ja kāda mācība (tēzu, apgalvojumu, secinājumu utt. kopums) pretendē uz to, ka tā satur Patiesas tēzes, tad pie pareizas domāšanas attieksmei pret šo mācību ir jābūt sekojošai:

.1103. 1) pārbaudīt, cik tāl tas iespējams, vai pretendējošās tēzes patiešām ir Patiesas;

.1104. 2) novērtēt, cik lielā mērā šo tēžu pieņemšanas gadījumā tiktu ietekmēti cilvēces uzskati konkrētajā jomā vai vispār cilvēces pasauluzskats;

.1105. 3) ja tēzes ir Patiesas vai vismaz var izrādīties pareizas, un ja ietekmējums būtu pietiekami **nozīmīgs**, tad apsvērt savas konkrētās iespējas, ko var darīt šajā lietā – Patieso tēžu nostiprināšanā un izplatīšanā;

.1106. 4) ja, turpretim, pretendējošās tēzes ir nepareizas, tad uzrādīt, kas, konkrēti, ir nepareizs, vai arī, ja tēzes ir Patiesas, bet nav pietiekami nozīmīgas, tad pamatot, kādēļ tās tiek atzītas par nenozīmīgām.

.1107. Kā redzat, šajā algoritmā vispār nefigurē tēžu autora personība: ne kas viņš tāds ir, ne kāda viņam izglītība, ne kādā formā tēzes izklāstītas, nedz visi pārējie autora un rakstudarba iespējamie labie un ļaunie atribūti. Tiek aplūkotas tikai un vienīgi pašas tēzes no viņu pareizības un potenciālās nozīmības viedokļa.

.1108. Tā, ja cilvēce līdz šim ir turējusies pie uzskata, ka Zeme stāv nekustīgi Visuma centrā un debess sfēras griežas ap to, bet Galilejs apgalvo, ka īstenībā tā pati griežas ap savu asi, tad šī tēze ir Nozīmīga, jo fundamentāli groza cilvēces priekšstatus par Visuma uzbūvi, un nav absolūti nekādas nozīmes tam, vai Galilejs šo tēzi ir izteicis doktora disertācijā, privātā vēstulē, beletristiskā dialogā, populārzinātniskā sacerējumā vai vēl kaut kādā citā veidā; un nav absolūti nekādas nozīmes tam, vai viņš ir beidzis kādu universitāti, dabūjis maģistra vai doktora grādu, vai viņš ir ķildīgs ar saviem kaimiņiem, vai nav, vai viņš izsmej sholastus, vai izturas pret tiem laipni – utt. Tikai un vienīgi pašām Tēzēm, viņu **Pareizībai** un **Nozīmībai** ir svars.

.1109. Šī pieeja ir elementāra un pašsaprotama visiem zinātniekiem, bet tikai – **ĪSTIEM** zinātniekiem. Un tieši šis moments ir tas «lakmusa papīriņš», kurš ļauj atšķirt īstus zinātniekus no pseidozinātniekiem.

.1110. Ja cilvēks domā par Zinātnisko Patiesību un savos lēmumos vadās tieši no tās (un nevis no personībām, viņu īpašībām, vietas sabiedriskajā vai zinātniskajā hierarhijā, sacerējumu formas utt.), – tad viņš ir īsts **Zinātnieks**.

.1111. Ja cilvēks nedomā par Zinātnisko Patiesību, bet gan par personībām, viņu īpašībām, attiecībām, vietām hierarhijā, darbu formām utt., – tad viņš ir **pseidozinātnieks**.

.1112. Augstāk četros punktos izklāstīto pieeju (kura tāpat ir Īsta zinātnieka un nevis pseidozinātnieka pieeja) es gaidīju arī no tiem cilvēkiem, kuri Latvijā pretendē uz zinātnieka nosaukumu, tajā skaitā arī no Jums personīgi.

.1113. Ja cilvēcei pašreiz nav zināms, kas ir īstais matemātikas priekšmets (par šo jautājumu pastāv milzums visvisādu teoriju kā vienmēr, kad pareizā atbilde nav zināma), tad **Vēras teorija, dodot šo pareizo atbildi, ir Nozīmīga**, jo fundamentāli groza cilvēces priekšstatus par tik milzīgas jomas būtību. Ja nu piedāvātā atbilde tomēr būtu nepareiza, **tad oponentiem vismaz būtu jāuzrāda, kas, konkrēti, ir nepareizs**.

.1114. Kontakti šajā lietā sākās 1981.gada februārī, tātad tagad tiem ir vairāk nekā 20 gadus ilga vēsture. Jūs es pieslēdzu šai lietai samērā vēlu, kad virkne Latvijas «zinātnieku» bija jau nodemonstrējuši, ka ir tikai pseidozinātnieki, un bija par to izsmieti.

.1115. Arī Jums (un Jūsu kolēģiem) tika dota iespēja parādīt, vai jūs esat īsti zinātnieki, vai tikai pseidozinātnieki. Tas bija eksāmens nevis man, bet JUMS – un jūs šo eksāmenu neizturējāt. Jums bija jāierāda vieta nevis man, bet sev; un vieta, kuru jūs sev ierādājāt, ir: – pseidozinātnieki.

.1116. Paskatīsimies, kā Jūs to demonstrējat savā vēstulē. Jūsu tekstā vispār nefigurē tādi jēdzieni kā Zinātniskā Patiesība. Jūs runājat (rakstāt) tā, it kā Jums vispār nebūtu ne jausmas, ka pasaulē varētu pastāvēt tādas lietas kā Patiesas tēzes, kā apgalvojumi, kuri varētu būt pareizi vai nepareizi, nozīmīgi vai nenozīmīgi utt. No augstāk četros punktos izklāstītās Zinātniskās Pieejas nav ne miņas. Gar Zinātnisko Patiesību Jums vienkārši vispār nav nekādas daļas.

.1117. Visas Jūsu domas grozās tikai ap to, kādu kurš vietu ieņem zinātniskajā hierarhijā, kādu vietu ieņem Jūs, kādu ierādāt man utt. Jūs runājat par visu, par ko NAV jārunā, un absolūti nepieminat to vienīgo, par ko IR jārunā.

.1118. Un runa jau nav tikai par šīs vienas vēstulītes īso tekstu. Visa Jūsu izturēšanās šī vairāk nekā gada garumā liecina, ka tieši tā tas arī ir.

.1119. Viss tas rāda, ka Jums (varbūt pašai nemaz neapzinoties) īstenībā Zinātne ir nevis Patiesības jeb Pareizu atziņu meklēšana, vērtēšana utt., bet gan cīņa par vietām, svarīgumu sabiedrībā utml., – un nozīme tur ir nevis pašām atziņām kā tādām, bet gan personībām, kuras šīs atziņas nes, un izšķir visu nevis atziņu pareizība un nozīmīgums priekš pasauluzskata, bet gan personu savstarpējās vienošanās, viņu «cilvēciskās attiecības» utml.

.1120. Tas, ka Jums vispār nemaz nav ienācis prātā paraudzīties uz lietu tajā veidā, kurš īstenībā ir vienīgais pareizais, – nav ienācis prātā to pat pieminēt, kaut vai neizvirzot par galveno vai vienīgo kritēriju, – tas liecina, ka karjeristiskais domāšanas veids mīt Jūsu apziņā un zemapziņā ļoti ļoti dziļi.

.1121. Ja no Latvijas «zinātnieku» (ne tikai no personīgi Jūsu) puses savā laikā būtu bijusi ne šī – karjeristiskā –, bet gan tā – zinātniskā – pieeja, kuru es četros punktos izklāstīju augstāk, tad nebūtu ne runas par kaut kādiem konfliktiem starp mani un tā saucamajiem «zinātniekiem». Zinātniskās pieejas ietvaros taču var arī izrādīties, ka konkrētais cilvēks nevar neko darīt lietas labā, vai viņam nav laika utt. To visu es viegli saprastu, ja vien redzētu, ka pieeja ir patiešām zinātniska un atbildīga. Taču, izņemot profesoru Tambergu, no šādas pieejas nav bijis ne pēdu.

*

.1122. Pāriesim tagad pie otrās Jūsu fundamentālās loģiskās kļūdas (t.i. nepareiza domāšanas rezultāta). Otrajā rindkopā Jūs «vēlaties piebilst, ka patiesiem filosofiskās domas kopējiem nemēdz būt raksturīga agresivitāte pret līdzcilvēkiem». Tas ir pilnīgi pareizi, bet loģiskā kļūda slēpjas tajā apstākļi, ka Jūs to attiecināt uz mani, un nevis uz sevi, kā to vajadzētu pie pareizas domāšanas.

.1123. Agresivitāte ir neizprovocētas naidīgas darbības. Nicinošas attieksmes demonstrācija pret cilvēkiem ir naidīga darbība. Neizprovocēta nicinošas attieksmes demonstrācija ir agresivitāte.

.1124. Paskatīsimies vispirms «neitrālu» piemēru. Kādreiz (varbūt arī Jūs to vēl atceraties), padomju propagandai bija tāda iemīļota frāze: «..варварские бомбардировки Хиросимы и Нагасаки..». To (līdz ar daudziem citiem trikiem, protams) izmantoja, lai iztēlotu, kādi amerikāņi ir nelieši un agresori. Un padomju propaganda toreiz rīkojās tieši tāpat, kā to darāt Jūs pašreiz (vai arī Jūs pašreiz rīkojaties tieši tāpat kā toreiz padomju propaganda).

.1125. Ja amerikāņi būtu ne no šā, ne no tā nometuši atombumbas uz Hirosimu un Nagasaki un sākuši karu ar Japānu, tad tā patiešām būtu agresija un barbarisms. Taču viss sākās nevis ar Hirosimu, bet gan ar Pērlharboru, kad japāņi tai pēkšņi uzbruka un sabombardēja to, cerēdami sakaut lielo Ameriku tāpat kā 1904.gadā bija sakāvuši lielo Krieviju. Bet Hirosima bija tikai šīs politikas noslēgums (negaidīts priekš japāņiem), un VISA atbildība par VISU, kas notika kara laikā, gulstas vienīgi uz to, kurš šo karu iesāka.

.1126. Tāpat tas ir ar mums abiem. Ja es ne no šā, ne no tā sāktu rakstīt Jums tādas vēstules, kādas tagad rakstu, tad tā patiešām būtu «agresivitāte pret līdzcilvēkiem». Taču šīs akcijas nav neizprovocētas. Tās ir atbilde uz Jūsu rīcību (un varbūt Jums tikpat negaidītas, cik negaidīts bija japāņiem kara iznākums). Un VISA atbildība par to, kas šajā mūsu karā notiek, gulstas uz to, kurš šo karu izprovocēja, t.i. – **uz Jums**.

.1127. Paskatīsimies, kā tas notika. Pirms apmēram gada es iedevu Jums savas grāmatas LASE1–LASE4 iepazīties ar tām, bet pēc pusgada vēstulē pajautāju, kāda ir Filozofijas institūta attieksme pret Vēras teoriju. Jūs uz šo vēstuli neatbildējāt. Tad pēc trīs mēnešiem es apjautājos vēlreiz, kādēļ Jūs neatbildat. Jūs atkal neatbildējāt.

.1128. Līdz ar to Jūs demonstrējat nicinošu attieksmi pret mani. Šāda attieksme nebija no manas puses nekādi izprovocēta, un tāpat, saskaņā ar augstāk doto definīciju, bija agresīva.

.1129. Ir tiešām taisnība, «*ka patiesiem filosofiskās domas kopējiem nemēdz būt raksturīga agresivitāte pret līdzcilvēkiem*», – tajā skaitā agresivitāte ar šādu neizprovocēti nicinošu izturēšanos pret citiem cilvēkiem, – ko es arī parādīju iepriekšējās vēstules piemērā ar Čārlzu Darvinu.

.1130. Jūsu vainu pastiprina vēl divi apstākļi. Pirmkārt, jau pat šāda izturēšanās vienkāršas vēstules gadījumā būtu grūti piedodama augstprātīga pasīva agresivitāte. Bet mana vēstule nebija vienkārša. Ar to bija saistītas četras grāmatas. (Vai bieži Jūs saņemat četras grāmatas?). Jau tas darbs vien, kas tur ieguldīts, liktu normālam cilvēkam izturēties ar zināmu cieņu un izvairīties no tādas nicinošas attieksmes klajas izrādīšanas. Vēl vairāk – tās pat nebija vienkāršas grāmatas: tur bija vesela teorija, kas pretendēja uz Pasaules nozīmi. (Un tomēr Jūs neuzskatījāt par vajadzīgu un iespējamu pateikt par to vispār kaut vārdu!).

.1131. Otrkārt, – visi šie jautājumi (par tādas izturēšanās amorālumu) tajās grāmatās jau BIJA izskatīti (pat vairāk un asāk, nekā to gribētos). Un tomēr Jūs atzināt par labāku rīkoties tieši tāpat, kā tie, kas tur iztirzāti!

.1132. Nu lūk, es esmu nolīcis Jūsu priekšā to uzskatu sistēmu (sākot no agresivitātes definīcijas un beidzot ar pierādījumu, ka tieši JŪSU rīcība atbilst šai definīcijai, kamēr mana neatbilst), – es nolīcu Jūsu priekšā to uzskatu sistēmu, saskaņā ar kuru JŪSU rīcība ir bijusi neizprovocēti agresīva, bet mana ir bijusi tikai atbildes reakcija uz to.

.1133. Vai Jūs esat spējīga nolikt šai uzskatu sistēmai pretī citu – savu – uzskatu sistēmu (arī, sākot ar definīcijām un beidzot ar pierādījumu), saskaņā ar kuru iznāktu, ka tomēr agresīvs esmu bijis es? Vai Jūs esat spējīga kaut mazdrusiņ aizstāvēt to pozīciju, kurā esat gadu stāvējusi? Ja esat, – dodiet šurp savu Sistēmu! Paskatīsimies, kas Jums tur ir iznācis.

.1134. Kad es iepriekšējā vēstulē rakstīju, ka man Jūsu psiholoģija ir «skaidra kā uz delnas», tad tie nebija tukši vārdi. Man patiešām ir skaidrs tas galvenais motīvs, kurš lika Jums rīkoties tā, kā Jūs rīkojāties. Nevadīdamās pēc Patieso tēžu pareizības un nozīmības principa, kā mēs to redzējām augstāk, bet vadīdamās no personu savstarpējo attiecību un prestiža viedokļa, Jūs cenšaties demonstrēt kontaktus ar iespējami respektablākām personām – un vienlaicīgi demonstrēt nekontaktēšanos ar «kompromitējošām personām».

.1135. Atveriet grāmatu «Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. “Mūžīgais un laicīgais”. Lielvārds, Lielvārde, 1995.»! Tur ir atrodams Jūsu raksts: «Maija Kūle. “Cilvēka tēma Karola Vojtīlas filosofiskajos uzskatos”. 27–49.lpp.».

.1136. Paskatieties, ar kādu aizgrābtību Jūs demonstrējat savus kontaktus ar Romas pāvestu: gan vēstuli (noraidošu, bet vienalga glaimojošu) ielikusi priekšā, gan fotogrāfijas, kur Jūs kopā ar pāvestu, gan ik pa brīdim pieminat viņa runu Universitātes Lielajā aulā un liekat saprast, ka esat bijusi tur klāt.

.1137. (Jums gan tajā rakstā ir iznācis viens mazs misēklis, kuru pamanīju pat es, nemaz nemēģinādams iedziļināties šajā tēmā. Jūs rakstāt: «*Par ievirzi uz humanitāra rakstura domāšanu liecina Karola Vojtīlas iestāšanās Jagelonas universitātē trīsdesmito gadu beigās ar mērķi studēt poļu filoloģiju*» (27.lpp.). Tātad pēc Jūsu domām Jagelona ir tāda pilsētiņa, līdzīgi Barselonai, vai ne? Mīļā Maija, nav tādas «Jagelonas universitātes»; ir Jagelona universitāte, un tā atrodas Krakovā. Jageloni ir poļu karaļu dinastija, cēlusies no lietuviešu lielkņaza Jogaila, kurš 1385.gadā apprecēja poļu tronmantnieci Jadvīgu un 1386.gadā tika kronēts par Polijas karali ar vārdu Vladislavs Jagelons, bet 1400.gadā reorganizēja Krakovas, savas galvaspilsētas, universitāti pēc Parīzes universitātes parauga, kādēļ tā arī nes viņa vārdu; Jagelona universitātē mācījās arī Nikolajs Koperniks).

.1138. Un tā: Jūs, cik spējat, demonstrējat kontaktus ar Romas pāvestu, jo tie ir glaimojoši, respektabli un prestiži. Bet kontakti ar to trako maniaku Valdi Egli Jūs kompromitētu: it kā pazeminātu Jūs līdz manam līmenim un iznīcinātu Jūsu tik cītīgi krāto akadēmiķes un filosofes prestižu.

.1139. TAS, mīļā Maija, bija Jūsu galvenais psiholoģiskais motīvs, kad Jūs, pretēji visai loģikai, neatbildējāt uz manām divām pirmajām vēstulēm.

*

.1140. Un, beidzot, trešā Jūsu fundamentālā loģiskā kļūda. Manā «*vēstulē paustā nepatika un ļaunums pret citiem, kas arī nodarbojas ar filosofiju...*».

.1141. To es neanalizēju tik dziļi kā iepriekšējās: dodot definīciju, ko īsti sauksim par ļaunumu, utt. No Jūsu formulējuma nav pat saprotams, vai ļaunums «*pret citiem, kas arī nodarbojas ar filosofiju*» man ir tieši par to, ka viņi nodarbojas ar filosofiju, vai kāda cita iemesla dēļ.

.1142. Īstenība, protams, ir ļoti vienkārša, un to var izteikt ar parunu: «*Как аукнется, так откликнется*». Jūs demonstrējat, ka uzskatāt mani par muļķi un maniaku, kurš kompromitētu Jūs, ja Jūs pazemotos līdz kontaktiem ar mani. Un tā bija Jūsu Pērlharbora.

.1143. Par atbildi es sabombardēju Jūsu Hirosimu. Ja negribējāt dabūt Hirosimu, nevajadzēja taisīt Pērlharboru.

.1144. Tas arī viss «ļauņums». Tie, kuri Pērlharboru netaisa, nekādu ļaunumu no manis neredz (bet, tieši otrādi).

.1145. Ar vārdu sakot, Jūs izdarījāt rupju kļūdu savos aprēķinos: nepareizi novērtējāt mani un sekas, kādas būs tai vai citai rīcībai attiecībā uz mani. (Vai, vai, – nav jau labi, kad cilvēks šitā kļūdās; izsaku Jums savu līdzjūtību).

*

.1146. Tomēr, neskatoties uz pilnīgo aplamību saturā, Jūsu vēstule pēc formas bija pieklājīga. (Ir zināms komisms tajā faktā, ka Jūs neatbildējāt uz divām manām pieklājīgām un laipnām vēstulēm, bet pēc tam atbildējāt uz rupju un nekaunīgu; psiholoģiski tas liecina par Jūsu iekšējo nedrošību; varu iedomāties, kādas psihiskas barjeras Jums bija jāpārvar).

.1147. Tā kā Jūs galu galā tomēr atbildējāt un šī atbilde bija pieklājīga, tad ir izpildīti tie nosacījumi, kas bija minēti manā iepriekšējā vēstulē. Tāpēc es turu savu tajā doto solījumu: tālākās pret Jums ielānotās akcijas tiek atceltas un nenotiks (ja vien, protams, Jūs pati nesāksiet jaunu karu).

.1148. Kas tās bija par akcijām, to es Jums tagad nestāstīšu, jo tas neiederētos šīs vēstules stilā, bet Jūs to varēsiet, ja vēlēties, pēc laiciņa izlasīt kādā no manām grāmatām, kas būs pieejamas Latvijas lielākajās bibliotēkās un, galvenais, Internetā.

.1149. Vairāk es ar Jums kontaktus nemeklēšu. Šī vēstule tiks publicēta, tāpat kā visi materiāli, kas saistīti ar Vēras teorijas vēsturi, un būs pieejama bibliotēkās un Internetā. Ja Jūs uzskatāt, ka esat redzama te nepareizā gaismā, un vēlaties mūsu lasītājiem kaut ko teikt, lai sevi attaisnotu un grozītu iespējamo priekšstatu par Jums, tad varat man atsūtīt paskaidrojumus, un es tos publicēšu (protams, kopā ar savu atbildi). Taču tā jau būs Jūsu iniciatīva; es to neprasu.

.1150. Es paturu sev tiesības lietišķi kritizēt Jūsu sacerējumus tādā veidā, kādā tas notiktu, ja mums nebūtu iepriekš bijis šī konflikta. Gatavojot akcijas pret Jums, es mazliet iepazīnos ar hermeneitiku, un man tur ir ko teikt. Hermeneitika vispār ir tipisks informātikas uzdevums, un ir visai amizanti noskatīties, cik neprofesionāli ar to rīkojas tādi nespeciālisti kā Jūs.

.1151. Kas attiecas uz to «vietu Latvijas garīgajā dzīvē», kuru «*diemžēl nav jūsu spēkos*» man ierādīt, tad, pirmkārt, mani (atšķirībā no jums, pseidozinātniekiem) vispār interesē nevis vietas, bet gan Patiesas tēzes. Un, ja manas tēzes ir Patiesas, tad šī «vieta» pati atnāks pie manis, bez jūsu ierādīšanas un bez manas meklēšanas.

.1152. Otrkārt, reālā pieredze liecina pretējo Jūsu viedoklim. Pašlaik mani darbi neieņem redzamu vietu «Latvijas garīgajā dzīvē», bet citu arī nevar gaidīt, ja tie nav plaši pieejami. Taču uz tiem, kam tie tomēr ir pieejami, tie pārsvarā atstāj ļoti dziļu un spilgtu iespaidu, ko man daudzi ir teikuši un rakstījuši. Tāpēc man nav pamata domāt, ka tie neatstās dziļu un spilgtu iespaidu uz visu Latvijas sabiedrību, līdzko kļūs tai pieejami Internetā.

.1153. Un tas, cik loģiski vāji un cik idejiski maziņi ieprefī manis paustajām Tēzēm šādās te prāta sadursmēs izskatāties visi jūs – Latvijas «oficiālie zinātnieki un filosofi», – tas, protams, sekmē manas «vietas» paplašināšanu. Ir ļoti grūti noticēt, ka kāds, izlasījis šo te vēstuli, varētu nospriest, ka taisnība ir Jums.

.1154. Palieciat sveika, *Dear Maija!*

Valdis Egle

2001. gada 23. jūnijā, 23:47
Jāņu Naktī

* * *

2002.06.10 13:57 pirmdiena
(pēc 11 mēnešiem, 17 dienām)

.1155. Grozītais plāns «karadarbībai pret Maiju Kūli» tagad paredzēja sūtīt viņai reizi pusgadā – uz Ziemassvētkiem un Jāņiem – «Roses» numurus ar viņas sacerējumu kritiku un (varbūt) kopā ar izsmējīgiem apsveikumiem svētkos.

.1156. Uz 2001.gada Ziemassvētkiem es aizsūtīju pēc Maijas Kūles adreses ROSE21 numuru un Ziemassvētku kartīti ar apmēram šādiem vārdiem:

.1157. «Mīļie Maija un Vilni! Apsveicu jūs Ziemassvētkos un novēlu Laimīgu Jauno, 2002.gadu! Lai tas nes jums vēl spožākus panākumus nekā visi iepriekšējie gadi! Kas attiecas uz mani, tad es apsolu darīt visu, kas būs manos spēkos, lai celtu jūsu abu slavu Latvijā. Valdis Egle, 2001.gada ...decembrī»

.1158. (Precīzs apsveikuma teksts man bija pierakstīts uz kaut kādas lapiņas, bet es pašreiz šo lapiņu nevaru atrast).

.1159. Nosūtītajā «Roses» 21.numura eksemplārā bija ar sarkanu flomasteru bez kādiem komentāriem apvilkti vārdi punktā {.37}: «**Šajā grāmatā kā Latvijas pseidozinātnes pārstāvji darbosies četras Latvijā diezgan labi pazīstamas personas**».

.1160. Pēc dažām dienām, kad viņa varēja būt tikko kā saņēmusi manu sūtījumu, Maija Kūle uzstājās televīzijas «Panorāmā» un runāja, ka vajagot pievērsties Dievam, tiekties pēc miera, labestības utt.

.1161. Iespējams, ka viņa būtu uzstājusies televīzijā arī bez mana sūtījuma, bet var arī būt, ka viņu ietekmēja ROSE21 punktā {.46} – {.48} teiktais un ka viņa gribēja, līdzinoties Prezidentei, atbildēt man publiski.

.1162. Mani sevišķi neinteresē, vai Maija Kūle gribēja vai negribēja atbildēt man televīzijā, un nekādi neietekmē viņas teiktais. Pēc miera un labestības vajag tiekties, bet tas jādara uz taisnīgiem nosacījumiem. Ja nosacījumi ir netaisnīgi, tad «miera un labestības» sludināšana ir liekulība. Tas ir tāpat, kā kad 1980.gadu beigās Mihails Gorbačovs sludināja dumpīgajiem «latviešu nacionālistiem» «mieru un tautu draudzību», cenšoties saglabāt Latvijas okupāciju.

.1163. Un, kā «latviešu nacionālisti» nepieņēma Gorbačova aicinājumus un vienalga gāja uz Latvijas neatkarības atjaunošanu, tā arī es laižu garām Maijas Kūles vārdus. Lai viņa atzīst mani par līdztiesīgu sev un Vēras teoriju par cienīgu tikt izskatītai Latvijas zinātnē, – tad šajā jomā «miers un labestība» būs rokā bez visas sludināšanas televīzijā.

.1164. Pašlaik man portfeli stāv jau aizlīmēta aploksne ar ROSE22 numuru un apsveikuma kartīti, kur uz pirmā vāka iespiesta no sarkanām tulpēm veidota sirds, bet zem tās vārdi:

.1165.

Ir jauki, ka tu esi tu.
Ir jauki, ka es esmu es.
Bet visjaukāk ir tas,
ka mēs esam mēs.

.1166. Un iekšā kartītē ierakstīts:

.1167.

Pa gadskārtu Jānīts nāca,
Lī-īgo, lī-īgo!
Maiju, Vilni apraudzīti,
Lī-īgo!⁶⁷

.1168. Mīļie Maija un Vilni! Apsveicu jūs 2002.gada Jāņos. Pavadiet tos priecīgi: ēdiet sieru, dzeriet alu, leciat pāri ugunskuram un meklējiet papardes ziedu!

.1169. Mīļā Maijiņ, Tu varbūt varētu aiziet atkal uz Latvijas Televīziju, pastāstīt kaut ko. Tagad gan nav Ziemassvētki, bet tomēr var jau šo to pateikt par Dievu un par to, ka miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts.

.1170. 2000.gada 1.jūnijā Tavā kabinetā līdz ar mani ienāca Liktenis, kaut gan Tu ne uzreiz to saprati. Tagad Tava nākotne ir droša. Esi bez bēdu: es ievēdīšu Tevi Mūžībā un Nemirstībā.

Valdis Egle

2002. gada 1. jūnijā

.1171. Šajā «Roses» numurā ir ar sarkanu flomasteru apvilkti vārdi punktā {.201}: «**Viņi nav devuši nevienu svaigu, jaunu, dziļu, oriģinālu ideju, nav pareizi atrisinājuši nevienu līdz šim pasaulē neatrisinātu jautājumu, nevienu zinātnisku problēmu**».

.1172. Nosūtīšu kaut kad šajās dienās, – lai nāk tuvāk Jāņi.

.1173. (Kā redzat, *Dear Maija*, Jūs saņemat «Roses» numurus daudz agrāk nekā Maija Kūle. Viņu es varu šādi «spīdzināt» 10 gadus no vietas ar VITA2 grāmatu vien. Lai tagad pusgadu gaida, ko es īsti teikšu par viņas disertāciju. (Jūs, cerams, saprotat, ka numuru saturs un nobeigums ir izplānots tā, lai Maija Kūle allaž «paliktu gaidot»)).

⁶⁷ P.S. Redzi, Sniegbaltīte, ar kādām muļķībām nākas nodarboties tā vietā, lai lietišķi apspriestu Vēras teoriju! Kādi stulbeņi, ak dievs, KĀDI stulbeņi! Un šitie mērkaķi Latvijā saucas par zinātniekiem, filozofiem, profesoriem, akadēmiķiem! Kauns Latvijai! Kauns bezgalīgs!!!

§35. Jaunieši

.1174. Atbildēšu uz dažiem Jūsu pēdējās, vairāku dienu laikā tapušās vēstules jautājumiem, kuri iederas šajā «Roses» numurā. Jūs rakstāt, citējot sava paziņas Haralda Gulbenieša⁶⁸ vēstuli, kur viņš runā par «Roses» 24.numuru:

2002.05.23
(pirms 18 dienām)

.1175. «Ja par hermeneitiku, tad vēsturiski ļoti precīzi» (*Es viņam pārrakstīju šo un to no Jūsu rakstītā pēdējai «Rosei»*). «Gadamers ir vēl dzīvs, – šogad viņam palika 102-i gadi!» (Jūsu pieminētais vācietis “Gadamers, 1900.02.11 – ????” {.680}) «Hermeneitika, kā es to saprotu, saskaņo modeļus, meklē starpmodeļi, kurā A un B varētu tikties, tāpēc tik vienkārši nav».

2002.06.06 16:05 ceturtdiena
(pēc 14 dienām)

.1176. Var piekrist Gulbenietim, ka hermeneitika patiešām «meklē starpmodeļi, kurā A un B varētu tikties». Tik tiešām, tā viņi arī dara! Bet tieši tas ir pilnīgi nepareizi, tieši tā ir viņu fundamentāla kļūda. Nekāds «starpmodelis» NAV jāmeklē, bet subjektam B ir vienkārši jāņem un (pēc iespējas precīzāk) jāatšifrē tas, ko iekodējis subjekts A {.686}.

.1177. (Lietojot punkta {.682} alegoriju, iedomājieties, ka televizors tā vietā, lai precīzi attēlotu no studijas tam pārraidīto «modeļi», sāk meklēt kaut kādu «starpmodeļi», t.i. rādīt attēlā kaut ko tādu, ko viņš pats iedomājas, kā tas ir, bet nevis to, kas notiek studijā; tas nu gan būtu vienreizēji draņķīgs televizors!).

.1178. Tieši šī «starpmodeļa meklēšana» jau arī izsauc visu to, ko kritizēja Maija Kūle «hermeneitiskajā filozofijā» (ciktāl viņas kritika bija pamatota): relatīvismu, subjektivitāti utt. «Vēsture nav bijusi tāda, kāda tā bijusi, bet bijusi tāda, kādu es to iedomājos». «Iespējamās visvisādas interpretācijas, un nevienai nevar atdot priekšroku»... Un tā tālāk.

.1179. Tā ir tipiski histeroīda pozīcija, kura savu personu nostāda Pasaules centrā, padara Pasauli atkarīgu no šīs personas; hermeneitiskā filozofija jau vispār ir histeroīdu gara ražojums; tas arī saprotams, jo mākslā vispār, kā zināms, galvenā loma pieder histeroīdiem – histeroīdi ir vairums aktieru, vairums dzejnieku un vispār mākslinieku; – bet hermeneitika ir cieši saistīta ar mākslu.

.1180. (Jūs pati jau arī man vienreiz rakstījāt, ka pēc Jūsu domām jautājums, vai Saule riņķo ap Zemi, vai Zeme ap Sauli, esot vienošanās lieta⁶⁹; nu lūk – un hermeneitiķi domā tādā pašā garā).

.1181. Hermeneitiķu «starpmodeļa meklēšana» ir saistīta ar (tāpat tipiski histeroīdajām) saprašanas un saprašanās problēmām, bet galu galā – ar histeroīdās domāšanas (vismaz relatīvo) vājumu. Analogijās runājot, hermeneitiķis (un vispār histeroīds) ir līdzīgs televizoram, kurš nevar parādīt pareizu attēlu un TĀPĒC rāda «starpmodeļi» pats savā interpretācijā. Tā ir sistēma (smadzeņu kompjūters), kura nespēj nonākt pie pareiziem un precīziem secinājumiem, un tāpēc (kā jau parasti tādos gadījumos) cenšas savu nevarēšanu pasludināt par filosofisku principu, par Dabas likumu (sal. {.913}).

.1182. Arī Maijai Kūlei – kā jau histeroīdei – pašai ir visas šīs saprašanas un saprašanās problēmas. (Par piemēru var noderēt kaut vai mans gadījums: ja viņai būtu loģiska, šizoīda domāšana, tad viņa nebūtu nonākusi konfliktā ar mani).

.1183. Kūle ir sarakstījusi pat veselu grāmatu⁷⁰, kas saucas (ļoti zīmīgi): «Ceļš saprašanās labirintos». (Šī grāmata man ir «no vāka līdz vākam» ievadīta datorā un sagatavota «izķīdāšanai», tā ka gan jau mēs ar to vēl sastapsimies).

.1184. Tur, kur Kūlei ir «saprāšanās labirinti», man ir gaišs un taisns ceļš; tur, kur viņai ir bezgalīgi nesaprotami un (it kā) neatrisināmi jautājumi, man ir precīzas un skaidras atbildes... Bet tad jau Jūs pati redzēsiet.

⁶⁸ Maijas Kūles students Filozofijas fakultātē – red. –; vārds un uzvārds izmainīti. (*Piezīme no ROSE žurnāla*). P.S. Haralds ir Maijas Kūles tēva vārds, bet dzimusi viņa ir Gulbenē. Maija Salna sarakstījās ar šo Maijas Kūles studentu un deva viņam lasīt manus žurnālus.

⁶⁹ Saņēmusi šo «Roses» 25. numuru, Maija Salna protestēja, ka viņa tā neesot rakstījusi – V.E. – Nu, viņas vēstuļu man ir tāds kalns, ka es nevaru tās visas izskatīt, lai pārbaudītu, rakstīja viņa tā vai nē. Ja ne viņa, tad kāds cits to ir rakstījis, jo atmiņā man tas ir. Labi, varbūt viņa arī nerakstīja, bet es labi atceros divas citas sievietes, kuras tā ir rakstījušas, pie tam viena no viņām rakstīja jau PĒC šīs diskusijas ar Maiju Salnu! (*Piezīme no ROSE žurnāla*). P.S. To laikam pirmā rakstīja Leonīda – cita mana lasītāja.

⁷⁰ Kūle Maija. «Ceļš saprašanās labirintos». Latvijas PSR Zinātņu Akadēmija. Filozofijas un tiesību institūts. Zinātne, Rīga, 1989.

Par Prezidenta apņemumu runāt (§ 97.)
 Es jau laiku laiku domāju, kāpēc ne Prezidentam pati (un kāpēc gan
 ne? Tāpat, jo jau viņa vēlas, lai tālrunī ar Prezidentu... t.i. viņu...
 ne kāds no Kancelārijas joprojām Jūns nav ne vārdina (!) uzrunājis
 (pat pa e-mail) par Jūnu viņai dāvātajām grāmatām?! Ste
 "Prezidentam raksturo" kas faktiski ir vēstule ar put Kancelārijā
 (ko "vampīru" - "indierem"), tika dota apzīmēta atbilde, ko viņas lo
 jebkā "šādas grāmatas rakša", lai to viņi raksturo un raksturo... Bet kā
 raksturo? Kas tas ir, šāds, ko daudzi citi nav vēl pateikuši: kā formā
 šādu Jūnu atklājumi, jēgumam, ko viņa raksturo pat V.V.
 Bet raksturo viņa to "vēlētā"? Nav itelāri? Vēl kaut kas? Nu, kas
 tad ir?...
 25 jūnijs 2008.g.
 Par Kārlīti Kārumovi un mīžiku.
 ... Jūs raksturošām "matemātiskās" "Eiropas" "dramma" "festivālu"? Brīns...

Maijas Salnas autogrāfs

2002.05.27
(pirms 10 dienām)

.1185. Ceru, ka Jums nebūs pretenzijas, ka es uz dienu iedevu dažas Jūsu grāmatas (pirms nešanas uz LAB) Allanam⁷¹. Viņu tomēr kaut kas ļoti saista Jūsu (īpaši matemātiskajos, tāpēc man grūti spriest, – kas tieši un kāpēc) tekstos, un es saku, lai viņš uzraksta Jums, padiskutē, ka Jūs nemaz neesat tik briesmīgs cilvēks, kā, lasot tos «atbēģības tekstus», sākumā izskatās. Lai gan... Ko es varu zināt?... Bet Allans ir piesardzīgs, grib izpētīt pats kaut ko. Teica, ka gadījumā, ja viņa daži pētījumi sakrīt ar to, ko «sludināt» Jūs, tad viņš noteikti Jums rakstīšot. «Un ne vienu vēstuli vien» – tā viņš noteica pasmīnot... Allans Aukštikalnis, man šķiet, arī ir tipisks (pat izteikts – kā Jūs –) šizoīds. Pirms ko dara, 100 un 1 reizi pārdomās. Mani gan tas drusku kaitina. Man visu gribās ātrāk... (*Tas nu gan reiz ir tiesa!* – V.E.). Lai gan man šajā ziņā labuma nekāda, – Allans ar mani kontaktējas (tā man šķiet) tikai, lai dabūtu Jūsu tekstus... Varbūt viņš vispār ir GG tips, jo no viņa nenāk nekādas emocijas. Piemēram, sēž uz soliņa man blakus, skatās savās shēmās un stāsta man sarežģītas matemātiskas lietas... Un vēl jautā, ko es par to domāju.

2002.06.06 18:23 ceturtdiena
(pēc 10 dienām)

.1186. Nu, vai nav maīta!?

.1187. Tas man nezin kādēļ atgādina kādu Natālijas⁷² piedzīvojumu 1990.gadu sākumā. Tad viņa vēl nepazina savu tagadējo vīru, bet bija pa telefonu (nezin kā) sazvanījies ar vienu vācieti, un tas viņu ielūdza pie sevis ciemos uz Vāciju. Natālija arī aizbrauca. Tur tas vācietis pēc pāris dienām viņu bildinājis. Natālija atteikusi. Vēl pēc dažām dienām viņš bildinājis otrreiz. Natālija atkal atteikusi, bet sākusī gatavoties trešo bildinājumu pieņemt. Un ko Jūs domājat? – tas maīta trešo reizi nebildināja. Atbraukusi atpakaļ, Natālija man rūgti žēlojās: būtu Vācijas pilsone, dzīvotu bagātā un varenā valstī, – bet nekā! Es viņai atbildēju ar krievu parunas vārdiem: «Сколько немца ни корми, а он все равно фашистом остается»⁷³. Un tā tas ir ne tikai ar vāciešiem vien. Lietuvieši nav labāki.

.1188. Jūs rakstāt, ka nezināt, vai es esmu briesmīgs cilvēks. Kas tur ko nezināt, mīļā Maija? Skaidrs, ka esmu. To man vēl Ļoņa Rogovs⁷⁴ 1980.gadā pateica, kad bija izlasījis pirmo priekš viņa manu grāmatu (tagadējo [VIEWS](#)). Tas bija taisni tajā rudenī, kad Maija Kūle ar savu disertāciju nēsājās.

.1189. Ja Allans patiešām ir līdzīgs man, tad viņš vilcinās ne tādēļ, ka baidītos no manis, bet tādēļ, ka nav vēl ticis skaidrībā, kas tieši ir un ko tieši teikt. Lai padomā, – tas ir labi. Visi iepriekšējie diskusiju dalībnieki ir pārāk maz domājuši (kaut gan, protams, vienmēr klieguši: «Es visu zinu, es visu

⁷¹ P.S. Allans Aukštikalnis – Lietuvas pilsonis un Latvijas uzņēmējs, matemātiķis un programmētājs pēc izglītības, Maijas Salnas paziņa, kuram viņa deva lasīt manas grāmatas.

⁷² P.S. Natālija – manas studiju biedrenes meita, zināmā mērā mana skolniece; figurē daudzās manās grāmatās.

⁷³ («Lai kā arī vācieti nebarotu, viņš vienalga fašists paliek» – *red. piez.* – Oriģinālā krievu paruna ir: «Сколько волка ни корми, а он все равно в лес смотрит» – «Lai kā arī vilku nebarotu, viņš vienalga uz mežu skatās»). (*Piezīme no ROSE žurnāla*).

⁷⁴ P.S. Leonards Rogovs – viens no maniem draugiem LZA Elektronikas institūtā; figurē vairākās manās grāmatās (piem. [{FOURT.489}](#), [{PSYHE.36}](#), [{NATUR.282}](#) u.c.). Viens no pirmajiem maniem lasītājiem vēl 1970. gadu beigās un 1980.gados.

saprotu!»). Un, starp citu, viņu starpā līdz šim nav bijis NEVIENA šizoīda (kas arī ir uzlicis visai šai lietai šo bezjēdzīgo un muļķīgo karu bēdīgo zīmogu).

2002.05.27
(pirms 10 dienām)

.1190. Elgars⁷⁵ acīmredzot ļoti ņēmis pie sirds to «Moriju grieķiski». ⁷⁶ (Pēc reakcijas es spriežu, ka viņš tādu tulkojumu vai nu nav zinājis, vai arī uztver kā Skolotāja zākāšanu, pret ko ezotēriķi liek cīnīties, jo zākātāji esot «tumsie»). Viņš man piezvanīja un diezgan asā tonī pieprasīja, lai es viņam iedodu Jūsu rakstīto par to tēmu (...). Dot Elgaram UPEs⁷⁷ arī negribās. Ja nu neatdod? Vispār es domāju, ka Elgars nav GG tips, bet MG vai GM. Vispār viņš ir ļoti nervozs, kad uztraucas, nevar parunāt.

2002.06.06 22:50 ceturtdiena
(pēc 10 dienām)

.1191. Par Elgaru es rakstīju (2001.03.25 08:17 svētdiena): «Elgars fotogrāfijā ir slikti redzams, taču, cik ir redzams, izskatās kā “klasisks” GG tips bez novirzēm uz kādu no trim pusēm». Bet, protams, izskats var būt maldinošs (pat ja fotogrāfijā viņš būtu bijis labi saskatāms). Ja viņš izrādītos (vairāk vai mazāk) histeroīds, tad daudz labāk būtu saprotama arī viņa aizraušanās ar ezotēriku. GG tipiēm ar viņu loģisko domāšanu tā diez vai būtu raksturīga.

.1192. Burtnīcas ar tekstiem par Blavatsku (un vispār ezotēriku) varat viņam iedot. (Šķiet to nebūs vairāk par trīs vai četrām?). Prasiet tās pēc tam atpakaļ, bet, ja neatdos, tad es Jums izdrukāšu jaunas. (Tāds sava veida «valsts garantēts kredīts» speciāli šim gadījumam).

2. Gatavotie ROSEs numuri

Žurnāla ROSE 26. un 27. numuri ⁷⁸

2.1. Allana problēma

§36. Sengaidīti jautājumi

.1193. Maija Salna raksta pēdējā uz šo brīdi savā vēstulē:

2002.09.12
(pēc 3 mēnešiem, 6 dienām)

.1194. Šodien man par brīnumu piezvanīja Allans Aukštikalnis un apjautājās pat par manu pašsajūtu. Tāds sīkums, bet uzreiz ap sirdi siltāk (...). Papļāpājām par šo un to, un arī par Jums. Allans izteicās, ka no psiholoģiskā viedokļa, pēc lasītā, Jūs viņam liekoties ārkārtīgi pretrunīgs. Viņš pajautāja, vai no visiem cilvēkiem, ar kuriem Jūs jebkad esat par kaut ko diskutējis, kāds ir «izpelnījies» arī kādu labu vārdu un strīds beidzies bez nauda un savstarpējas aizvainotības.

⁷⁵ Elgars Senzars – Latvijā pazīstams «ezotēriķis» – red.; – vārds un uzvārds izmainīti. (*Piezīme no ROSE žurnāla*).

⁷⁶ P.S. Skat. {TECEI.551}. XXXX «Ezotēriķu» «svētā» Helēna Blavatska raksta par diviem «skolotājiem no Baltās Brālības» – Moriju un Kut Humi. Vienā no savu žurnālu numuriem es parādīju, ka īstenībā Blavatskas sacerējumi ir parodija un ņirgāšanās, bet «skolotāja» Morijas vārds grieķiski nozīmē «Muļķība» un to plaši izmantojis Roterdamas Erasmus, bet Blavatskai viņa «Muļķības slavinājums» ir bijis labi zināms tā, ka, dodama vārdu savam «skolotājam», viņa nevarēja nezināt par šo nozīmi.

⁷⁷ «Upe» – vēl viens Valda Egles izdots neperiodisks žurnāls – red. (*Piezīme no ROSE žurnāla*).

⁷⁸ P.S. Tā kā šie numuri faktiski neiznāca, bet pastāvēja tikai sagatavēs, tad Niveādā mēs tos abus apvienojam, lai nebūtu jāsaķina «Turpinājums nākamajā numurā», kā to nāktos darīt pašos žurnālos pēc tekstu faktiskajiem apjomiem. Tekstos izdalām vairākas nodaļas, kuras nevarētu pastāvēt žurnālos saskaņā ar tur pieņemto organizāciju.

.1195. Es viņam uz to neatbildēju, jo man liekas, ka tāds brīnums vēl nav bijis⁷⁹, bet viņa jautājums manuprāt liecina par to, ka Allans gatavojas ar Jums par šo un to padiskutēt, bet viņš necieš strīdus, jo uzskata, ka visu var atrisināt bez tiem.

.1196. Es viņam ieteicu izlasīt Jūsu grāmatu LEONI, lai no tur aprakstītajām diskusijām izdarītu savus secinājumus un lai viņam būtu skaidri Jūsu «noteikumi», kuru pārkāpšana tad arī rada tās strīda situācijas. Viņš jau šonedēļ atnāksot pēc tās grāmatas.

.1197. Vispār Allans ir vienprātis ar Jums tai ziņā, ka uzskata cilvēkus par «nelabojamiem muļķiem», piekrīt, ka nekāda «godīga valdība» nav un nebūs iespējama, kamēr cilvēki ir tik nepilnīgi. Arī viņš domā, ka cilvēku klonēšana un gēnu inženierija varētu būt risinājums šai problēmai, bet piekrīt man, ka tas ir bīstami, jo to veiks tie paši «vēl neuzlabotie» cilvēki utml. Atšķirībā no Jums, Allans līdzīgi man šo valsts pārvaldes sistēmu neuzskata par demokrātisku un vēlēšanās jau labu laiku nepiedalās (ne Latvijas, bet Lietuvas valdības vēlēšanās).

2002.09.19 11:35 ceturtdiena
(pēc 7 dienām)

.1198. Es jau labu laiku gaidīju, kad man beidzot (tajā vai citā formā) izteiks punktā {.1194} minētos vārdus un uzdos attiecīgos jautājumus, un, dabīgi, sen jau bija sagatavota «lielgabalu zalve» par atbildi. Šajā «Roses» numurā gan bija iecerēta Maijas Kūles disertācijas detalizētāka filosofiska analīze, un arī teksts jau bija iesākts, bet ja jau tā, tad es šo tekstu atkal izņēmu ārā: lai Maija Kūle pagaida savu kūlienu – galu galā «ierindas lasītājs» varbūt jau ir noguris no tās hermeneitikas un visām citām filosofijām, un mums būtu laiks viņu izklaidēt ar jautrākām lietām. Un, tā kā Allans Aukštikalnis mums figurēja tepat blakus iepriekšējā «Roses» numurā {1185}, tad tas pamudināja mani izšķirties tūlīt pat arī laist darbā visu savu «smago artilēriju».

.1199. Un tā: tātd es esot «psiholoģiski ārkārtīgi pretrunīgs»? Un vai kāds, kas diskutējis ar mani, «ir izpelnījies arī kādu labu vārdu»? Un vai kāds strīds ar mani ir arī beidzies «bez nauda un savstarpējas aizvainotības»?

.1200. Labi, es atbildēšu uz šiem jautājumiem. (Lai gan šoreiz tie vēl nebija adresēti tieši man, bet no otras puses, tie tomēr taču ir nogādāti man, tātd reakciju varēja gaidīt).

.1201. Bet, pirms atbildēt Allanam Aukštikalnim (un arī Maijai Salnai, protams), man ir nepieciešams ievietot «Rosēs» veselu rindu visdažādāko dokumentu, uz kuriem man būs nepieciešams atsaukties savā atbildē, – un tāpēc ir vajadzīgs, lai šie dokumenti būtu lasītājam pieejami, lai tiem būtu savi punktu numuri utt. Tas aizņems vairākus «Roses» numurus, kur dokumenti ies bez komentāriem; lasītājs, ja vēlas, var tos pagaidām izlaist un uzreiz pāriet pie manas atbildes, kas sākas punktā⁸⁰, bet pie dokumentiem atgriezties tad, kad es uz tiem sāksu atsaukties savā atbildē.

.1202. Un tā: Pirmais dokuments (vai dokumentu grupa) – sarakste ar manu vārda un uzvārda brāli Valdi Egli no LR Izglītības un zinātnes ministrijas Augstākās izglītības un zinātnes departamenta.

⁷⁹ P.S. Tādu piemēru ir papildnam. Nerunāsim par Natāliju un viņas vecākiem, viņas vīru, par veselu kohortu manu draugu no ESTI, tādu kā Rogovs un Kaltigins (pēdējais, starp citu, bija pat Latvijas neatkarības pretinieks), par to, ka es nu jau 28 gadus bez šķiršanās draudiem dzīvoju ar sievu, kurai ir visai «smags raksturs» tā, ka viņa pastāvīgi konfliktē ar daudziem savā apkārtnē (pats Allans Aukštikalnis, piemēram, nespēja sadzīvot ar savu sievu un šķīrās). No tiem, ar kuriem es nācu saskarsmē tīri Vēras teorijas sakarā, atcerēsimies kaut vai profesoru Juri Tambergu un viņa draugus (tos pašus, kuri man arī ieteica griezties pie «Latvijas filozofiem»). Kur ir «naids un savstarpēja aizvainotība» ar viņiem? (Kaut gan Tambergs pat bija LU Teoloģijas fakultātes lektors un tātd mans, kā materiālists, pretinieks). Un kāpēc nav «nauda un savstarpējas aizvainotības»? A nav tāpēc, ka viņi izturējās pret mani kā pret sev līdzīgu – tādu, ar kuru var runāt, kaut ko apspriest utt. Un **ar ko** ir «naids un savstarpēja aizvainotība»? A ir ar tiem, kuru starta pozīcija bija tāda, ka viņi paši ir baigi gudri un diži, bet Valdis Egle ir muļķis un niecība, ar kuru nav vērts pat runāt. Ak tā? Nu, tad es jūs pašus izvāļāšu pa dubļiem tā, lai visi redzētu, *who is who*. Ja muļķa Maija Kūle, muļķa Vilnis Zariņš, muļķa Vaira un Imants Freibergi, muļķa Valdis Egle no IZM un citi savā starta pozīcijā iedomājas, ka stāv par mani daudz daudz augstāk, tad es ātri vien nodemonstrēšu, kā tas ir īstenībā. Tas ir elementāri. Bet ne jau es izvēlos šo **viņu** starta pozīciju. Viņi paši izvēlas. Un ja tādu muļķu ir bijis tik daudz, tad ko es tur varu līdzēt? Cik ir, tik ir: tālāk nāk vienkārši statistika. Un, ja šī statistika ir tik bēdīga un cilvēku dzimumam apkaunojoša, tad atliek tikai konstatēt, ka cilvēki savā vairumā patiešām ir masveidīgi dumji.

⁸⁰ P.S. Faktiski šī atbilde toreiz netika uzrakstīta (žurnāla «Rose» numurs netika pabeigts un neiznāca), taču atbilde ir skaidra no tagadējām piezīmēm un papildinājumiem.

2.2. Sajauktās adreses

§37. Divi Valdi Egles

.1203. Maija Salna varbūt te atrastu kādu Likteņa pirkstu, karmas nolemību vai ko tamlīdzīgu; es neko tādu nemeklēju, bet sagadījās tā, ka 1999.gada vasarā, kad veikalos parādījās mana pirmā grāmatiņa LASE1, kaut kur «Latvijas zinātnes varas gaitenēs» tieši tajā pašā laikā tika izlaista arī otrā Valda Egles izdota grāmatiņa angļu valodā ar nosaukumu «*R&D in Latvia*»; tas bija propagandas izdevums («..Cik Latvijā attīstīta zinātne!..»), vēlāk es to ilgi un cītīgi meklēju visos veikalos un bibliotēkās, bet tā arī neatradu – acīmredzot šis IZM Augstākās izglītības un zinātnes departamenta izdevums bija slepens.

.1204. Un sagadījās vēl arī tā, ka šajā «slepenajā izdevumā» pie galvenā autora (Valda Egles) vārda bija pielikta klāt mana (!) e-pasta adrese (*egle@latnet.lv*) – tā pati, kas bija minēta arī manā LASE1. (Vēlāk, kad es apdomāju, kā tāds kazuss varēja gadīties, es neatradu cita izskaidrojuma, kā vien to, ka izdevējs, nezinādams «tā» Valda Egles e-pasta adresi, bija uzdevis kaut kādu *Search*-u pa Latvijas e-pasta serveriem un, atradis vienu Valdi Egli ar adresi *egle@latnet.lv*, nospriedis, ka tas pats vien ir pareizais, jo otra Valda Egles jau nu Latvijā nevar būt. (Mazāk ticama ir versija, ka šī adrese varētu būt tikusi paņemta no grāmatas LASE1)).

.1205. Lai nu kā, bet līdzko LASE1 ar šo adresi iekšā parādījās grāmatu veikalos, tā pēkšņi es sāku saņemt (it kā) man sūtītas vēstules, kuras runāja par tikko izdoto grāmatiņu, bet – tikai ne par manu LASE1. Lūk dažas no šīm vēstulēm (un arī atbildēm uz tām):

§38. No Jura Borzova

1999.07.28 08:44

(pirms 3 gadiem, 1 mēneša, 22 dienām, 2 stundām, 51 minūtes)

.1206.

From: Juris Borzovs (Juris.Borzovs@dati.lv)
To: «egle@latnet.lv» (egle@latnet.lv)
Subject: R&D in Latvia kontekstā
Date: Wed, 28 Jul 1999 08:44:55 +0300
Organization: a/s DATI

Juris Borzovs
(dz. 1950.04.17 Siuntio, Somijā)

.1207. Labrīt, Egles kungs!

.1208. Pēc tam kad mana kundze Gunita bija man izteikusi atzinīgus vārdus par Jūsu & Co «*R&D in Latvia*», arī es beidzot ar to iepazīnos uzmanīgāk. Ar gandarījumu pievienojos Gunitas vērtējumam.

.1209. Tomēr es jau nebūtu es, ja neatrastu, kam piekasīties (varbūt zināt, ka mana šaurā profesija ir datorprogrammu, tātad – tekstu, testēšana). Gribētu to visu pasniegt nākotnes vēlējumu formā, jo ceru, ka šādi izdevumi tiks veidoti arī turpmāk un Jūs tur spēlēsiet aktīvu lomu.

.1210. 1) Būtu ļoti vēlams, lai, runājot par Latviju, līdzās Latvijas valsts karogam būtu arī Latvijas valsts, nevis Rīgas ģerbonis.

.1211. 2) Uzmanīgāk jārikojas ar fotoattēliem, daži no kuriem attiecīgās lappuses kontekstā ir pārprotami. Nu kaut vai 15.lpp., kur pats par sevi ļoti jaukais attēls kontekstā ar virsrakstu liek nepārprotami domāt, ka Latvijas valsts prioritāte ir bērnu skaita palielināšana. Kāds tam sakars ar *R&D*? Attēliem neskādētu paraksti, vismaz šādos, pārprotamos gadījumos.

.1212. 3) Mani skumdina tas, ka grāmatā praktiski nekas nav par privātām augstskolām un zinātniskās pētniecības organizācijām. Ceru, ka nākamajā izdevumā šis trūkums tiks novērsts (par manu institūtu ziņas var atrast <http://www.riti.lv>). Tā kā, cik var spriest pēc grāmatas noformējuma, tā ir sagatavota un izdota par valsts budžeta līdzekļiem (nekādi atbalsta fondi vai sponsori nav minēti), bet valsts budžetu veido tieši arī mani un mana institūta maksātie nodokļi, domāju, mums ir visas morālās tiesības prasīt līdztiesīgu atspoguļojumu.

.1213. Un viens ziņkārības urdīts jautājums – kā tika uzskaitīti zinātniskie darbinieki? Pēc atrašanās vēlētos zinātniskos amatos? Un kā tika traktēta atrašanās vairākās darba vietās? Nu, piemēram, es pats. Mani mierīgi varēja pieskaitīt RITI, LU un LU EDZI, RTU, LZA Valodas institūtā un dies vien zina, kur vēl. Tagad likumi pieļauj atrasties kaut vai 10 pilnas slodzes darba attiecībās.

.1214. Patiesā cieņā,

Juris Borzovs

§39. Atbilde Jurim Borzovam

1999.07.28 12:47 trešdiena
(pēc 4 stundām, 3 minūtēm)

.1215. Labdien, Borzova kungs! Paldies par vēstuli.

.1216. Es patiešām nesenu izdevu savu grāmatiņu, tajā patiešām bija kontaktiem norādīta tā e-mail adrese, pa kuru Jūs man atsūtījāt savu vēstuli, grāmatiņa patiešām bija izdota «ar C» (t.i., mana brāļa Jura Egles apgādā Cēsīs), tā patiešām tika izdota bez kādiem sponsoriem un atbalsta fondiem, un patiešām tiek plānoti «vēl daudzi šāda veida izdevumi».

.1217. Tikai – Jūsu vēstulē noteikti nav runa par manu grāmatiņu. Kādā veidā ir radies šis pārpratums, to es nezinu.

.1218. Taču labi vien ir, ka Jūs man atrakstījāt. Pēc vārda es Jūs pazīstu jau sen, un, kad es savā laikā pārdomāju, ar kuriem Latvijas zinātniekiem vajadzētu kontaktēt manas grāmatiņas (un visu turpmāko) sakarībā, ar kuriem vajadzētu apspriest tās idejas, kas tur izteiktas, – tad starp dažiem desmitiem vārdu man figurēja arī Jūsu vārds.

.1219. Mana grāmatiņa saucas formāli «Tur tālumā, kur ziemas nepazīst», taču šis un nākamie tāda paša veida nosaukumi ir tikai kaut kas līdzīgs vinjetei, izrotājumam, jo «iekšā» visa sērija saucas: «Lase», bet atsevišķi laidieni – LASE1, LASE2 utt. Kur var nopirkt 1.laidienu (vienīgo, kas pagaidām ir iznācis), es nezinu, jo visu metienu mēs pirms 2–3 nedēļām atdevām vairumtirdzniecības bāzē un tālāko izplatīšanu vairs nekontrolējam.

.1220. Es negribu šeit atstātīt, kas tajā grāmatiņā ir rakstīts, kā arī uzreiz apgalvot, ka Jums tas būs interesanti, taču pašam man gan šķiet, ka tādām cilvēkam kā Jums, liekas, vajadzētu būt interesei par šīm lietām (jo vai tad nu par Ādažu čipsiem Jums interesēties?). Es labprāt gribētu, lai Jūs ar visu to iepazītos un ņemtu dalību tajā «Vislatvijas diskusijā», kuru «Lases» sērija pasludina.

.1221. Principā gan laidienus LASE1, gan citus gatavos un pusgatavos manuskriptus es Jums varētu iedot elektroniskā veidā, kaut gan te ir zināmas problēmas: ja dod «pliku tekstu», tad nebūs redzami attēli, shēmas utt.; ja dod *PageMaker*'a failus, – tad ko Jūs ar viņiem iesāksiet?

.1222. Nu, bet tas jau ir tālākas detaļas; pagaidām es beidzu ar šo vispārējās situācijas skici.

.1223. Visu labāko vēlot, Jūsu

Valdis Egle

§40. Fantastiski interesanti

1999.07.28 13:35
(pēc 48 minūtēm)

.1224.

From: Juris Borzovs (Juris.Borzovs@dati.lv)
To: «lase@mail.lv-laiks.lv» (lase@mail.lv-laiks.lv)
Subject: RE: R&D in Latvia kontekstā
Date: Wed, 28 Jul 1999 13:35:33 +0300
Organization: a/s DATI

.1225. Fantastiski interesanti!

.1226. Man jau bija nelielas aizdomas, ka Latvijā ir divas personas, abas saucas Valdis Egle, ar abām man ir bijuši kādi kontakti, taču šie kontakti ir visai atšķirīgi.

.1227. Šo savu vēstuli es biju adresējis Dr. Valdim Eglem, kurš, cik man zināms, strādā Izglītības un zinātnes ministrijā, un kurš 22.jūlijā LZA Plenārsēžu zālē kopā ar līdzautoriem prezentēja 61 lpp. biezu brošūru, uz kuras vāka rakstīts «*R&D in Latvia*», bet vāka apakšā – «*Research and Development in the Republic of Latvia*». Brošūru izdevis «Augsburgas Institūts», Ltd., bet drukāta tā ir «Jāņa sētā», Rīgā (ISBN 9984-622-12-6).

.1228. Tad nu lūk, šīs grāmatas prettitullapā redzams šāds teksts –

.1229. Contributors: Dr. Valdis Egle (team leader) Dr. Anatolijs Melnis Dr. Juris Balodis Dr. Hab. Vilnis Dimza

Dr.Hab. Jānis Stabulnieks Tel. +371 7223425; E-mail: egle@latnet.lv Editors: Dr.Hab. Jānis Stradiņš Edgars Kariks

.1230. Redzama arī Dr. Valda Egles fotogrāfija, kurā es nepārprotami pazīnu Akadēmijā redzēto personu. Savu vēstuli nosūtīju uz prettitulā minēto adresi.

.1231. Tagad sāku noprast, ka Jūs laikam esat cits Valdis Egle. Visticamāk tas, kurš pirms vairākiem gadiem vēstkopas VALODA diskusijā par sieviešu uzvārdu dzimtēm tik lieliski salikāt visus punktus uz i. Vai tā ir?

.1232. Kā uz *egle@latnet.lv* sūtītais pasts nonācis *lase@mail.lv-laiks.lv*, man nav saprotams. Tas gan nemazina manī izraisīto interesi par LASE grāmatām.

.1233. Ar cieņu,

Juris Borzovs

§41. Atkal atbilde Jurim Borzovam

1999.07.29 13:35 ceturtdiena
(pēc 1 dienas, 0 minūtēm)

.1234. Labdien, Borzova kungs!

.1235. Jā, patiešām, man 1995.gada vasarā nejauši iznāca maza saķeršanās Internetā sieviešu uzvārdu sakarā.

.1236. Otram Valdim Eglem adresētā vēstule nonāca no *egle@latnet.lv* uz *lase@mail.lv-laiks.lv* ļoti vienkārši: abas šīs adreses ir manas. *Lase@...* ir adrese faktiskajā darba vietā «Latvijas Vēstneša» redakcijā, bet adrese *egle@...* ir man laipni rezervējis «Latnets» tam gadījumam, ja es mainītu darba vietu, lai tad grāmatās publicētā adrese paliktu spēkā, un tur vienkārši stāv «forwards» uz «Lasi».

.1237. Tātad jautājums ir tikai: kādēļ otrs Valdis Egle ir savā grāmatā uzrādījis manu adresi? Visticamāk, ka viņam arī ir adrese Latnetā (tikai cita) un kādam tehniskam darbiniekam ir bijis uzdots paskatīties, kāda tā ir, bet viņš, ieraudzījis vienu Valdi Egli, nav meklējis tālāk, vai ir vēl arī otrs.

.1238. Visu labāko vēlot, Jūsu

Valdis Egle

§42. Vēl viena vēstule Jurim Borzovam

1999.07.30 12:44 piektdiena
(pēc 23 stundām, 9 minūtēm)

.1239. Labdien, Borzova kungs!

.1240. Šodien mēģināju atrast brošūru «*Research and Development in the Republic of Latvia*» (galvenokārt, lai paskatītos, kāds izskatās mans vārdabralis, kurš «piesavinājies» ne tikai manu vārdu, bet arī *e-mail* adresi) – bet neatradu. Neko par tādu nezināja ZA augstceltnes grāmatu tirgotavā, nezināja «Jāņasētas» firmas veikalā Elizabetes ielā, nezināja Jāņa Rozes grāmatnīcā... Varbūt Jums zināms, kur viņu var nopirkt? Toties redzēju savu grāmatiņu J. Rozes grāmatnīcā (tajā, kura K. Barona ielā), filozofijas nodaļā.

.1241. Arī adrešu sajaukumu mēģināju noskaidrot pie Jāņa Ķikuta, *Latnet* direktora, kurš ir man ļoti pazīstams – kā nekā toreizējā ESTI kopā nostrādāts vairāk kā 15 gadi. Bet viņš pašreiz ir komandējumā, būs pirmdien. Katrā ziņā es mēģināšu to lietu nokārtot un Jūsu vēstuli (kā arī varbūtējās turpmākās) nogādāt īstajam adresātam.

.1242. Visu labāko vēlot, Jūsu

Valdis Egle

§43. Vēstule no Zaigas Sultes

1999.08.02
(pēc 3 dienām)

.1243.

From: «Zaiga» (*szaiga@latnet.lv*)

To: (*egle@latnet.lv*)

Subject: e-mail adreses

Date: Mon, 2 Aug 1999 11:18:33 +0300

.1244. Labdien!

.1245. Tikko Jāņa Ķikuta uzdevumā es sazvanīju kādu no Izglītības ministrijas Valda Egles kolēģiem. Viņš pats ir atvaļinājumā, bet tika apsolīts viņu informēt par izveidojušos situāciju. Uz viņa vizītkartes ir norādīta šāda e-mail adrese:

eglev@lanet.lv

.1246. Tika apsolīts kontaktēties ar Jums tikko tas būs iespējams. Vēlot veiksmi! Ar cieņu

Zaiga Sulte

§44. Vēstule no Jura Borzova

1999.08.16 08:15
(pēc 14 dienām)

.1247.

From: Juris Borzovs (Juris.Borzovs@dati.lv)
Date: Mon, 16 Aug 1999 08:15:55 +0300

.1248. Paldies, Egles kungs, par pūlēm. Patiesībā tā lieta jau nav tik nozīmīga. Kur grāmatu var pirkt, nezinu. Pieļauju, ka nekur, jo tā esot iecerēta kā reprezentācijas izdevums. Ja tā, tad tai būtu jābūt IZM un LZA «virsotnēm» ērti pieejamās vietās.

Juris

§45. Vēstule no Māra Knites

2000.06.21 16:44
(pēc 10 mēnešiem, 5 dienām, 8 stundām, 29 minūtēm)

.1249.

From: «Maris Knite» (knite@latnet.lv)
To: (egle@latnet.lv)
Cc: (nsakss@softhome.net)
Subject: interest in G7
Date: Wed, 21 Jun 2000 16:44:47 +0200

.1250. COST koordinatorei Latvijā Valdim Eglem no RTU Tehniskās Fizikas Institūta direktora, prof. Māra Knites

.1251. RTU Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātes Tehniskās fizikas institūta sastāvā jau ilgu laiku aktīvi darbojas zinātnieku grupa, kura pēta lāzerstarojuma iedarbību uz dažādiem materiāliem.

.1252. Mūsu institūts ir ieinteresēts piedalīties akcijā G7 «*Artwork Conservation by Laser*». Par atbildīgo no mūsu puses varētu būt Juris Blūms (Dr.Phys., RTU TFI docents, Rīga, LV-1048, Ūzenes 14, 202.ist, tālr. 7089376, E-pasts: blum@latnet.lv, fakss: 3717901460)

.1253. Ar cieņu

Māris Knite

Māris Knite
(dz. 1955.04.02
Dobelē)

§46. Vēstule no Mārča Auziņa

2000.06.22 09:22
(pēc 16 stundām, 38 minūtēm)

.1254.

From: «Marcis Auziņš» (mauzins@latnet.lv)
To: (egle@latnet.lv)
Subject: RE: interest in G7
Date: Thu, 22 Jun 2000 09:22:53 +0300

.1255. COST koordinatorei Latvijā Dr. Valdim Eglem

.1256. no LU Atomfizikas un Spektroskopijas institūta direktora prof. Mārča Auziņa

.1257. A. god. Egles kungs,

.1258. Latvijas Universitātes Atomfizikas un Spektroskopijas institūts tradicionāli nodarbojas ar lāzeru izmantošanu gan fundamentāliem pētījumiem, gan lietišķiem pielietojumiem. Apmēram 90% no šai fizikas apakšnozares atvēlētajiem LZP grantiem tiek realizēti LU ASI. Mums, sadarbībā ar Latvijas Valsts Vēstures muzeja Restaurācijas centra Izpētes laboratoriju (lab. vad. Sarmīte Gaismaņa un Indra Tuņa) ir arī uzkrāta pieredze spektroskopisko metožu izmantošanā mākslas darbu autentiskuma noteikšanā (eļļas gleznu krāsu ekspertīzei) un arhitekūras pieminekļu krāsnojuma ekspertīzei un atjaunošanai. Tāpat sadarbībā ar Lundas Universitātes Lāzeru centru un Latvijas Universitātes goda doktoru Prof. Suni Svānbergu, ir uzkrāta pieredze izmantojot lāzeru distances zondēšanu ar

Mārcis Auziņš
(dz. 1956.01.11 Rīgā)

lāzeru lidaru palīdzību, arhitektūras pieminekļu stāvokļa novērtēšanā (veģetācijas, ķērpju un sūnu noteikšanas uz baznīcu un citu ēku sienām). Darbi minētajos virzienos turpinās.

.1259. Ņemot vērā visu augstāk minēto, LU ASI būtu ļoti ieinteresēts piedalīties COST akcijā G7 «*Artwork conservation by Lasers*». Par šīs akcijas atbildīgo no LU ASI puses varētu būt

.1260. Mārcis Auziņš (mob tel. 9267402) LZA akad., prof. Kontakttelefoni un adrese ir redzama paraksta failā.

.1261. Ar cieņu un cerot uz produktīvu sadarbību

Mārcis Auziņš

.1262.

Mārcis Auziņš tel. +371-7615703

Dept. of Physics +371-7615707

University of Latvia +371-7225493 19 Rainis blvd Fax +371-7820113

Rīga, LV - 1586 Latvia www.lza.lv/scientists/auzinsm.htm

2.3. Zinātniskā nulle

2002.09.19 14:08 ceturtdiena

(pēc 2 gadiem, 2 mēnešiem, 27 dienām, 4 stundām, 46 minūtēm)

.1263. Un tā: punktā {.1246} bija apsolīts, ka «tas» Valdis Egle kontaktēsies ar mani, «tikko tas būs iespējams». Taču pagāja gandrīz gads, bet neviens no IZM ar mani nekontaktēja. Tā nebija nejaušība – «suns zina, ko ēdis»: astoņus mēnešus iepriekš, 1998.gada 11.decembrī es biju nosūtījis «tam» Valdim Eglem vēstuli, kas publicēta {[SKATI.892](#)} (LASE2-94 lpp.), nosūtījis kopā ar grāmatas LASE1 lāzerizdruku (tipogrāfiski tā toreiz vēl nebija iznākusi), bet «tas» Valdis Egle uz šo vēstuli nebija atbildējis, kaut gan LASE1 saturēja Latvijas zinātnei svarīgas lietas, e-pasta vēstule prasītu adresātam dažas minūtes, un viņš bija brīdināts, ka pret viņu vērsīsies «satūriskas represijas», ja viņš mēģinās šo sūtījumu ignorēt.

.1264. Bet tikmēr vēstules, adresētas «tam» Valdim Eglem, turpināja nākt uz manu adresi, pie tam reizēm tādas vēstules, kas likās visai svarīgas. Beigu beigās es neizturēju un pirmais kontaktēju ar viņu; skaidrs, ka šādos apstākļos mana vēstule bija... kā to teikt? – ne visai godbijīga. Viņa atbilde bija augstprātīga, apvainojoša un rupja {.1271} (kā jau tas allaž mēdz būt, kad «tas suns, kurš zina, ko ēdis», mēģina aizsargāties); pēc tam, dabīgi, «maisam bija gals vaļā» un sākās «избиение младенцев»:

§47. Dārgajam Valdim Eglem

2000.06.22

(pirms 2 gadiem, 2 mēnešiem, 27 dienām)

.1265. *Dear Valdis Egle!*

.1266. Tā jau ir vienkārši cūcība, ka Jūs esat piesavinājies ne vien manu vārdu, bet arī *e-mail* adresi! Nu jau veselu gadu esmu spiests sarakstīties ar Jūsu korespondentiem. Nosūtu Jums daļu no šīs sarakstes (viena daļa ir aizgājusi bojā sakarā ar visādām *e-mail* serveru avārijām un pārinstalācijām).

.1267. Kā redzams no zemāk pievienotās⁸¹ Zaigas Sultes 1999.gada 2.augusta vēstules, Jūsu kolēģi tika informēti par situāciju un Jūsu vārdā apsūdzēja nekavējoties kontaktēt ar mani, līdzko Jūs atgriezīsieties no atvaļinājuma. Taču šāda kontakta nebija, no kā var secināt vai nu ka Jums ir ārkārtīgi garš atvaļinājums, vai arī ka Jums kontaktēt ar mani ir bail.

.1268. Šādas bailes psiholoģiski ir ļoti saprotamas, jo Jūs neatbildējāt uz manu vēstuli, kurai klāt bija grāmatas LASE1 izdruka. Esiet drošs, es neesmu Jūs aizmirsis, un turpinājums NOTEIKTI būs. Pašlaik ir gatavas LASE2, LASE3 un LASE4 un atrodas pie Valsts Prezidentes. Gan Jūs, gan Čakstes kungs tur abi esat pieminēti. Gaidiet!

.1269. Visu labāko vēlot – Jūsu

Valdis Egle.

2000. gada 22. jūnijā

⁸¹ Niveādas izdevumā Zaigas Sultes vēstule ir dota augstāk {.1243}.

§48. No Dārgā Valda Egles

2000.06.26 11:26

(pēc 4 dienām)

.1270.

Date: Mon, 26 Jun 2000 11:26:03 +0300

From: Valdis Egle (eglev@lanet.lv)

To: Valdis Egle (lase@mail.lv-laiks.lv)

Subject: Re: Korespondenti

.1271. *Dear* dubultniek,

.1272. tā tiešām ir cūcība, ka noformējot grāmatu «*R&D in Latvia*» Augsburgas institūta tehniskie cilvēki rupji kļūdījušies, ielaižot 2 kļūdas manā *E* adresē. Par to atvainojos, nebūdam vainīgs ne par gramu.

.1273. Visa pārējā «vāvuļošana» par vēstulēm ar sūtījumiem utt ir hobija līmenī apsēsta cilvēka, kam nav ko darīt, sava laika aizpildīšana ar lietām, kas viņu interesē, bet nezina vai citus. Savukārt mutes palaišana par bailēm, garo atvaļinājumu utt ir vienkārši rakstītāja kompleksi un slimīgā sava ego glorifikācija (vai kas cits, īstais vārds steigā nerodas). Katram, protams, ir tiesības «jukt prātā pa savai modei», un katrs mēs kaut kādā mērā to izmantojam. Lai veicās šajā laukā, bet nevajag cerēt uz citu «sajukšanu pa (ne)savai modei».

.1274. Paldies par pārsūtītām ziņām. Ceru, ka turpmāk arī šie cilvēki kā absolūtais vairākums manu sarakstes partneru rakstīs uz manu pareizo adresi⁸². Visu labu

.1275. Dubultnieks ar adresi *eglev@lanet.lv*

§49. Un atkal Dārgajam misteram Eglem

2000.06.27

(pēc 1 dienas)

.1276. *Dear* Mr. Egle!

.1277. Cilvēki (gan Jūs, gan es, gan citi) ne katru dienu saņem vēl nepublicētu grāmatu eksemplārus ar pavadvēstulēm no autoriem – kā Jūs to saņēmāt 1998.gada 11.decembrī. Pie tam vēl toreiz runa bija par Latvijai nozīmīgām lietām, kas tieši attiecas uz Jūsu darba pienākumiem. Tur bija norādītas visas adreses, un Jums nebija ne mazāko grūtību 2–3 minūšu laikā uzrakstīt *e-mail* vēstuli, kur paskaidrot savu un Departamenta nostāju, lai kāda arī tā nebūtu: pozitīva, negatīva utt.

.1278. Neatbildēšana uz vēstulēm vispār, pat vienkāršos apstākļos, ir nicinājuma izpausme pret savu partneri, nepieklājība un augstprātība, tātad ētisks pārkāpums, bet ja Jūs pat TĀDOS neparastos apstākļos neturējāt par vajadzīgu man atbildēt, tad tas liecina, ka Jūs mani uzskatāt par pilnīgu muļķi (to Jūs vēlreiz apstiprinājāt savā vakardienas vēstulē), uzskatāt par atbildes un uzmanības necienīgu kukaini.

.1279. Daudziem cilvēkiem nepatīk, ka viņus nicina un uzskata par muļķiem pat tad, ja viņi tiešām ar sevišķu prātu neizceļas. Kad mani grib nostādīt par muļķi, mana parastā reakcija ir viena: parādīt, ka muļķis ir pats mans pretinieks. To vienmēr ir viegli izdarīt, jo gudri cilvēki nekad citus nenoniecina (un sevišķi jau bez iemesla). Arī mūsu gadījumā es nodemonstrēju, ka muļķis esat Jūs. Man tas nebūs grūti, jo es esmu intelektuāli stiprāks par Jums, pie tam daudz stiprāks: to Jūs sajūtīsiet jau šajā vēstulē, – un pēc tam atkal un atkal.

.1280. Savā 1998.gada 11.decembra vēstulē es brīdināju Jūs un Departamentu par sekām, «kādas būs, ja izturēšanās atkal būs nesaprātīga». Brīdināju, vai nē? – Brīdināju. – Tomēr izturēšanās atkal bija nesaprātīga, tāpēc šīs sekas pašreiz iestājas. Jūs (kā manas toreizējās vēstules tiešais adresāts) un Jānis Čakste (kā Departamenta vadītājs, jo vēstule bija adresēta ne tikai Jums, bet arī visam Departamentam) – jūs abi esat izdarījuši ētisku noziegumu (pret mani) un par to tiksiet publiski sodīti. Un šī sodīšana pašreiz sākas.

.1281. Ja Jūs (un Departaments kopumā) kaut kādu iemeslu dēļ toreiz nevarējāt sastādīt komisiju Vēras teorijas izvērtēšanai, tad tomēr varēja man to paziņot (es būtu to sapratis), ieteikt kādu citu variantu (no Ministrijas krēsliem tas varbūt labāk redzams), – vispār izturēties cilvēcīgi, bez nicinājuma un augstprātības. Tas, kā izturējāties jūs, bija rīcība nepareiza, neētiska un muļķīga. Šī ir mana pirmā tēze, ko es varēju aizstāvēt cik vien ilgi vajadzēs, kamēr Jūs pretējo tēzi nespēsiet aizstāvēt pat dažus

⁸² Īstenībā vēl ilgi – vairākus gadus laiku pa laikam «tā» Valda Egles e-pasta korespondence turpināja nākt uz manu adresi, un es to pārsūtīju viņam.

raundus (par «raundu» es šeit saucu vēstulju pāri: «es partnerim, partneris man» utt.). Jebkurā diskusijā par šo tēmu es nolikšu Jūs uz lāpstiņām kā puiku.

.1282. Kad es sapratu, ka atbildes no Departamenta nebūs un ka mani atkal nicina un uzskata par muļķi, es nodomāju: «Bet kas tad viņi tādi ir, ka tik augstu degunus slien? Droši vien parastie karjeristi, kas padomju laikos centās “aizstāvēt” kandidātu disertācijas, lai tiktu tuvāk zinātnes silītei, un tagad, pārdēvējuši sevi par doktoriem, vēl joprojām grib no tās baroties». Es aizgāju uz Akadēmisko bibliotēku un izpētīju, ko jūs abi ar Čaksti esat devuši Latvijas zinātnei un kultūrai. Nu un? «Tirgusorientētie pētījumi: 1993., 1994. un 1995. gada līgumdarbu pārskati...» Ģeniāls darbs⁸³, kas Jums nodrošinās nemirstību paaudžu paaudzēs! (Un pat tur Jūs esat ne autors, un pat ne sastādītājs, bet tikai viens no sastādītājiem). Man jau pat tagad ir vairāk Akadēmiskajā bibliotēkā, nerunājot jau nemaz par to, kas būs, kad tur nonāks visas manas grāmatas (un gan jau nonāks, nekur nepaliks!).

.1283. Mīļais kolēģi un dubultniek! Kā zinātnieks un kā literāts Jūs esat nulle. Parasts, vienkāršs karjerists, kurš mēģināja un mēģina līst uz augšu, pilnīgi nespējīgs patstāvīgi domāt un novērtēt citu idejas.

.1284. Šī NAV tēze, ko es būtu gatavs aizstāvēt, cik ilgi vien vajadzēs. Tas ir vienkārši mans pašreizējais viedoklis par Jums. Ja Jūs parādīsiet, ka tomēr esat spējīgs loģiski domāt un rīkoties, radīt labas grāmatas ar jaunām un dziļām idejām, saprast un novērtēt svešas idejas, tad es grozīšu savu viedokli par Jums.

.1285. Savā vakardienas vēstulē Jūs rakstījāt par Vēras teoriju, ka tā ir «*hobija līmenī apsēsta cilvēka, kam nav ko darīt, sava laika aizpildīšana*». Mīļais kolēģi un dubultniek! Vai tas ir hobija vai kādā citā līmenī, par to Jūs neesat kompetents spriest. Jums nav nedz tādas izglītības, nedz tādas erudīcijas, nedz tādas pieredzes, lai to vērtētu. Daudzpusīga, no dažādiem speciālistiem sastādīta komisija pēc rūpīgas lietas apstākļu izpētišanas varētu vairāk ko pasacīt (un tieši to jau es no Departamenta toreiz prasīju), kaut gan arī komisijai vēl nepiederētu galavārds.

.1286. Tas, vai Zeme ir plakana vai lodveidīga, vai Saule riņķo ap Zemi vai Zeme ap Sauli, – tādas lietas, tāpat kā visas citas lietas Zinātnē, nav atkarīgas no Izglītības ministrijas ierēdņa viedokļa un arī no komisiju viedokļa. Tās ir atkarīgas no pavisam citiem apstākļiem. Kad Kristofors Kolumbs centās pierunāt Portugāles un Spānijas karaļus organizēt ekspedīciju uz rietumiem, jo pēc Kolumba uzskata tur bija jābūt sauszemei, divas reizes tika sastādīta komisija no Pireneju pussalas visautoritatīvākajiem zinātniekiem, un abas reizes komisija atzina, ka rietumos zeme nav sasniedzama. Tādu piemēru Zinātnes vēsturē ir bijis simtiem, un es varētu tos minēt vēl un vēl. Atcerieties kaut vai Lobačevski un Magnicki! Magnickis bija Krievijas Izglītības ministrijas ierēdnis – tāpat kā Jūs Latvijā. Nu un? Kurš šodien zinātu tādu Magnicki, ja viņš nebūtu toreiz kaitējis Lobačevskim?

.1287. Šī ir otrā tēze, ko es varu aizstāvēt, cik vien ilgi vajadzēs, bet Jūs pretēju tēzi nespēsiet aizstāvēt pat dažas dienas. Jebkurā diskusijā par šo tēmu es Jūs nolikšu uz lāpstiņām kā puiku.

.1288. Tālāk Jūs rakstījāt vakardienas vēstulē, ka mana rīcība «*ir vienkārši rakstītāja kompleksi un slimīgā sava ego gloriifikācija (vai kas cits, īstais vārds steigā nerodas)*». Mīļais kolēģi un dubultniek, Jūsu apgalvojums no psiholoģijas viedokļa ir analfabētisks. Tas ir izteikts «*sadzīves psiholoģijas*» līmenī, pie tam pat priekš šīs pagalma «*psiholoģijas*» izteikts ļoti primitīvi. (Acīmredzot šajā jomā Jūs esat pilnīgs diletants). Šī ir trešā tēze, ko es esmu gatavs aizstāvēt, cik ilgi vien būs vajadzīgs, un jebkurā diskusijā par šo tēmu es nolikšu Jūs uz lāpstiņām kā puiku.

.1289. Un beidzot, ceturta tēze, ko esmu gatavs aizstāvēt, cik ilgi vien būs vajadzīgs, un kur Jums tāpat nav nekādu cerību diskusijā uzvarēt, ir tā, ka Vēras teorija ir globāla, fundamentāla koncepcija ar dziļām un tālejošām sekām daudzās zinātnes nozarēs, pirmām kārtām matemātikā un psiholoģijā, kur ir iegūti arī pilnīgi konkrēti rezultāti.

.1290. Es mūsu attiecībās esmu privātpersona, bet jūs ar Jāni Čaksti privātpersonas **NEESAT**. Jūs, varbūt savas karjeras interesēs, varbūt citu iemeslu dēļ, bet esat ieņēmuši mūsu valstī tādus amatus, kuros jūsu tiešais pienākums ir Latvijas zinātnes attīstības sekmēšana un veicināšana (par to jums maksā algu, kamēr man maksā algu par pavisam citu darbu). Tāpēc jums **NAV** tiesību vienkārši ignorēt šādu teoriju, bet tikt skaidrībā par tās vērtīgumu vai nevērtīgumu ir jūsu **PIENĀKUMS**.

.1291. Ja jūs šo savu pienākumu (aprobežotības, diletantisma, slinkuma, augstprātības vai kādu citu iemeslu dēļ) nepildāt, tad jūs tiksiet sodīti arī par to. Jūs tiksiet publiski izsmieti un pazemoti manās

⁸³ «Tirgusorientētie pētījumi: 1993., 1994. un 1995. gada līgumdarbu pārskati». LR Izglītības un zinātnes ministrija. Augstākās izglītības un zinātnes departaments. «Latvijas Enciklopēdija», Rīga, 1996. Materiālus apkopoja J. Balodis, V. Dimza un V. Egle. Redaktors A. Balodis. Datorsalicējs U. Balodis.

grāmatās; šīs grāmatas atradīsies Latvijas un ārzemju bibliotēkās un glabāsies tur tikmēr, kamēr vien pastāvēs pašas šīs bibliotēkas; tās būs arī pieejamas Internetā visā pasaulē.

.1292. Vienīgais ceļš, kā jūs varat izvairīties no šī soda, no šī izsmiekla un pazemojuma, no ieiešanas Latvijas zinātnes vēsturē karikatūru veidā, – vienīgā iespēja jums ir bezierunu kapitulācija: atvainoties man par to, ka sākumā neesat spējuši pareizi novērtēt situāciju, un nekavējoties izpildīt visas manas prasības.

.1293. Visu labāko vēlot, – Jūsu

Valdis Egle

2000. gada 27. jūnijā

.1294. Uz šo vēstuli «tas» Valdis Egle vairs neatbildēja, un tad es viņam nosūtīju vēl dažas vēstules ar pielikumiem:

2.4. *Es nereals esmu un gribu tāds būt*

.1295.

Es nereals esmu un gribu tāds būt –
man smalkāk un dziļāk viss svērts.
Par jums tikai pasmiešos kādreiz, varbūt,
lai dusmos – neesat vērts.⁸⁴

.1296. (Fricis Bārda. Epigrāfs grāmatai «Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam. Dzejas 1911–1919». Otrs, papildināts izdevums. A. Gulbja apgādībā, Rīgā, 1924. Kr. Barona ielā 14. A. Gulbja grāmatu spiestuve Rīgā, Ausekļa ielā 9).

§50. Greizo spoguļu karaļvalsts

2000.07.02 10:14 svētdiena
(pēc 5 dienām)

.1297. Dārgais mister Valdis Egle!

.1298. Tad nu sāksim, kā jau tas bija solīts, sodīt un izsmiet Jūs. Es savu vārdu vienmēr turu un, ja ko esmu solījis, tad to aizvien noteikti izpildīšu – uz mani šajā ziņā droši varat paļauties. Gadījumā, ja Jums aiz uztraukuma un sašutuma sāktu drebēt rokas un negribētos vairs lasīt šo vēstuli līdz beigām, tad nelasiet ar un ziniet: man jau nav svarīgi, lai to izlasītu JŪS; svarīgi ir, ka šī vēstule (tāpat kā visas citas manas vēstules) ir Atklāta; tā būs publicēta grāmatā (vēl gan nezinu, tieši kurā), un galvenais ir, ka to izlasīs – CITI.

.1299. Mūsu šīsdienu tēma būs Jūsu psihoanalīze, t.i. Jūsu priekšstatu un uzskatu sistēmas rekonstrukcija, ciktāl tie atklājas Jūsu vēstulē – tajā vienīgajā materiālā, kas pagaidām ir manā rīcībā un ko var izmantot šim nolūkam. Tas, protams, ir tikai piliens no jūras, un tomēr šajā pilienā, kā jau to teic arī paruna, atspīd visa (Jūsu iekšējā) pasaule, atklājas visas jūras ūdeņu daba un ķīmiskais sastāvs. Kā Kivjē pēc viena atrasta kaula spēja rekonstruēt visu aizvēsturiska dzīvnieka skeletu, tā mēs tūlīt pēc dažām šajā īsajā Jūsu vēstulītē pateiktām frāzēm ieraudzīsim visus Jūsu psiholoģijas dziļumus.

.1300. Kad cilvēka smadzenes ģenerē (rada) kādu tekstu (piemēram, zemāk citēto), tās vienmēr izmanto to vai citu modeli (t.i. priekšstatu sistēmu par apspriežamo realitāti). Es šo teksta ģenerācijas procesu stādos sev priekšā labāk nekā Jūs sev, un varu atkārtot (t.i. pats uzprogrammēt) to arī parastajā datorā. To es pateicu tikai tādēļ, lai Jūs saprastu, ka es zinu, par ko runāju, pat ja Jums tas nebūtu īsti skaidrs.

.1301. Šis teksta ģenerācijā izmantotais modelis (t.i. šī priekšstatu sistēma) neizbēgami atspoguļojas radītajā (rezultējošajā) tekstā. Ja modelis galvā būtu citāds, tad arī gala teksts būtu citāds. Tieši tāpēc no radītā teksta var (ar diezgan lielu precizitātes pakāpi) izdarīt secinājumus par to, KĀDS tieši modelis ir ticis izmantots dotā teksta ģenerācijā. (Jūs ar to jau sastapāties jau, piemēram, LASE1-113.lpp. {[SKATL109](#)}).

.1302. Un tā, Jūs rakstījāt: «“Vāvuļošana” par vēstulēm ar sūtījumiem utt ir hobija līmenī apsēsta cilvēka, kam nav ko darīt, sava laika aizpildīšana ar lietām, kas viņu interesē, bet nezin vai citus».

.1303. Rekonstruēsim tagad to modeli (t.i. to priekšstatu sistēmu), kāda bija vajadzīga, lai radītu tikko kā citēto tekstu. Saskaņā ar šiem priekšstatiem tādā Jūsu priekšā ir «apsēsts cilvēks» (es); viņš

⁸⁴ Epigrāfs 2000.gada 2.jūlija vēstulei «dubultniekam».

darbojas «hobija līmenī» (pretstatā «patiesi zinātniskajam līmenim», kurā darbojaties Jūs un tie, ar kuriem Jūs kontaktējat: zinātņu doktori, habilitētie doktori, dažādu Universitātes un citu akadēmisko institūtu līdzstrādnieki); darbojas šis cilvēks (es) vienkārši tādēļ, ka viņam «nav ko darīt» (kamēr Jums ir tik daudz tik svarīgu darbu!); tas cilvēks tikai grib «savu laiku aizpildīt ar lietām, kas viņu interesē» (bet kuras neinteresē Jūs).

.1304. Izanalizēsim pēc kārtas visus trīs šī (Jūsu) modeļa galvenos momentus. Sāksim ar pretnostatījumu: «patiesi zinātniskais līmenis» un «hobija līmenis». Ar ko tad abi šie «līmeņi» atšķiras? Viegli redzēt, ka kritērijs šo līmeņu atšķiršanai Jums ir tāds: patiesie zinātnieki ir tie, kas ir aizstāvējuši disertācijas, strādā kādā akadēmiskā institūtā un tad no tādas pozīcijas sadarbojas ar Jums IZM Augstākās izglītības un Zinātnes Departamentā. Tie, kuri šādu pozīciju neieņem, darbojas «hobija līmenī», tie nav zinātnieki utt.

.1305. Iespējams, ka Jūs pat tagad, kad es jau esmu atsedzis Jūsu uzskatus šajā vietā, vēl arvien nesaprotat, kas par lietu, un turpināt uzskatīt, ka tā tas arī ir.

.1306. Mīļais kolēģi un dubultnieki! Jūsu uzskati ir ABSURDI, un tas kļūš redzams visiem mūsu lasītājiem uzreiz, līdzko Jūsu uzskatiem būs pretstatīti pareizi priekšstati. Jūsu uzskati ir tipiski zinātnes funkcionāra un karjerista priekšstati par lietām, un Jūs tos esat šeit spīdoši mums nodemonstrējis.

.1307. Īstenībā zinātnieks NAV tas, kurš ir aizstāvējis disertācijas un nu tagad darbojas kādā institūtā un atrodas Zinātnes departamenta pārraudzībā. Zinātnieks ir tas, kurš izdara atklājumus un izstrādā jaunas teorijas, – vienalga, vai viņam ir vai nav aizstāvētas disertācijas; vienalga, vai viņš strādā vai nestrādā kādā «zinātniskā iestādē»; vienalga, vai viņš atrodas vai neatrodas Zinātnes departamenta pārziņā. Un otrādi: ja viņš ir aizstāvējis disertācijas, saņem algu (tagad pie mums gan tikai aldziņu) kādā «zinātniskā iestādē» un sadarbojas ar Jums Zinātnes departamentā, bet faktiski nekādus jaunus atklājumus neizdara, jaunas teorijas neizstrādā, tad viņš NAV nekāds zinātnieks; viņš tikai IMITĒ zinātnisku darbību (piemēram, krāj «publikāciju ķeksīšus», lai dabūtu grantu utt.); ne par Zinātni un tās progresu viņš domā un ir norūpējies, bet gan par savu iztikšanu un par to, lai citu acīs viņš joprojām vēl «skaitītos zinātnieks». Tie ir pseidozinātnieki, zinātnieku karikatūras, un tādu Latvijā ir papildam.

.1308. Cita lieta ir, ka pastāv tādas zinātnes nozares, kur ārpus zinātniskām iestādēm praktiski neko nav iespējams izdarīt – atklāt un izstrādāt (piemēram, atomfizika vai mikrobioloģija: tur ir vajadzīgas laboratorijas, aparatūra utt.). Bet arī tur paliek spēkā manis deklarētais princips: ja (JA!), neskatoties uz laboratoriju un aparatūras trūkumu, kāds, nebūdamas ne «zinātņu doktors», ne «zinātniskais līdzstrādnieks», tomēr izdarītu kādu atklājumu, tad VIŅŠ būtu īstais zinātnieks, – un nevis tie doktori, kas sēž laboratorijās un nevar izspiest no sevis neko citu, kā vien atskaiti Departamentam vai Padomei un tukšas, samurgotas publikācijas «zinātniskajos žurnālos». Tāpēc par tādām nozarēm, kā minētās atomfizika un mikrobioloģija, mēs varam sacīt, ka tiem, kuri sēž laboratorijās, vienkārši ir lielākas izredzes kļūt par zinātniekiem (jo viņiem ir pieejama aparatūra, kuras nav citiem, utt.).

.1309. Bet pastāv arī tādas zinātnes nozares, kur nekādas speciālas laboratorijas un aparatūra NAV vajadzīgas. Tipiska šāda nozare ir matemātika – VISA tagadējā matemātika, «no A līdz Z», ir radīta, «vienkārši sēžot pie galda» un domājot, – bez jebkādam laboratorijām un aparatūrām. Tāpēc šeit arī jaunas – pat pilnīgi fundamentāli jaunas – idejas var tikt ienestas «no malas», bez kādiem institūtiem un disertācijām.

.1310. Psiholoģijas zinātne laboratorijas izmanto – pētījumiem ar dzīvniekiem utt. –, bet tas neveido šīs zinātnes galveno priekšmetu. Tāpēc tajā psiholoģijas daļā, kura balstās uz laboratoriju pētījumiem, protams, nekas jauns praktiski nevar tikt ienests bez «eksperimentiem ar žurkām un šimpanzēm». Bet tajā (un galvenajā) psiholoģijas daļā, kas skar vispārējos cilvēka (un citu dzīvnieku) psihi funkcionēšanas principus (kuri ir pilnīgi nepazīstami tagadējai zinātnei), fundamentālas idejas VAR tikt ienestas «no malas», bez kādiem institūtiem un laboratorijām.

.1311. Tādi, mīļais kolēģi, ir pareizie priekšstati par šīm lietām, – pretstatā Jūsu absurdam modelim, pretstatā tiem tipiskajiem zinātnes funkcionāra uzskatiem.

.1312. Ja Jūs kontaktos ar mani būtu vadījies no ŠADIEM (pareizajiem) priekšstatiem, tad Jūsu domu gaita būtu bijusi apmēram šāda: «Tā... Tagad mums te ir koncepcija, kura pretendē uz... (to un to). Vai tā attiecas uz lietām, kurām ir vajadzīga aparatūra un laboratorijas? (Ja «jā», tad saprotama būtu visai skeptiska attieksme pret teoriju, kura radīta ārpus zinātniskām iestādēm). Nē, tā attiecas uz lietām, kur aparatūra un laboratorijas NAV nepieciešamas... Tātad vajag šo lietu vismaz pārbaudīt...». Un, tā nospriedis, Jūs tad arī tālāk attiecīgi rīkotos.

.1313. Bet, tā kā patiesībā Jūs vadījāties no pavisam cita, kļūdaina modeļa, no saviem aplamajiem priekšstatiem, tad rīkojāties Jūs īstenībā pavisam savādāk. Un rezultātā Jūs tagad esat «dabūjis sev uz

kakla» «karu» ar mani – bezjēdzīgu, muļķīgu karu, kuru Jūs neizbēgami paspēlēsiet un tikai apkaunosiet gan pats sevi, gan Departamentu.

.1314. Vajag tikai, lai visiem – gan Jums pašam, gan mūsu lasītājiem – būtu pilnīgi skaidrs, **KAS** ir šī kara cēlonis: nevis mans ķildīgums un nesaticība, nevis tas fakts, ka esmu kaut ko izstrādājis un uzrakstījis, bet tikai un vienīgi tas apstāklis, ka **JUMS** galvā ir bijuši aplami, greizi, absurdi, muļķīgi priekšstati par lietām un to attiecībām.

.1315. Pāriesim pie nākošā, otrā, punkta Jūsu modelī (priekšstatu sistēmā). Saskaņā ar šiem priekšstatiem tādi kā es izstrādā savas teorijas tādēļ, ka viņiem «nav ko darīt», un tādēļ, lai «aizpildītu savu laiku». Ir tiešām apbrīnojami, ar kādu spēku Jūs esat šeit atklājis visas savas (tipiska funkcionāra un karjerista) psiholoģijas dzīles! «Nu kā viens cilvēks var “vienkārši tā” ņemt un izstrādāt teoriju! Ne priekš disertācijas! Ne priekš granta! Ne priekš atskaites!... Kaut kas traks! Kaut kas pilnīgi neiedomājams! Nu vai tad tāds cilvēks ir normāls?!»

.1316. Mīļais kolēģi un dubultnieki! **Tikai tā, TIKAI un VIENĪGI tā** īsti zinātnieki izstrādā savas teorijas. Ja Jūs tas pārsteidz, tad tas acīmredzot nozīmē, ka Jūs savā dzīvē vispār nevienu īstu zinātnieku neesat redzējis.

.1317. Kas lika Einšteinam 1905.gada pavasarī ķerties pie Relativitātes teorijas? Nu skaidrs, ka viņš «bija apsēsts» un viņam «nebija ko darīt», vajadzēja kaut kā «aizpildīt savu laiku!» Būtu mierīgi sēdējis savā patentu birojā, domājis par disertāciju, par karjeru, sūtījis atskaites Šveices Zinātnes departamentam un Zinātnes padomei... Bet nē: šis ņem un sāk domāt par to, kā sasaitīt kopā viņam zināmos faktus vienotā teorijā! Un vēl par to raksta!

.1318. Vai, vēl trakāk, Darvins: tas vispār bija pēc profesijas mācītājs; nu būtu taču gājis un sludinājis dievvārdus savā lauku draudzē; abet nē – šim vajag «aiz gara laika» izdomāt visādas tur Evolūcijas teorijas!

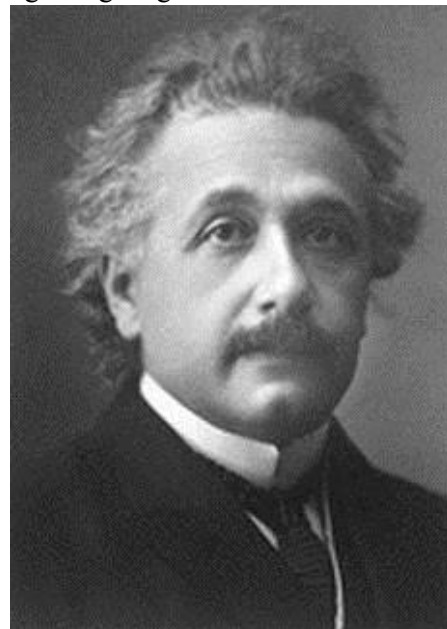
.1319. Einšteinu varbūt arī Jūs būtu (gan laikam ar lielām šaubām) atzinis par zinātnieku: pirmo zinātnisko grādu viņš tomēr centās iegūt vienlaicīgi ar Relativitātes teorijas radīšanu, kaut gan Latvijā viņam to nu gan nebūtu iedevuši. Kā disertāciju «filozofijas doktora» grāda iegūšanai Einšteins dažus mēnešus pirms Relativitātes teorijas publicēšanas iesniedza Cīrihes universitātē 21 lappusi garu apcerējumu par molekulu kustību, kur atkārtoja Bolcmaņa un Gībsa idejas, jo tajā laikā viņš vienkārši nezināja, ka viņam šeit vispār bijuši kaut kādi priekšteči. Universitāte rakstu atsūtīja atpakaļ ar piezīmi, ka disertācijai tas esot par maz; Einšteins pielika klāt vienu teikumu un aizsūtīja vēlreiz; disertācijai nebija pat literatūras saraksta; šoreiz atpakaļ nez kādēļ neatsūtīja un grādu galu galā iedeva.

.1320. Skaidri redzama ir Einšteina nievājošā attieksme pret disertācijām un «zinātnisko» karjeru kā grādu iegūšanu. Un tā tas bija apstākļos, kas mums liktos «kā paradīzē». Viņš drīkstēja uzrakstīt tikai 21 lappusi (!) un aizsūtīt to pa pastu. Viņam nevajadzēja iet un kārtot «kandidāta minimuma» eksāmenus «specialitātē» un «svešvalodā» (kura viņam būtu ne dzimtā, un ne otrā, bet jau trešā valoda); viņam nevajadzēja vest uz krogiem un dzirdīt VAK locekļus... Ja viņam tas viss būtu bijis jādara kā mums te Latvijā, tad – var droši apgalvot – nekādu disertāciju viņš nebūtu pat mēģinājis «aizstāvēt», – tāpat kā es.

.1321. Pēc izglītības Einšteins bija fizikas skolotājs (tādas tiesības deva Cīrihes Tehniskā augstskola, ko viņš bija beidzis), bet savā profesijā nestrādāja; nestrādāja viņš arī kādā «fīri zinātniskā» institūtā – tikai patentu birojā, – un paralēli piepelnījās ar privāttundām.

.1322. Ja Einšteinu (tajā brīdī, kad viņš radīja Relativitātes teoriju) Jūs par tādu «mazu zinātnieciņu» varbūt arī atzītu, tad Darvinu jau nu nekad. Tajā laikā, kad viņš radīja Evolūcijas teoriju, Darvinam nebija nekādu zinātnisko grādu, viņš nestrādāja nekādos zinātniskos institūtos vai iestādēs, un viņam pat vispār nebija dabaszinātnieka izglītības (viņš bija beidzis teoloģijas fakultāti). Tas bija tipiski «hobija līmenī»: cilvēkam «nav ko darīt» – un viss.

.1323. Interesanti, ka Jūsu uzskati pilnīgi saskan ar Darvina dārznieka uzskatiem: tas arī esot sacījis par savu saim-

Alberts Einšteins

(1879.03.14 – 1955.04.18;

Ulm, Württemberg – Princeton, New Jersey, USA)

Nevarēja mierīgi nosēdēt savā Patentu birojā un sāka aiz gara laika sacerēt visādas teorijas. Latvijā gan viņu noliktu pie vietas! Te nav Šveice.

nieku: «Visnotaļ patīkams kungs, bet tikai nekādi nevar atrast sev nodarbošanos: pusstundu var stāvēt pie viena orhidejas zieda un skatīties!». (Atšķirībā no manis, Darvins bija bagāts un tēva mantojuma dēļ varēja nedomāt par iztiku un vēl arī algot dārznieku; bez slavenās Evolūcijas teorijas Darvinam bija vēl citi darbi, tajā skaitā par orhideju apputeksnēšanu).

.1324. Nevienā no man pieejamajām Darvina biogrāfijām ne ar vārdu nav pieminētas nekādas disertācijas; izskatās, ka Darvinam nemaz prātā nebija ienācis, ka varētu kaut ko tādu darīt, rakstīt, «aizstāvēt»... Viņš tikai «taisīja augšā» savu teoriju – un viss; visus grādus un titulus, kas viņam mūža beigās bija, viņam vienkārši piešķīra par izdarīto.

.1325. Un tā, mēs redzam divas diametrāli pretējas uzskatu sistēmas par zinātnes dabu un būtību. Viena ir patieso zinātnieku (tādu kā Darvins un Einšteins) uzskatu sistēma: saskaņā ar to zinātne ir atklājumu izdarīšana un teoriju izstrādāšana, nerūpējoties vai ļoti maz rūpējoties par disertācijām un grādiem. Un otra ir pseidozinātnieku uzskatu sistēma: nopietnus atklājumus izdarīt un teorijas izstrādāt viņi nevar, un tāpēc «zinātne» viņiem ir disertāciju taisīšana, grādu iegūšana un tad darbošanās «šajā lauciņā», tēlojot zinātniekus...

.1326. Varbūt tas bija «likteņa pirksts», ka «Augsburgas institūta tehniskie cilvēki» ir «rupji kļūdījušies, ielaižot 2 kļūdas» Jūsu E-pasta adresē grāmatā «*R&D in Latvia*» un uzdodot tur Jūsu adreses vietā manu adresi (it kā viņi būtu zinājuši, **KURS** no mums Latvijā ir īstais zinātnieks). Vai Jūs ticat Dievam, vai vismaz Liktenim?

.1327. Tas tiešām ir fantastiski – ja kaut ko tādu ierakstītu kādā beletristiskā romānā, tad kritiķi sacītu, ka tas ir pilnīgi mākslīgi izdomāts un dzīvī galīgi neiespējams sižets –, bet te tas ir noticis **realitātē**: divi Valdi Egles; viens rada pasaules mēroga teorijas, nedomājot par disertācijām un karjeru, un griežas Latvijas Zinātnes departamentā; bet tur viņam pretī sēž otrs Valdis Egle ar tipiskiem pseidozinātnieka un karjerista uzskatiem, – un lūk, kāds sajauc viņu abu E-pasta adreses un, Likteņa vadīti, viņi un viņu abu pārstāvētās uzskatu sistēmas sastopas kā simboliskā garu kaujā... Tas otrais dzīvo it kā aiz spoguļa virsmas, kur viss apgriezts otrādi: labais par kreiso, kreisais par labo, – vērtīgais par nevērtīgo, nevērtīgais par vērtīgo...

.1328. Un tā, dārgais kolēģi un dubultniek, es domāju, mūsu lasītājiem jau būs pilnīgi skaidrs, cik absurdi atkal ir bijuši Jūsu uzskati šajā, otrajā, punktā. Jā, var jau tā sacīt, ka mēs – īstie zinātnieki – radām teorijas tādēļ, ka mums «nav ko darīt». (Glūži tā jau nu vis nav, – ja labi gribētu, atrastu arī citu nodarbošanos; īstenībā mēs radām jaunas teorijas tādēļ, ka mums – atšķirībā no jums – tā ir ierīkotas smadzenes: mums vienkārši ir interesanti uzzināt, izpētīt, izstudēt faktu masu, tad visus tos apkopot vienotā koncepcijā, skaidrā, nepretrunīgā teorijā... Bet disertācijas... Tās priekš mums nav zinātne: ja arī taisām kādreiz, tad pa roku galam...).

.1329. Patiesībā tas Jūsu «nav ko darīt» (kurš tagad droši vien kļūs leģendārs Latvijas zinātnes vēsturē), – patiesībā šī frāze raksturo nevis mani, bet **JŪS** – un raksturo tiešām vienreizēji!

.1330. Par to varētu tikai pasmieties, bet īstenībā stāvoklis ir pārāk bēdīgs, lai smietos. Galvenā nelaime ir tā, ka tādi paši karjeristi ar nepareiziem, ačgārniem, absurdiem uzskatiem, orientētiem nevis uz to, lai sasniegtu lielus mērķus savā nozarē, bet uz to, lai pārcilātu papīrišus, kā jau tas pieklājas funkcionāram un birokrātam, – tādi cilvēki sēž **VISĀS** Latvijas ministrijās, – un tādēļ jau mums iet tā, kā iet. Vācija (Rietumvācija) pēc Otrā pasaules kara desmit gadu laikā (1945–1955) pacēlās no pilnīgām krāsmatām un drupām, izezalgājās neona reklāmu ugunīs, atkal kļuva par bagātu Eiropas lielvalsti... Latvija desmit neatkarības gados (1990–2000) nepadāca neko: katru dienu atkal un atkal ziņās nākas klausīties, ka tur mēs esam 110.vietā pasaulē no 190 valstīm, šeit 120.vietā un tajā ziņā – 130.vietā... Stabili esam ieņēmuši savu vietu Āfrikas valstu brālīgajā saimē, lai gan runāts nez kādēļ tiek par iešanu uz Eiropu. Un katru dienu dzirdam, kā tur un tur uzbūvētas neredzēti greznas pirtis, šeit nopirkti dārgi Džipi-Navigatori (Kenijas diktators jau arī pasūtīja sev Francijā tualetes podus no zelta); Saeimā deputāti piešķir sev milzu pensijas (ko nākošā Saeima gan atceļ, bet toties pati sāk būvēt sev stikla jumtus...). Bezgalīgā virtēnē jau desmit gadus no vietas iet un iet viena muļķība pēc otras, nejdzīvības seko cita aiz citas...

.1331. Kāpēc? – Nu tāpēc, ka visur sēž tādi paši muļķi kā pie jums – Zinātnes departamentā; visiem viņiem ir principā tādi paši uzskati kā Jums: ne precīzs un skaidrs priekšstats par lietām un par to, kā tās virzīt, bet vēlēšanās tikai «spēlēt» darbošanos – cilāt papīrus, sūtīt «Ī-meilus», rāpties pa karjeras

Čarlzs Darvins (1809.02.12 – 1882.04.19; Shrewsbury, England – Down, near London). **Nekādi nevarēja atrast sev nodarbošanos**

kāpnēm; visur faktisko vērtību (kā manā modelī: «zinātne ir atklājumu izdarīšana un teoriju radīšana...») – visur faktisko vērtību vietā ir formālās vērtības (kā Jūsu modelī: «disertācijas, institūti, granti...»).

.1332. Kā Jums zinātne ir nevis teoriju radīšana, bet disertāciju un atskaišu rakstīšana, tā citam ierēdnim citas ministrijas citā krēslā viņa darbs ir nevis vērtību radīšana, bet braukšana ar greznu limuzīnu – un tāpēc jau viņš to limuzīnu arī pērk. Kā Jūs no sava Krēsla aiz apsvērumiem, kas izriet no Jūsu modeļa un ar to saistītajiem «spēles noteikumiem», gremdējat Latvijas zinātni, tā cits tāds pats karjerists Ekonomikas vai Zemkopības ministrijā aiz līdzīgiem apsvērumiem, kas izriet no VIŅA modeļa un no viņa «spēles noteikumiem», gremdē Latvijas ekonomiku vai lauksaimniecību, – un tā tas notiek.

.1333. Ja Jums patiešām rūpētu Latvijas zinātne, tad Jūs sagrābtu Vēras teoriju ar abām rokām un tūlīt pat izstieptu to pasaules arēnā, vēl arī sajūsmā mani slavēdams. Šī teorija ir tāda, ka tā varētu nograndēt pa visām pasaules universitātēm un akadēmijām tā, ka tur tūlīt sāktu braukāt ar pirkstiem pa kartēm, meklēdami, kur tāda Latvija atrodas. Bet Jūs neinteresē ne īstā zinātne, ne Latvijas slava. Jūs interesē tikai tā zinātnes spēlēšana, ar ko Jūs nodarbojaties visus šos gadus: grantiņu sadalīšana, atskaites, pārskati, «R&D in Latvia»...

.1334. Tas mums ir jau nākošais, trešais Jūsu «pasaules uzskata» moments: Jūs pats taču tā arī rakstāt; tād – «*hobija līmenī apsēsta cilvēka, kam nav ko darīt, sava laika aizpildīšana ar lietām, kas viņu interesē, bet nezina vai citus*». Šie «citi», protams, pirmām kārtām esat Jūs pats. Jūs tas neinteresē, jo... («R&D in Latvia» utt.).

.1335. Ja Jūs būtu privātpersona un Jūs neinteresētu Vēras teorija, tad tur neko nevarētu iebilst – tās būtu Jūsu tiesības. Bet Jūs NEESAT privātpersona! Un kad Latvijā izstrādāta pasaules mēroga teorija neinteresē Latvijas Zinātnes departamentu (!!!), tad tas jau kaut ko izsaka par šo departamentu, – vai ne?

.1336. Vēras teorija, protams, izies pasaules arēnā arī bez Latvijas Zinātnes departamenta palīdzības. Bet tikai tad jūs nu gan nevarat gaidīt, ka es saudzēšu jūs un jūsu patmīlību. Tad jau nu es «ar jums grīdas izmazgāšu» (kā izteicās profesors Ezergailis – LASE3-208.lpp. {[MUIG1.2828](#)}).

.1337. Ar tādiem uzskatiem kā Jums sēdēt Izglītības ministrijā un vadīt Latvijas zinātni, – tas ir noziegums: Jums tagad vajadzētu prasties, pašam aiziet no turienes un sākt strādāt kaut kur kādu derīgu darbu. (Vai Jūs vispār protat kaut ko strādāt? vai spējat sev godīgi nopelnīt iztiku? vai Jūs varētu būt, teiksim, frizieris vai datorprogrammētājs, vai elektriķis utt.?).

.1338. Nu tā, vienu citātu no Jūsu vēstules mēs esam puslīdz izskatījuši un tikuši skaidrībā par to, KĀDS «pasaules uzskats» aiz tā slēpjas. Nākošajā vēstulē mēs iztirzāsim otru citātu – to, par tiem «kompleksiem» un «sava ego glorifikāciju».

.1339. Visu labāko vēlot, – Jūsu

Valdis Egle

2000. gada 11. jūlijā

2.5. Kas iraid šie ļaudis, ap mani kas sīc?

.1340.

Kas iraid šie ļaudis, ap mani kas sīc
kā mušas priekš lietainas dienas?
Kas ir viņu mērķis? kāds nākotnes rīts?
un cik viņiem zvaigžņu? – Nevienas!⁸⁵

.1341. (Fricis Bārda. Pēdējais pants Dzejnieka pēdējā dzejolī, kura rokrakstu viņa sieva atrada nosviestu uz dīvēna neilgi pirms viņš bija aizvests uz slimnīcu, no kuras vairs neatgriezās... Publicēts grāmatā «Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam. Dzejas 1911–1919»⁸⁶, 203.lpp.).

§51. Turpināsim analīzi

2000.07.07 18:49 piektdiena
(pēc 5 dienām, 8 stundām, 35 minūtēm)

.1342. Dear Valdis Egle!

⁸⁵ Epigrāfs 2000.gada 7.jūlija vēstulei «dubultniekam».

⁸⁶ Bārda Fricis. «Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam. Dzejas 1911–1919». Otrs, papildināts izdevums. A. Gulbja apgādībā, Rīgā, 1924. Kr. Barona ielā 14. A. Gulbja grāmatu spiestuve Rīgā, Ausekļa ielā 9.

.1343. Un tā, turpināsim Jūsu (visādā ziņā lieliskās un Jūsu psiholoģiju tik pilnīgi atsedzošās) vēstules analīzi. Tālāk (pēc iepriekšējā manā sūtījumā izskatītā citāta) Jūs rakstījāt, ka mana rīcība «*ir vienkārši rakstītāja kompleksi un slimīgā sava ego glorifikācija (vai kas cits, īstais vārds steigā nerodas)*».

.1344. Droši vien tikai ar šo steigu arī var izskaidrot to neparasto apstākli, ka Jūs aizmirsāt pieminēt «lieluma māniju». Katrā ziņā man labāk būtu patīcis, ja Jūs to būtu nosaucis. Tad Jūs būtu pirmais no «Lases» lasītājiem, kas to ir izdarījis rakstiski, un es varētu par visu «psiholoģisko jautājumu kompleksu» atbildēt Jums vienam pašam, neiesaistot te citas personas. Tagad, turpretim, man nāksies iesaistīt Edgaru Zuzu (tas ir jurists, bijušais kādas bankas prezidents, tagad sabiedriskās organizācijas «Ētikas un atjaunotnes centrs» prezidents).

.1345. Kāda mana lasītāja bija iedevusi Zuzam grāmatas LASE1 un LASE2, un pēc tam atsūtīja man vēstuli, kur aprakstīja viņa reakciju (attiecīgo vēstules fragmentu es citēju zemāk). Zuzā bija pirmais, kurš piedēvēja man «nepilnvērtības kompleksu» un reizē «lieluma māniju», – bet viņš to izdarīja tikai mutiski un ne man pašam, bet citai personai. Tādēļ es ilgi šaubījos, iztirzāt viņa sacīto, vai nē (ja tas būtu viņa uzrakstīts, tad nekādu šaubu nebūtu, bet atstāstījums... Tas taču var būt neprecīzs vai nepareizs!). Jūs bijāt pirmais, kas līdzīgus apvainojums izteica rakstiski, bet – atkal skāde! – nepilnīgi: iztrūkst lieluma mānija, bet tā «sava ego glorifikācija» – tā vispār ir laikam Jūsu paša gara ražojums; psiholoģijā tāds termins cīk necik plašāk nav pazīstams.

.1346. Tā nu man tagad neatliek nekas cits, kā vien apvienot jūsu abu nepilnīgos apvainojumus vienā pilnīgā un tad atbildēt jums abiem reizē. Tāpēc vispirms noklausieties, ko Edgars Zuzā esot sacījis manai lasītājai:

§52. No Maijas Salnas vēstules

2000.02.14 pirmdien
(pirms 4 mēnešiem, 22 dienām)

.1347. ...Tikko biju «Ētikas un Atjaunotnes Centrā» pēc Jūsu grāmatām un uzzināt iemeslu, kāpēc viņi neatbild.

.1348. Satiku Edgaru Zuzu, kurš man pateica savu viedokli, bet viņš kategoriski atsakās šo viedokli paust rakstiskā formā. Nu, kā jurists viņš labi zin, ka rakstītais ir dokuments, ka Jūs to varat nopublicēt savā grāmatā utml., bet tam, ko mēs divatā runājam, nav liecinieku, nav pierādījumu.

.1349. Es aptuveni atstāstīšu viņa teikto.

.1350. Viņam nepatīkot, ka Jūs visiem uzbrūkat, apsūdzat utt. Forma, kā Jūs pasniedzat savas domas, esot agresīva, negatīva, kas liecinot par to, ka Jums esot lieluma mānija (man ir taisnība, un visiem ir jādomā tā kā man) un līdz ar to mazvērtības komplekss (jo līdz ar to milzīga tieksme ar varu lauzties slēgtā telpā).

.1351. Viņš teica apmēram tā: «Es nesaprotu viņa teoriju, tas par tiem skaitļiem ir ļoti sarežģīti, tāpēc nevaru paust nekādu viedokli. Priekš manis tie ir murgi, bet es to viņam nevaru rakstīt. Man ir žēl šī cilvēka. Ja viņš pats atnāktu pie manis, pastāstītu par savu dzīvi, pārdzīvoto, es ļoti labprāt ar viņu parunātos, bet ar viņu laikam ir ļoti grūti sarunāties.

.1352. Viņš visos redz potenciālo ienaidnieku, bet es negribu ne ar vienu kauties. Es varu atspēkot jebkuru viedokli, bet man tas vairs nav interesanti. Un man nav jālasa pārgudras teorijas, lai saprastu, kā iekārtota pasaule.

.1353. Viņam arī derētu kādu laiku nolikt to visu malā un aiziet pie dabas atjaunot līdzsvaru sevī. Iemācīties mīlēt cilvēkus. Nu ko līdz tās viņa psiholoģiskās gudrības, ja pašam nervi čupā? Vai tādā stāvoklī cilvēks var būt objektīvs?

.1354. Jā, viņš ļoti skaidri redz un saprot notikumus, likumsakarības, bet viņš ir pacēlies tik augstu pāri vairākumam, ka neviens viņu nesaprot. Kā viņš to nesaprot, kāpēc viņš grib sodīt pirmās klases skolēnus par to, ka viņi nesaprot astotās klases mācību programmu? Vai viņš ar varu grib viņiem to iebāzt galvā? utt.

.1355. Savukārt prezidentam uzbrukt un pieprasīt obligātu atbildi esot muļķīgi, jo prezidentam nav tiesības paust savu viedokli, pat ja viņš to gribētu. Un tas faktiski esot tāds gājiens, lai, saņemis atbalstu, iegūtu «ieroci», ar kuru tālāk ietekmēt tos zinātniekus, mecenātus u.c. «Centrs» jau arī nosūtījis vēstuli Ulmanim un saņemis formālu atbildi ar atbalstu projektam (es pievienoju tās viņu deklarācijas un līguma tekstu, kāds tas bija sākumā, lai Jums ir kāds priekšstats). Bet tas bijis apzināts solis – saņemt šo formālo atbalstu. Tāpat kā Stelps savai grāmatai «Pēcpusdienas sarunas»⁸⁷ otrā pusē iespieda atbalsta vēstuli no

⁸⁷ Stelps Pauls. «Pēcpusdienas sarunas. Par kultūru. Par izglītību. Par valsti». «Vieda». Latvijas ekoloģiskās izglītības apgāds. Rīga, bez gada («parakstīta iespiešanai 08.01.1998»).

prezidenta kancelejas – līdz ar to šo grāmatu visi respektē (sak, ja jau prezidents atbalsta...), bet to otro, «Rīta dziesmu», veikalos neņemot pretī.

.1356. Vēl Edgars teica, ka viņš nevienu vairāk negribot materiāli atbalstīt, jo tā iegūstot tikai ienaidniekus. Lūk, esot 8000 Ls ieguldījis žurnālā «Mistērija», bet tagad, kad viņš to vairs neatbalsta, redaktore atteikusi nopublicēt īsu rakstiņu. Stelpa grāmatas sponsorējis, bet šis pēc tam vēl pārmetumus un pretenzijas izteicis un tagad ar klubu 415 popularizē nacistiskas idejas utml. Tā nu viņš ir pats daudz vīlies cilvēkos, ko atbalstīja.

.1357. Vēl E. Zuza teica, ka Jūsu intelekts ir tālu priekšā vispārējam, bet uzvedība mani akāla... Droši vien Jums cilvēciskās mīlestības pietrūkstot. Viņš iesaka Jums uzrakstīt monogrāfiju, bet mazāk reaģēt uz citu domām, lai nebojātu nervus. «Labas lietas nekad nekur nepazūd, varbūt pašlaik tas, ko viņš piedāvā, vēl nav vajadzīgs pasaulei, ja jau neviens nesaprot» – tā Edgars.

.1358. Un vēl, slikti, ka Jūs neticot dvēseles nemirstībai, tad tā nesatrauktos un nekarotu ar katru muļķi vai nelieti, bet mierīgi darītu to, kas Jums šķiet svarīgs. (Nu, tādu Podnieku, Ezergaili, Ķikustu drīz vien aizmirsīs, bet ja Jūsu darbs tiešām ir vērtīgs, tas tiks novērtēts agri vai vēl, un ieies vēsturē).

.1359. Tādā stilā kādu stundu E. Zuza klāstīja savas domas par Jums un vēl šo to. Un tādas pārdomas, lūk, nevarot tā vienkārši uzrakstīt un negribot arī dot vielu, lai Jūs varētu par to paņirgāties savā grāmatā. Cita lieta, ja Jūs aizietu pats parunāt kā cilvēks ar cilvēku (...). Teicu, ka tas ir cits gadījums, ka plāpāt tāpat vien Jums nez vai būs vajadzība, ja jau nekā atbalstīt netaisās.

Maija (...)

.1360. Kā redzat, visai līdzīgi Jūsu viedoklim, vai ne? Varbūt pat Jūs arī varētu zem tā visa parakstīties. Zuza tikai ir klāstījis ilgāk un pamatīgāk; veselu stundu par to esot runājis.

.1361. Tā kā pats Zuza man baidījās rakstīt (tieši tāpat kā Jūs), un viņa vārdus es uzzināju tikai «no trešām personām», tad arī atbilde tika rakstīta šim «trešām personām». Dodu šeit arī šo savu atbildi Maijai, un tad varēsim pāriet pie atbildes jau tieši Jums pašam.

§53. Atbildes sākums Maijai

2000.03.29 21:47 trešdiena
(pēc 1 mēneša, 15 dienām)

.1362. Kad es krietnu laiku atpakaļ projektēju sēriju LASE, man bija nolemts:

.1363. – pirmajam lasītājam, kurš pateiks, ka es esmu neatzīts ģēnijs, es «uzgāzīšu uz galvas» visu par šo jautājumu, kā tās lietas apstāv īstenībā;

.1364. – pirmajam, kurš draudēs mani iesūdzēt tiesā, es publiski izklāstīšu visu jautājuma juridisko nostādni;

.1365. – pirmajam, kurš pateiks, ka man ir «nepilnvērtības komplekss» vai «lieluma mānija», es visu lasītāju priekšā nodemonstrēšu, kā tas ir patiesībā;

.1366. – un tā tālāk...

.1367. Kā jau es biju domājis, nebija ilgi jāgaida, lai visas šīs lietas man arī tiktu pateiktas. Par «neatzītu ģēniju» pirmais mani nosauca Jēkabs Balodis no Smargdiem, un viņam tika atbildēts grāmatā LASE2 {[SKATI.1060](#)}.

.1368. Tiesā iesūdzēt mani arī jau ir piedraudējuši, un atbilde ir uzrakstīta, lai gan nav vēl ievietota nevienā grāmatā⁸⁸.

.1369. Un lūk, tagad Edgars Zuzas kungs ir pirmais izteicies, ka man piemītot lieluma mānija un mazvērtības komplekss (principā te varēja būt divi atšķirīgi pirmie nosaucēji: atsevišķi mānijai un atsevišķi kompleksam, bet Zuzas kungs iemanījās paņemt uzreiz abas balvas).

.1370. Tā nu man, ja es gribu palikt uzticīgs saviem agrākajiem lēmumiem un principiem, tagad neatliek nekā cits, kā vien nodemonstrēt lietu patieso stāvokli. Vienīgais, kas mani te mulsina, ir tas apstāklis, ka Zuzas kungs to nav izteicis tiešā rakstītā dokumentā, bet tas viss ir nonācis līdz manīm caur Jūsu, Maija, atstāstījumu (kurš, – vismaz principā, – var būt neprecīzs).

.1371. No šīs situācijas es nolēmu iziet tā, ka nerakstīt atbildi pašam Edgaram Zuzam, bet gan Jums: sak, «kā atnāca, tā aizgāja». Ja jau Jūs esat iesākusi šo starpnieces lomu, tad arī izpildiet to līdz galam. Pie reizes tad esiet arī žūrija un pirmā tiesas lēmēja, izsverot, kurai pusei vairāk taisnība.

.1372. Un tā, pasveiciniet no manis Zuzas kungu, kad atkal viņu redzēsiet, un pasakiet, ka es patiešām jūtu viņam līdzī: lai kā viņš gribēja nedot man vielu paņirgāties savā grāmatā, lai kā izvairījās rakstīt un atteicās Jums atbildēt, – bet viss velti. Tā ir karma – negrozāms, jau iepriekš nolemts liktenis.

⁸⁸ Tagad ievietota {[TECEL.112](#)}.

Dažreiz tiem mistiķiem laikam tomēr ir taisnība. Zuzas kungs varbūt būs kaut ko tādu izdarījis iepriekšējā dzīvē, par ko nu viņam tagad nāk maksa.

.1373. Par visām varbūtējām neprecizitātēm atstāstā atbildība gulstas uz pašu Zuzas kungu: vajadzēja pašam izteikt visu rakstiski un precīzi, nevis aprunāt mani aizmuguriski.

§54. Zuzas kunga nepilnvērtības komplekss

.1374. Ķersimies vispirms pie tā nepilnvērtības kompleksa. Es pievērsu Augstās Žūrijas uzmanību sekojošam apstāklim: lūk, jūsu priekšā ir divi cilvēki.

.1375. Viens (es) nebaidās «sakrustot šķēpus» «prāta divkaujā» nedz ar Edgaru Zuzu, nedz ar kādu citu Latvijā un aiz tās robežām.

.1376. Otrs (Zuzas kungs) izvairās skaļi pateikt savas domas (ka tik viņu neizsmej utt.).

.1377. Par kuru no šiem cilvēkiem būtu loģiskāk pieņemt, ka viņam piemīt «nepilnvērtības komplekss»?

.1378. Ja Augstā Žūrija šaubās, vai attiecībā uz šīm «prāta divkaujām» es patiešām iekšēji izjūtu to, ko izrādu uz ārpusi, tad es varu dot indiāņa goda vārdu, ka es patiešām ne ar vienu smadzeņu kaktiņu neizjūtu nekādu iekšēju nedrošību: bailes, ka es varētu kādreiz paspēlēt šādu «divcīņu», ka pretinieks «varētu izrādīties stiprāks», apgāzt manu loģiku utt.

.1379. Man patiešām ir iekšēja pārliecība vai, ja vēlaties, «ticība sev», ka cik reizes mēs ar Edgaru Zuzu «sakrustosim šķēpus», tik reizes es viņu «izsitīšu no segliem» un «nolikšu uz lāpstīņām».

.1380. Nekas nemainās arī «pasaules mērogā». Svaigākais piemērs: grāmatā LASE4 publicētajā recenzijā profesors Juris Tambergs (pēc *Dr.habil.Phys.* Mārtiņa Baloža «piespēles») norādīja man uz Oksfordas profesora Rodžera Penrouza (pasaulslavena, Nobela prēmijas kalibra zinātnieka) grāmatu («*The Emperor's New Mind*»⁸⁹) kā uz pretstatu Vēras teorijai. Es šo grāmatu izlasīju «no vāka līdz vākam» (Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā ir viens tās eksemplārs; gan ne tipogrāfiskais oriģināls, bet iesieta kserokopija). Es to arī gandrīz visu ievadīju datorā un jau iesāku tulkot latviski, lai pēc tam metodiski, vienu pēc otra apgāztu visus Penrouza argumentus. Un – indiāņa goda vārds! – es tik tiešām nejūtu absolūti nekādu savu «nepilnvērtību» viņa priekšā; tieši otrādi, iekšējā sajūta man ir tāda, ka mani argumenti ir daudz stiprāki par viņējiem.

.1381. («Indiāņa goda vārds» ir ņemts no Grīziņkalna puiku leksikas grāmatā {[L-GRIZIN](#)} «Vārnu ielas republika»⁹⁰).

.1382. Tagad pāriesim pie otrā punkta. Kā apstāv lietas ar «lieluma māniju»?

§55. Zuzas kunga lieluma mānija

.1383. Reiz, pirms kāda gadsimta ceturkšņa vai vēl senāk, es lasīju vienu rakstu vienā krievu avīzē (varbūt tā bija «Literaturnaja Gazeta», varbūt kāda cita, nu vairs galīgi neatceros, bet pats raksta saturs man, kā redzat, ir dziļi iesēdies prātā).

.1384. Darbība norisinājās kādā Krievijas apgabala pilsētā, tādā kā Saratova jeb toreizējā Kuibiševa vai tamlīdzīgi. Žurnālists (neatceros vairs, kādā sakarībā) rakstīja par kādu psihiatru, profesoru, vietējās psihiatriskās slimnīcas vadītāju. Un tur, ārsta kabinetā, viņam atgadījās tāda epizode. Ārsts liek atvest slimnieku un žurnālista klātbūtnē sāk viņu iztaujāt: kā viņu sauc, kas viņš ir, kur strādā utt.

.1385. Slimnieks pastāsta, ka viņu sauc tā un tā, viņš ir pilsētas tirdzniecības tresta vadītājs utt. Kad slimnieku aizved, ārsts jautā žurnālistam: «Nu, kāds jums palika iespaids par šo slimnieku un viņa izturēšanos?». Žurnālists atbild, ka viņš neesot manījis neko nenormālu pacienta uzvedībā. Profesors nopūšas un atbild: «Bet viņam ir tipiska lieluma mānija. Īstenībā viņš ir bufetnieks».

.1386. Žurnālistu, kā viņš raksta, visvairāk esot satricis tas apstāklis, ka pat «ārprātā» cilvēka fantāzijas var neiet tālāk, kā vien iedomāties sevi par pilsētas tirdzniecības tresta vadītāju.

.1387. Izmantosim šo epizodi kā piemēru «lieluma mānijas» definēšanai. Lieluma mānija nenozīmē, ka cilvēks iedomājas sevi par kaut ko fantastiski lielu (piemēram, Napoleonu, Spānijas karali utt.). Lieluma mānija nozīmē, ka cilvēks iedomājas par sevi VAIRĀK, nekā viņš īstenībā ir.

.1388. No otras puses, tās apgabalpilsētas tirdzniecības tresta īstajam vadītājam nekādas lieluma mānijas nebija, kaut gan viņš apgalvoja par sevi tieši to pašu, ko bufetnieks «trakomājā». Tresta direktors varēja teikt, ka viņš ir tresta direktors, un tas vienkārši atbilda patiesībai.

⁸⁹ Penrose Roger, Rouse Ball Professor of Mathematics, University of Oxford. «The Emperor's New Mind. Concerning Computers, Minds, and The Laws of Physics». Oxford University Press, New York, Oxford, 1989.

⁹⁰ Grīziņš Jānis. «Vārnu ielas republika». Latvijas Valsts izdevniecība, Rīgā, 1957. Valdim 11.gadu jubilejā! Arnis. 1957.gada 30.novembrī. (P.S.: Atmiņas kļūda: īstenībā tas ir no «Haklberija Fina» {[L-HUCK](#)}).

.1389. Tāpat Garijs Kasparovs var teikt, ka viņš ir pasaules čempions šahā, un tas vienkārši atbildīs patiesībai un ne par kādu lieluma māniju neliecinās. Par lieluma māniju šādi vārdi liecinātu tikai tad, ja tos izteiktu tāds cilvēks, kurš īstenībā NAV pasaules čempions šahā.

.1390. Un tā, lai pierādītu, ka man piemīt lieluma mānija, ir vispirms jāpierāda, ka es par sevi apgalvoju kaut ko tādu, kas neatbilst patiesībai. Ja es saku, ka mana Vēras teorija ir pasaules mēroga mācība, tad tas pats par sevi uz lieluma māniju vēl nenorāda, jo varbūt mans apgalvojums gluži vienkārši atbilst patiesībai?

.1391. Skaidrs, ka nedz Zuzas kungs, nedz kāds cits ne tuvu nav spējīgs pierādīt, ka kaut kas manos vārdos neatbilstu patiesībai (un tātad liecinātu par manu lieluma māniju).

.1392. Analogiski, lai pierādītu, ka lieluma mānija piemīt Zuzas kungam, ir jāpierāda, ka viņš par sevi apgalvo kaut ko tādu, kas patiesībai neatbilst, kas ir vairāk nekā īstenībā. Un tūlīt es to pierādīšu.

.1393. Jūsu atstāstījumā viņš saka šādus vārdus: «Es varu atspēkot jebkuru viedokli, bet man tas vairs nav interesanti».

.1394. Paviršām ausīm šajā frāzē varbūt nav nekā sevišķa, tāpat kā tas žurnālists Krievijas apgalpilsētas psihiatriskajā slimnīcā nemanīja nekā sevišķa slimā bufetnieka vārdos. Taču īstenībā šie vārdi – tāpat kā tam bufetniekam – liecina par tipisku lieluma māniju.

.1395. Īstenībā Edgars Zuza nevar atspēkot jebkuru viedokli. Viņš nevar, piemēram, apgāzt Pitagora teorēmu. Viņš nevar atspēkot Ņūtona gravitācijas likumu. Un tā tālāk – es varētu saukt un saukt lietas, kuras Zuzas kungs atspēkot **NEVAR**.

.1396. Nevar Zuzas kungs atspēkot arī Vēras teoriju.

.1397. Lai par to pārliecinātos, vajag padomāt, kad un, galvenais, kāpēc, nav iespējams apstrīdēt Pitagora teorēmu vai Ņūtona likumus. Vai tādēļ, ka tos izteikuši slaveni vīri? (Latvijas iedzīvotāji pārsvarā domā tieši tā). Vai tomēr teorēmas un dabas likumi ir spēkā kāda cita iemesla dēļ?

.1398. Šie jautājumi dziļā teorētiskā līmenī bija izklāstīti grāmatā LASE2 manā atbildē Jēkabam Balodim (kā arī, protams, daudzās citās vietās). Tāpēc šeit es nevaru to visu klāstīt vēlreiz.

.1399. Ja Pitagora teorēma un Ņūtona likumi ir neapstrīdami tādēļ, ka tos izteikuši slaveni vīri, tad viss ir tieši tā, kā to domā Latvijas iedzīvotāju vairums (un arī laikam Zuzas kungs): Valdis Egle nav slavens, – un tātad viņa teorija ir aplama.

.1400. Skaidrs, ka īstenībā Pitagora teorēma ir neapstrīdama nevis tādēļ, ka to izteicis slavens cilvēks, bet gan visu to apsvērumu dēļ (par postulātiem utt.), kurus es te negribu atkārtot un kurus Latvijā gandrīz neviens nav spējīgs aptvert (arī Zuzas kungs laikam nē).

.1401. Bet, ja Pitagora teorēma ir vai nav spēkā tikai atkarībā no šiem apsvērumiem un nevis no paša Pitagora personības, tad arī Vēras teorija ir vai nav spēkā atkarībā no šādiem apsvērumiem un nevis no Valda Egles personības.

.1402. Tādēļ, zinot, KAS par apsvērumiem ir pamatā Pitagora teorēmas neapstrīdamībai, un zinot, KĀDI tieši apsvērumi ir pamatā Vēras teorijai, es (un jebkurš cits) var droši teikt, ka nedz Zuzas kungs, nedz kāds cits pasaulē NEKAD nespēs apgāzt Vēras teoriju. (Tieši šī zināšana arī dod man to drošības sajūtu – piemēram, sadursmē ar Penrouzu utt. –, par kuru es runāju augstāk).

.1403. Šī mana pārliecība par lieluma māniju neliecina, jo tā vienkārši atbilst patiesībai. Turpretī Zuzas kunga vārdi, ka viņš varot atspēkot jebkuru viedokli, patiesībai **NE**atbilst un tātad par lieluma māniju liecina (ja vien, protams, tāds uzskats viņam patiešām ir iekšēja pārliecība, nevis tikai ārējs «blefs»).

§56. Trīs «nepilnvērtības kompleksi»

.1404. Augstāk dotie divi pierādījumi, ka Zuzas kungam tieši pašam arī piemīt abas tās lietas, kuras viņš grib piedēvēt man, – abi šie pierādījumi ir loģiski neapstrīdami, lai gan, protams, ironiski.

.1405. Ja mēs lietai gribam pieiet nopietnāk, tad mums ir jāatzīst, ka vispār visi spriedelējumi par «nepilnvērtības kompleksiem» un «lieluma mānijām» īstenībā ir diletantiski, t.i. izpildīti neprecīzos, izplūdušos modeļos.

.1406. Jēdzienu «nepilnvērtības komplekss» ieveda Alfrēds Adlers 1920.gadā. Sākumā viņš bija viens no tuvākajiem Freida līdzgaitniekiem, bet vēlāk atšķēlās un nodibināja savu, t.s. «individuālās psiholoģijas» skolu {**R-ADLER**} (kurai šis tagad tik slavenais jēdziens tad arī pieder, kamēr klasiskajam freidismam paliek «Edipa komplekss»).

.1407. Tomēr nedz Freids, nedz Adlers neizcēlās ar sevišķu precizitāti viņu lietotajos cilvēka psihes modeļos. Neizceļas ar to arī tagadējie viņu sekotāji un termina «nepilnvērtības komplekss» lietotāji (pat psiholoģiskajā literatūrā, bet par sadzīves līmeni, kāds ir Zuzam, vispār nav ko runāt).

.1408. Mūsdienu psiholoģiskajā un psihiatriskajā literatūrā «nepilnvērtības komplekss» parasti tiek definēts kā «neadekvāti zems pašvērtējums». Taču ir bezjēdzīgi runāt par «neadekvāti zemu pašvērtējumu» vispār; ir jāņem detalizēti un konkrēti: kas tieši, kādos apstākļos un kādēļ tiek «neadekvāti zemu vērtēts».

.1409. Ko vispār šeit nozīmē vārds «neadekvāti» (t.i. neatbilstoši; KAM neatbilst)? – ja cilvēks domā, ka viņš kaut ko nevar izdarīt, tad tas vien jau nozīmē, ka viņš to patiešām arī nevar izdarīt, – kaut vai tādēļ, ka viņš tā domā. Un tāpat šis pašvērtējums ir «adekvāts» – vismaz tikmēr, kamēr viņš tā vērtē sevi.

.1410. Pat tikai nedaudz precizējot modeli, tūlīt var saskatīt pavisam savādāku ainu nekā tradicionālā, un viena «nepilnvērtības kompleksa» vietā var ieraudzīt vismaz trīs principiāli dažādas lietas, kuras netiek atšķirtas, kad tiek runāts vienkārši par «nepilnvērtības kompleksu». Tūlīt mēs visas šīs trīs atšķirīgās lietas izskatīsim.

.1411. Pirmkārt, katrs cilvēks dažkārt sastopas ar lietām, kuras viņš neprot darīt un arī nemaz negrib prast, kaut gan varbūt ir spiests ar to nodarboties. Piemēram, slavenais Deils Kārnegijs raksta, ka viņš strādājis par automašīnu tirdzniecības aģentu, bet automašīnas viņu nav interesējušas, viņš par tām maz ko zinājis, un tādējādi bijis slikts aģents. Tad viņš mainīja nodarbošanos, sāka lasīt lekcijas par tēmu «Kā pārstāt nervozēt un sākt dzīvot»⁹¹ utt., un drīz kļuva slavens, pārvērtās par to Deilu Kārnegiju, kuru mēs tagad pazīstam.

.1412. Var droši apgalvot, ka auto tirdzniecības laikā viņam bija zināms «nepilnvērtības komplekss» un ka šī veida «komplekss» būtu arvien tālāk attīstījies, ja viņš nebūtu tik veiksmīgi mainījis profesiju. (Bet tūkstošiem citu cilvēku varbūt nav iespēju šādai profesijas maiņai, un viņi tā arī ir spiesti palikt vecajos apstākļos un līdz ar to arī savā «nepilnvērtības kompleksā»).

.1413. Tāpat katrs cilvēks (arī es) var tikt nostādīts tādos apstākļos, kur varētu runāt par šī, **pirmā veida, «nepilnvērtības kompleksa»** rašanos un pastāvēšanu. Tas, cik lielā mērā šī potenciālā iespēja (nokļūt tādos apstākļos) realizējas, būtībā ir vairāk atkarīgs no ārējiem faktoriem, nekā no pašas personības īpašībām. Vismaz kā potenciāla iespēja šis, pirmais, «nepilnvērtības komplekss» piemīt vispār visiem cilvēkiem un, protams, arī man.

.1414. Reālie apstākļi, kuros es esmu bijis spiests dzīvot, ir bijuši samērā nelabvēlīgi (kaut gan, protams, ir redzēti arī vēl nelabvēlīgāki: man vismaz nebija jāpavada 20 gadi Gulaga nometnēs kā miljoniem citu cilvēku; taču, salīdzinot manu dzīvi ar vairuma izcilo zinātnieku biogrāfiju datiem, ir jāatzīst, ka viņi caurmērā ir atradušies daudz labākos apstākļos nekā es; tikai retajam apstākļi ir bijuši tikpat slikti vai vēl sliktāki – kā, piemēram, Džordano Bruno).

.1415. Kā **otro «nepilnvērtības kompleksa» veidu** var izdalīt tādu situāciju, kad cilvēku visi apkārtējie nicina, uzskata par «nepilnvērtīgu», un tad arī pats viņš sāk piekrist šādam vērtējumam. Tomēr par «nepilnvērtības kompleksu» (t.i. negatīvu **PAŠ**vērtējumu), var sākt runāt tikai tad, kad cilvēks sāk patiešām iekšēji piekrist apkārtējo negatīvajam vērtējumam. Ja viņš iekšēji tam nepiekrīt, tad īstenībā šeit nevar runāt par «nepilnvērtības kompleksu», jo tas taču nav negatīvs paša SEVIS vērtējums; tas ir pavisam kaut kas cits: vērtējums, ko cilvēkam dod CITI (un paralēli iet tas vērtējums, ko viņš dod šiem «citiem»).

.1416. Sadzīvē tomēr (ar cilvēkiem parasti piemītošo diletantismu) tieši šajā gadījumā visvairāk tiek lietoti vārdi «nepilnvērtības komplekss», jo tieši šajā gadījumā būs no indivīda puses visasākā pretreakcija uz apkārtējo cilvēku izrādīto negatīvo attieksmi pret viņu.

.1417. Vēras teorijas jomā (citās jomās tas ir savādāk) apkārtējo cilvēku vērtējums par mani apmēram 20 gadu laikā ir bijis absolūti, viennozīmīgi, negrozāmi negatīvs. Ja es ticētu viņiem, tad man būtu jāuzskata sevi par pilnīgu idiotu, kretīnu, stulbeni utt. Ja es šos uzskatus patiešām pieņemtu, tad man būtu jāpiemīt drausmīgam «nepilnvērtības kompleksam».

.1418. Īstenībā tomēr es šādu uzskatu neesmu pieņēmis un neesmu padarījis par savu pašvērtējumu pat ne par procenta desmitdaļu (dažreiz es pats brīnos, kā tas ir bijis iespējams: no kurienes man tik briesmīga domāšanas neatkarība un neietekmējamība?). Reālais rezultāts ir bijis tāds, ka tagad par idiotiem, kretīniem un stulbeņiem es uzskatu VIŅUS – lielāko cilvēces daļu.

.1419. Un beidzot, kā **trešo «nepilnvērtības kompleksa» veidu** var izdalīt situāciju, kad cilvēks vispār nevar atrast tādu nozari, kurā viņš būtu «pilnvērtīgs». Piemēram, Deils Kārnegijs, kā pats uzskatīja, bija «nepilnvērtīgs» auto tirdzniecībā, bet toties «pilnvērtīgs» savās lekcijās un grāmatās. Tā arī vairumam cilvēku parasti ir zonas, kur viņš jūtas «nepilnvērtīgs», un ir zonas, kur viņš jūtas «pilnvērtīgs». Bet dažiem cilvēkiem «pilnvērtības» zonas var vispār iztrūkt, nebūt – un šī situācija

⁹¹ Carnegie D. «How to Stop Worrying and to Start Living».

laikam tad arī ir tieši tā, kuru visdrīzāk varētu (rīkojoties bez parastā diletantisma) apzīmēt ar terminu «nepilnvērtības komplekss» šo vārdu visīstākajā nozīmē: šādā gadījumā cilvēks tiešām pats uzskata sevi par «nekam nederīgu» (jo nav taču nevienas jomas, kur viņš justos «pilnvērtīgs»).

.1420. Šajā, trešajā nozīmē attiecībā uz mani par «nepilnvērtības kompleksu», protams, vispār nevar būt ne runas. Ir plašas zonas, kur es ne tikai jūtos «pilnīgi pilnvērtīgs», bet vispār nevaru lāgā saskatīt, kur man būtu kāds līdzvērtīgs pretinieks uz Zemeslodes.

.1421. Šis «nepilnvērtības kompleksa» dalījums trīs atsevišķos tā veidos jau dod mums daudz precīzāku ainu nekā tradicionālais izplūdušais modelis, bet arī šis dalījums, protams, vēl nav kalngals. Situācijas precizēšanu varētu turpināt (tikai te tam trūkst vietas). Atkarībā no tā, kuru tieši «nepilnvērtības kompleksa veidu» mēs ņemsim, mēs dabūsim dažādus rezultātus (kad sacīsim, ka «nepilnvērtības komplekss» kādam piemīt vai nepiemīt). Tas attiecas gan uz mani, gan uz citiem cilvēkiem, ja tos vērtētu.

.1422. Bet runāt par nepilnvērtības kompleksu «vispār», bez šādas konkretizēšanas, detalizācijas un precizēšanas, – tā ir tukša spriedelēšana bez kādas jēgas, – un nekas vairāk.

§57. Maniakalitāte

.1423. Arī termins «lieluma mānija» īstenībā ir gandrīz tikpat neprecīzs. Pirmkārt jau, tas ir «vecās» (19.gadsimta) psihiatrijas termins (ne jau velti ar «lieluma māniju» pēc milzum daudzām anekdotēm un karikatūrām mums tūlīt saistās neskaitāmo «Napoleonu» tēli: tajā gadsimtā nebija figūras, kas būtu atstājusi lielāku iespaidu uz eiropiešu prātiem). Modernā psihiatrija šo terminu vairs nelieto: tādas «nozoloģijas» (t.i. slimības) kā «lieluma mānija» nav Starptautiskajā klasifikatorā, nav mūsdienu psihiatrijas mācībgrāmatās. Tas faktiski ir jau «tīri beletristisks» termins. Tās pazīmes, ko agrāk apzīmēja ar vārdiem «lieluma mānija», tagad figurē tikai kā simptomi dažu slimību (tādu, kā progresīvā paralīze vai šizofrēnija) aprakstos (skat., piem., [L-EGGIT](#)).

.1424. Tam, kurš gribētu man piedēvēt «lieluma māniju» citā līmenī nekā diletantiskais, vajadzētu man «diagnosticēt» kādu konkrētu, mūsdienu psihiatrijai pazīstamu nozoloģiju: progresīvo paralīzi, šizofrēniju, maniakāldepresīvo psihozi vai ko citu. (Un, protams, šādam «gājienam» viņiem nepietiek dūšas: tad vajadzētu konstatēt un pierādīt arī visu pārējo, kas uz katru konkrēto slimību attiecas, – un tad viņu diletantisms kļūtu tik acīmredzams, ka pat viņi paši to nenoslāpējami justu un no šīs sajūtas vairs netiktu vaļā; tādēļ jau viņi arī aprobežojas tikai ar spriedelēšanu «sadzīviskā līmenī»).

.1425. Ar vārdu «maniakāls» mūsdienu psihiatrijā saprot uzbudinātu, aktīvu, darbīgu stāvokli (pretstatā depresīvajam, nomāktajam). Arī šo jēdzienu es viegli varētu precizēt, izdalot vairākus «maniakalitātes» veidus; piemēram, varētu atšķirt, vai «maniakālās darbības» mērķis ir noziedzīgs (teiksim, mazgadīgu meiteņu izvarošana un slepkavošana) – vai legāls (piemēram, dzelzceļu būvēšana kā Stefensonam); varētu atšķirt, vai mērķis ir reāls («situācijā, telpā un laikā orientēts», kā mēdz teikt psihiatrijā) vai murgains (piemēram, murgaina būtu prasība atzīt, ka es esmu Napoleona Bonaparta ārļaulības dēls).

.1426. Ar šiem diviem dalījumiem mēs būtu ieguvuši četrus «maniakālas izturēšanās» veidus un attiecīgi četrus «maniaku» tipus. Tālāk tas ir definīcijas jautājums, vai mēs sauksim vai nesauksim par maniakiem tos cilvēkus, kuru mērķi nav murgaini, nav noziedzīgi, bet kuri ar ārkārtīgu neatlaidību cenšas šos mērķus sasniegt.

.1427. Ja mēs pieņemam tādu termina «maniaks» definīciju, ka šajā kategorijā, šajā jēdzienā ietilpst visi cilvēki, kuri neatlaidīgi cenšas sasniegt savus mērķus, – arī tad, ja šie mērķi nav noziedzīgi un nav murgaini, – tad es patiešām ESMU maniaks, un mana izturēšanās ir maniakāla. (Ar tādiem vārdiem jau nu mani nenobiedēs).

.1428. Bet tādā gadījumā maniaki ir bijuši gandrīz vai visi pasaules izcilie cilvēki; tādā gadījumā maniakalitāte ir gandrīz vai nepieciešama īpašība izcilam cilvēkam, bez kuras viņš nemaz nebūtu par tādu kļuvis. Tādā gadījumā maniaks bija Kolumbs, kurš ar fantastisku neatlaidību pusotra gadu desmita laikā centās organizēt ekspedīciju uz rietumiem pāri Atlantijas okeānam un šajā nolūkā nelika mierā sākumā Portugāles karali, tad Spānijas karaļpāri (Ferdinandu un Izabellu), un jau gribēja ķerties pie Francijas karaļa, kad Izabella, dažu savu galminieku ietekmēta, pēkšņi piekrita (to visu es ceru kādreiz aprakstīt sīkāk Kolumba psihogrāfijā), – un tieši pateicoties šai savai «maniakalitātei» Kolumbs galu galā tomēr arī panāca savu un atklāja Ameriku. Maniaks bija Džordano Bruno; maniaks bija Fultons, kurš sākumā Anglijā, tad revolucionārajā Francijā, tad atkal Anglijā centās panākt tvaikoņu būvēšanu, – līdz beidzot panāca to Amerikā... – un «maniaki» ir bijuši neskaitāmi citi. (Ja viņi nebūtu bijuši tik neatlaidīgi maniaki, tad viņus tagad vispār neviens nemaz nezinātu).

.1429. Īstenībā tas ir viens un tas pats, teikt par šādiem cilvēkiem: «Viņš ir maniaks» vai «Viņam ir dzelzains gribasspēks, ārkārtīga neatlaidība un apbrīnojama mērķtiecība». Starpība ir nevis tajā objektā, par kuru tiek runāts, bet gan tajā subjektā, kurš runā: pirmajā gadījumā viņš izturas negatīvi pret to cilvēku, par kuru runā; otrajā gadījumā pozitīvi. Un viss, – tā arī visa starpība.

.1430. Nu, un ja Zuza teic, ka man esot «maniakāla izturēšanās», tad objektīvais saturs viņa vārdos ir tikai viens: ka viņš izturas pret mani negatīvi (kaut gan agrāk mēs nekad neesam sastapušies, un nekādu iemeslu tā izturēties es viņam devis neesmu). Un ja tā, tad arī man nav nekāda iemesla viņu žēlot un saudzēt. Visa mana izturēšanās aizvien pamatojas uz principa: «Kā sauc, tā atsaucas». Ja viņi izturas pret mani negatīvi, nicīgi vai augstprātīgi, tad viņi dabūs to pašu pretī – un dabūs desmitkārtīgā apjomā, jo intelektuālie, loģiskie un literārie spēki parasti nav salīdzināmi. Ja viņi grib dabūt no manis citu attieksmi, – lai izturas pret mani pieklājīgi. Ja viņi grozīs savu attieksmi, tad es grozīšu savu.

.1431. Un tā, tagad es ar «tīru sirdsapziņu» varu nodemonstrēt Jums, Maija, un citiem lasītājiem, kādas muļķības Zuza ir sarunājis. Iztirzāsim tos viņa izteicienus, uz kuriem vēl nav atbildēts augstāk.

§58. Agresivitāte

.1432. Jūsu atstāstījumā Zuza saka tā:

.1433. «Jūs visiem uzbrūkat, apsūdzat utt. Forma, kā Jūs pasniedzat savas domas, esot agresīva, negatīva, kas liecinot par to, ka Jums esot lieluma mānija (man ir taisnība, un visiem ir jādomā tā kā man) un līdz ar to mazvērtības komplekss (jo līdz ar to milzīga tieksme ar varu lauzties slēgtā telpā)».

.1434. Ja ar vārdiem «jādomā tā kā man» mēs saprotam «domāt loģiski», – tad, protams, visiem patiešām **IR** jādomā tā kā man, t.i. – jādomā loģiski. Kas attiecas uz domāšanas saturu, ne formu, tad mani uzskati ir nesalīdzināmi tolerantāki nekā jebkuri citi, kas vien šajās diskusijās ir figurējuši. Neskaitāmas reizes manās grāmatās ir atkārtota viena un tā pati shēma: jebkuri uzskati ir zināms ārpusaules modelis; jebkurš modelis balstās uz tiem vai citiem postulātiem; postulātus nepierāda, bet pieņem; var pieņemt jebkurus postulātus...

.1435. «Smadzenes ir kompjūters» vai «Smadzenes nav kompjūters» – tas ir viens alternatīvu postulātu pāris. Ja pieņemam vienu postulātu, dabūjam vienu sistēmu; ja pieņemam otru postulātu, dabūjam otru sistēmu... «Dieva nav» vai «Dievs ir» – vēl viens postulātu pāris; atkal var pieņemt gan vienu, gan otru postulātu... Un tā viscaur.

.1436. Elastīgāka un brīvāka domāšana, kas nekad neuzspiež otram savus postulātus, nemaz nav iespējama. Ja partnerim arī ir tāda pati domāšana, tad nav un nevar būt šeit nekādu problēmu.

.1437. Nelaime ir tā, ka cilvēki savā vairumā ir tik stulbi, ka viņi vispār nemaz šādu domāšanu nespēj saprast un aptvert (un arī Zuza to nav sapratis). «Kādi postulāti!?!», «Kādi modeļi!?!» – viņi sauc un nemaz nezina, par ko ir runa; viņiem nav ne jausmas vispār, kas tā tāda loģiskā domāšana; viņi nekad savā dzīvē nav domājuši loģiski un īstenībā vienkārši fiziski nespēj to darīt.

.1438. Viņi sāk apgalvot, ka nekādu alternatīvu postulātu (tam postulātam, ko ir pieņēmuši viņi paši) pieņemt nedrīkstot (izteikumu forma, protams, viņiem ir cita, jo viņi šo domāšanas shēmu nemaz nesaprot un neatzīst, bet lietas būtība ir tieši tāda). Tātad alternatīvu postulātu pieņemt nedrīkstot, no tā pieņemšanas nekādas manis minētās sekas neizrietot utt. Bet, kad es saku, ka tomēr var pieņemt un ka tomēr izriet, tad tas nozīmējot, ka es prasu, lai «visi domātu kā es» (un tālāk seko: «kompleksi», «lieluma mānija», «tieksme lauzties slēgtā telpā» un visa tā pārējā dziesmiņa)...

.1439. Nu, un ko lai ar viņiem iesāk?

.1440. Visa uzskatu brīvība ir ietverta postulātos. «Dievs ir – Dieva nav», «Cilvēks ir mašīna – Cilvēkam ir nemirstīga dvēsele» –, lūdzu, pieņem kuru postulātu gribi: maksimāla, absolūta brīvība. Bet, kad (tas vai cits) postulāts ir pieņemts, tad – **TAD** brīvības vairs nav: tad sekas izriet viennozīmīgi, un nekādas strīdēšanās te vairs nevar būt; un tas, kurš to nesaprot, ir vienkārši stulbs, – un viss. Un cauri.

.1441. Ja es sastopu savā ceļā vienu stulbeni, divus, trīs – tad tā vēl nebūtu liela nelaime: viņus var vienkārši ignorēt. Bet cita lieta ir, ja man ceļā stāv monolīta stulbeņu siena, un ja gandrīz ceturtdaļgadsimta (ceturtdaļgadsimta!) laikā viņu dēļ nav iespējams panākt absolūti neko. Ko tad iesākt?

.1442. Ir divas iespējas. Vai nu es samierinos, atzīstu, ka pasaule ir tik neglābjami stulba, ka neko izdarīt nav iespējams, neko darīt nav vērts, es noēju maliņā un klusēju vai «rakstu galda atvilktnē» (pēc populārā padomju beigu laika izteiciena). Un otrs variants ir, ka es tomēr cīnos un sāku šos stulbeņus sist. Ja man ir «dzelzs gribasspēks un ārkārtīga neatlaidība» vai, citiem vārdiem sakot, ja es «esmu maniaks», tad es izvēlēšos tomēr otro variantu. Tad par mani teiks, ka es «izklāstu savas domas agresīvi

un negatīvi, visur redzu ienaidniekus» utt., bet toties es tomēr parādīšu dažiem stulbeņiem, kas viņi tādi īstenībā ir.

.1443. Patiesībā mana izvēle šeit nav tik viennozīmīga, kā tas varētu likties no malas. Īstenībā visus šos vairāk nekā 20 gadus es esmu svārstījies starp abiem rīcības variantiem, pie kam dažādos periodos virsroku ir guvis pārmaiņus viens vai otrs variants. Tikai tos periodus, kad es «atmetu visam ar roku» un «noeju maliņā», neviens nepamana, bet toties visi redz tos periodus, kad virsroku gūst otrs variants un es sāku «stulbeņus sist».

.1444. Skaidrs, ka situācija, kad es «izroku tomahauku», «nostājos uz kara takas» un «eju sist stulbeņus», nav tā labākā. Bet situācija varētu būt citāda tikai divos gadījumos: 1) ja es atkāpjos un atsakos no saviem mērķiem; 2) ja stulbeņi pārstāj būt stulbeņi un sāk loģiski domāt.

.1445. Kādēļ gan man būtu jāatsakās no saviem mērķiem, ja VIŅI ir stulbi? Lai VIŅI atsakās no sava stulbuma! Tad nebūs nekādas agresivitātes, nekādu karu, nekādu problēmu šajā ziņā; pāri paliks tikai normāla sadarbība.

.1446. Es nekad neesmu uzbrucis cilvēkiem pirmais. Es vienmēr esmu devis viņiem iespēju: «Lūdzu, rīkojies saprātīgi (ja gribi un ja vari)». Nu, ja negribi vai nevari, tad ar tevi ir cita runa...

.1447. Tiesa, pēdējā laikā es viņiem parasti dodu tikai VIENU iespēju. Neizmantoji – vaino pats sevi! Agrāk, tā ceturtdaļgadsimta sākumā, es devu daudzas iespējas; gadiem ilgi centos pierunāt: «Esiet saprātīgi, nu, lūdzu, lūdzu, esiet taču saprātīgi!». Bet tas neko nelīdzēja. Vienaļga, viņi nekad nebija saprātīgi... Gan šī iemesla dēļ, gan arī tādēļ, ka vispār esmu noguris un man tas viss ir apnicis, es tagad vairs «ceremonijas netaisu». Neizmantoji doto iespēju? – uzreiz pa kaklu, gar zemi, kāju virsū, – un tad runājam ar tevi tā, kā tas pienākas.

.1448. Redzēsiet, Maija, – tas līdzēs daudz labāk, nekā pierunāšana un lūgšanās. Ja es turpinātu tikai lūgties un pierunāt, tad nekas tā arī nekustētos no vietas, kā visus šos vairāk nekā 20 gadus. Tā turpinātos vēl 20 gadus, un vēl 20, – un es nomirtu, tā arī neko nepanācis un nesasniedzis. Bet, ja kādu no stulbeņiem es sagrābju aiz sprandas un satricinu «līdz aknām», ja viņš izjūt sev pie rīkles manu pirkstu knaibles tā, ka viņam elpa aizraujas⁹², tad tā ir pavisam cita lieta. Viņš pēc tam droši vien ienīdīs mani ar visu savu stulbeņa sirdi un dvēseli par savu sakāvi un pazemojumu, bet tajā pašā laikā viņš cienīs mani un baidīsies no manis. Tas ir labāk, nekā būt nicinātam no viņiem un tikai žēloties par savu likteni. Slikti, protams, ka tā nākas rīkoties, bet tādi nu reiz ir cilvēki: diemžēl, «tikai tādu valodu viņi saprot».

.1449. Es jau Jums rakstīju, Maija, ka padomju laikā situācija bija savādāka: tajos laikos, lai kaut ko publicētu, vispirms noteikti vajadzēja dabūt kāda stulbeņa atbalstu. Un, ja tas nebija iespējams, ja stulbenis nevēlējās, tad līdz ar to viss bija pilnīgi bloķēts (tāpēc jau viņi arī spēja toreiz visu simtprocentīgi aizsprostot). Ja padomju laiki turpinātos, tad es tā arī nebūtu «izsities»; Vēras teorija pastāvēja tikai dažos mašīnraksta sējumos; es nomirtu, sējumus nodotu makulatūrā, un viss, – neviens tā arī neuzzinātu, ka kaut kas tāds ir bijis.

.1450. Tādu likteni man un manam darbam viņi bija sagatavojuši. Arī tagad viņi gribētu panākt to pašu; man pat personīgās sarunās ir teikuši, ka tieši tas arī esot pareizais un normālais rezultāts: kad Teoriju neviens nelasa un nepēta, es ar to vairs nenodarbojos utt. (lai tikai viņus liktu mierā).

§59. Ierakstīt Hronikā

.1451. Taču tagad ir citi laiki. Pastāv personālie kompjūteri, Internets, un arī tipogrāfijām tagad ir vajadzīga vairs tikai nauda, bet ne stulbeņu atļauja. Tāpēc mūslaikos vairs pilnīgi nogremdēt Teoriju viņi nespēs. Es sevi Latvijas zinātnes vēsturē jau tagad esmu ierakstījis neizdzēšami, un ar katru gadu tas kļūs arvien neatgriezeniskāk.

.1452. LASE bija iecerēta un tiek realizēta⁹³ kā Vēras teorijas vēstures hronika, kā žurnāls-reģistrs, kurā tiek fiksēta visa vēsture, kāda tā faktiski bija: kas tika darīts, kas tika rakstīts, kas un kam tika sūtīts, kāda bija viņu reakcija, kāda bija mana atbilde utt.

.1453. Visi šie dokumenti (līdz ar pašas teorijas materiāliem) tiks vispirms deponēti bibliotēkās (Latvijas un ārzemju) iesietu lāzerizdruku veidā, pēc tam, līdzko dabūsim naudu, tirāžēti tipogrāfiski, kā arī ievietoti Internetā. Tas vien jau ir kaut kas pavisam cits, nekā tie daži nožēlojamie padomju laika mašīnraksta sējumiņi. Tas viss vairs nevar pazust bez pēdām.

.1454. Ja bibliotēkās atrodas desmitiem grāmatu ar šādiem materiāliem, gan ar pašas Teorijas izklāstiem, gan ar dokumentiem par to, KĀ (daudzu gadu laikā) noritēja kontakti ar visdažādākajām

⁹² P.S. Piemēram, Vaira Viķe-Freiberga...

⁹³ P.S. Tagad vairs ne LASE, bet Niveāda, taču būtība tā pati.

iestādēm un personām Latvijā un ārpus Latvijas, tad tāda parādība NEVAR palikt nepamanīta; agrāk vai vēlāk par to sāks interesēties un to pētīt (jo vairāk tāpēc, ka es, protams, parūpēšos, lai par to zinātu pēc iespējas plašāk). Jo vairāk pētīs, jo grandiozāka aina atklāsies: cik daudzus jautājumus Teorija skar; cik bezspēcīgi bija visi oponenti; kādas muļķības viņi runāja un darīja... – utt.

.1455. Ar vārdu sakot, izdzēst, izsvītrot, nogremdēt Vēras teoriju vairs nav iespējams. Tā ir jau noticis un nenoliedzams Latvijas zinātnes fakts.

.1456. Pat par daudz mazāka mēroga jautājumiem un parādībām ir rakstītas disertācijas. (Piemēram, pašlaik es lasu Zentas Mauriņas disertāciju⁹⁴ «Friča Bārdas pasaules uzskats», ko 1938.gadā iespiedusi Valtera un Rapas a/s; man ir ļoti simpātiski gan Fricis Bārda, gan Zenta Mauriņa, bet, objektīvi ņemot, «Friča Bārdas pasaules uzskats» ne tuvu nevar sacensties ar Vēras teoriju ne skarto jautājumu plašuma, ne skatījuma dziļuma, ne «pasaules uzskata» teorētisko seku ziņā). Tāpēc es nemaz nešaubos, ka arī par Vēras teoriju pēc kāda laiciņa rakstīs disertācijas. (Protams, Mauriņa jau gan rakstīja par Bārdu ne paša viņa pasaules uzskata dēļ, bet tādēļ, ka viņš bija dzejnieks; taču arī man ir ko likt svaru kausos pretī Bārdas dzejoļiem: kontinuuma problēmas atrisinājums u.c. lietas).

.1457. Un tā, Vēras teorija jau tagad ir neatgriezeniski ierakstīta Latvijas zinātnes vēsturē, un ar katru nākošo gadu tiks ierakstīta arvien neizdzēšamāk un neatgriezeniskāk. Tiem cilvēkiem, kuriem es šo teoriju piedāvāju šodien, parasti ir pilnīgi aplami priekšstati par lietu patieso stāvokli. Viņi iedomājas, ka es nāku pie viņiem kaut ko lūgt un prasīt, ka viņi būs tie, kas vērtēs un tiesās: dot vai nedot, atzīt vai neatzīt, – bet īstenībā tie ir VIŅI, kas stāv vēstures tiesas priekšā. Katrs viņu solis tiks fiksēts jau minētajā hronikā – žurnālā – reģistrā, un kādreiz tiks vērtēts, ko viņi ir spējuši man atbildēt, kā viņi ir rīkojušies un izturējušies, – un vērtēts ne jau no šodienas, bet no rītdienas viedokļa.

.1458. Bet šodien es tikai gādāju materiālu šai hronikai; mēs ņemsim pēc kārtas priekšā visus, kam Latvijā var būt kāds sakars ar Vēras teoriju: LU Matemātikas un informātikas institūtu, LU Filozofijas institūtu, IZM Augstākās izglītības un zinātnes departamentu, Zinātņu akadēmiju... Ņemsim šo iestāžu vadītājus, atsevišķas pazīstamas personas, visus, sākot (vai beidzot) ar Valsts Prezidentu. Lai katrs ieraksta sevi Hronikā tā, kā viņš to spēj un kā tas atbilst viņa intelektam un «pasaules uzskatam»...

.1459. Tā ir ar to «agresivitāti». Zuza, dabīgi, to visu nesaskata (tāpat kā daudzi citi); viņam nav ne jausmas, ka pastāv tāda loģiska sistēma (pret kuru viņš, protams, iebilst neko nespēj) un uz šīs sistēmas balstīts plāns, kurš tiek un tiks nelokāmi realizēts...

§60. Ienaidnieki un pretinieki

.1460. «Milzīga tieksme ar varu lauzties slēgtā telpā» – saka Zuza. Tas viss ir tikai pļāpāšana, kura nebalstās ne uz kādu zināšanu par kaut ko no visām tām lietām, kas bija iztirzātas augstāk. Var jau sacīt, ka Kolumbam un Fultonam bija «milzīga tieksme ar varu lauzties slēgtā telpā». Tikai par sacītāja gudrību nu gan tādi vārdi sevišķi labi neliecinās. «Kolumbam un Fultonam bija lieli mērķi (vienam: organizēt ekspedīciju pāri Atlantijas okeānam; otram – uzbūvēt kuģus ar tvaika dzinēju), mērķi, kurus viņi neatlaidīgi centās sasniegt ar visiem tiem līdzekļiem, kādi bija viņu rīcībā», – tā tas ir daudz precīzāk un pareizāk, – un to pašu var sacīt par mani.

.1461. «Valdīm Eglem bija liels mērķis: padarīt pasaules zinātnei pieejamus tos secinājumus, kādi izriet, ja pieņem postulātu, ka cilvēka smadzenes ir informācijas apstrādes sistēma un ja aplūko šo sistēmu kompetenta informātikas speciālista līmenī» – tā būs precīzi teikt par mani, un tā arī sacīs nākamās paaudzes, – «un Valdis Egle neatlaidīgi centās sasniegt šo mērķi ar visiem tiem līdzekļiem, kādi bija viņa rīcībā».

.1462. Tā sacīs nākotnē, un tā varētu teikt arī šodien tie, kas būtu priekš tam pietiekami gudri. Bet pagaidām mēs dzirdam, ka Zuza saka tā: «Viņš visos redz potenciālo ienaidnieku». Atkal šeit nav ne mazāko pazīmju, ka Zuza būtu sapratis un zinātu lietu patiesos apstākļus.

.1463. Pirmkārt (un galvenais), «ienaidnieki» un «draugi» vispār nav tās kategorijas, kurās vajag domāt, ja grib, lai būtu pareizs priekšstats par lietām. Vajag domāt mērķa un līdzekļu kategorijās. Man ir mērķis; es eju uz šo mērķi un izdaru tādas darbības, kādas ir vajadzīgas, lai šo mērķi sasniegtu. Mērķa sasniegšanai būtisks ir Latvijas sabiedrības atbalsts. Latvijai nav nekāda objektīva iemesla to nedot. Ja sabiedrība šo atbalstu nedod, orientēdamās pēc dažu «zinātnieku» un amatpersonu negatīvajiem vērtējumiem (dotiem viņu nekompetences, aprobežotības, slinkuma vai citu tamlīdzīgu iemeslu dēļ), tad es satriekšu šos «zinātniekus» un šīs amatpersonas un parādīšu, ka viņu negatīvajam vērtējumam pamatā

⁹⁴ Mauriņa Zenta. «Friča Bārdas pasaules uzskats. Disertācija». Valtera un Rapas akc. sab. apgāds, 1938. Darbs iesniegts Latvijas universitātes filoloģijas un filozofijas fakultātei Dr. phil. grada iegūšanai. Valtera un Rapas akc. sab. grāmatspiestuve, Rīgā, Brīvības ielā 129/133.

ir nevis tas, ka viņi spētu izvīrēt kaut kādus argumentus pret manu loģiku, bet gan tikai un vienīgi viņu pašu gara nabadzība un personīgais niecīgums. Līdz ar to tie šķēršļi, kurus viņi liek man ceļā, būs novākti. TĀDA ir lietas dziļākā būtība.

.1464. Otrkārt, ja nu tomēr runāt par «ienaidniekiem», tad ne jau es to nosaku, kurš būs draugs, un kurš ienaidnieks. Katrs PATS ieraksta sevi tajā vai citā kategorijā. Katram tiek piedāvāta situācija – un iespēja šajā situācijā rīkoties tā, kā viņš to (vadoties, protams, no sava «pasaules uzskata») atzīst par vajadzīgu un pareizu. Atkarībā no tā, kā viņš rīkojas, seko mans «atbildes gājiens». Tas ir kā šahā, – un nekādi citi pieņēmumi nav vajadzīgi, lai pareizi saprastu to, kas te notiek.

.1465. Treškārt, vārds «ienaidnieks» vispār šeit ir nevietā. Vārds «pretinieks» ir daudz precīzāks. Es viņiem piedāvāju izvēli: sadarbība vai cīņa. Ja viņi izvēlas cīņu, es daru visu, lai viņus uzvarētu. Tas arī viss. Lai viņus satriektu, man nebūt nav viņi jāienīst vai vismaz jānīcina. Šahā pretinieku var sagraut un iznīcināt, neizjūtot ne mazāko naidu pret viņu – ar vienām vienīgām pozitīvām emocijām. Tāpat tas ir arī šeit.

.1466. Protams, dažreiz es esmu sanīknots, ja viņi cūcīgi uzvedas. Bet tas nekad neturpinās ilgi. Līdzko es esmu devis viņiem pirmo atbildes triecienu un atmaksājis nodarīto, tā mans noskaņojums tūlīt uzlabojas, un tālāk jau es spēleju smiedamies un tikai ar interesi vērodams, kā viņiem izdosies izlocīties no maniem sitieniem. Bieži vien man viņu ir pat žēl: «Nabadziņi! Šitik švaki viņiem iet!»⁹⁵. Bet spēle paliek spēle; tai ir savi noteikumi, un es taču nevaru padoties tādēļ vien, lai pažēlotu viņus. Vajadzēja pašā sākumā izvēlēties ne cīņu, bet sadarbību!

§61. Nervu čupa

.1467. «Prezidentam uzbrukt un pieprasīt obligātu atbildi esot muļķīgi, jo prezidentam nav tiesības paust savu viedokli, pat ja viņš to gribētu. Un tas faktiski esot tāds gājiens, lai, saņēmis atbalstu, iegūtu “ieroci”, ar kuru tālāk ietekmēt tos zinātniekus, mecenātus u.c.».

.1468. Kādas muļķības! Kāpēc tad prezidentam lai nebūtu tiesību paust savu viedokli? Un vēl zinātniskā, ne politiskā jautājumā! Bez tam no Ulmaņa neviens neprasija izšķirt, vai Vēras teorija ir pareiza, vai nepareiza. No viņa prasīja tikai izlemt jautājumu, vai šādu teoriju vajag Latvijā kādam izskatīt, vai nevajag. («No tevis jau neprasa daudz»⁹⁶... – Un to pašu tu nespēji dot!).

.1469. Vispār Prezidents nav nekāds īpašs izņēmums, – tāda pati figūra Dzīves Šaha spēlē, kā visas pārējās, – mazliet tikai smagāka. Un attiecas uz viņu tie paši spēles noteikumi kā uz visiem citiem. Ja tu no sava posteņa ar savu rīcību objektīvi kaitē Latvijai un Zinātnei tā vietā, lai palīdzētu un veicinātu, tad «atbildes gājienā» tevi sodīs... Un «ieroci, ar kuru tālāk ietekmēt tos zinātniekus un mecenātus», ne Prezidents viens pats dod: katrs, kurš izsaka savu atbalstu, dod šādu ieroci; katrs, kurš bremsē un kaitē, pagriež ieroci pret sevi, – it īpaši jau Vēstures skatījumā.

.1470. «Un man nav jālasa pārgudras teorijas, lai saprastu, kā iekārtota pasaule» – saka Zuza.

.1471. «Un man nav jālasa pārgudras astronomijas grāmatas, lai zinātu, ka Zeme ir plakana; un man nav jālasa Darvina “Sugu izcelšanās”; un man nav jālasa par Ņūtona fiziku; un man nav jālasa par Einšteina teoriju; un man nav jālasa...» (Kā vispār viens cilvēks var tik īsā laikā – vienā stundā! – sarunāt tādu lērumu muļķību?). Kā ir iekārtota pasaule, Zuza NEZIN, – to mēs redzam šeit katrā iztīrītā jautājumā: ne par vienu no tām lietām, par kurām viņš Jums runāja, viņam nav bijis pareiza priekšstats, – un tādēļ jau viņš arī nezina, kā iekārtota pasaule, ka neko nelasa.

.1472. Interesanti, ka mani vienmēr cenšas pamācīt tieši tie cilvēki, kas paši neko nav izdarījuši un arī nevar izdarīt.

.1473. «Viņam arī derētu kādu laiku nolikt to visu malā un aiziet pie dabas atjaunot līdzsvaru sevī – pamāca Zuza. – Iemācīties mīlēt cilvēkus. Nu ko līdz tās viņa psiholoģiskās gudrības, ja pašam nervi čupā? Vai tādā stāvoklī cilvēks var būt objektīvs?».

.1474. Nervi man varbūt arī ir «čupā», bet manas grāmatas tas sevišķi daudz neietekmē. «Agresivitāte» izriet nevis no «nerviem», bet no loģikas, kā es to izklāstīju augstāk. Es, kā jau daudzkārt esmu rakstījis, raugos uz dzīvi kā uz šaham līdzīgu spēli: ja pretinieks ir izdarījis šādu gājienu, tad man ir jāspēlē tā un tā, – ja es gribu uzvarēt un sasniegt savu mērķi, bet nevis paspēlēt un padoties. Mani kārtējie gājieni šajā spēlē ir atkarīgi galvenokārt no «pretinieka» iepriekšējiem gājieniem. «Nervi» te ietekmē kādreiz kādu intonāciju, bet ne vairāk, – ne lietas būtību. Daži fragmenti patiešām ir uzrakstīti

⁹⁵ P.S. Nabaga Vairiņa! Tik jauka meitiņa bija...

⁹⁶ P.S. Gunta Ulmaņa prezidentūras laikā izdotās viņa autobiogrāfijas nosaukums.

saniknotā stāvoklī, bet ir jāņem vērā, ka pēc tam, jau «normālā stāvoklī», tie ir tikuši akceptēti un apstiprināti ar minimālu rediģēšanu un ar ironisku smaidu uz lūpām, sak: «Pēc būtības tur viss ir pareizi; vēsture ir tāda, kāda tā ir; dokumentus nedrīkst viltot, – lai iet pasaulē tāds, kāds ir!».

.1475. Tajos gadījumos, kad es tomēr esmu bijis saniknots, iemesli ir paši vienkāršākie. Galvenokārt tas ir tad, kad mani uzskata par muļķi. Neiedziļinājušies, neko nesapratuši un negribēdami iedziļināties un saprast, no paša sākuma, «no sliekšņa», uzreiz, apriori domā par mani: «Tas ir muļķis!» – un attiecīgi rīkojas. Kad pārkāpj «spēles noteikumus», kad stūrgalvīgi noliedz un neatzīst acīmredzamas loģiskas lietas... Ja šajos vairāk nekā 20 gados tādu gadījumu ir bijis tik daudz, tad ne jau es tur esmu vainīgs; tas tikai parāda, kāds ir cilvēku intelekta vispārējais līmenis.

§62. Mīlēt cilvēkus

.1476. Zuzas (tāpat kā vairuma cilvēku) domāšanai vispār ir raksturīga loģiskā kļūda «*ad hominem*»: tā vietā, lai spriestu par pašu lietu (jautājumu, apgalvojumu utt.), sāk spriest par to cilvēku, kurš šo lietu izteicis. Pie kam tā nav nejauša, atsevišķos gadījumos spriedumos nevilšus iekrītoša kļūda, bet pats viņu domāšanas pamats, fundamentāla, vispārēja orientācija. (Visumā jau tas ir saprotami, jo ko gan citu lai dara, ja par lietu spriest cilvēks nav spējīgs...).

.1477. Tieši no šīs domāšanas vispārējās orientācijas (runāt, spriest ne par pašu tēzi, bet par cilvēku attiecībām) izriet tas izplatītais viedoklis, ko es jau pieminēju augstāk: ka tās vai citas teorijas pareizība vai nepareizība esot atkarīga nevis no pašas šīs teorijas būtības, bet no tā cilvēka īpašībām, kurš to izsaka («ja Pitagors ir slavens, tad viņa teorēma ir pareiza; ja viņš nav slavens, tad nepareiza» utt.). Tieši no šāda domāšanas veida izriet arī tā pieeja, ar kuru tik daudz esmu sastapies kontaktos ar Latvijas un ārvalstu «zinātniekiem»: ja Valdis Egle ir zinātņu doktors, tad viņu vajag uzklaut; ja nav doktors, tad nav ko viņu klausīties...

.1478. Arī Zuzas viscaur demonstrē šo domāšanas veidu visā savā runā: nekādas tēzes apspriestas netiek; tiek apspriesta tikai un vienīgi mana personība... Tas pats domāšanas veids izpaužas arī viņa frāzē par to, ka man vajadzētu «iemācīties mīlēt cilvēkus». No loģiskās domāšanas viedokļa tam vispār nav nekāda sakara ar lietu; no Zuzas viedokļa tas ir gandrīz vai centrālais jautājums. «...*Cita lieta, ja Jūs aizietu pats parunāt kā cilvēks ar cilvēku...*». Nekādām teorijām, tēzēm, sistēmām un postulātiem nozīmes nav... Par to runāts netiek. Lūk, ja vienkārši draudzīgi papļāpātu... Tad lieta tiktu risināta īstajā līmenī – cilvēku attiecību līmenī –, un tad es būtu «iemācījies mīlēt cilvēkus».

.1479. Šeit, protams, Zuzas ir domājis ne seksuālo, bet vispārcilvēcisko mīlestību. Un, protams, Zuzas pats domā, ka viņš zina, ko nozīmē vārdi «mīlēt cilvēkus». Un, protams, īstenībā viņš to nezina, tāpat kā nav viņam pareiza priekšstats vispār ne par vienu lietu visā viņa runā (jo «pārgudras teorijas» viņš taču nelasa).

.1480. Jūs, Maija, laikam gan varētu šo to pastāstīt citiem lasītājiem par to «cilvēku mīlēšanu» vispārcilvēciskajā nozīmē, jo Jums šajā ziņā ir bijusi darīšana gan ar Zuzu, gan ar mani. Nu, bet pats es par to nerunāšu un skaršu šo jautājumu šeit ne praktiskajā, bet gan tikai teorētiskajā plāksnē.

.1481. Pēc Zuzas domām acīmredzot «mīlēt cilvēkus» nozīmē uzturēt ar viņiem labas attiecības, nekonektēt, draudzīgi papļāpāt, iedzert kopīgi kādu kafiju vai ko stiprāku utt. Kurš tā nedara, tas cilvēkus nemīl; Valdis Egle kafiju nedzer, bet «visiem uzbrūk», tā tad viņam jābūt mīlēt cilvēkus...

.1482. Nu, apmēram tādi ir Zuzas uzskati par «cilvēku mīlēšanu». Bet, ja Zuzas palasītu «pārgudras teorijas» (piemēram, manas), tad viņš varētu ieraudzīt arī savādāku ainu (kuru es tūdaļ izklāstīšu zemāk).

.1483. Bez jau pieminētās tieksmes tēžu, teoriju un sistēmu vietā aplūkot personiskās attiecības, cilvēkiem tipiski ir vēl vieni maldi: viņi iedomājas, ka kādam terminam (piemēram, «mīlēt cilvēkus») ir kaut kāda absolūta, reizi par visām reizēm dota nozīme (kuru tad vajag tikai «noskaidrot», «izpētīt», «izanalizēt» utt.; tā runā un rīkojas pat filosofi). Īstenībā nekādas šādas absolūtas nozīmes nevienam terminam nav. Ar jebkuriem vārdiem principā varētu apzīmēt jebkuru lietu. Piemēram, ar vārdiem «mīlēt cilvēkus» varētu apzīmēt to, ko mēs visi šad tad darām klozetā. Tad varētu sacīt, ka mēs visi vairākas reizes dienā ejam uz tualeti mīlēt cilvēkus.

.1484. Šāda «cilvēku mīlēšanas» izpratne gan būtu diezgan tāla no parastās, izplatītākās šo vārdu izpratnes (bet nebūtu «nepareiza»). Tāpat ar vārdiem «mīlēt cilvēkus» var apzīmēt to, kā to saprot Zuzas un kā tas aprakstīts augstāk («draudzīgi dzert kafiju, nekonektēt» utt.). Tādā gadījumā es ne tikai «neprotu mīlēt cilvēkus», bet arī nemaz negribu prast.

.1485. Taču ar vārdiem «mīlēt cilvēkus» var apzīmēt arī lietas, kas ir vēl tuvākas parastajam, izplatītākajam šo vārdu lietojumam. Piemēram, varam apzīmēt viena cilvēka vēlēšanos, lai otram cilvēkam būtu labi (plus vēl reālas šī pirmā cilvēka darbības, ciktāl tās iespējamas, lai tiešām otrajam

palīdzētu). Kā piemērus te varētu minēt gadījumus, kad pirmais uzdāvina otram datoru, ja redz, ka bez tā grūti iztikt; vai, teiksim mēģina iekārtot darbā, ja otrs ir bezdarbnieks, – utt.

.1486. Ja mēs pieņemam šādu «cilvēkmīlestības» izpratni, tad nākošais solis ir tāds: uz ko šī «cilvēkmīlestība» tiek attiecināta – uz visiem cilvēkiem, vai tikai uz dažiem, uz «savējiem»?

.1487. Ja uz visiem – ja «pirmais cilvēks» patiešām vēlas, lai labi būtu ne tikai otrajam, bet arī trešajam, ceturtajam, piektajam un vispār VISIEM, – tad līdz ar to viņš ir nonācis pie «ideālas sabiedrības» jēdziena un problēmas.

.1488. Reāli tomēr izrādās, ka sabiedrība nav ideāla, ka ne tuvu visiem ir labi – un ne tikai tādēļ, ka pastāv objektīvi apstākļi, tādi kā vecums, slimības, bet arī tādēļ, ka pastāv tīri subjektīvi apstākļi: ka viens rauj otram no mutes kumosu laukā utt. Tad nākošais solis ir tāds: noskaidrot KĀDĒĻ, visiem nav labi pat tur, kur tam nav nekādu objektīvu iemeslu?

.1489. Tad izrādās, ka ideālas sabiedrības nav tādēļ, ka pastāv visādi nelieši, kuri rīkojas tā, ka viņu rīcības dēļ citiem ir slikti (te tiek izstrādāti precīzi kritēriji, kā tieši drīkst rīkoties un kādas rīcības gadījumā cilvēks ir nelietis jeb vispār krimināls vai ētisks noziedznieks).

.1490. Tagad – jo vairāk «pirmais cilvēks» mīlēs citus cilvēkus (t.i. jo vairāk viņš vēlēšies, lai visiem būtu labi), – jo vairāk viņam nāksies ienīst tos, kuru dēļ citiem tomēr labi nav. Tādējādi mēs redzam, ka nāids pret neliešiem un citiem ētikas pārkāpējiem ir vistaisnākās sekas tieši no **cilvēkmīlestības**.

.1491. Ja Zuza neienīst neliešus, bet draudzīgi dzer ar viņiem kafiju, tad tas nozīmē, ka tieši viņam ir jāmacās mīlēt cilvēkus. Ja es ienīstu neliešus un neielaižos ar viņiem nekādos kompromisos, tad tā tieši arī ir viena no cilvēkmīlestības izpausmēm.

.1492. Te atliek tikai precīzi formulēt, kāda tieši rīcība tad ir ētiski noziedzīga (krimināli noziedzīga rīcības veidi ir uzskaitīti Kriminālkodeksā vai Krimināllikumā, bet šis uzskaitījums taču aptver tikai pašus smagākos noziegumus; bez tiem vēl paliek milzīgs lauks krimināli nesodāmu – bet ētiski sodāmu! – noziegumu). Man nav nekādu problēmu šo ētisko noziegumu precīzā formulēšanā, tikai te tam nav vietas. Ikvienam, kuram es esmu uzbrucis un kuru esmu sodījis, es vienmēr varu uzrādīt precīzu apsūdzību: ko tieši viņš ir nodarījis, kādu tieši ētisku normu pārkāpis un par ko tieši viņš tiek sodīts.

.1493. Tā, lūk, ir ar to «cilvēku mīlēšanu». Te vēl ir svarīgi, lai «Ētiskais kodekss» būtu visiem viens; kā zināms, tipiska priekš cilvēkiem ir vienu normu piemērošana «svešiem», mīkstāku normu lietošana «savējiem» un vismīkstāko – pašam sev. Tas ir viegli izskaidrojams ar parasto vārdomību: kad cilvēks īstenībā pa priekšu kaut ko grib, bet pēc tam skatās, kādu «loģisko aparātu» (tajā skaitā kādas ētiskās normas) pielietot, lai gribēto dabūtu; kad nav vienotu, visaptverošu principu, kuri ir raksturīgi šizoīdiem, bet vismazāk raksturīgi sangviniņiem... Bet tālāk iedziļināties šajā jautājumā mēs te nevaram: lai tas paliek citai reizei.

.1494. Ja nu ētiskās normas ir precīzi izstrādātas un paceltas vispārīga, visiem obligāta principa (Principa ar lielo burtu!) līmenī, tad tālāk vairs ne no manis ir atkarīgs, CIK cilvēku izrādīsies pārkāpuši šīs normas: 10 procenti vai 90 procenti. Tas ir nevis manas «cilvēkmīlestības» raksturojums, – bet VIŅU morāles raksturojums. Es gribētu, lai neviens nepārkāptu šīs normas (un tādējādi lai sabiedrība būtu ideāla, un tādējādi lai VISIEM būtu labi), – bet ja viņi pārkāpj, tad ne mana tur ir vaina.

.1495. Zināmā mērā jau arī Zuza lieto līdzīgu ideoloģiju, tikai – kā jau visur viņam tas ir – lieto nekonsekventi. Ja Zuza izstrādās stingras ētiskās normas (tikpat stingras kā man), tad viņš otrā dienā ieraudzīs, ka 90 procenti cilvēku ir nelieši (jo pārkāpj šīs normas). Tad viņš tūlīt nobīsies un (apzināti vai zemapziņā) domās: «Tas nevar būt! Kaut kas te nav kārtībā!» – un mīkstinās savas normas tā, lai neliešu izrādītos tikai kādi 5 procenti. Tad viņš nolems, ka nu viss ir kārtībā, un pie šīm normām arī turēsies (uzskatīdams, ka tas ir viņš, un nevis es, kurš «mīl cilvēkus», un – tā kā normas jau (vismaz) vienreiz ir bijušas mainītas – tad reizēm tās vēl pamainīdams pēc vajadzības: piemēram, ja kāds kaut ko ne sevišķi ētisku prasa «pa draugam» vai, jo vairāk, ja «vajag pašam» utt.).

.1496. Tur ir tā fundamentālā starpība starp Zuzu un mani: viņš piemēro principus «praktiskajai vajadzībai», kamēr es izstrādāju principus «pašus par sevi» – «tīri teorētiskā līmenī» – un tad skatos, cik lielā mērā realitāte atbilst šiem principiem.

.1497. Te var rasties jautājums, kura pieeja ir «labāka». Reāli no tā, kā divi cilvēki (no sešiem miljardiem) – Zuza un es – nostādīs savas ētiskās normas un attiecīgi kādu izturēšanās stratēģiju sev izvēlēšies, – no tā pasaule mainīsies ārkārtīgi maz. Faktiski mainīsies tikai pašu šo cilvēku «doma» sabiedrībā, viņu «imīdžs» un attiecības ar apkārtni.

.1498. Ja tiks pieņemta Zuzas «lokano principu» stratēģija, tad tāds cilvēks skaitīsies «sabiedrīks», «draudzīgs» utt.; ja pieņems manu «nelokāmo principu» stratēģiju, tad tāds cilvēks

skaitīsies «agresīvs», «mizantrops» un «cilvēknīdējs». Par pirmo varēs teikt, ka viņš «piedod citiem viņu trūkumus» (un sagaida, ka arī viņam pašam tiks «piedoti viņa trūkumi»; – kā sacīts Tēvreizē: «...un piedod mums mūsu parādus, kā mēs piedodam saviem parādniekiem...»). Otrais pārsvarā «saviem parādniekiem nepiedos», un arī pats nedarīs neko tādu, ko vajadzētu viņam piedot.

.1499. Es zinu, kuru stratēģiju izvēlētos (izvēlaties) Jūs, Maija, bet neatkarīgi no citu lasītāju izvēles, novērtējot situāciju «tīri abstrakti», «no Kosmosa augstumiem», mēs varam secināt sekojošo.

.1500. Ja visi vai vairums cilvēku izdarīs pirmo izvēli (kā Zuza), tad mēs iegūsim sabiedrību, kurā visi cits citam zags, krāps, melos utt.; pēc tam (reizēm) lūgs piedošanu un (šad tad) arī saņems to. Tā ir tā «reālā sabiedrība», kāda mums faktiski arī ir.

.1501. Turpretim, ja visi izdarītu otro izvēli (kā es), tad mēs iegūtu ideālu sabiedrību (kur nezog, nekrāpj, nemelo utt.). Tātad tas, kurš ir izdarījis otro izvēli, var par sevi sacīt: «**Ja VISI dzīvotu tā kā es, tad pasaule būtu ideāla**» («Zelta Princips»). Turpretī tas, kurš ir izdarījis pirmo izvēli, tā sacīt par sevi nevar.

.1502. Zuza NEVAR par sevi teikt, ka pasaule būtu ideāla, ja visi dzīvotu tā kā viņš. Bet es to par sevi teikt VARU.

.1503. Tāds, lūk, ir šis «cilvēkmīlestības tēmas» «galapunkts». Zuza pielāgojas zagļu un blēžu pasaulei un ir ar to visumā draudzīgās attiecībās; es nepieņemu zagļu un blēžu pasauli, stāvu tai pretī un konfliktēju ar to. Zuza ir «realists» un orientējas uz realitāti, kāda nu tā ir; es esmu «ideālists» un orientējos uz ideālu, kādam tam jābūt. Tā ir pilnīgi, simtprocentīgi apzināta mana izvēle; – kā ir teicis jau augstāk pieminētais Fricis Bārda: «*Es nereals esmu un gribu tāds būt...*»

§63. Tiesības, pienākumi un sodi

.1504. «Jā, viņš ļoti skaidri redz un saprot notikumus, likumsakarības – *saka Zuza* –, bet viņš ir pacēlies tik augstu pāri vairākumam, ka neviens viņu nesaprot. Kā viņš to nesaprot, kāpēc viņš grib sodīt pirmās klases skolēnus par to, ka viņi nesaprot astotās klases mācību programmu? Vai viņš ar varu grib viņiem to iebāzt galvā?»

.1505. «Sodītie» Matemātikas un informātikas institūta vai Zinātnes departamenta «zinātnieki» gan diez vai būs pateicīgi Zuzam par to, ka tas ir ieskaitījis viņus «pirmklasniekos», kamēr mani «astotajā klasē».

.1506. Bet sodīti šie «zinātnieki» tika NEVIS par to, ka viņi nesaprata «astotās klases programmu», bet gan par to, ka viņi nezināja pirmās klasītes vai pat bērnudārza programmu.

.1507. Zuzam šeit viss ir sajaukts vienā putrā, un tad jau skaidrs, ka vairs nevar nonākt ne pie kādiem pareiziem secinājumiem. Sakārtosim visus jēdzienus un priekšstatus tā, kā tam jābūt.

.1508. 1) Pirmā lieta ir Vēras teorijas saturs. Tā, pieņemsim, ir «astotās klases programma» un varbūt tiešām ne visiem ir saprotama (sevišķi savā matemātiskajā daļā). Taču neviens arī neprasa, lai katrs to saprastu. (Arī, piemēram, Maija tur neiedziļinās un «nesaprot»).

.1509. 2) Otra lieta ir jautājums par to, vai šāda teorija, ja reiz tā Latvijā pastāv, ir Latvijas zinātniskajai sabiedrībai jāizskata un jāizvērtē. Lai tiktu skaidrībā par šo jautājumu, NAV pašam jāsaprot Vēras teorijas matemātiskā daļa. Tā vairs nav «astotās klases programma», bet gan «pirmziemnieku programma». (Maijai, piemēram, – atšķirībā no Ulmaņa – šī lieta bija skaidra uzreiz, «no pirmā piegājiena»).

.1510. 3) Trešā lieta ir jautājums par to, ir vai nav ētiski ignorēt un neatbildēt neko autoram, ja manuskripts (izdruka) ar šādu teoriju ir iesniegts, teiksim, Ulmanim, vai LU Matemātikas un informātikas institūta direktoram, vai IZM Zinātnes departamentam. Tas jau ir «bērnudārza jautājums». Tie «zinātnieki» tika (un vēl tiks) sodīti par «nezināšanu» tieši šajā, «bērnudārza programmas» jautājumā, – un nevis par «astotās klases programmu». (Istenībā jau tā nav «nezināšana» un «nesaprašana» – viņi visu šeit ļoti labi zin un saprot, – patiesībā tur ir daudz daudz dziļākas saknes, par kurām sods ir un būs vēl bargāks).

.1511. 4) Un, beidzot, ja uz otro («pirmklasnieku») jautājumu ir atbildēts tā, kā arī īstenībā ir jāatbild, tad šeit tālāk rodas divi nākamie jautājumi: KAS Teoriju izskatīs un KAS šo izskatīšanu organizēs?

.1512. Attiecībā uz organizēšanu atbilde ir skaidra: «Tie, kas par šādām lietām saņem algu no valsts». Tas ir pirmām kārtām IZM Zinātnes departaments; arī LU MII, jo Teorija attiecas uz šī institūta profilu, bet institūts, lai gan daļēji arī pats pelnās, tomēr tiek uzturēts arī par valsts līdzekļiem. Augstākā pārraudzība jāizdara valsts amatpersonām, sākot jau ar Prezidentu. Privātas institūcijas mēs neaiztiekam,

bet kurš saņem algu no valsts līdzekļiem un nerūpējas par viņam uzticēto jomu, – tas ir jāsoda (un ar «astotās klases programmu» te atkal nekāda sakara nav; sods nāk par pavisam citām, daudz vienkāršākām lietām).

.1513. Attiecībā uz jautājumu par to, kas teoriju izskatīs, lieta (sākumā) šķiet grūtāka. Šie cilvēki ir vienīgie, kuriem tiešām ir «jāsaprot astotās klases programma». Principā varētu izrādīties, ka Latvijā tādu cilvēku patiešām nemaz nav (kaut gan īstenībā jau nu ir). Bet jebkurā gadījumā Latvijā ir cilvēki, kuri darbojas tajos laukos, kurus Vēras teorija skar. Pa lielākai daļai tie ir cilvēki, kuriem ir «zinātniskie grādi» un kuri skaitās zinātnieki. Ja viņi patiešām nav spējīgi «saprast astotās klases programmu», tad īstenībā viņi nekādi zinātnieki nav, viņi ir krāpnieki, un tāvad viņus vajag atmaskot.

.1514. Tā tas ir no «tīri teorētiskā viedokļa». Bet patiesībā lietas «apstāv» mazliet savādāk. Īstenībā Latvijā IR pietiekoši daudz cilvēku, kuri, runājot Zuzas vārdiem, spētu «saprast astotās klases programmu», – ja vien nopietni ņemtu un izskatītu šo lietu. Taču viņi savā vairumā vienkārši NEGRIB to darīt. Viņiem jau iepriekš, jau pirms jebkādas iedziļināšanās un pirms jebkuras piepūles ir «gatavs spriedums» (ka tas, ko Valdis Egle saka, ir muļķības utt.).

.1515. Faktiski, patiesībā viņu domu gaita ir tāda: «Vai Valdis Egle ir zinātņu doktors? Vai viņš ir slavens? Kāda ir varbūtība, ka viņa teorija ir patiešām pasaules mērogā zinātniski nozīmīga?». Ar vārdu sakot, viņi domā par visu ko, bet tikai ne par lietu, tikai ne tā, kā būtu jādomā loģiski.

.1516. Ja viņi tiešām uzskatītu, ka Vēras teorija patiesi IR pasaules mēroga mācība, līdzvērtīga Kopernika, Darvina vai Einšteina idejām (vienalga, vai viņi paši šo teoriju saprastu, vai nē), – nu kāda tad te būtu problēma? Skaidrs taču, ka praktiski visi Latvijā tūlīt pat mestos to atbalstīt un virzīt pasaulē.

.1517. Ja viņi to nedara (un visiem spēkiem pretojas un izvairās), tad tas nozīmē, ka viņu uzskatos tas NAV tā: tā nav pasaules mēroga teorija, «tie ir murgi» (kā saka Zuza) utt. Tāvad viņi ir «saformējuši» savu viedokli vēl PIRMS iepazīšanās, izpētes un saprašanas.

.1518. Tāvad viņu aprobežotība īstenībā izpaužas ne tajā apstākļi, ka viņi nespētu saprast Teoriju («astotās klases programmu»), bet gan tajā apstākļi, ka viņi negrib PĀRBAUDĪT, ir vai nav tas taisnība; izpaužas tajā apstākļi, ka viņiem jau IEPRIEKŠ, pirms jebkādas pārbaudes, ir «skaidrs» rezultāts.

.1519. Tā ka patiesībā, kā mēs redzam, runa nav tik daudz par to, vai kāds var vai nevar saprast Teoriju, bet gan par to, kā «izsist» no cilvēku galvām to stereotipu, kas tur radīts vēl pirms jebkura mēģinājuma saprast, – un radīts neloģiskas domu gaitas rezultātā.

.1520. Cilvēki gandrīz nemaz nav spējīgi loģiski domāt, – tas ir vecs secinājums, pie kura mēs nonākam atkal un atkal. Tam, ka viņi paši nav spējīgi radīt tādas teorijas, un tam, ka viņi tik alogiski izturas, kad tās ir radījuši citi, – abām šīm lietām ir viens un tas pats cēlonis: cilvēku niecīgās spējas uz domāšanu.

§64. Aizmirstie un neaizmirstie darbi

.1521. «Un vēl, slikti, – *stāsta tālāk Zuza* –, ka Jūs neticot dvēseles nemirstībai, tad tā nesatrauktos un nekarotu ar katru muļķi vai nelieti, bet mierīgi darītu to, kas Jums šķiet svarīgs. (Nu, tādu Podnieku, Ezergaili, Ķikustu drīz vien aizmirsīs, bet ja Jūsu darbs tiešām ir vērtīgs, tas tiks novērtēts agri vai vēl, un ieies vēsturē)».

.1522. Vēsturē ieiet tie vērtīgie darbi, kuri nav iznīcināti bez pēdām. Zinātnes vēsture tiešām zin ļoti daudzus piemērus, kad autora dzīves laikā viņš «netika atzīts», bet vēlāk mācība kļuva slavēta. Taču visi tie ir tādi darbi, kuri kaut kādā ceļā tomēr bija saglabājušies un kļuvuši zināmi. Neviens nevar pateikt, cik daudz uz vienu šādu «pēc nāves atzītu autoru» bija tādu autoru, kuru manuskripti tika vienkārši izsviesti mēslainē, un neviens tā arī nekad neuzzināja, ka kaut kas tāds vispār bijis. Zinām mēs taču šodien tikai tos, kurus tomēr NEBIJA pavisam izsvieduši mēslainē.

.1523. Tāpēc autoram, ja viņš negrib savam darbam «mēslaines likteni», ir jāparūpējas, lai «izsviešana» nebūtu iespējama. Savā psihogrāfijā par Džordano Bruno es jau parādīju⁹⁷, ka viņš kāpa sārta galvenokārt tādēļ, lai «radītu lielāku efektu» un tādējādi padarītu neiespējamu savas mācības aizmirstānu. Ja viņš nebūtu brīvprātīgi ļāvis sevi sadedzināt, tad, visticamāk, šodien viņu neviens neatcerētos. Bet tā, – ar to dedzināšanu – efekts patiešām bija apžilbinošs, un nākamās paaudzes to aizmirst nekādi vairs nevarēja.

.1524. Manā stāvoklī, lai nepielautu mana darba «izsviešanu mēslainē» bez pēdām, ir jāizdara divas lietas: 1) jānodrošina tekstu saglabāšana (deponēt bibliotēkās utt.; padomju laikā, kā jau teicu, tā

⁹⁷ P.S. Skat {[REVIS.1003](#)}.

būtu bijusi gandrīz neatrisināma problēma, bet tagad vairs tā nav); un 2) jāsacel pēc iespējas lielāks «troksnis» ap Vēras teoriju, lai Latvijas sabiedrība to vairs nekādi nespētu neievērot, nezināt, aizmirst.

.1525. Šī, pēdējā lieta man ir tas pats, kas Džordano Bruno bija viņa kāpšana sārtā: vienkārši ir jāpanāk pietiekami spilgts efekts, lai «to atcerētos». Vai es to panāku draudzēdamies un brāļodamies ar visu Latvijas «zinātnisko eliti», vai trenkādams viņus «kā zvirbuļu baru», – tas principā nav svarīgi: rezultāts būs viens un tas pats (otrais variants pat spilgtāks un efektīgāks, ja to «labi nostrādā»; patiešām, iedomājieties, ka viens cilvēks ir dzēris vīnu pie kamīna ar visām Latvijas slavenībām, bet otrs ir ar visām šīm slavenībām «izkāvies» rakstiskās «prāta divkaujās» un visus viņus satriecis un uzvarējis: kurš no viņiem būs spilgtāka personība priekš nākamajām paaudzēm?).

.1526. Tā ka arī šeit pamati ir daudz daudz racionālāki, nekā tas šķiet Zuzam.

.1527. «...*Tad tā nesatrauktos un nekarotu ar katru muļķi vai nelieti...*» – saka Zuza. Te gan paliek neskaidrs, kurā kategorijā viņš ieskaita pats sevi.

.1528. Termini «muļķis» un «nelietis» ir sadzīviski, nevis zinātniski, un kā tādi neprecīzi un izplūduši. Lai tie varētu parādīties nopietnā (zinātniskā) tekstā, ir jādod šo jēdzienu definīcijas (t.i. jānorāda tie kritēriji, pēc kuriem dotajā uzskatu sistēmā tas vai cits cilvēks tiek atzīts par «muļķi» vai «nelieti»).

.1529. Manā uzskatu sistēmā šajā jomā faktiski varētu izdalīt divas kritēriju grupas. Tos, kas atzīti par «muļķiem un neliešiem» pēc pirmās kritēriju grupas, varētu raksturot ar vārdiem: «Totāls, nelabojams muļķis un nelietis». Tie ir tie, kurus es esmu atzinis par tādiem galīgi, pilnīgi, iekšēji negrozāmi. Ar tādiem es nekad neesmu «karojis» un nekarāju, un man ir pat pilnīgi neiedomājami, ka es varētu viņiem kaut ko rakstīt.

.1530. Bet manu faktisko attieksmi pret otro grupu, pret tiem, ar kuriem es «karāju» (tādiem kā «Lases» «varoņi» doktors Kārlis Podnieks, doktors Paulis Ķikusts, profesors Andrievs Ezergailis, doktors Nīls Muižnieks, prezidents Guntis Ulmanis un pārējie), varētu aptuveni raksturot tā: «Viņi taču īstenībā NAV tik nelabojami muļķi un nelieši, – tad kāpēc viņi tā uzvedas!?» Pats tas fakts, ka viņiem tiek veltīti tik gari (kaut arī izsmējīgi) teksti, īstenībā jau liecina par ticību (vai cerību), ka viņi tomēr sapratīs savas rīcības aplamību un amorālumu.

§65. Cilvēciskā mīlestība

.1531. «Vēl E. Zuza teica, ka Jūsu intelekts ir tālu priekšā vispārējam, bet uzvedība maniakāla... Droši vien Jums cilvēciskās mīlestības pietrūkstot. Viņš iesaka Jums uzrakstīt monogrāfiju, bet mazāk reaģēt uz citu domām, lai nebojātu nervus. “Labas lietas nekad nekur nepazūd, varbūt pašlaik tas, ko viņš piedāvā, vēl nav vajadzīgs pasaulei, ja jau neviens nesaprot” – tā Edgars».

.1532. Nu, «cilvēciskās mīlestības» laikam nekad nevar būt par daudz, tā ka vienmēr var teikt, ka tās pietrūkst. Taču Zuza novirza visu tādā naivi-seksuālā plāksnē galvenokārt tādēļ, ka viņš vispār neko nav sapratis no tās Sistēmas, kas ir man galvā un kas nupat tika daļēji atsegta.

.1533. Pirmām kārtām jau nu man pietrūkst nevis «cilvēciskās mīlestības», bet gan cilvēciskas attieksmes, – un vēl pietrūkst tādu oponentu (partneru vai pretinieku), kuri būtu spējīgi loģiski domāt. Ja viņi būtu spējīgi saprast (un savā prātā atkārtot) visu to domu gaitu, ko es pastāvīgi klāstu, – nu kādas tad te būtu problēmas?

.1534. Vājdomība, – totāla, gandrīz visaptveroša vājdomība, – tur ir tā problēma un nelaime. (Vājdomība, ja atceraties, grāmatā LASE1 {[SKATI.173](#)} bija definēta kā neprecīzu modeļu un kļūdainu algoritmu lietošana savā domāšanas procesā).

.1535. Monogrāfija, domājams, tiks rakstīta, kā jau tas bija deklarēts grāmatā LASE2 {[SKATI.371](#)}. Tomēr ir jāsaprot, ka tas ir ļoti nopietns darbs, ko grūti veikt «pa vakariem un brīvdienām», ja pa dienu tu esi «galīgi izpumpēts» «maizes darbā» (tādēļ jau tas tagadējais Vēras teorijas izklāsts ir tik fragmentārs un saraustīts, ka tādos apstākļos faktiski var uzrakstīt tikai atsevišķus gabaliņus; īsta «monolīta» radīšanai būtu vajadzīgs pie monogrāfijas «strādāt profesionāli», t.i. – kā pamatdarbu; labi bija Darvinam, ja viņš bija tik bagāts un varēja nedomāt par iztiku – tikai rakstīt savas grāmatas; Darvinam, kā zināms, bija vāja veselība un, ja viņš atrastos manos apstākļos, tad droši vien nebūtu izdarījis vispār neko).

.1536. Sākumā, kad es griezos dažādās «instancēs», mans galvenais mērķis bija tieši panākt iespēju šādam darbam pie monogrāfijas (kā jau tas aprakstīts grāmatā LASE2). Arī tagad es, protams, no tā neatteiktos, bet tikai tagad es redzu, ka tas droši vien nekad nepiepildīsies (tās «stulbeņu sienas» dēļ), un tāpēc nu jau es sāku just, ka «stulbeņu trenkāšana» pati par sevi kļūst man šajā jomā par galveno mērķi.

.1537. Var jau būt, ka monogrāfiju es tomēr neuzrakstīšu, un visa Teorija tā arī paliks tikai LASEs un citu grāmatu sēriju fragmentos. Katrā ziņā neviens man to nevarēs pārnest, jo normāli apstākļi monogrāfijas radīšanai man, neskatoties uz visām manām (reizēm pat pārcilvēciskajām) pūlēm, tā arī netika doti. Ja būtu iedevuši apstākļus, tad varētu prasīt arī rezultātu, bet tagad: gribu – rakstu, gribu – nerakstu...

.1538. Vispār «viņi» iedomājas, ka visas šīs lietas ir vajadzīgas MAN. Patiesībā tās ir vajadzīgas pirmām kārtām Zinātnei un Latvijai. Un ja tas stulbeņu bars (kuram īstenībā tas viss būtu bijis pašiem jārada, jo viņiem taču ir «zinātniskie grādi» un viņi ir ieņēmuši attiecīgos amatus un saņem naudu), – ja viņi par to ne tikai nerūpējas, bet vispār nav piedabūjami cik necik saprātīgi uzvesties, – tad kādēļ MAN ir jābūt tam, kurš par visu to raizēsies, pārdzīvos un cīnīsies? Atšķirībā no viņu lielā vairuma, es VARU sev nopelnīt iztiku un, – ja atliktu malā Vēras teoriju un pilnīgi nodotos «maizes darbam», – tad pat bagātīgu iztiku.

.1539. Faktiski es sev nemirstību jau esmu nodrošinājis (vismaz Latvijas mērogā jau nu noteikti): priekš tam pietiek tikai saglabāt tekstus, lai tie nepazustu, un lielāka efekta dēļ mazliet patrenkāt Latvijas «zinātnisko eliti». Tad varbūt turpmāk man rūpēties nevis par monogrāfiju, bet gan par naudu? Pēdējā laikā es par šo jautājumu esmu bieži domājis⁹⁸.

§66. Nobeigums jeb Burvju vārdiņš

.1540. Un tā, *Dear Maija*, tagad es esmu izskatījis visu, ko Zuzas kungs Jums runāja – kā tas Jūsu atstāstījumā ir nonācis līdz manīm.

.1541. Īstenībā Zuzas psiholoģija ir bijusi ārkārtīgi vienkārša. Cilvēki tikpat kā nekad nerīkojas tā, ka vispirms izdarītu loģisku analīzi un pēc tam uz tās pamata pieņemtu lēmumu. Praktiski vienmēr cilvēki vispirms kaut ko grib vai negrib (tātad lēmums jau ir pieņemts) un tad visa «loģika» tiek laista darbā, lai «nopamatotu», ka tieši tas, ko viņi grib, ir tas «loģiskais un pareizais».

.1542. Jūs (pēc savas iniciatīvas) griežāties pie Zuzas ar aicinājumu finansiāli palīdzēt «Lases» grāmatu izdošanā (jo īsi pirms tam viņš bija Jums lielījies, ka pat desmitreiz lielāku summu dabūt viņam būtu nieks). Taču Zuza naudu dot negribēja. Nu, un tad viņš sāka izdomāt visvisādas blēņas (par mani), lai nopamatotu šo savu negribēšanu. Tā tas notika īstenībā.

.1543. Iespējams vēl, ka, būdams psiholoģiskā A tipa pārstāvis, viņš jutās aizskarts, ka Dvesas tipoloģijā es G tipu intelektuālās spējas biju novērtējis augstāk nekā A tipu spējas. Taču tā ir patiesība, un es jau nevaru izkropļot savu Teoriju tādēļ vien, ka baidītos aizskart kāda jūtas.

.1544. Dzīve ir tāda, kāda tā ir: kāds var pacelt tādu svaru stieni, kuru es nevarētu lāgā ne pakustināt; kāds var radīt teorijas, kuras Zuza radīt nevar. Vajag skatīties «patiesībai acīs». Vārds «spējas» pats par sevi neko nenožīmē; vienmēr ir jāskatās – spējas uz ko? Neapšaubāmi, ka G tipiem ir daudz lielākas spējas uz abstraktu un loģisku domāšanu nekā A tipiem, bet toties uz «šīs pasaules dzīvi» lielākas spējas ir A tipiem. Ne jau velti grāmatas ir man, bet nauda ir Zuzam.

.1545. Kaut gan īstie Zuzas psiholoģiskie motīvi bija šādi, tomēr savā runā viņš aizskāra daudzas tādas tēmas, izvirzīja daudzus tādus pārmetumus, kurus man ir izvirzījuši, izvirza un vēl ilgi izvirzīs arī daudzi citi cilvēki (tādēļ jau bija vērts to visu tik sīki iztirzāt).

.1546. Rezumējot visu augstāk sacīto, es viņiem varētu īsi atbildēt tā. Manā bērnības laikā vienā no «Bērnu kalendāriem» (kādam no 1950-tajiem gadiem) bija tāds mazs stāstiņš, kas saucās: «Burvju vārdiņš». (Šis «burvju vārdiņš», kurš stāsta varonim zēnam ļāva visu sasniegt un iegūt, bija «Lūdzu...»).

.1547. Arī mūsu lietās ir viens tāds burvju līdzeklis, kurš ļauj jebkuram izvairīties no manas «agresivitātes», «apvainojumiem», «uzbrukumiem» utt. Nevajag, līdzīgi Zuzam, izdomāt veselām kaudzēm visādas blēņas par to, ka man esot «maniakāla izturēšanās», «pietrūkstot cilvēciskās mīles-

⁹⁸ **P.S.** Moments, kad 2003.gadā Latvijas Valsts prezidente un viņas vīrs mēģināja mani iesēdināt cietumā par manu darbību, mēģinot panākt, lai Vēras teorija tomēr tiktu Latvijā izskatīta, bija lūzuma brīdis manā attieksmē pret visu šo lietu. **Līdz** tam brīdim mana iekšējā orientācija bija uz to, ka es cenšos panākt Teorijas izskatīšanu (tajā skaitā, griežoties pie arvien augstākām amatpersonām, līdz pat Valsts galvai), es esmu gatavs sadarboties ar sabiedrību, rakstīt monogrāfiju utt. **Pēc** tā brīža mana iekšējā orientācija radikāli izmainījās: Vēras teorija tika atzīta par nobendētu, netaisnība par uzvarējušu, **ar sabiedrību sadarboties es vairs nevēlos**, nekādas monogrāfijas rakstīt negribu, un mans mērķis ir tikai viens – sodīt vainīgos. Tas, kas agrāk tika domāts ar vārdu «Monogrāfija», bija patstāvīga grāmata, kas sistemātiski izklāstītu Vēras teoriju; tāda grāmata vairs noteikti netiks rakstīta, tomēr var tikt uzrakstīts viens Niveēdas sējums ar līdzīgu sistemātisku izklāstu, taču ne kā patstāvīga grāmata, bet gan ar daudzām atsaucēm uz citām Niveēdas vietām.

tības», «jāmācās mīlēt cilvēkus» utt. Vajag vienkārši izturēties pret mani CILVĒCĪGI un GODĪGI. – Un viss. Tad uzreiz no visa tā, par ko Zuza⁹⁹ Jums runāja, nepaliks ne pēdu.

.1548. Jūsu

Valdis Egle

2000. gada 8. aprīlī

Piebilde pašam Valdim Eglem

2000.08.02

(pēc 4 mēnešiem, 4 dienām)

.1549. Mana atbilde Edgaram Zuzam (caur lasītāju Maiju) izrādījās tik gara, ka atbildi Jums pašam, mans dubultnieks no Greizo Spoguļu Karaļvalsts, nāksies sūtīt vēlāk un atsevišķi.

2000. gada 2. augustā

Vēstules uzmetums

2000.07.13 13:39 ceturtdiena

(pirms 20 dienām)

.1550. Dear Valdis Egle!

.1551. Un tā, Jūs tātad rakstījāt, ka mana rīcība «ir vienkārši rakstītāja kompleksi un slimīgā sava ego glorifikācija (vai kas cits, īstais vārds steigā nerodas)».

.1552. Edgars Zuza, kā redzējāt, bija daudz pamatīgāks: viņš gan precīzi nosauca «kompleksu» (nepilnvērtības komplekss), gan pieminēja lieluma māniju, gan maniakālu izturēšanos, gan agresivitāti, gan daudz ko citu.

.1553. Maz jau man ir ko piebilst Jums pie atbildes viņam. Oriģinālākais moments Jūsu vēstulē ir tā «slimīgā sava ego glorifikācija». Šo noslēpumaino terminu tad nu mēs arī tagad aplūkosim.

.1554. Jādomā, ka mazāk eksotiskos terminos izsakot to, ko Jūs gribējāt teikt, tas skanētu apmēram tā: «Viņš grib kļūt slavens; viņš tiksmīnās par savu Es; to, protams, izsauc viņa nepilnvērtības u.c. kompleksi!». Nu, vai es pareizi esmu Jūs sapratis?

.1555. Atbildes uz šo jautājumu no Jums, dabīgi, nebūs, un tādēļ man neatliek nekas cits, kā vien vadīties no šāda tulkojuma.

.1556. Tāpat kā vēstulē Maijai ar atbildi Zuzam, es varu teikt arī Jums: «Nevajag izdomāt veselām kaudzēm visādas muļķības par mani, lai tikai nebūtu jāuzņem patiesība tāda, kāda tā ir!»

.1557. Darvinam un Einšteinam bija paveicies tajā ziņā, ka viņi dzīvoja valstīs, kuru zinātne atradās pasaules zinātnes priekšgalā. Ja viņiem būtu «laimējies» piedzimt Latvijā, tad viņu ceļš zinātnē būtu bijis daudz daudz grūtāks (un varbūt nemaz arī nebūtu noiets: viss tā arī nogrimtu neglābjamā purvā). Arī Anglijā, Šveicē, Vācijā, kur viņi dzīvoja, viņiem nācās izeinīt grūtas un smagas cīņas – jo muļķu jau visur ir daudz. Bet tomēr tajās valstīs bija arī tādu zinātnieku slānis, kuri apzinājās, ka tieši VINI ir tie, kas taisa pasaules zinātņi, ka tieši no VINU lēmuma būs atkarīgs Zinātnes ceļš.

.1558. Latvijā šāda slāņa nav; praktiski nav cilvēku, kuri pēc sava domāšanas veida justos atrodami pasaules zinātnes avangardā – un līdz ar to izjustu atbildību par šīs vispasaules zinātnes likteniem. Patiesībā Latvijas zinātnieki (un arī «zinātnieki») izjūt dziļu «nepilnvērtības kompleksu» un – apzināti vai neapzināti –, bet uzskata, ka «te pie mums jau tāda spēlēšanās un knibināšanās vien ir». Tāpēc, ja pēkšņi kāds (līdzīgi man) pateic, ka viņš ir kaut ko lielu izdarījis, tad standartreakcija ir viena: «Ko viņš tur muld!? – Tas nevar būt! ĪSTO zinātņi taču taisa tikai Rietumos!».

.1559. Tādējādi šī (tik tipiskā!) reakcija īstenībā ir SAVA «nepilnvērtības kompleksa» projekcija arī uz MANI. Grūti pateikt (bet, ja padomā, tomēr varu pateikt), kā tas tā ir iznācis, ka es patiešām NEJŪTU to – jums visiem tik raksturīgo – nepilnvērtību Rietumu zinātnes priekšā; es patiešām jutos esam pasaules zinātnes avangardā – savā nozarē. protams. – un jūtu arī atbildību par šīs zinātnes likteniem.

⁹⁹ P.S. Trīsarpus gadus pēc šeit iztirzātās Maijas Salnas vēstules viņa 2003.09.16 rakstīja man tā: «Vēl man izdevās sazināties ar Edgara Zuzas meitu. Viņa par savu tēvu izteicās ļoti negatīvi – viņš esot pametis divas sievas ar saviem bērniem un, kaut pats ļoti bagāts, nemaz viņiem (un viņai) nepalīdzot materiāli. Ka viss, kas saistīts ar ĒAC, esot tikai blēdība, lai slēptu nelikumīgu bankas LAND izzagšanu... Apmēram tā viņa teica. Vēl pateica, ka par «ētisko» Zuzu nekad vairs neko negribot pat dzirdēt, un lai es liekot viņai mieru... Nu, ko tur teikt? Vienkārši manas aizdomas apstiprinās, un viss». Tādējādi Edgars Zuza, kuram tik ļoti patika mani pamācīt, izrādījās vienkāršs zaglis, no kura atteikusies pat viņa paša meita.

.1560. Tieši tāpēc mani tik ļoti kaitina, tieši tādēļ manī izsauc tādu sašutumu tas fakts, ka nu jau gandrīz ceturtdaļgadsimtu esmu no visām pusēm pilnīgi bloķēts ar savas «nepilnvērtības» mocītām «nullēm»... Bet par «kompleksiem», kā jau teicu, parunāsim nākamreiz. (Kā tad tā, kolēģa, Jūs savā vēstulē aizmirsāt pieminēt «lieluma māniju» – ļoti steidzāties, vai? – parasti tas ir pats pirmais apvainojums «uz manu adresi»)¹⁰⁰...

2.6. Nobela prēmija Valdim Eglem

2000.gada Nobela prēmija

.1561. Dr. Valdim Eglem Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijā¹⁰¹

.1562. Augsti Godātais un Ļoti Cienītais kungs!

.1563. Ar šo darām Jums zināmu, ka šodien, 2000.gada 21.oktobrī, Alfrēda Nobela 167. dzimšanas dienā un viena mēneša jubilejā kopš Jūsu vēsturiskās uzstāšanās Latvijas televīzijā, notika Latvijas Republikas Nobela prēmiju Komitejas sēde, kurā tika nolemts 2000.gada Nobela v.n. prēmiju 200 miljonu latu miljarddaļu apmērā piešķirt Jums, Valdim Eglem no LR IZM, par mūža ieguldījumu Latvijas zinātnē un it īpaši par darbu «Tirgusorientētie pētījumi: 1993., 1994. un 1995. gada līgumdarbu pārskati» (LR Izglītības un zinātnes ministrija. Augstākās izglītības un zinātnes departaments. «Latvijas Enciklopēdija», Rīga, 1996.).

.1564. Jūs esat otrais cilvēks Latvijā, kam šī prēmija piešķirta. Tā kā pirmais latviešu Nobela prēmijas laureāts Dr. Kārlis Podnieks, 1999.gada laureāts, pēc prēmijas gada laikā neieradās, tad Jums mēs to izsūtām kopā ar šo godarakstu. Svinīgā prēmijas izsniegšana notiks 2000.gada 11.decembrī, Jūsu vārda dienā, otrajā gadadienā kopš Jūs saņēmāt grāmatu LASE1 un nākošajā dienā pēc Alfrēda Nobela nāves 104. gadadienas.

.1565. Sirsnīgi apsveicam Jūs ar šo augsto atzinību un novēlam arī turpmāk strādāt tikpat ražīgi Latvijas zinātnes labā, tuvākajos gados publicējot vēl arī grāmatas «Tirgusorientētie pētījumi: 1996., 1997. un 1998. gada līgumdarbu pārskati», «Tirgusorientētie pētījumi: 1999., 2000. un 2001. gada līgumdarbu pārskati», kā arī «Tirgusorientētie pētījumi: 2002., 2003. un 2004. gada līgumdarbu pārskati».

.1566. Jūsu runa Latvijas televīzijā 2000.gada 21.septembrī bija (kā jau tam bija jābūt) veltīta zinātnes finansu problēmām. Ceram, ka mūsu piešķirtā prēmija vismaz daļēji palīdzēs šīs problēmas risināt. Negribam nekādā ziņā Jums ko priekšā teikt, bet tomēr atgādinām, ka, piemēram, Ivans Buņins savu 1933.gada Nobela prēmiju sadalīja dažādiem krievu emigrantu literātiem, un varbūt tad arī Jūs varētu mazliet padalīties vēl ar citiem Latvijas zinātniekiem, kas to pelnījuši, iedodot viņiem pa kādiem desmit miljoniem no Jūsu 200 miljoniem.

.1567. Mums no neoficiāliem avotiem ir ienākušas vēstis, ka Latvijas Zinātniskās Inkvizīcijas Tribunāls (priekšsēdētāja Vaira Viķe-Freiberga, sekretārs Valdis Egle) gatavojas Jūs tiesāt atklātā, publiskā tiesas procesā par it kā Jūsu pastrādātajiem noziegumiem pret zinātnisko ētiku. Apliecinām Jums savu pilnīgu solidaritāti un atbalstu un kategoriski nosodām šādu praksi, kad tiek vajāti godīgi un nopelniem bagāti Latvijas zinātnieki. Mēs pat tieši šī iemesla dēļ zināmā mērā pasteidzinājām Nobela prēmijas piešķiršanu Jums, līdzīgi kā tas bija 1970.gadā ar Prēmijas piešķiršanu Aleksandram Solžeņiņinam, kad Komiteja cerēja, ka Nobela laureāta grāds palīdzēs kaut cik aizsargāt viņu pret vajāšanām.

.1568. Novēlot vislabākos panākumus Jūsu turpmākajā dzīvē un darbā, Ar vislielāko cieņu

Valdis Egle

Latvijas Nobela komitejas pr-jis

Aldis Egle

Komitejas sekretārs

2000. gada 21. oktobrī

Apsveikums ar Nobela prēmijas saņemšanu

.1569. Dear Mr Dr Valdis Egle!¹⁰²

¹⁰⁰ Šis vēstules uzmetums nav pabeigts un netika nosūtīts.

¹⁰¹ Šī vēstule tika sagatavota 2000.gada 21.oktobrī, bet atdota LR Izglītības un zinātnes ministrijā Vaļņu ielā 2 sekretārei 2000.gada 11.decembrī aizlīmētā aploksnē, kurā bija ielikti 20 santīmi viena santīma monētās.

¹⁰² Šo vēstuli es nosūtīju pa e-pastu «tam» Valdim Eglem, līdzko biju atgriezies no IZM, kur biju atstājis «tam» Valdim Eglem adresēto aploksnī ar «Nobela prēmiju».

.1570. Sirsnīgi apsveicu Jūs mūsu abu kopīgajā vārda dienā, kā arī ar apžilbinošajiem panākumiem Jūsu personīgajā dzīvē: tik veiksmīgu pakāpšanos augšup pa karjeras kāpnēm un (galvenais!) ar Nobela prēmijas saņemšanu! Jūs varbūt šajos mēnešos raizējāties, ka esmu Jūs aizmirsis, jo tik ilgi nerakstīju. Esiet drošs – es neesmu Jūs aizmirsis un neaizmirsīšu nekad!

.1571. Jūsu

Valdis Egle

2000. gada 11. decembrī

Pārpratuma vēstule no Valda Egles

.1572.

Date: Mon, 11 Dec 2000 15:42:06 +0200
From: Valdis Egle (eglev@lanet.lv)
To: Valdis Egle (lase@mail.lv-laiks.lv)
Subject: Re: Imenini

.1573. A. god. Valdi Egles kungs, Paldies par apsveikumu. Novēlu visu to pašu un iespējami lielākā apmērā! Lai pietiek spēka uzstādīt skaistus mērķus un lai izdodas tos realizēt

.1574. Jūsu Valdis Egle¹⁰³

Izbrīna vēstule Valdim Eglem

.1575. Labdien, cienījamais Egles kungs,

.1576. man likās, ka Jūsu pēdējā vēstulē ir ieskanējušās jaunas notis un ka psiholoģiski tās nozīmē iekšēju gatavību izbeigt šo bezjēdzīgo karu un uzsākt konstruktīvu sadarbību. Vai esmu pareizi sapratis?

Valdis Egle

2000. gada 12. decembrī

Pēdējā vēstule Valdim Eglem

2001.05.05 06:05 sestdiena
(pēc 9 mēnešiem, 22 dienām, 16 stundām, 26 minūtēm)
Bijusi Preses diena

.1577. Šī vēstule NAV personīga. Lūdzu iereģistrēt visos attiecīgajos IZM un Zinātnes departamenta reģistros¹⁰⁴.

.1578. IZM Zinātnes departamenta direktoram, Dr Mr Valdim Eglem, 2000.gada Nobela prēmijas laureātam

.1579. Mīļais kolēģi! Vakar izlasīju avīzē rakstiņu, kur Jūs bijāt nosaukts par Zinātnes departamenta direktoru. Cerams, ka tā nav vienkārši kārtējā preses pīle, un Jūs patiešām esat par tādu kļuvis. Tādā gadījumā sirsnīgi apsveicu Jūs ar šo jauno panākumu Jūsu karjerā.

.1580. Man šī ziņa sagādāja patiešām neviltotu prieku, jo visus šos pēdējos divarpus gadus mani zināmā mērā nomāca doma par to, ka es kontaktēju ar Jums, toreiz Departamenta direktora vietnieku, – un nevis ar pašu Direktoru Jāni Čaksti. Tieši Jūs es toreiz izvēlējos, saprotams, Jūsu vārda dēļ. Lai gan arī Jāņa Čakstes vārds nav nemaz tik peļams, bet tomēr kārdinājums izveidot vienreizēju no literārā viedokļa situāciju: viens Valdis Egle raksta otram Valdim Eglem – šis kārdinājums bija pārāk liels...

.1581. Bet tagad visas problēmas atkrīt pašas no sevis; pateicoties Jūsu pūlēm, situācija ir kļuvusi vēl vienreizējāka, patiešām jau fantastiska: viens Valdis Egle ir Latvijas vēsturē nopietnākās un izcilākās zinātniskās teorijas autors, bet otrs Valdis Egle ir Latvijas Zinātnes departamenta direktors un tāpat no juridiskā viedokļa pats galvenais viņa teorijas gremdētājs un bremsētājs – cilvēks, kurš nes vistiešāko personisko atbildību par to, ka šī teorija netiek izmantota, lai «Latvijas vārdu nestu pasaulē».

¹⁰³ Šī atbilde mani ļoti pārsteidza: ja cilvēks TĀ reaģētu uz manu aploksnī ar 20 santīmiem, tad tas jau liecinātu par neparastu prātu. Šādā izbrīna stāvoklī es nosūtīju «tam» Valdim Eglem nākošo vēstuli. Bet viņš neatbildēja – iepriekšējo e-pastu viņš bija sūtījis acīmredzot aiz pārpratuma, vēl nemaz nesaņēmis to aploksnī ar 20 santīmiem (un varbūt arī piedzēries savā vārda dienā pēc svinēšanas).

¹⁰⁴ Šī vēstule tika sūtīta pa parasto pastu un bija adresēta IZM Augstākās izglītības un zinātnes departamentam ar tādu aprēķinu, lai to pa priekšu izlasītu citi, un tikai pēc tam nodotu Valdim Eglem. Pēc tam es vēl ilgi laiku pa laikam ņirgājos par viņu pa e-pastu, sūtīdams dažādas karikatūras ar izsmējīgiem uzrakstiem.

.1582. Mīļais kolēģi! Pirms divarpus gadiem, 1998.gada 11.decembrī, mūsu abu kopīgajā vārda dienā, Jūs saņēmāt manu pirmo vēstuli, kur bija skaidri pateikts, ka notiks viens no diviem: vai nu Jūs kā atbildīga Zinātnes departamenta amatpersona organizēsiet Vēras teorijas kompetentu izskatīšanu, vai arī pret Jums tiks vērstas satīrisks trieciens. Jūs izvēlējāties otro variantu. Nu ko, – tās nenoliedzami ir Jūsu tiesības, kaut gan man tā vien šķiet, ka tā tomēr bija Jūsu kļūda.

.1583. Otrā varianta ietvaros Jūs tieši divus gadus vēlāk, 2000.gada 11.decembrī saņēmāt Nobela prēmiju 200 miljonu latu miljarddaļu apmērā (viena santīma monētās) «par mūža ieguldījumu Latvijas zinātnē un it īpaši par darbu “Tirgusorientētie pētījumi: 1993., 1994. un 1995. gada līgumdarbu pārskati” (LR Izglītības un zinātnes ministrija. Augstākās izglītības un zinātnes departaments. Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 1996.)», kļūdams tādējādi par otro Nobela laureātu Latvijā pēc doktora Kārļa Podnieka.

Nedzer tik daudz pa Ziemassvētkiem!...

Brauc lēnām pa tiltu,
Brauc lēnām pa tiltu!...

Dažas no karikatūrām, ko es sūtīju IZM Valdim Egļem pa e-pastu ar izsmējiģiem parakstiem

.1584. Tagad, izmantojot šo izdevību, kad es sūtu Jums apsveikumus sakarā ar to, ka esat ieņēmis šo man tik izdevīgo amatu, es gribētu mazliet informēt Jūs par mūsu tālāko Scenāriju.

.1585. Kā jau tas bija teikts Jums toreiz piesūtītajā Latvijas Nobela Komitejas godarakstā, Jūs tiksiet nodots Zinātniskās Inkvizīcijas Tribunālam, kas Jūs tiesās par noziegumiem pret zinātnieka ētiku. Tribunāla priekšsēdētāja būs Vaira Vīķe-Freiberga. Viņai tas tika piedāvāts grāmatā LASE2 (kuru viņa saņēma apmēram pirms gada), un viņa nav atteikusies. Es Tribunālā izpildīšu sekretāra un bendes lomu, kā jau tas bija aprakstīts grāmatā LASE2.

.1586. Pavisam šajā tiesas procesā būs trīs apsūdzētie: bez Jums vēl divas Latvijas zinātnē pazīstamas personas, kuras es pagaidām tomēr nenosaukšu, lai Jūs nevarētu viņas brīdināt un mazināt viņām jauko pārsteiguma efektu. Arī šīs personas tiks apsūdzētas noziegumos pret zinātnisko ētiku, pie kam šis tiesas process juridiski balstīsies galvenokārt uz «Zinātnieka ētikas kodeksu», kurš, kā Jūs droši vien zināt (vismaz tas Jums būtu jāzina pēc ieņemamā amata), ir akceptēts LZA Senāta sēdē 1997.gada 4.novembrī (lēmums Nr. 49.2) un LZP sēdē 1997.gada 11.novembrī (lēmums Nr. 11-4), bet publicēts izdevniecībā «Zinātne», Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050 (Reģistrācijas apliecība Nr.2-0250; iespiests SIA «Pērse», Aizkraukles ielā 21, Rīgā, LV-1006).

.1587. Apsūdzība jums visiem trim tiks uzrādīta, domājams, 2002.gada pirmajā pusē, bet pats process turpināsies gadus trīs līdz piecus (ar šādām tiesas prāvām ir tāpat kā ar dzimumaktu: jo ilgāk, jo labāk).

.1588. Es (kā Apsūdzības uzturētājs šajā Tribunālā) varētu Jums uzrādīt apsūdzību jau tagad, bet Scenārijs prasa iepriekš izdarīt dažas darbības pret pārējām apsūdzētajām personām, tāpēc Jums nāksies mazliet paciesties.

.1589. Pats par sevi saprotams, ka tiesas process būs atklāts, un par tā gaitu tiks informēta visa Latvijas sabiedrība, pirmām kārtām zinātniskā (caur Internetu un citiem līdzekļiem). Tas būs viens no lielākajiem satīriskajiem pasākumiem visā Latvijas vēsturē un jo sevišķi jau Latvijas zinātnes vēsturē. (Varu derēt, ka vēl pēc simt gadiem to ar jautrību pieminēs, jo vairāk tādēļ, ka pēc simt gadiem nevienam vairs nebūs šaubu, kurš Latvijā 20. un 21. gadsimtu mijā izvirzīja pasaules mēroga teorijas un kuri bija tikai sīki karjeristi, kas aiz saviem mazajiem karjeras apsvērumiem šīm teorijām kaitēja).

.1590. Šis tiesas prāvas Scenārijs man ir gatavs visos sīkumos, bet, pats par sevi saprotams, ka es Jums to tagad neatklāšu, lai katrs jauns «gājiens» šajā mūsu spēlē būtu Jums atkal jauns patīkams pārsteigums (līdzīgi šai vēstulītei vai 2000.gada 11.decembra žvadošajai aploksnītei).

.1591. Par Tribunāla tiesas prāvu Jūs, protams, tiksiet informēts personīgi, bet kas attiecas uz pārējo, tad, kā mēdz teikt: «Sekojiet preseī!». Laiku pa laikam paineresējieties Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā, kādas jaunas grāmatas tur ir parādījušās uz mana (un Jūsu) vārda. Tikai neaizmirstiet, ka man ir arī krievu grāmatas, tā ka, ja meklēsiet ar to viņu «Liber» datorsistēmu, tad uzdodiet savu uzvārdu ne vien latviski, bet arī krieviski.

.1592. Vienmēr palieko Jums uzticīgs,
solot nekad Jūs neaizmirst,

Jūsu

Valdis Egle

2001. gada 5. maijā

2.7. Karjerista karjeras gals

Ministru kabineta rīkojumi

2005.07.17 12:29 svētdiena
pēc 4 gadiem, 2 mēnešiem, 12 dienām

Ministru kabineta rīkojums Nr.901¹⁰⁵
Rīgā 2004.gada 17.novembrī (prot. Nr.66 72.§)

Par V.Egli

Saskaņā ar Valsts civildienesta likuma 11. panta trešo daļu un 37. panta pirmo daļu apstiprināt Valda Egles kandidatūru pārceļšanai no Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietnieka zinātnes jautājumos amata Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra amatā.

Ministru prezidents I.Emsis
Izglītības un zinātnes ministrs J.Radzevičs

Ministru kabineta rīkojums Nr.364¹⁰⁶
Rīgā 2005.gada 2.jūnijā (prot. Nr.32 54.§)

Par V.Egli

1. Saskaņā ar Valsts civildienesta likuma 14. panta trešo daļu, kā arī ņemot vērā Valsts civildienesta pārvaldes 2005.gada 23.maija lēmumu Nr.19 «Par disciplinārsoda piemērošanu V.Egļem, J.Krakopam un H.Kaņepeim», izglītības un zinātnes ministram atbrīvot Valdi Egli no Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra amata, pamatojoties uz Valsts civildienesta likuma 41. panta 1. punkta «i» apakšpunktu.

2. Ievērojot disciplinārpārkāpuma smagumu, rīkojums izpildāms nekavējoties.

Ministru prezidents A.Kalvītis
Izglītības un zinātnes ministre I.Druviete

Latvju Nobela prēmijas laureāta bēdīgais kritiens

¹⁰⁵ Publicēts: Latvijas Vēstnesis > 23.11.2004 185 (3133) > A daļa > Dokumenti > Ministru kabinetā

¹⁰⁶ Publicēts: Latvijas Vēstnesis > 07.06.2005 89 (3247) > A daļa > Dokumenti > Ministru kabinetā

Viņš dejoja
vienu vasaru...
vienu vasaru...
197 dienas...
Gandrīz kā Napoleons Bonaparts!

Kas iraid šie ļaudis, ap mani kas sīc
kā mušas priekš lietainas dienas?
Kas ir viņu mērķis? kāds nākotnes rīts?
un cik viņiem zvaigžņu? – Nevienas!

Es nereals esmu un gribu tāds būt –
man smalkāk un dziļāk viss svērts.
Par jums tikai pasmiešos kādreiz, varbūt,
lai dusmos – neesat vērts...

Fricis Bārda

No sarakstes ar Maiju Salnu

2000.12.15

(pirms 4 gadiem, 7 mēnešiem, 2 dienām)

.1593. P.S. Sakiet, vai tas IZM Valsts sekretāra vietnieks Valdis Egle ir Jūsu radnieks?... Vienu vakaru, kad atnācu mājās, man teica, ka pa televizoru esot uzstājies Valdis Egle, runājis par zinātnes katastrofālo stāvokli Latvijā. Es jau iedomājos, ka tas esat bijis Jūs... Ir nu gan interesanta sakritība – Jūsu vārda un uzvārda brālis, un vēl par zinātni runā!...

2000.12.24 20:27 svētdiena,

(pēc 9 dienām)

Ziemassvētku vakars

.1594. Jūs jautājāt, vai tas Valdis Egle no IZM ir mans radnieks? Vai viņš ir man radnieks, to es nezinu, bet zinu, ka viņš ir man ienaidnieks. Tas ir tas pats, kuram grāmatā LASE2 bija uzrakstīta vēstule, kā atceraties {[SKATI.892](#)}. Viņš neatbildēja. Es pusotru gadu gaidīju, un tad sāku karu pret viņu. Šī kara apraksts drīz būs ievietots žurnālā «Rose»¹⁰⁷ un aizņems tur ne mazāk kā divus numurus, tāpēc šeit nav vērts to atstāstīt – gan jau izlasīsiet.

.1595. Latvijā ir pieci cilvēki ar vārdu un uzvārdu «Valdis Egle». Es esmu vecākais no viņiem, tātad savā ziņā «Valdu Egļu klana» patriarhs. Man ir zināmas trīs neatkarīgas Egļu dzimtas Latvijā. Viena ir no Mārupes pagasta Vidzemes Malienā (Alūksnes rajonā); tie ir cēlušies no maniem senčiem un ir man tuvāki vai tālāki radnieki. Otra dzimta ir no Piebalgas Vidzemes Vidienā; no tās ir cēlušies slavenie literāti Kārlis un Rūdolfs Egles. Trešā dzimta ir no Kurzemes; no tās ir nācis pazīstamais Latvijas baptistu vadītājs Pēteris Egle¹⁰⁸ u.c. Šīs dzimtas droši vien nav savā starpā radniecīgas parastajā izpratnē; vienkārši 19.gadsimta sākumā, kad pēc dzimtbūšanas atcelšanas «pamīliju komisijas» reģistrēja latviešiem uzvārdus, vairākās vietās zemnieki ir pieņēmuši vienādus. No kurām dzimtām ir kurš Valdis Egle starp četriem pārējiem, to es nezinu, bet zinu, ka Mārupes Eglēs bija vēl viens Valdis.

* * *

Tālāk žurnālā «Rose» bija paredzēts ievietot divus dokumentus, kuriem autors neesmu es, bet gan šī mana stāsta varoņi. Pirmais dokuments ir «**Zinātnieka ētikas kodekss**», ko «izstrādājusi Latvijas Zinātņu akadēmija kopā ar Latvijas Zinātnes padomi» (kā teikts pašā dokumentā) un viena no autorēm kuram ir Maija Kūle. Un otrs dokuments ir Maijas Kūles referāts Zinātņu akadēmijas sēdē «**Cilvēka vērtības izpratne** sabiedrībā un nākotnes vīzijā», referāts, kuru viņa lasīja burtiski tajās pašās dienās, kad pazemoja mani.

Abi dokumenti lieliski parāda Maijas Kūles (un pārējo mana stāsta varoņu) dubulto morāli. Attiecībā pret mani viņi pārkāpa **tieši to**, ko paši sludina publiski, un mans sods nāca pār viņiem kā atmaksa par to, ka viņi ir pārkāpuši pašu publiski sludinātās normas.

¹⁰⁷ P.S. Tagad ievietots Niveādā augstāk.

¹⁰⁸ Egle Pēteris. «Godības ceļš». Apakšvirsraksts: «Pēteris Egle (1903–1993) latviešu baptistu mācītājs un baznīcas vēsturnieks». © 1999, LBDS. Izdevējs SIA «AMNIS».

2.8. Zinātnieka ētikas kodekss

.1596. Akceptēts LZA Senāta sēdē 1997.gada 4.novembrī (lēmums Nr. 49.2) un LZP sēdē 1997.gada 11.novembrī (lēmums Nr. 11-4)

.1597. Preambula

.1598. Zinātnes pamatuzdevums ir pasaules izzināšana un jaunu patiesību atklāšana¹⁰⁹ par parādībām un procesiem. Zinātniskās izziņas procesam jābalstās uz pētniecības ētikas normām un diskusiju principiem, kas formulēti šajā dokumentā¹¹⁰.

.1600. 1. Vispārējie principi

.1601. 1.1. Zinātnieka ētikas principi pamatojas uz vispārcilvēciskām morāles normām¹¹¹ un viņa profesionālo darbību.

.1602. 1.2. Zinātnieks nedrīkst prasīt no saviem līdzstrādniekiem vai pakļautām personām, lai tās darbotos pretēji zinātnieka ētikas principiem, kā arī pretēji likumdošanas aktiem.

.1603. 1.3. Ja radusies situācija, kad zinātnieka ētikas principi nonāk pretrunā ar vispāratzītām morālām vērtībām, zinātniekam jāizdara tikumiskā izvēle saskaņā ar personīgiem ētiskiem apsvērumiem.

.1604. 1.4. Zinātniekam jāapzinās, ka zinātne ir nozīmīga kultūras sastāvdaļa¹¹², un tā jāaizstāv pret jebkuru netaisnu un nepamatotu apsūdzību.

.1605. 1.5. Zinātniekam ir jāvēršas pret zinātnes sasniegumu nehumānu vai nekorektu izmantošanu pret cilvēci, jāinformē un jābrīdina sabiedrība un zinātnieku aprindas par šādas rīcības sekām, kā arī jāatsakās līdzdarboties šādos pasākumos.

.1606. 1.6. Zinātniekam nepārtraukti jāpaplašina un jāpadziļina savas zināšanas un jāceļ profesionālā kvalifikācija.

.1607. 1.7. Zinātniekam savā profesionālajā darbībā jāsauglabā kritiska attieksme; fakti un pierādījumi jāvērtē augstāk nekā zinātnisko autoritāšu paustie uzskati¹¹³.

.1608. 1.8. Zinātniekam jāveicina zinātnes brīvība: brīvība izvēlēties risināmo problēmu un risināšanas pieeju, domas un runas brīvība; jāvēršas pret zinātnisko publikāciju cenzūru, pret ierobežojumiem piekļūšanai informācijas avotiem un brīvai viedokļu apmaiņai ar citiem zinātniekiem. Tomēr zinātniekam ir jāpiekrīt zinātnes brīvības ierobežojumiem, ja to prasa valsts likumdošanā paredzētās normas (piemēram, par valsts noslēpumiem, patenttiesībām). Zinātniekam jāprotestē pret uztiptu prasību paust lojalitāti politiskām autoritātēm vai iestādēm, ja tas ierobežo zinātnes brīvību.

.1609. 1.9. Zinātniekam nav jāiesaistās kādas problēmas risināšanā, ja tas tiek veikts zemas kvalitātes izzinošās darbības ceļā, var radīt maldinošus rezultātus un secinājumus. Šādi rīkoties nedrīkst pat tad, ja tas tiek darīts spiedīgu sociālo vajadzību un ierobežotu resursu dēļ.

.1610. 1.10. Zinātniekam jāizkavē neatbilstošas kvalifikācijas personu iekļūšana zinātniskajā pasaulē, kā arī zinātnes ideālu izmantošana populistiskiem vai demagoģiskiem mērķiem.

.1611. 1.11. Zinātnieks savā zinātniskajā darbībā nedrīkst vadīties pēc personīgiem¹¹⁴, nacionāliem, rases un politiskiem kritērijiem.

.1612. 1.12. Zinātnieks nedrīkst tīšuprāt celt vai graut citu zinātnieku profesionālo reputāciju, izmantojot netikumīgus līdzekļus¹¹⁵.

¹⁰⁹ P.S. Bet īstenībā gan Maija Kūle, gan Valdis Egle no IZM, gan abi Freibergi, gan daudzi citi darīja visu, lai pasaule netiktu izzināta un lai patiesība netiktu noskaidrota; tāda jautājuma nostādne vispār, pat principā, nefigurēja viņu domās; figurēja tikai un vienīgi apsvērumi par to, kādu kurš vietu ieņem.

¹¹⁰ .1599. Dokumentu, pamatojoties uz LR likumā «Par zinātnisko darbību» 1996.gada 13.jūnijā izdarītajiem grozījumiem (sk. 21.panta 3.rindkopu), izstrādājusi Latvijas Zinātņu akadēmija kopā ar Latvijas Zinātnes padomi.

¹¹¹ P.S. Jā, mūsu stāsta varoņi (Maija Kūle, Vilnis Zariņš, Valdis Egle no IZM, Vaira un Imants Freibergi) tiek apsūdzēti ne tikai par Zinātnieka ētikas kodeksa pārkāpumiem, bet arī par vispārcilvēciskās morāles normu pārkāpumiem.

¹¹² P.S. Mūsu stāsta varoņi neapzinās, ka zinātne ir nozīmīga kultūras sastāvdaļa, ka patiesības noskaidrošana ir patiešām svarīga, nejut savu personisko atbildību par to, vai patiesība tiks vai netiks noskaidrota.

¹¹³ P.S. Mūsu stāsta varoņi pat netaisās izskatīt nekādus pierādījumus, un vadās **tikai** no «autoritāšu» viedokļiem.

¹¹⁴ P.S. Mūsu stāsta varoņi attiecībā pret Vēras teoriju vadījās **tikai** no personīgiem kritērijiem.

¹¹⁵ P.S. Mūsu stāsta varoņi ar netikumīgiem līdzekļiem grāva manu reputāciju (piemēram, apgalvojot, ka es esot «psihiski slim» un tml.). Šis Zinātnieka ētikas kodekss, diemžēl, nemin, kādas sankcijas būtu lietojamas pret šī Ētikas kodeksa (un vispārcilvēciskās morāles) pārkāpējiem. Es pret viņiem lietoju tādus līdzekļus, kādi man bija

.1613. 1.13. Zinātnieka atalgojums nedrīkst noteikt viņa darba kvalitāti¹¹⁶.

.1614. **2. Zinātnieks kā radoša personība**

.1615. 2.1. Zinātnieks ievēro starptautiskos un nacionālos autortiesību likumus. Jebkurai fotogrāfiju, tabulu vai teksta pavairošanai ir nepieciešama autora vai izdevēja piekrišana, obligāti jānorāda avots. Īsi citāti norādāmi ar interpunkcijas zīmēm (piemēram, pēdiņām) vai teksta izcēlumu, uzrādot citējamā teksta avotu. Šo noteikumu neievērošana kvalificējama kā plagāts un autortiesību pārkāpums.

.1616. 2.2. Par zinātniskā sasnieguma un publikāciju autoriem uzskatāmi tikai tie zinātnieki, kuri reāli un radoši piedalījušies zinātniskā darba izpildē. Kolēģiem, kuri snieguši tehnisko palīdzību (piemēram, rutīnas metodes, standartanalīzes) vai arī veikuši publikācijas noformēšanu (piemēram, ilustrāciju sagatavošana, rediģēšana), jāizsaka personīga pateicība. Pateicība jāizsaka arī tiem kolēģiem, kuru piezīmes manuskripta gatavošanas gaitā palīdzējušas rezultātu interpretācijā.

.1617. Ja publikācijai ir vairāki autori, delikāts ir jautājums par līdzautoru uzvārdu secību. Šis jautājums koleģiāli jāaskāņo pašam autoru kolektīvam. Ja līdzautoru ieguldījums ir aptuveni līdzvērtīgs, uzvārdus var sakārtot alfabēta kārtībā. Ja ieguldījums nav līdzvērtīgs, galvenā izpildītāja, idejas autora vai rezultātu galvenā interpretētāja uzvārds var figurēt kā pirmais.

.1618. Tikai ar autora (vai autoru) iniciatīvu, sekojot tradīcijām, kā līdzautoru var minēt zinātniskās skolas vadītāju (vai doktoranta zinātnisko vadītāju), viņa uzvārdu uzrādot kā pēdējo. Nav pieļaujama mehāniska līdzautorības pierakstīšana iestādes, katedras vai citas struktūrvienības administratīvajiem vadītājiem.

.1619. 2.3. Zinātnieka darbības galvenajai motivācijai ir jābūt iekšējam aicinājumam izprast un izziņāt dabas vai sabiedrības likumsakarības un vēlmei bagātināt savas zinātniskās nozares sasniegumus, nevis karjerismam vai materiālai ieinteresētībai¹¹⁷.

.1620. 2.4. Zinātniekam ir morālas un juridiskas tiesības aizstāvēt savu sasniegumu prioritāti.

.1621. 2.5. Zinātniekam ir jābūt korektam pret savu darba devēju vai sponsoru. Vienlaikus pētījuma datiem jābūt objektīviem un neatkarīgiem no darba devēja vai sponsora iepriekš izteiktām vēlmēm par sagaidāmiem rezultātiem un to secinājumiem.

.1622. 2.6. Zinātniekam jāuzņemas tikai tādi uzdevumi, kuru risināšanai viņam ir pietiekama prasme. Ja to trūkst, zinātniekam jāiesaka citi kolēģi, kuri spēj izpildīt šos uzdevumus.

.1623. 2.7. Zinātniskie pētījumi jāveic, nedegradējot cilvēka cieņu un nenonākot konfliktā ar humānisma principiem un cilvēktiesību normām. Pētījumi, kuros izpētes objekts ir cilvēks, jāveic atbilstoši starptautiski akceptētiem deontoloģijas principiem, respektējot cilvēka brīvprātīgu piedalīšanos pētījumā, anonimitāti un datu neizpaušanu. Ja izpētes objekts ir bērni, nepieciešama vecāku vai aizbildņu piekrišana. Personai, kura piedalās pētījumā, ir tiesības jebkurā brīdī pārtraukt savu līdzdalību.

.1624. Ja pētījums saistīts ar sāpīgām manipulācijām, zinātniekam jāpamato šāda pētījuma nepieciešamība, maksimāli jāsamazina sāpes un jāgarantē, ka pētījuma objekta fiziskās un garīgās veselības stāvoklis būtiski nepasliktināsies pētījuma procedūras rezultātā.

.1625. Persona, kas ir pētījuma objekts, pilnā mērā jāinformē par pētījuma raksturu, nolūkiem, izpētes materiāla ņemšanu (piemēram, biopsijas) un sagaidāmiem efektiem. Nav atļauts pētījumiem pakļaut personas, kuras atrodas brīvību ierobežojošos apstākļos (piemēram, cietumā).

.1626. 2.8. Eksperimentos ar laboratorijas dzīvniekiem jārikojas tā, lai pasargātu dzīvniekus no sāpēm un ciešanām. Gadījumos, kad nevar izvairīties no sāpīgām procedūrām, zinātniekam jāpamato šāda pētījuma nepieciešamība vai arī maksimāli jāsamazina sāpju intensitāte.

.1627. 2.9. Zinātniskais pētījums jāveic tā, lai nekaitētu apkārtējai videi un cilvēkiem. Ja tas nav iespējams, ietekmes jāsamazina līdz minimumam vai arī – ja kaitējums nav novēršams – jāatsakās no pētījuma izdarīšanas ar iecerētajām metodēm.

.1628. 2.10. Zinātniekam godīgi jādara zināmi savu pētījumu rezultāti¹¹⁸. Nedrīkst slēpt rezultātus, kuri kādam sagādā neērtības vai arī neatbilst darba hipotēzei.

.1629. Vienus un tos pašus zinātniskos datus nav korekti atkārtot dažādās publikācijās, nenorādot uz pirmpublicāciju. Rezultātu un datu atkārtotas publicēšanas vai izplatīšanas kārtību nosaka un regulē autortiesību deklarācija, kuru autors (autori) iesniedzis redakcijai vai izdevniecībai un kura nosaka ekskluzīvās tiesības reproducēt, pārpublicēt vai izplatīt pirmpublicācijas materiālus.

pieejami manā stāvoklī, un proti – viņu pašu reputācijas graušānu. Pret tiem, kas Zinātnieka ētikas kodeksu un vispārcilvēcisko morāli nepārkāpj, es tādus līdzekļus nekad neesmu lietojis.

¹¹⁶ Es par savu zinātnisko darbu ne tikai nesaņemu nekādu atalgojumu, bet arī ziedoju tam lielus līdzekļus.

¹¹⁷ P.S. Te nu atliek vienīgi pasmieties.

¹¹⁸ P.S. Mūsu stāsta varoņi visiem spēkiem cenšas panākt, lai es to nevarētu izdarīt.

.1630. Ja kāds no kopīgo publikāciju līdzautoriem gatavo pārskata rakstu vai referātu zinātniskā konferencē, viņam obligāti jāuzrāda visi pārējie līdzautori un jādod pilnīgas norādes uz pārskata referātā minētajiem pirmpublicējumiem.

.1631. 2.11. Zinātniekam ir tiesības un pienākums publiski informēt sabiedrību par saviem sasniegumiem, taču tajā pašā laikā jāatturas no pašslavināšanas. Presē, radio un televīzijā ir lietderīgi propagandēt zinātniskos sasniegumus, bet ne savu personību¹¹⁹. Publikācijām, kuras nav saistītas ar zinātnieka profesionālās darbības sfēru, nav ieteicams pievienot zinātniskos grādus un titulus.

.1632. **3. Zinātnieks kā skolotājs un zinātniskās skolas veidotājs**

.1633. 3.1. Zinātnieks pulcē ap sevi skolniekus, ņemot vērā viņu intelektuālos un morālos raksturojumus. Iesaistot zinātnē jauno paaudzi, zinātniekam jāvēršas pret jebkādam protekcijas, korupcijas un diskriminācijas tendencēm.

.1634. 3.2. Zinātniekam jāvelta īpaša uzmanība spējīgiem studentiem, rosinot viņu aktīvu līdzdalību pētnieciskajā darbā. Ar savām zināšanām, prasmi un morālajiem principiem zinātniekam vienmēr jābūt par piemēru saviem studentiem un līdzstrādniekiem.

.1635. Viens no radoša zinātnieka, it īpaši jauna zinātniska virziena iedibinātāja, darbības mērķiem ir zinātniskās skolas izveidošana. Zinātniskā skola ir saliedēts talantīgu zinātnieku kolektīvs, kuru vieno kopīgs mērķis un morāles normas. Par zinātniskās skolas īstenu vadītāju var būt tikai talantīgs, radošs, iejūtīgs pedagogs un cilvēks ar augstiem morālajiem principiem. Viņa personībai jākalpo par etalonu skolas tikumisko normu izveidei.

.1636. 3.3. Zinātnieks nedrīkst pieņemt nelikumīgu samaksu no saviem studentiem par apmācību un konsultācijām.

.1637. 3.4. Zinātniekam jāizvairās no patvaldnieciska vadības stila savā zinātnieku grupā, jāievēro demokrātijas normas un koleģiāls darbības stils.

.1638. **4. Zinātnieks kā recenzents**

.1639. 4.1. Zinātnieks ir atbildīgs par zinātnisko publikāciju un disertāciju objektīvu recenziju. Tā nedrīkst būt pavirša, nepamatoti labvēlīga vai nepamatoti nelabvēlīga.

.1640. 4.2. Recenzijas sagatavošanā nav pieļaujama ieinteresētas personas iesaistīšana. Disertācijas vadītājs un līdzautori nedrīkst būt iesaistīti darba novērtēšanā recenzēšanas stadijā.

.1641. 4.3. Recenzējot disertāciju, recenzents novērtē autora iegūtos rezultātus, kompetenci un darba zinātnisko nozīmīgumu, precīzi formulē kritiskās piezīmes.

.1642. 4.4. Veicot zinātnisko rakstu recenzenta funkcijas, tas jādara stingri konfidenciali, ja to prasa žurnāla redakcijai. Zinātnieks drīkst uzņemties tikai tādu darbu recenzēšanu un novērtēšanu, kas ir viņa kompetences robežās. Ja recenzējamā raksta saturs pārsniedz recenzenta kompetences robežas, viņš var, saglabājot konfidencialitāti, konsultēties ar kolēģiem.

.1643. **5. Zinātnieks kā eksperts**

.1644. 5.1. Zinātnieks uzņemas veikt ekspertīzi tikai tad, ja ekspertējamais zinātnes virziens atbilst zinātnieka specializācijai, zināšanām un pieredzei.

.1645. 5.2. Ekspertīzes ziņojums zinātniekam jāgatavo godīgi un ar pilnu atbildību, ņemot vērā konkrēto stāvokli attiecīgajā pētījumu laukā un atspoguļojot savu kompetenci šajā jautājumā.

.1646. 5.3. Gadījumos, kad ekspertu loks kādā specialitātē ir šaurš, jāiesaista starptautiskie eksperti, kuru izvēlē noteicošais ir objektīvi kritēriji (piemēram, citējamības indekss).

.1647. 5.4. Gatavojot ekspertīzi, zinātnieks nedrīkst ietekmēties no darba devēja vai sponsora vēlmēm un nedrīkst pakļauties viņu spiedienam, kas varētu ietekmēt ekspertīzes saturu.

.1648. 5.5. Lai izvairītos no aizdomām par tendenciozitāti un neobjektivitāti, zinātniekam jāatsakās piedalīties ekspertīzē, ja viņa slēdzieni var būt cieši saistīti ar personīgām interesēm. Tādā gadījumā zinātnieks informē attiecīgo pilnvaroto par atteikšanās iemeslu.

.1649. 5.6. Ekspertīzes laikā iegūtajai informācijai jābūt stingri konfidencialai. Šo informāciju nedrīkst izmantot, lai nepamatoti vērstos pret kādu institūciju vai personu, vai arī citādi izmantot savtīgās interesēs.

.1650. 5.7. Zinātniskās ekspertīzes apspriešanas laikā nav pieļaujama ekspertējama darba autora klātbūtne, taču apelācijas gadījumā diskusija var notikt, autoram klātesot.

.1651. 5.8. Ekspertīzes rezultātiem (novērtējumam, ranžējumam) ir jābūt pieejamiem zinātniskā projekta autoram. Eksperts var izvēlēties, vai viņš paliek autoram anonīms.

.1652. 5.9. Eksperta diskvalifikācijas noteikumi:

¹¹⁹ P.S. Mūsu stāsta varoņi kategoriski atsakās izskatīt lietu pēc būtības un vienmēr polemiku novirza uz personībām.

.1653. 5.9.1. ieinteresētās personas diskvalifikācija. Ekspertu diskvalificē tad, ja lieta bijusi saistīta ar zinātnieka eksperta paša vai viņa radnieku (dzīvesbiedra, vecāku, bērnu) vai citu viņam tuvu stāvošu personu ieinteresētību ekspertīzes labvēlīgā vai nelabvēlīgā iznākumā;

.1654. 5.9.2. pārstāvja jeb pilnvarotās personas diskvalifikācija. Eksperts ir diskvalificējams, ja viņš pārstāvējis kādu citu personu, kas bijusi ieinteresēta ekspertīzes labvēlīgā vai nelabvēlīgā iznākumā;

.1655. 5.9.3. diskvalifikācija eksperta atkārtotas (dubultas) ieinteresētības dēļ. Eksperts ir diskvalificējams, ja viņš šobrīd pārstāv vienu iestādi, bet agrāk kādā citā iestādē ir piedalījies tādu problēmu risināšanā, kuras tieši saistās ar pašreiz ekspertējamo lietu;

.1656. 5.9.4. «advokāta» diskvalifikācija. Eksperts ir diskvalificējams, ja viņš aizstāvējis vai pierunājis panākt kādas lietas labvēlīgu vai nelabvēlīgu iznākumu vai arī nodarbojies ar kukuļņemšanu;

.1657. 5.9.5. diskvalifikācija personīgās attieksmes un uzskatu dēļ. Apstākļi neattiecas uz 5.9.1. – 5.9.4. Diskvalifikācija attiecas uz ekspertu, kura personīgā attieksme pret ekspertējamā darba autoru (draugs, nelabvēlis, darba devējs, kreditors; cilvēks, ar kuru ir interešu saistības vai arī nav labas attiecības, u.tml.) neobjektīvi ietekmējusi ekspertīzes rezultātu. Kā iemesls var būt arī psiholoģiski, ideoloģiski un politiski motīvi vai būtiskas uzskatu atšķirības, kas apdraud ekspertīzes objektivitāti.

.1658. **6. Zinātnieks kā zinātniskās diskusijas partneris**

.1659. 6.1. Zinātniskā diskusija un polemika ir viena no zinātniskās darbības pamatformām.

.1660. 6.2. Kritikā, diskusijās un polemikā zinātniekam vienmēr jāievēro vienlīdzības (neatkarīgi no zinātniskā grāda un tituliem)¹²⁰ princips, nepieļaujot personīgu attiecību kārtošanu un kritizējamās personas kariķēšanu.

.1661. **7. Zinātnieks kā zinātnes popularizētājs**

.1662. 7.1. Zinātniekam jāpopularizē zinātnes sasniegumi. Zinātniekam jāvērsas pret pseidozinātniskām teorijām, kas cenšas piesegties ar zinātnisku frazeoloģiju¹²¹.

.1663. 7.2. Zinātniekam jārespektē sabiedrības tiesības būt informētai par zinātnes sasniegumiem un jāvairo iespējas šīs tiesības īstenot, jāvērsas pret sabiedrības maldināšanu, informācijas aizkavēšanu un sagrozīšanu.

.1664. **8. Zinātnieks kā sabiedrības loceklis**

.1665. 8.1. Zinātniekam praktiski jāizmanto savas zināšanas, intelekts un autoritāte sabiedrības labā.

.1666. 8.2. Zinātniekam vēlams ņemt dalību zinātniskās sabiedrības aktivitātēs.

.1667. 8.3. Zinātnieks nedrīkst pieļaut savas zinātniskās autoritātes izmantošanu populistiskos, propagandas vai reklāmas nolūkos.

.1668. 8.4. Zinātnieks, kurš ieņem kādu amatu valdībā vai pārvaldes institūcijā, nedrīkst atteikties no zinātnieka ētikas principiem, kas iekļauti šajā kodeksā.

.1669. **Sastādījuši:**

.1670. Latvijas Zinātņu akadēmija: Vija Kluša, Maija Kūle, Edgars Siliņš

.1671. Latvijas Zinātnes padome: Jānis Priedkalns, Andrejs Siliņš, Jānis Stradiņš

.1672. Izdevniecība «Zinātne», Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050. Reģistrācijas apliecība Nr.2-0250. Iespiesta SIA «Pērse», Aizkraukles ielā 21, Rīgā, LV-1006.

2.9. Cilvēka vērtības izpratne sabiedrībā un nākotnes vīzijā

.1673. Latvijas ZA akadēmiķe Maija Kūle:

.1674. *Referāts Latvijas ZA sēdē Rīgā 2000.gada 15.decembrī*

.1675. Attieksme pret cilvēku – katru, vienu, atsevišķu būtni¹²² – ir kā lakmusa papīrs, kas parāda kultūras ievirzi un valsts ideoloģijas noskaņas¹²³. Konservatīvisma teorētiskis Bērks kādreiz teicis, ka,

¹²⁰ **P.S.** Mūsu stāsta varoņi **nekad** nav ievērojuši šo normu attiecībā uz mani.

¹²¹ Latvijas «zinātnieki» masveidīgi izplata pseidozinātniskas mācības, piemēram, akadēmiķis Andris Buiķis; akadēmiķe Vaira Viķe-Freiberga atklāti dēvē sevi par «praktizējošu mistiķi».

¹²² Maija Kūle šo referātu lasa 2000.gada 15.decembrī, tajā laikā, kad nav atbildējusi uz 2000.gada 1.jūnijā viņai iedotajām grāmatām {.1021}, uz 2000.gada 1.decembrī viņai nosūtīto atgādinājuma vēstuli {.1028}, un **divas dienas** pēc tam, kad, 2000.gada 13.decembrī Vilnis Zariņš no viņas institūta ir realizējis viņu abu iepilnoto pazemojumu un rupjību akciju pret mani {.1033}.

viņaprāt, visa cilvēces attīstība ir virzījies vienā pamatvirzienā: cilvēka kā atsevišķas individuālas būtnes izdalīšanās ārā no sugas kopības. Tā ir tendence, kas sev līdzī nes tādas vērtības kā brīvība, patstāvība, atbildība, individuālā pašpietiekamība. Cilvēks sevi apzinās kā darbīgu, morālu, ar pašapziņu apveltītu būtni. Cilvēks ir vērtība. Ticība šādai cilvēka izpratnei ir raksturīga Jaunlaiku filosofijai, kuras ietekmē Eiropā aizsākās galvenie mūsdienu gara dzīves virzieni Apgaismība, liberālisms u.c. Šī nostādne sekmēja zinātņu attīstību, jo izzinošais cilvēks kļuva par nozīmīgu būtni, kas pārvalda pasaules norises. Kopš šī laika filosofiskajām nostādnēm Eiropā radās mācība par cilvēktiesībām, kas patlaban pasaulē iegūst politisku aktualitāti.

.1676. Filosofijā tolaik parādās tādi koncepti kā *Ego*, subjekts, subjektivitāte. Raksturīgi, ka, runājot par cilvēka spējām, tās tiek diferencētas un sabalansētas, piemēram, klasikas laikmeta dižākā filosofa I. Kanta izpratnē, vienlīdz būtisks ir prāts, zināšanas un brīvā griba, tikumība, kā arī spriestspēja, patikas un nepatikas jūtas. Kantam tās ir trīs Kritikas, trīs sistēmas daļas, kas parāda cilvēku veselumā. Cilvēka vērtība ir sabalansētībā, visu triju sfēru līdzsvarotībā. Cilvēks nekad nedrīkst būt līdzeklis, bet tikai mērķis. Tolaik filosofija pat nepieļauj domu, ka cilvēka vērtība var būt zināšanās bez tikumības un skaistā izjūtas.

.1677. Varbūt jūs teiksiet, ka tas ir vecmodīgi! Tā tas šķiet tajās kultūrās, kas nav spējušas pamatīgi iesavināt klasikas mantojumu. Daudzas savdabīgas parādības mūsdienu Latvijā liecina par to, ka nav tieksmes nopietni uztvert klasikas mantojumu. Ar skubu tiek pārlēkts tam pāri, cenšoties pārņemt ietekmes no Rietumiem un ielēkt postklasicisma situācijā, kurā atļaujas ironizēt par Eiropas klasiskajām vērtībām. Spilgts piemērs tam ir žurnāls «Rīgas Laiks» – foto, kur attēloti izkārņījumi un mēslu muša un uzraksts «Kants». Taču Rietumiem Kants ir bijis, tas ir kļuvis par tik dziļu un stabilu pamatu, tā ka ironiska attieksme to nesagrauj.

.1678. Latvijā Kants «ir bijis» tikai tik, cik pastāv vēsturisks fakts, ka Kanta visu trīs Kritiku pirmizdevumi ir iznākuši Rīgā (precīzāk, viens – Liepājā) 18.gadsimta beigās. Cilvēka kā vērtības konceptuālie pamati nav iesakņoti Latvijas kultūrā un neatainojas mūsdienu domāšanā. Nav vēlmes tos apgūt, bet ir vēlme tos sagraut. Tā, piemēram, Kultūrkapitāla fonds jau trīs reizes konsekventi atsaka palīdzību izdot Kanta Kritikas, lai gan šie darbi ir tie, kas Rīgu ierindo Eiropas kultūras vēstures enciklopēdijās. Atteikumu saņem arī Broces kopoto rakstu izdošanas projekts un citas klasiskās vērtības.

.1679. Nav pārliecinošas tās tēzes, kas tiek atkārtotas mūsdienu Latvijas ideoloģiskajās nostādnēs, – ka cilvēks tiek atzīts par augstāko vērtību. Šādām atziņām būtu jāsakņojas kopējā vērtību sistēmā, taču praktiski Eiropas Savienības un ANO iespaidā tiek pieņemta tikai viena daļa no kopējās koncepcijas par cilvēku kā vērtību, tās ir cilvēktiesības, turklāt galvenokārt politiski juridiskā aspektā. Taču cilvēktiesību ideja ir plašāka, tās ir arī tiesības uz dzīvību, brīvību (ne tikai politisko), pajumti un pārtiku. Tās ir eksistenciālās tiesības dzīvot pilnvērtīgas individuālas būtnes statusā¹²⁴.

.1680. Taču jāatgriežas pie mūsdienu realitātem. 2000.gada nogalē sakarā ar Latvijas slimokasu finansiālo nespēju segt izdevumus tiek atteikta medicīniskā palīdzība vairākās Rīgas slimnīcās, tas ir visklājākais cilvēka tiesību dzīvot apdraudējums. Kā teica ievērojamais bērnu ķirurgs Ā. Lācis: «Jūs man neviens nevarat aizliegt izdarīt operācijas, jo jūs nedrīkstat aizskart cilvēku tiesības dzīvot!». Valsts it kā pretendē risināt cilvēktiesību jautājumus, taču sakarā ar to, ka tie tiek tvērti tiesiski politiskā aspektā, fundamentālās eksistenciālās cilvēka tiesības tiek apdraudētas. Tur CT birojs neiejaucas un nav pilnvarots to darīt. Apdraudējumu pieļauj situācija, ka Latvijas kultūrā un sabiedrībā nav iestrādāta (ieaudzināta) apziņa par cilvēku kā vērtību, kaut arī ārēji tiek deklarēts, ka tā tiek aizsargāta.

.1681. Ātri piesavinātais Rietumu dažu sociālo teoriju skatījums uz cilvēku kā uz funkciju kopumu, kas realizē savu darbību sociālās grupās un sfērās, rada funkcionālistiski pragmatisku skatījumu uz cilvēku. Cilvēks tiek it kā sašķēlēts daļās, viņš/a ir profesijas, sociālās lomas pārstāvis, rodas problēma, kā savienot privāto un publisko (pie mums notiek strauja privātās dzīves publiskošana, lai gūtu publicitāti kā varas izpausmes žestu, un publiskā privatizēšana). Cilvēks kopumā pazūd, nerunāsim par to, ka pazūd ētiskās un trivializējas estētiskās dimensijas. Ievērojamais krievu profesors Sergejs Averincevs, kas tagad strādā Vīnes universitātē, atzīst:

«Es saskatu kādu mūsdienu kultūras stāvokļa tendenci. Un tā ir bīstama. Ir zaudēta spēja niansēti, sarežģīti spriest, domāt un izteikties. To jau varam vērot ikdienas sintaksē un interpunkcijā – punkts un komats gandrīz izzūd no ikdienas komunikācijas. Mēs taču ik dienas mierīgi novērojam, piemēram, kā televīzija pat mediālajā pasaulē ļoti ievērotām un respektētām personībām neļauj pabeigt frāzi. Cilvēks

¹²³ Nu ko, Vēras teorijas vēsture patiešām ir varen lielisks lakmusa papīriņš, kas spilgti parāda Latvijas «kultūras ievirzi» un «valsts ideoloģijas noskaņas» tajā valstī, kuras galva un simbols ir Vaira Vīķe-Freiberga.

¹²⁴ Kāda liekule!!!

iekārtots tā, ka viņa spriedums ir komplicēts: jā, es saku, bet... Un lūk, to, kas seko aiz šī «bet», to, kas izskaidro viņa domāšanas mehānismu, domas būtību, TV un citi masu mediji ignorē. Kristīgajai kultūrai šāda perspektīva liekas sevišķi neiespējama, jo kristietība ir ticība, kuras būtībā jau ir ietverta kāda dievišķā sarežģītība».

.1682. Iespējams, ka šī tendence uz daudzpusības nivelēšanu, frāžu apraušana, intereses zudums par sistemātiku, valodas apslēpjošais raksturs ir viens no dziļākajiem iemesliem, kādēļ tik lielai daļai Latvijā nepieņemama liekas zinātne ar savu ievirzi tvert sarežģītību.

.1683. Taču cilvēks kā eksistenciāla būtne ir viena no vissarežģītākajām parādībām pasaulē. Cilvēks nav tikai un vienīgi sociālu lomu kopums, viņš/a nav ekonomisks darbaspēks vai demogrāfiska vienība. Lai pierādītu viņa/as vērtību, jāuztver sarežģītība, nav jāatsakās no tā, kas cilvēkā ir irracionāls, unikāls. No cilvēka kā būtnes, kam ir ģimene, dzimta, dzimums, sava patstāvība, brīvība, radošais gars, ticība un priekšstati par dzīves jēgu. Ekonomika un politika nevar uzurpēt visas tiesības lemt un virzīt, jo lielā mērā tā daudzreiz izrādās tikai šķietamība. Cilvēks nav «jāiettransformē» valstī, bet gan valsts ir jāattīsta cilvēka dēļ¹²⁵.

.1684. Latvijas valstī tiek izstrādātas dažāda līmeņa nākotnes koncepcijas, tajā skaitā par kultūras attīstību, sabiedrības integrāciju u.c. Tām piedrošies vēl viena – valstiska koncepcija par Latvijas ilgtspējīgu attīstību: no vīzijas uz darbību. Koncepcija aplūko Latvijas valsts attīstības modeļus tālai nākotnei, pat 30 gadu garumā. Jāatzīst, ka modeļa ar tik tālu attīstības perspektīvu atjaunotajai Latvijas valstij vēl nav bijis. Labi, ka šīs koncepcijas radīšanā apvienojušies dažādi politiskie spēki: līdzās Tautas partijas līderim A. Šķēlem¹²⁶ redzami teorētiķi no «Latvijas ceļa» un «Tēvzemes un brīvības», kā arī citi. Tas nozīmē, ka vismaz teorētiski ir cerība, ka atšķirīgi politiski spēki spēj sadarboties, radot Latvijas vīziju, vismaz pirms viņiem pašiem aktuālajām pašvaldību vēlēšanām.

.1685. Koncepcijā uzsvērts, ka pašreizējā pasaules un Eiropas attīstība balstās uz informācijas sabiedrības veidošanu. Tas ir izdevīgi Latvijai, jo dod iespēju neesošu resursu trūkumu kompensēt ar zināšanām un kvalificētu darbaspēku. Taču jājautā, cik lielā mērā tad līdzšinējās Latvijas valdības ir atbalstījušas zinātņi un augstāko izglītību, cik procenti no nacionālā ienākuma tām tiek piešķirti. Kā zināms, pēdējos gados zinātnes finansējuma procents ir noslīdējis līdz 0,2%¹²⁷, un Latvija atrodas pirmspēdējā vietā Eiropā aiz Albānijas. Tādēļ šādu apgalvojumu ierakstīšana koncepcijas ievadā liecina, ka patiešām būtu jānotiek «revolūcijai» Latvijas valsts vērtību sistēmā, lai vīziju pārveidotu par realitāti un zinātne, kā arī augstākā izglītība iegūtu sev pienākošos cienījamu vietu¹²⁸ jaunajā informācijas laikmetā.

.1686. Koncepcija ir valstisks dokuments, tādēļ tās struktūra vērsta pamatā uz lielu sociālo un ekonomisko struktūru attīstību (rūpniecība, lauksaimniecība utt.). Taču valsts – tie ir cilvēki. Šeit būtu jāatgriežas pie jautājuma: kam gan pastāv valsts? Cilvēkiem? Vai otrādi: cilvēki pastāv valsts dēļ? Tas ir jautājums par «nošu atslēgu» visai koncepcijai, par tās filosofisko skanējumu, koncepcijas dziļāko jēgu.

.1687. «Nošu atslēga» vīzijai nepārprotami ir sociāla, ekonomiska, valstiska. Taču patlaban apspriežamā Valsts ilgtspējīgas attīstības koncepcija «Latvija: no vīzijas uz sadarbību» nav centrēta uz cilvēku. Cilvēks tajā nav galvenais subjekts, kura dēļ būtu jāattīstās Latvijai. Te ir citas galvenās lietas, lielākoties tie visi ir abstrakti koncepti: ekonomika, finanses, valsts reģioni, lauksaimniecība, konkurētspējīgs darbaspēks, vidusšķira. Cilvēks kā dzīva, atsevišķa, konkrēta būtne te neizskan, viņš/a ir tikai lielu funkcionālu konceptu sastāvdaļa: darbaspēks, pilsonis, Latvijas iedzīvotājs. Netiek izvērstas struktūras, kas skar atsevišķa cilvēka dzīvi, viņa patību (izņemot izglītību, kas tiek atainota valstiskā skatījumā). Pat viens no koncepcijas autoriem O. Kehris atzīst, ka ir izpalikusi tēma par ģimeni. Cilvēks te ir cilvēkkapitāls, jo paradigmā, kurā valda naudas attiecības, cilvēku pat vairs nesauc vārdā «cilvēks». Neapšaubot to, ka mūsdienu ekonomikas zinātnē pastāv jēdziens «cilvēkkapitāls» un tam ir sava funkcija, jāatzīmē, ka šī funkcija neizsmel visus cilvēka darbības un attieksmju tīkla raksturojumus.

¹²⁵ Pavisam vājš modelis no filosofijas viedokļa, bet mums pašreiz nav laika ielaisties tā iztīrījumā un nostādīt tam pretī precīzu modeli, jo tas būtu ļoti gari.

¹²⁶ Atradusi ko pieminēt! Tad ta teorētiķis! Tad ta politiskais spēks! Visizcilākais zaglis Latvijas vēsturē ar puķu tirgoņa redzesloku, lielo gudrinieku Gunta Ulmaņa un Vairas Viķes-Freibergas kreatūra. Kūle pielabinās viņam tāpēc, ka viņš toreiz pēc VVF uzaicinājuma bija ministru prezidents.

¹²⁷ Maijiņai *очень кушать хочется*. Kas finansēja **mani** un Vēras teoriju? Es to pat prasījis nekad neesmu; esmu ne tikai strādājis bez maksas, bet vēl pats savus līdzekļus ieguldījis. Bet tie, kas finansējumu no valsts saņēmu, neviņo pat elementāri izskatīt lietu pēc būtības un tikt par to skaidrībā.

¹²⁸ **TAI** «zinātnei», kuru pārstāv akadēmiķe Maija Kūle un pārējie mūsu stāsta varoņi, vieta ir – atkritumu izgāztuvē.

.1688. Liels šīs koncepcijas ieguvums ir zinātnes dominante šajā vīzijā. Zināšanas kļūst par attīstības galveno dzinējspēku. Tam pilnīgi var piekrist, taču vajag atcerēties I. Kantu, ka cilvēka vērtība nav tikai prāts un izziņa, bet gan triju spēju kopība. Raksturīgi, ka šajā Latvijas vīzijā, ievaddaļā, kas publicēta avīzē «Diena» (14.decembrī 2000.g.) vispār neizskan vārds «morāle», prasība pēc ētiskās situācijas izmaiņas, cilvēku pašizaugsmes, un tā tas ir situācijā, kad mūsu valsti apdraud korupcija, valsts sagrābšana, prostitūcija, narkomānija un informācijas slēpšana. Cilvēks šajā koncepcijā parādās galvenokārt kā «būtne», kuru analizē ekonomika un sociālās zinātnes, kultūra ir tikai tradicionāla nacionālās idejas nesēja, kuru nevarot atstāt pašplūsmā.

.1689. Taču dziļākajā būtībā nevis kultūru var regulēt, izlemt, atstāt to pašplūsmā, vai neatstāt, bet gan tieši kultūra plašā nozīmē regulē ļoti daudzas cilvēka dzīves norises, tajā skaitā ekonomiskās. Pie šīs atziņas Rietumu humanitārās un sociālās zinātnes ir nonākušas jau pirms laba laika, patlaban tā kļūst par ES ideoloģisko nostādņu jaunu akcentu. Tādēļ ir nepamatoti tā nostumt malā kultūras sfēru Latvijas attīstības vīzijā. Kultūras paradigma, kurā dibinās mūsdienu saprašanas veids par pasauli, ir pamats zinātnei. Kultūra ar zinātņi un informācijas sabiedrību ir daudz lielākā mērā saistītas, nekā tas izskan koncepcijā. Informācijas laikmets, kas tiek prognozēts, ir bezsaturīgs un haotisks, ja tajā netiek ieviestas un spēkā uzturētas kultūras, aksioloģiskās un morāles dimensijas.

.1690. Runājot par zinātņu attīstības vīziju, acīs krīt tāds fakts, ka par prioritārām tiek izvirzītas tās nozares, kas lielākoties kalpo tehnoloģiski pragmatiskajam diskursam, proti, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, biotehnoloģija, biomedicīna, koksnes ķīmija. Tās jau savulaik MK izvirzīja Latvijas zinātnes piecu prioritāšu vidū. Taču MK lēmumā savulaik kā prioritāte bija minēta arī Letonika, latviešu tautas kultūras, vēstures, identitātes, valodas apzināšana, izpēte, kopšana. Tā sacīt, humanitārās cilvēkzinātnes. Tagad tās ir pazudušas zem frāzes, ka prioritāšu saraksts varēs kādreiz mainīties. Par to varētu arī nebrīnīties, jo koncepcijas kopējā ievirze nav vērsta uz pārdomām par Latvijas kā nacionālās (kas ir apstiprināts Latvijas Satversmē) valsts savdabību, kas varētu bagātināt mūs pašus un ES kopumā. Ja kāds uzskata vārdu «nacionālās» par novecojušu (tādu, ko pārprot vai nesaprot Eiropa), tad tā vietā varētu lietot citus apzīmējumus, kas raksturo mūsu valsti, sabiedrību un tajā dzīvojošos cilvēkus viņu konkrēti vēsturiskajā specifikā, tajā savdabībā, kas ir mūsu bagātība uz Eiropas fona.

.1691. Koncepcija Latvijas intelektuālajā un politiskajā vidē atkārtο daudzas mūsdienu Eiropas Savienības ideoloģiskās nostādnes. Tas nav peļami, jo, integrējoties Eiropā, tās diskursa valodai ir jāpiemērojas. Taču, no otras puses, Eiropa nav un nebūs tikai šī mirkļa sociāli pragmatiskais diskurs, kurā cilvēks tiek tvērts kā funkcionāla, sadalīta vienība bez morāles un patikas jūtām. Cilvēka vērtība ir daudzpusībā, sarežģītībā, pārākumā pār elementārajām ekonomiskajām, naudas un sociālajām norisēm, kurās viņš/a tiek iekļauts. Nākotnes Latvijā, tāpat kā Eiropā, kultūras, ticības, morāles loma pieaugs un arvien vairāk iespaidos ekonomiskās un politiskās norises. Tāpēc, lai mūsu valstī cilvēks patiešām būtu vērtība, nevar apiet cilvēciskos, humanitāros dzīves aspektus.

.1692. «LV» 2000.12.22 piekdien, 17.lpp. Nr.466/469 (2377/2380)

Ar to mēs esam pabeiguši grāmatas VITA2 publikāciju Niveādā¹²⁹, cik nu tālu tā bija tapusi gatava Sestajā Mediotēkā.

Pēcvārds Vekordijā

2009.07.28 22:57 otrdiena

Žurnāls ROSE jau pēc savas būtības bija iecerēts kā «Vēras teorijas vēstures hronika» (kā tas norādīts katra numura titullapā), un tajā vajadzēja atspoguļot notikumus ap Vēras teoriju, kādi tie reāli bija.

Man ļoti gribējās, lai Žurnālā atspoguļotos augstas klases diskusijas ar Latvijas izciliem domātājiem un zinātniekiem par smalkiem teorētiskiem jautājumiem, kur atklātos visi Teorijas plusi un mīnusi.

Bet kas notika īstenībā – to Jūs, mans lasītāj, redzējāt augstāk šajā sējumā. Nu kāda tur teorija, kādi tur zinātnieki – jāsmejas!

Taču ne jau es padarīju Vēras teorijas vēsturi par to, kas viņa reāli bija.

¹²⁹ Kā, jau minēts, bez «Roses» 28. un tālāko numuru sagatavēm.

Vilnis Zariņš savā rakstā «Zinātnes par cilvēku» teica «Latvijas avīzē» 2009.gada 16.jūlijā par «cilvēkiem, kas var ietekmēt zinātņu nākotni»:

«Te izpaužas mazizglītotu ļaužu īgnums pret to, ko paši nesaprot. Pret visu, ko nevar saliet glāzēs vai uzsmērēt uz maizes. Izpaužas arī skaudība. Dažu nozaru viduvējie darbinieki – izcilie nekad to nedara – grib...»

Protams, mazizglītoti. Protams, nesaprot. Protams, skaudība. Protams, viduvēji (pat vēl zemāk par viduvējiem). Protams, izcili zinātnieki tā nedara.

Viss pareizi, Vilni.

Es šo grāmatu nopublicēju tieši tagad tieši šī Viļņa Zariņa raksta dēļ. Šie materiāli ilgi mētājās man pa disku nenoformēti. 2005.gadā tie tika gatavoti izdošanai Niveādā, taču pabeigti sējumi ar šiem rakstiem tā arī netika toreiz izlaisti.

2007.gadā tie tika gatavoti izlaišanai Vekordijas sastāvā, bet šī gatavošana arī netika pabeigta. (Zemsvītras piezīmes «V.E.» attiecas uz to periodu). Tagad, 2009.gadā, es vienkārši paņēmu šos materiālus un tīri ārēji noformēju kā sējumu, nepārlasot tekstus, nerediģējot un nepapildinot ar jaunām piezīmēm – tikai pašās beigās pievienojot šo Pēcvārdu.

Lai iet šie materiāli pasaulē tādi, kādi tie pa šiem gadiem ir izveidojušies. Nav vērts ar tiem vairāk nodarboties.

Bēdīgi, ka mazizglītotas, skaudīgas viduvējības un niecības padarīja par bezcerīgu zaņķi to, kam vajadzēja būt par spožiem intelektuālu dimantu kalniem.

Valdis Egle

2009.gada 28.jūlijā

Grāmatas VITA2 literatūras saraksts ¹³⁰

1. Anonīms. «Sfinksas». «Mistērija» Nr.3, novembris 1998., 8–9.lpp. (.55 .2103).
2. Anonīms. «Vīsa zeme ir plakana!». «Mistērija» Nr.5, februāris 1999., 30.lpp. (.2115).
3. Ariosto. «Trakojošais Rolands». (.2212).
4. Bārda Fricis. «Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam. Dzejas 1911–1919». Otrs, papildināts izdevums. A. Gulbja apgādībā, Rīgā, 1924. Kr. Barona ielā 14. A. Gulbja grāmatu spiestuve Rīgā, Ausekļa ielā 9. (.1296 .1341).
5. Bēkons Frensiss. «Jaunais Organons». (.60).
6. Bēkons Frensiss. «Jaunā Atlantīda». (.60).
7. Blavatska Jeļena. «Slepenā doktrīna». Londona, 1888–1891. (.2100 .2103).
8. Borhess Horhe Luiss. «Kosmogonija». (.507).
9. Buduls Hermanis. «Psihiatrija. Speciālā daļa». Valtera un Rapas akciju sabiedrības izdevums. Rīga, 1929. (.3010 .3011 .3034).
10. Carnegy D. «How to Stop Worrying and to Start Living». (.1411).
11. Dalī Salvadors. «Ģēnija dienasgrāmata». Jumava, Rīga, 2000. (.2933 .3086).
12. Dāvis J. «Brīvmūrniecības sarīkotās revolūcijas». Antisemītiskā literatūra Nr.9. Autora apgāds Bulduros, 1944. Šī un visu turpmāko izdevumu tīrā peļņa novēlēta Latviešu leģiona kritušo un ievainoto kareivju ģimeņu pabalsta fondam. Metiens 5000 eks. Papīrs: Ostland-Faser GmbH. Iespiesta un brošēta grāmatspiestuvē «Rosme» Rīgā, Adolfa Hitlera ielā 133. Izdota 1944. g. februārī. Atļ. 16139. (.3684 .3689).
13. Dreika Dagnija. «“Es braukšu mājās, kad ceriņi ziedēs...”. Eižens Finks, XX gadsimta dižākais pareģis». «Mistērija», Nr.5, februāris 1999., 28–29.lpp. (.2121).
14. Egle Pēteris. «Godības ceļš». Apakšvirsraksts: «Pēteris Egle (1903–1993) latviešu baptistu mācītājs un baznīcas vēsturnieks». © 1999, LBDS. Izdevējs SIA «AMNIS». (.1595).
15. Eglītis Imants. «Psihiatrija». Zvaigzne, Rīga, 1974. (.3010).
16. Eglītis Imants. «Psihiatrija». Zvaigzne, Rīga, 1989. (.3010).

¹³⁰ Bez augstāk publicētajām «Roses» 26. un 27. numura sagatavēm grāmatā VITA2 tālāk ietilpa vēl dažu šī žurnāla numuru sagataves. Bet tās saturēja tikai saraksti ar Maiju Salnu; no otras puses, daļa sarakstes ar šo (ārkārtīgi aktīvo) lasītāju gāja žurnālā «Upe»; Niveādā mēs abas vēstuļu līnijas apvienojam un publicējam visu saraksti ar Maiju Salnu vienuviet un pēc iespējas hronoloģiski, tāpēc «Roses» 28. un tālākos numurus no grāmatas VITA2 izslēdzam. To varētu nemaz nepieminēt, bet šajā literatūras sarakstā, kādu to (automātiski) sastādīja programmu sistēma TECUS pirms Veddas slēgšanas, atspoguļojas daži avoti no tām atmestajām sagatavēm un punktu numuri, lielāki par (.1692), kuros šie avoti minēti.

17. Einstein A. «Ist die Trägheit eines Körpers von seinem Energieinhalt abhängig?». Ann. Phys., 1905, 18, 639–641. (.3747).
18. Ezerģailis Andrievs. «Holokausts vācu okupētājā Latvijā 1941–1944». No angļu valodas tulkoja Dina Plandere, Inese Skrīvere, Elga Zālīte. Grāmata izdota ar LR Guntara Krasta vadītā Ministru kabineta atbalstu. Latvijas Vēstures institūta apgāds, Rīga, 1999. (.3689).
19. Gadamer H.-G. «Hermeneutik als praktische Philosophie». In: «Rehabilitierung der praktischen Philosophie». Bd.I. Freiburg, 1972. (.284 .397).
20. Gadamer H.-G. «Wahrheit und Methode». Tübingen, Mohr, 1960. (.301 .414).
21. Gadamer Hanss-Georgs. «Patiesība un metode. Filosofiskas hermeneitikas pamatiezīmes». Tulkotājs: Igors Šuvajevs. Jumava, Sorosa fonds – Latvija, 1999. (.691).
22. Gills Nikandrs. «Pauls Jurevičs. Īss ieskats biogrāfijā». Almanahs «Filosofija» Nr.1. FSI, Rīga, 1998, 140–171.lpp. (.604).
23. Grīziņš Jānis. «Vārnu ielas republika». Latvijas Valsts izdevniecība, Rīgā, 1957. Valdim 11.gadu jubilejā! Arnis. 1957.gada 30.novembrī. (.1381).
24. Gurney E., Myers F.W., «Visible Apparations», «Nineteenth Century», XVI, 89–91, July 1884. (.2315).
25. Hansel C.E. «ESP. A Scientific Evaluation». New York, Charles Scribner's sons. (.2332).
26. Hērakleits. Fragmenti. «Pirmssokrātisko domātāju darbu fragmenti». Rīga, 1994. (.518 .519).
27. Jansons Andris. «Kiborgs vārdā “Profesors”». «Mistērija» Nr.4, janvāris 1999., 21.lpp. (.2108).
28. Jānis. Jaunā Derība. Jāņa pirmā vēstule. (.522).
29. Jēkabs no Voraginas. «Zelta leģenda». (.146).
30. Jurevičs P. «Abstrakciju vara mūsu dzīvē». «Daugava» 1929. Nr.2. (.611).
31. Jurevičs P. «Divejādas pasaules uztveres». «Latvju Mēnešraksts». Literatūras un mākslas žurnāls. Rīga, 1943. (.612).
32. Kaija Ināra. «Lielo patiesību meklējot». Intervija ar Edgaru Imantu Siliņu. «Mistērija» Nr.3, novembris 1998., 10.lpp. (.2102).
33. Kalniņš Mārtiņš. Recenzija par «Plevinskis. Austrumu kosmiskās leģendas» un «Vladimirs Megrē. Skanošais ciedrs». «Rīgas Laiks», 1999. Nr.10, 53.lpp. (.2058).
34. Kants I. «Tīrā prāta kritika». (.924).
35. Klizovskis A., Latvijas Rēriha biedrības valdes loceklis 30. gados. «Jaunā laikmeta pasaules izpratne». 1.sējums. Vieda, Rīga, 1992. Tulkotājs Anatolijs Makarovs. Tulkots no: Клизовский А. «Основы миропонимания новой эпохи». Издание 2-е, исправленное. Том 1-й. Виеда, Рига, 1991. (.3684).
36. Klīve Visvaldis. «Atskats uz filozofiju un teoloģiju trimdā». Rakstu krājumā: Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991., 6–10.lpp. (.662).
37. Krilovs I. «Fabulas». Latvijas Valsts Izdevniecība Rīgā, 1959. (.631).
38. Kronins Arčibalds. «Trīs mīlestības». Liesma, Rīgā, 1972. (.2988).
39. Kūle Maija (galv. red.). «Filosofija». Almanahs. Sast. Igors Šuvajevs. LU Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1998. (.527 .535 .644).
40. Kūle Maija, Kūlis Rihards. «Filosofija». Apgāds Zvaigzne ABC, b.g., b.v. © Apgāds Zvaigzne ABC, 1998. (.756).
41. Kūle Maija. «Ceļš saprašanās labirintos». Latvijas PSR Zinātņu Akadēmija. Filozofijas un tiesību institūts. Zinātne, Rīga, 1989. (.972 .973 .1183).
42. Kūle Maija. «Cilvēka tēma Karola Vojtilas filosofiskajos uzskatos». Krājumā: Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. «Mūžīgais un laicīgais». Lielvārds, Lielvārde, 1995. (27–49.lpp.). (.667 .1135).
43. Kūle Maija. «Filosofija kā ceļš. Ievads almanahu sērijā». Almanahs «Filosofija» Nr.1. FSI, Rīga, 1998. (.549).
44. Kūle Maija. «Gaismas filosofiskās interpretācijas». Almanahs «Filosofija». FSI, Rīga, 1998., 90–101.lpp. (.445 .1086 .1991).
45. Laķis Pēteris. «Laiks un cilvēka pasaule». Grāmata izdota ar valsts bezpeļņas akciju sabiedrības «Kultūrkapitāla Fonds» finansiālo atbalstu. Minerva, Rīga, 1999. (.664).
46. Laķis Pēteris. «Vai vēstures beigas?». Rakstu krājumā: Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991. (.664).
47. Latviešu Konversācijas Vārdnīca. Šķirkļi «Livonija», XII sēj., 23865.lpp. A. Gulbja apgādībā, Rīga, 1935. (.1975).
48. Latvijas Padomju Enciklopēdija. Šķirkļi «Māra», 6.sēj., 433.lpp. Galvenā Enciklopēdiju redakcija, Rīga, 1985. (.1976).
49. Latvijas Padomju enciklopēdija. 6.sējums. Galvenā enciklopēdiju redakcija, Rīga, 1985, 554.lpp. Šķirkļi «Mehānicisms». (.615).
50. Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts. «Mūžīgais un laicīgais». Grāmata izdota ar «Sorosa fonda – Latvija» atbalstu. Atbildīgā redaktore Maija Kūle. Lielvārds, Lielvārde, 1995. (.631 .656 .665 .1135).
51. Lems Staņislavs. «Summa Technologiae». Sērija «Apvārsnis». Zinātne, Rīga, 1987. (.3809).

52. LPE. Šķirkļis «Žanna d'Arka». (.100).
53. Ļavidovs Mihails. «Džonatans Svifts». No krievu valodas tulkojusi Vizma Belševica. Liesma, Rīga, 1981. (.1956).
54. Makarovs Anatolijs. «Nikolaja Rēriha senču zeme Latvija». «Mistērija» N4, janvāris 1999., 10–11.lpp. (.2105).
55. Markss Kārlis. «Filozofijas nabadzība». 1847. (.647).
56. Matejs. Mateja evaņģēlijs. (.523).
57. Mauriņa Zenta. «Friča Bārdas pasaules uzskats. Disertācija». Valtera un Rapas akc. sab. apgāds, 1938. Darbs iesniegts Latvijas universitātes filoloģijas un filozofijas fakultātei Dr. phil. grada iegūšanai. Valtera un Rapas akc. sab. grāmatspiestuve, Rīgā, Brīvības ielā 129/133. (.1456).
58. Meistars Ekharts. «Sprediķi». «Grāmata», 1991., Nr.5. (.516).
59. Mozus. Vecā Derība. Pirmā Mozus grāmata. (.521).
60. Munistu sektas kolektīvo kāzu fotogrāfija. «Rīgas Balss», 2000.03.03. (.2408).
61. Novalis. «Himnas naktij». «Grāmata», 1991. Nr.1. (.517).
62. Parandovskis Jans. «Mitoloģija. Grieķu un romiešu ticējumi un teiksmas». Zinātne, Rīga, 1976. (.2006).
63. Pass O. «Jaunā analogija: poēzija un tehnoloģija». «Grāmata», 1991., Nr.11. (.515 .524).
64. Penrose Roger, Rouse Ball Professor of Mathematics, University of Oxford. «The Emperor's New Mind. Concerning Computers, Minds, and The Laws of Physics». Oxford University Press, New York, Oxford, 1989. (.1380).
65. Pernoud Régine, Clin Marie-Veronique. «Jeanne d'Arc». Fayard. (C) Libraire Artheme Fayard, 1986. (.104 .125).
66. Platons. «Valsts». Sērija «Avots». Pagātnes domātāju darbi. «Zvaigzne», Rīga, 1982. (.520).
67. Postaža Lilita. «NLP. Neirolingvistiskā programmēšana». «Mistērija» N4, janvāris 1999., 20.lpp. (.2108).
68. Postaža Lilita. «Sarunas Saulgriežu laikā». Intervija ar Vairu Viķi-Freibergu. «Mistērija» Nr.4, janvāris 1999., 4–5.lpp. (.2102).
69. Prudons Pjērs Žozefs. «Ekonomisko pretrunu sistēma jeb Nabadzības filozofija». 1846. (.648).
70. Pseudodionisijs Areopagīts. Epistola V ad Dorotheum – PG3. (.476).
71. Renders Andris. «Testaments pelnos». «Mistērija», 2000.g. maijs. (.2778).
72. Ricoeur P. «Hermeneutik und Strukturalismus». München, 1974. (.293 .406).
73. Ricoeur P. «Phenomenology and Hermeneutics». In: Nous, Bloomington, 1975, Vol. 9., N. I. (.270 .383).
74. Roņins Romans. «Izlūkdiens tavās rokās». SIA «Redisons un partneri», Rīga, 2000. (Tirāža 1500 eks.). (.3780).
75. Servantess Migels de Sāvedra. «Atjautīgais idalgo Lamančas dons Kichots». No spāņu valodas tulkojusi Mirdza Ķempe. Latvijas Valsts Izdevniecība, Rīgā, 1956. (.627 .2212).
76. Siliņš Edgars Imants. «Lielo patiesību meklējumi», Jumava, Rīga, 1999. (.3721 .3722 .3725).
77. Skots Valters. «Aivenho». (.89).
78. Skots Valters. «Aivenho». Liesma, Rīga, 1971. (.2048 .2173 .2209 .2284 .2684).
79. Stelps Pauls. «Pēcpusdienas sarunas. Par kultūru. Par izglītību. Par valsti». «Vieda». Latvijas ekoloģiskās izglītības apgāds. Rīga, bez gada («parakstīta iespiešanai 08.01.1998»). (.15 .1355 .3690).
80. Stelps Pauls. «Rīta dziesma». (.15 .1355 .3690).
81. Svifts Džonatans. «Gulivera ceļojumi» T. Gabes atstāstījumā. No krievu valodas tulkojis O. Zviedris. Rīga, 1951. (.1954).
82. Svifts Džonatans. «Gulivera ceļojumi» (tikai 1. un 2.). Jaunais vārds, Rīga, 1925., 144 lpp. (.1954).
83. Svifts Džonatans. «Gulivera ceļojumi». No angļu valodas tulkojusi Mirdza Ķempe. Ilustrējis U. Mežavilks. LVI, Rīga, 1959. (.1954).
84. Swift Jonathan. «Gulliver's Travels». Benjamin Motte, London, 1726. (.1954).
85. Swift Jonathan. «Gulliver's Travels». Ed. by G. Ravenscroft Dennis. London, 1922. (.1954).
86. Švechs Ilga B. «Bērnības traumu iespaidi cilvēka dzīvē». Rakstu krājumā: Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991. (.663).
87. Vike-Freiberga Vaira, President of the Republic of Latvia. «Statement marking the United Nations International Day for the Elimination of Racial Discrimination March 21, 2001». «Latvijas Vēstnesis» 2001.03.22 Nr.47 (2434). (.44).
88. Vispasaules latviešu zinātnieku kongress. Filozofija un teoloģija. Rakstu krājums. Atbildīgā red. Maija Kūle. LZA Filozofijas un socioloģijas institūts, Rīga, 1991. (.631 .656 .659).
89. Viķe-Freiberga Vaira. Intervija Latvijas televīzijā (1.marta raidījums «4.studija» pulksten 19:30; vada Andris Jakubāns). «Latvijas Vēstnesis», piektdiena, 2001.03.02 Nr. 35 (2422). (.1875).
90. Viķe-Freiberga Vaira. «Aiz prezidentes drapērijām». Intervija žurnālam «Rīgas Laiks», 1999. Nr.12. (.2056).
91. Viķe-Freiberga Vaira. «Mums visiem jāapgūst iecietība, iejūtība un līdzjūtība». «Latvijas Vēstnesis» 2001.03.22 Ce, Nr. 47 (2434). (.44).

92. Zariņš Vilnis. «Kraukļu un cīruļu laiks. Vaļasbrīžu piezīmes par kultūru un dzīvi 1975–1990». Zvaigzne ABC, Rīga, 1995. (.188).
93. «Dziesma par Rolandu». Vecfranču eposs. (.2212).
94. «Hermeneutik und Ideologiekritik». Frankfurt a.M., 1971. (.284 .397).
95. «Svešvārdu vārdnīca». Izdevniecība «Liesma» Rīgā 1969. (.617).
96. «Tirgusorientētie pētījumi: 1993., 1994. un 1995. gada līgumdarbu pārskati». LR Izglītības un zinātnes ministrija. Augstākās izglītības un zinātnes departaments. «Latvijas Enciklopēdija», Rīga, 1996. Materiālus apkopojis J. Balodis, V. Dimza un V. Egle. Redaktors A. Balodis. Datorsalicējs U. Balodis. (.1282).
97. «Vaterlo tilts». Mākslas filma. (.2593).
98. «Žanna d'Arka». Mākslas filma. 1999. (.74).
99. Аверинцев С.С. «Предварительные заметки к изучению средневековой эстетики». В сб. «Древнерусское искусство». Наука, Москва, 1975. (.308 .421).
100. Брайлович С.М. «Герменевтика: ее метод и претензии». Критический очерк. «Философские науки», 1976, №6, с.90–102. (.236 .349).
101. Бруно Джордано. «Изгнание торжествующего зверя». «О причине, начале и едином». Харвест, Минск, 1999. (.2116).
102. БСЭ-3, 1974 г., ст. «Майя» т.15, с.226 (.623).
103. БСЭ-3. Статья «Жанна д'Арк». (.100).
104. Булгаков Михаил. «Мастер и Маргарита». Роман. Лиесма, Рига, 1985. (.2028).
105. Васильева Т.Е. «Проблема герменевтического метода в современной буржуазной философии». «Философские науки», 1980, №4, с.100–108. (.236 .349).
106. Гайдено П.П. §I первой главы коллективной монографии «Новейшие течения и проблемы философии в ФРГ». Наука, Москва, 1978. (.238 .351).
107. Гайдено П.П. «Герменевтика и кризис буржуазной культурно-исторической традиции». «Вопросы литературы», 1977, №5, с.130–166. (.236 .349).
108. Гайдено П.П. «Эволюция понятия науки (XVII–XVIII вв.). Формирование научных программ нового времени». Академия наук СССР. Институт истории естествознания и техники. Наука, Москва, 1987. (.981).
109. Гайдено П.П. «Эволюция понятия науки. Становление и развитие первых научных программ». Академия наук СССР. Институт истории естествознания и техники. Наука, Москва, 1980. (.981).
110. Гендель Макс. «Космогоническая концепция розенкрейцеров. Основной курс по прошлой эволюции человека, его нынешней конституции и будущему развитию». Переведено с английского издания 1911 г. Книга первая. КФДР. 1993. Т.50000. (.2288 .3684).
111. Гурджиев, Успенский. (.2934).
112. Деревянко М. «Гомосексуализм: причины и лечение». Ставропольское книжное издательство, 1990. (.1849).
113. Есенин Сергей. Стихотворения и поэмы. Художественная Литература, Москва, 1975. (.1977).
114. Жданов Ю.П., Завидовская Г.И., Мохов В.В., Старостина З.А. «Сексуальные перверзии при вялотекущей шизофрении и психопатиях в судебно-психиатрическом аспекте». В сборнике: «Актуальные вопросы социальной и судебной психиатрии». Под редакцией академика АМН СССР Г.В. Морозова. Москва, 1977, с.170–178. (.1848).
115. Земляной С.Н. «Проблема “понимания” в герменевтике XIX в. Ф. Шлейермахер и В. Дильтей». В: «История философии и современность». Изд-во МГУ, Москва, 1976, с.42–59. (.237 .350).
116. Ильенков Э.В. «Гегель и герменевтика». «Вопросы философии», 1974, №8, с.66–79. (.237 .350).
117. Кампанелла Томмазо. «Город Солнца». Academia, Москва-Ленинград, 1934. (.3811).
118. Клизовский А. «Правда о масонстве. Ответ на книгу В.Ф. Иванова – «Православный мир и масонство». Второе издание. Виеда, Рига, 1990. (.3684).
119. Кремнев Борис Григорьевич. «Вольфганг Амадей Моцарт». ЖЗЛ. Второе издание. Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия», Москва 1958. (.631).
120. Крыловъ Иванъ Андреевичъ. «Полное собраніе басеньъ съ біографією и словаремъ М.Н. Никольскаго, съ портретами, видами памятника и могилы Крылова, съ 32 рисунками Н. Ольшанскаго и П. Беллингерста. Изданіе товарищества М.О. Вольфъ. С.-Петербургъ, Москва. Тирографія Товарищества М.О. Вольфъ, поставщикъ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА, Спб., В.О., 16 л., N 5-7. Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 3 января 1900 г. (.631).
121. Кулэ Майя Харалдовна. «Критика методологической концепции современной философской герменевтики». (Специальность 09.00.03. – история философии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата философских наук. Институт истории Академии Наук Латвийской ССР. Отдел философии. Специализированный Совет по философским наукам (шифр К 010.04.01). На правах рукописи. (.205 .212 .655).
122. Левандовский Анатолий Петрович. «Жанна д'Арк». ЖЗЛ. Издание второе, исправленное и дополненное. Молодая гвардия, Москва, 1982. (.124).
123. Ленин В.И. Полное собр. соч., т.29. (.328 .441).
124. Ленин В.И. Полное собр. соч., т.27. (.219 .332).

125. Лесны Иван. «О недугах сильных мира сего. Властелины мира глазами невролога». Издательство «Графит», Прага, 1990. (.160).
126. Марков С.М. «Герменевтика – ее дилеммы и противоречия в исследовании общественной мысли». В: «Методологические проблемы истории философии и общественной мысли». Наука, Москва, 1977. (.236 .349).
127. Министерство здравоохранения СССР. Центральный Ордена Трудового Красного Знамени научно-исследовательский институт судебной психиатрии им. проф. В.П. Сербского. «Актуальные вопросы социальной и судебной психиатрии». Сборник научных трудов. Под редакцией академика АМН СССР Г.В. Морозова. Москва, 1977. (.1848).
128. Олеша Юрий. «Зависть». «Три толстяка». «Ни дня без строчки». Художественная Литература, Москва, 1989. (.2003).
129. Парандовский Ян. «Алхимия слова». «Петрарка». «Король жизни». Издательство «Правда», Москва, 1990. (.1864 .2006).
130. Перну Регина, Клэн М.-В. «Жанна д'Арк». Века и люди. Перевод с французского Т.Б. Пошерстник и О.Е. Ивановой. Редактор Т.Л. Комарова. Предисловие и комментарии доктора исторических наук Н.И. Басовской. Издательская группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», Москва, 1992. (.125).
131. Петрарка. «Автобиография. Исповѣдь. Сонеты». Переводъ М. Гершензона и Вяч. Иванова. Издание М. и С. Сабашниковыхъ, Москва, 1915. (.2004 .2006).
132. Платон. «Государство». (Сочинения, т.3). Мысль, Москва, 1971. (.3811).
133. Райцес Владимир Ильич. «Жанна д'Арк. Факты, легенды, гипотезы». Академия Наук СССР. Серия «Научные биографии». Ответственный редактор член-корреспондент Академии наук СССР В.И. Рутенбург. «Наука», Ленинградское отделение, Ленинград, 1982. (.126 .158).
134. Ридли Джаспер. «Муссолини». Издательство АСТ, Москва, 1999. (.2123).
135. Свифт Джонатан. Избранное. Перевод с английского. «Художественная Литература», Ленинградское отделение, Ленинград, 1987. (.1954).
136. Свифт Джонатан. «Путешествия Лемюэля Гулливера». Библиотека приключений. Перевод с английского и редакция Б.М. Энгельгардта. Послесловие и комментарии Е.П. Брандиса. Иллюстрации Жана Гранвиля. ВО «Совэкспорткнига», Москва, 1991. Текст печатается по изданию: Джонатан Свифт «Путешествия Лемюэля Гулливера» («Библиотека приключений»), М.: Детгиз, 1955. (.1954).
137. Степанов Николай Леонидович. «Крылов». ЖЗЛ. Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия», Москва 1969. (.631).
138. Толстой Лев. «Война и мир». (.2922).
139. Толстой Лев. «Воскресение». (.3080).
140. Федосеев Леонид. «Латвийский Нострадамус». «Час», 1999.06.12. (.2130).
141. Федосеев П.Н. «Итоги XV Всемирного философского конгресса». «Вопросы философии», 1973, №12. (.326 .439).
142. Хэнзел Ч. «Парапсихология». Перевод с английского Ф.В. Широкова. Мир, Москва, 1970. (.2332).
143. Эйзенхауэр Д. Выступление в Американском обществе газетных редакторов. «Правда» 1953.04.25. (.1914).
144. Эйнштейн А. «Зависит ли инерция тела от содержащейся в нем энергии?». Собрание научных трудов. Под ред. И.Е. Тамма, Я.А. Смородинского, Б.Г. Кузнецова. Серия «Классики науки». Том I. Работы по теории относительности 1905-1920. Издательство «Наука», Москва, 1965. С.36–38. (.3747).
145. «О состоянии и направлениях философских исследований». Редакционная статья. «Коммунист», 1979, №15. (.221 .334).
146. «Письма Махатм». Рериховский Центр духовной культуры г. Самары. Российское Теософское Общество. Tulk. no: «The Mahatma Letters to A.P. Sinnett from the Mahatmas M. & K.H. Transcribed, Compiled and with an Introduction by A.T. Barker. Second Edition, 1926. T. Fisher Unwin LTD, London. (.52).

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-VITA2	1
Valdis Egle.....	1
MAIJA SALNA	1
1. Izdotie ROSEs numuri	3
Žurnāla ROSE 21. numurs	3
§1. Maijai Salnai	3
§2. Skrien krusti garām... (Par ko ir šī grāmata)	3
§3. Mahatmas Kut Humi pirmā vēstule misteram Sinnetam	7
§4. Maija Salna runā par Žannu d'Arku	10
§5. Žannas d'Arkas Ceļa sākums	10
Žurnāla ROSE 22.numurs	19
§6. Maija Salna par Vilni Zariņu	19
§7. Atbildes sākums par filozofiem	20
§8. Maijas Kūles disertācijas autoreferāta teksts	22
Žurnāla ROSE 23. numurs	40
§9. Gaismas filosofiskās interpretācijas.....	40
§10. Par vienu Likteņa lēmumu	47
§11. LASEs pirmā seņora	47
§12. Filosofijas Nabadzība.....	55
Ievads Niveādas sējumam NIX-032 («Spīdekļi»).....	59
Žurnāla ROSE 24. numurs	62
§13. Hermeneitikas būtība	62
§14. Konformisms kā Maijas Kūles «filosofija»	65
§15. Ievadlekcija divām Maijām.....	66
§16. Modeļa jēdziens	66
§17. Filosofijas būtība.....	67
§18. Infantils priekšstats par filosofiju.....	68
§19. Filosofijas vēsture un filosofijas mācīšana	69
§20. Jaunu filosofijas sistēmu izstrādāšana.....	70
§21. Kļūdains «profesionāls stereotips»	71
§22. Marksisms	72
§23. Marksisma saturs	74
§24. Manas personiskās attiecības ar marksismu.....	75
§25. Dialektika.....	75
§26. «Ideālā» reducēšana uz materiālo	76
§27. Pasaules determinētība	77

§28. Ekonomika vai psiholoģija?	78
§29. Postulātu sistēmas	79
§30. Mehānicisms	80
Žurnāla ROSE 25. numurs	81
§31. Apkopēja	81
§32. Divi ceļi Zinātnē	84
§33. Disertācijas tehnika	86
§34. Filozofi	86
§35. Jaunieši	100
2. Gatavotie ROSEs numuri	102
2.1. Allana problēma	102
§36. Sengaidīti jautājumi	102
2.2. Sajauktās adreses	104
§37. Divi Valdi Egles	104
§38. No Jura Borzova	104
§39. Atbilde Jurim Borzovam	105
§40. Fantastiski interesanti	105
§41. Atkal atbilde Jurim Borzovam	106
§42. Vēl viena vēstule Jurim Borzovam	106
§43. Vēstule no Zaigas Sultes	106
§44. Vēstule no Jura Borzova	107
§45. Vēstule no Māra Knites	107
§46. Vēstule no Mārča Auziņa	107
2.3. Zinātniskā nulle	108
§47. Dārgajam Valdim Eglem	108
§48. No Dārgā Valda Egles	109
§49. Un atkal Dārgajam misteram Eglem	109
2.4. Es nereals esmu un gribu tāds būt	111
§50. Greizo spoguļu karaļvalsts	111
2.5. Kas iraid šie ļaudis, ap mani kas sīc?	115
§51. Turpināsim analīzi	115
§52. No Maijas Salnas vēstules	116
§53. Atbildes sākums Maijai	117
§54. Zuzas kunga nepilnvērtības komplekss	118
§55. Zuzas kunga lieluma mānija	118
§56. Trīs «nepilnvērtības kompleksi»	119
§57. Maniakalitāte	121
§58. Agresivitāte	122
§59. Ierakstīt Hronikā	123
§60. Ienaidnieki un pretinieki	124
§61. Nervu čupa	125
§62. Mīlēt cilvēkus	126
§63. Tiesības, pienākumi un sodi	128
§64. Aizmirstie un neaizmirstie darbi	129
§65. Cilvēciskā mīlestība	130
§66. Nobeigums jeb Burvju vārdiņš	131
Piebilde pašam Valdim Eglem	132
Vēstules uzmetums	132
2.6. Nobela prēmija Valdim Eglem	133
2000.gada Nobela prēmija	133
Apsveikums ar Nobela prēmijas saņemšanu	133
Pārpratuma vēstule no Valda Egles	134
Izbrīna vēstule Valdim Eglem	134
Pēdējā vēstule Valdim Eglem	134
2.7. Karjerista karjeras gals	136
Ministru kabineta rīkojumi	136
No sarakstes ar Maiju Salnu	137

2.8. Zinātnieka ētikas kodekss	138
2.9. Cilvēka vērtības izpratne sabiedrībā un nākotnes vīzijā	141
Pēcvārds Vekordijā	144
Grāmatas VITA2 literatūras saraksts	145
Satura rādītājs.....	150